

Date of Publishing : 25/01/2017
Page No. From 1 to 68
Date of Posting 31/01/2017
Last Date of Every Month
Posted by MBU

30/-

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਫਰਵਰੀ 2017

“ ਬਿਨ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਿਯ ਹਥ ਪੈਰ ਹੋਰ ਨਿਹਫਲ ਕਰਨੀ ” ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਚਾਨਕ ਜਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਇਕ ਨੌਜੁਆਨ ਵੱਲੋਂ ਕਟੋਰੇ ਵਿੱਚ ਜਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖ ਜਲ ਛਕਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਤੂੰ ਕਦੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜਲ ਛਕਾਉਣ, ਦਰੀਆਂ ਝਾੜਨ, ਬਰਤਨ ਮਾਂਜਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ? ਨੌਜੁਆਨ ਦੇ ਨਾਂਹ ਕਰਨ ਤੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਲ ਛਕਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ-ਬਾਈਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ-ਫਰਵਰੀ, 2017
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਸੰਚਾਲਕ

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ

ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ

ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ

ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

(ਫੋਨ ਨੰ. 9779816909)

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸੰਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਰੀਕ ਤੱਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸੰਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 94172-14391, 94172-14379,
84378-12900

Email : atammarg1@yahoo.co.in

Postal Address for any Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts :

'ATAM MARG' MAGAZINE

Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(New Chandigarh) P.o. Mullanpur
Garibdas, Teh. Kharar, Distt. S.A.S
Nagar (MOHALI) - 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/-	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ
\$ 60/-	\$ 600/-

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।
ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼,
905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ
ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ,
ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ -
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

Please visit us on internet at :-

For Atam Marg Email : atammarg1@yahoo.co.in,

Website & Live video -

www.ratwarasahib.in

www.ratwarasahib.org

(Every sunday and Puranmasi)

Email : sratwarasahib.in@gmail.com

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ

ਅਮਰੀਕਾ - ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ

ਫੋਨ ਅਤੇ ਫੈਕਸ : 001-408-263-1844

ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ, ਵੈਨਕੂਵਰ

ਫੋਨ : 001-604-433-0408

ਭਾਈ ਤਰਜੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ - ਮੋਬਾਇਲ : 001-604-862-9525

ਫੋਨ : 001-604-599-5000

ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ ਫੋਨ : 001-604-589-9189

ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ

ਫੋਨ : 0044-121-200-2818

ਫੈਕਸ : 0044-121-200-2879

ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ)

ਮੋਬਾਇਲ : 0044-7968734058

ਆਸਟਰੇਲੀਆ- ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ :

ਮੋਬਾਇਲ - 0061-406619858

ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

1. ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ)
9417214391, 9417214379, 84378-12900
2. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ
ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (CBSE) , ਫੋਨ : 0160-2255003
3. ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ
ਮੋਬਾਇਲ : 96461-01996
4. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ
ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (PSEB)
ਮੋਬਾਇਲ : 95920-55581
5. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ
98786-95178, 92176-93845
6. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ
ਮੋਬਾਇਲ : 94172-14382
7. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ
(ਬੀ.ਐੱਫ) ਮੋਬਾਇਲ : 94172-14382
8. ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ (ਫਰੀ) ਮੋਬਾਇਲ : 98157-28220

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ	-	98551-32009
ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ	-	94647-12900
ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ	-	98728-14385
		98555-28517
ਕੋਬਲ ਟੀ.ਵੀ ਨੈਟਵਰਕ	-	94172-14385

ਹੋਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

98889-10777, 96461-01996, 9417214381

ਤੱਤਕਰਾ

1.	ਸੰਪਾਦਕੀ	5
	ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
2.	ਬਾਰਹਮਾਹਾ	6
	ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	
3.	ਰਵਿਦਾਸੁ ਢੁਵੰਤਾ ਵੋਰ ਨੀਤਿ ਤਿਨਿ ਤਿਆਗੀ ਮਾਇਆ ॥	7
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
4.	ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ	12
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
5.	ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	21
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
6.	ਆਵਨ ਆਏ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਹਿ ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਪਸੁ ਵੋਰ	25
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
7.	ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	31
8.	ਆਤਮ ਗਿਆਨ	44
	ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	
9.	ਨਾਮੁ ਰਹਿਓ ਸਾਧੁ ਰਹਿਓ	48
	ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	
10.	ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ-ਭੰਡਾਰ	50
	ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ	
11.	ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਕਲੇਰਾਂ ਵਾਲੇ	52
	ਗਿਆਨੀ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ	
12.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ	56
	ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	
13.	ਸਗਲ ਧਰਮ ਮਹਿ ਸ੍ਰੇਸਟ ਧਰਮ	59
	ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	
14.	ਪੂਰਨ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਮਾਰਗ	61
	ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ	
15.	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਇੰਟਰਨੈਟ ਵੈਬਸਾਈਟ, ਕੀਰਤਨ ਲਾਈਵ ਟੈਲੀਕਾਸਟ, ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ, ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ	63

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਬਦਲਾਅ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਰੁੱਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਤਾਵਰਣ 'ਚ ਬਦਲਾਅ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਰਸ ਵਿਚ ਛੇ ਰੁੱਤਾਂ ਮੰਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਰਦੀ ਭਾਵ ਪਤਝੜ ਰੁੱਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੇੜੇ ਦੀ ਰੁੱਤ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਦਾ ਆਉਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਹੈ। ਹਰ ਰੁੱਤ ਦੇ ਮੌਸਮ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ। ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਰਜੋ, ਤਮੋ ਅਤੇ ਸਤੋ ਗੁਣ ਇਸ 'ਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਅਧੀਨ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ ਮੌਸਮ ਅਤੇ ਰੁੱਤਾਂ ਦਾ ਬਦਲਾਅ ਵੀ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੇਖਿ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਰਦੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਖੇੜਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਪੱਤੇ ਆਦਿ ਝੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ ਹਰੀਆਂ ਕਰੂੰਬਲਾਂ ਫੁੱਟਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰੂੰਬਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਦਾ ਮਨ ਖਿੜਾਅ ਅਤੇ ਖੇੜੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਵੀਆਂ ਫੁੱਟੀਆਂ ਕਰੂੰਬਲਾਂ ਅਤੇ ਖਿੜੇ ਹੋਏ ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਰੱਬ ਨੂੰ, ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਵੀ ਖੇੜੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਫੁੱਲ ਅਤੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰੂਪ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਵੀ ਨਵੀਂ ਉਮੰਗ ਉਪਜਦੀ ਹੈ।

ਵਾਤਾਵਰਣ, ਰੁੱਤਾਂ, ਮੌਸਮਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਕਬੂਲਦਾ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੰਸਾਰਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਵੀ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ, ਹੋਰ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ, ਕਬੂਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦਸੰਬਰ ਮਹੀਨਾ ਸਿੱਖ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਦਰਦ ਅਤੇ ਵੈਰਾਗ ਭਰਿਆ ਮਹੀਨਾ ਸੀ। ਪੋਹ ਦੀਆਂ ਠੰਡੀਆਂ ਰਾਤਾਂ, ਬਰਫੀਲੀ ਹਵਾਵਾਂ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਨੰਦ, ਸਰਸਾ ਦਰਿਆ ਦੀਆਂ ਗੂੰਜਾਂ, ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਕੋਟਲਾ, ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ, ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦੇ ਜੰਗਲ, ਮੋਰਿੰਡੇ ਅਤੇ ਸਰਹੰਦ ਦਾ ਰਸਤਾ, ਸਰਹੰਦ ਦਾ ਠੰਡਾ ਬੁਰਜ, ਸਰਹੰਦ ਦੀਆਂ ਨੀਹਾਂ, ਬਾਬਾ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਮਹਿਰਾ, ਦੀਵਾਨ ਟੋਡਰ ਮੱਲ, ਗਨੀ ਖਾਂ ਨਬੀ ਖਾਂ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਿਧੀਆ, ਇਤਿਆਦਿਕ, ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅਨੇਕਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਰੱਬੀ ਰੂਹਾਂ, ਸਰਬੰਸ ਦਾਨੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਿਆਰ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਹਰ ਸਾਲ ਆਪਣੇ ਮਹਾਨ ਕੌਮੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਪਾਵਨ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਆਰ, ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਹਾਨ ਪੂਰਵਜਾਂ, ਮਹਾਨ

ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਅਕੀਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਕੀਦੇ ਭਾਵੇਂ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਤੇ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ, ਪਿਆਰ ਅਨੁਸਾਰ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਲੋੜ ਹੈ ਜਗਤ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰ ਕੌਰ ਜੀ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਹਾਨ ਸਿੰਘਾਂ-ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ, ਸਾਡੀ ਸਮੁੱਚੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣ ਜਾਣ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਖੁਸ਼ੀ ਗਮੀ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਕਰੀਏ। ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਪੱਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੜ ਲਗ ਕੇ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰੀਏ। ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਗਮੀ ਦੇ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਆ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਜੋ ਹੁਣ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਲਈ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਲੋੜ ਹੈ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦਿਆਂ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਣੀ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਅਪਣਾਈਏ।

ਦਸੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਨਵਰੀ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਕਮਾਲ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੁਰਪੁਰਬ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰੀ ਸਮੁੱਚੀ ਕੌਮ ਅਤੇ ਸਰਬੰਸਦਾਨੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਵਸ ਨੂੰ 350 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮਨਾਇਆ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਾਗਸ਼ੀਲ ਬਣਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਬਖਸ਼ਣ। ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨਾ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਖੇੜੇ ਦੀ ਰੁੱਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਰਚ ਮਹੀਨਾ ਵੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ।

ਮਾਰਚ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੋਲਾ-ਮਹੱਲਾ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਲੋਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਜੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸਤਾਬਦੀਆਂ, ਸਾਲਾਨਾ ਯਾਦਾਂ, ਗੁਰਪੁਰਬ, ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਦਿਵਸ, ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਮਨਾਈਆਂ ਵੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 24 'ਤੇ)

ਫਲਗੁਣ

(ਫਲਗੁਣ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ : 12 ਫਰਵਰੀ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ)

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਫਲਗੁਣਿ ਅਨੰਦ ਉਪਾਰਜਨਾ ਹਰਿ ਸਜਣ ਪ੍ਰਗਟੇ ਆਇ ॥
ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਦੀਆ ਮਿਲਾਇ ॥
ਸੇਜ ਸੁਹਾਵੀ ਸਰਬ ਸੁਖ ਹੁਣਿ ਦੁਖਾ ਨਾਹੀ ਜਾਇ ॥
ਇਛ ਪੁਨੀ ਵਡਭਾਗਣੀ ਵਰੁ ਪਾਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥
ਮਿਲਿ ਸਹੀਆ ਮੰਗਲੁ ਗਾਵਹੀ ਗੀਤ ਗੋਵਿੰਦ ਅਲਾਇ ॥
ਹਰਿ ਜੇਹਾ ਅਵਰੁ ਨ ਦਿਸਈ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਲਵੈ ਨ ਲਾਇ ॥
ਹਲਤੁ ਪਲਤੁ ਸਵਾਰਿਓਨੁ ਨਿਹਚਲ ਦਿਤੀਅਨੁ ਜਾਇ ॥
ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੇ ਰਖਿਅਨੁ ਬਹੁੜਿ ਨ ਜਨਮੇ ਧਾਇ ॥
ਜਿਹਵਾ ਏਕ ਅਨੇਕ ਗੁਣ ਤਰੇ ਨਾਨਕ ਚਰਣੀ ਪਾਇ ॥
ਫਲਗੁਣਿ ਨਿਤ ਸਲਾਹੀਐ ਜਿਸ ਨੋ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ ॥ 13 ॥

ਅੰਗ - 135

ਫਲਗੁਣਿ (ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ) ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੱਜਣ ਜੀ ਆ ਪ੍ਰਗਟੇ ਹਨ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ) ਆਨੰਦ ਪਿਆ ਉਪਜਦਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ (ਮਿਲਾਪ) ਦੇ ਸਹਾਈ ਹਨ, (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ (ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਮਿਲਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। (ਹੁਣ ਸੁਹਾਵੀ ਸੇਜ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਥਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। (ਹੁਣ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਰ (ਪਤੀ) ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ ਤੇ (ਮੇਰੀ) ਇੱਛਾ ਪੂਰਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, (ਇਸ ਕਰਕੇ) ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ। (ਹੁਣ) ਸਖੀਆਂ (ਮਿਲ ਕੇ) ਮੰਗਲ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਤੇ ਗੋਵਿੰਦ ਦੇ ਗੀਤ ਅਲਾਪ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹਰੀ ਜਿਹਾ ਹੋਰ (ਕੋਈ) ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। (ਹੋਰ) ਕੋਈ ਦੂਜਾ (ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ)। (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸਵਾਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਅਟੱਲ ਥਾਂ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਰੱਖ ਲਿਆ ਹੈ (ਹੁਣ) ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਫੇਰ ਆਉਣ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ। ਜਿਹਵਾ ਏਕ ਹੈ, ਗੁਣ (ਮਾਲਕ ਦੇ) ਅਨੇਕ ਹਨ, (ਅਸੀਂ ਤਾਂ) ਚਰਨੀਂ ਪੈ ਕੇ ਤਰ ਗਏ ਹਾਂ। ਹੇ ਨਾਨਕ! ਫੱਗਣ ਦੁਆਰਾ (ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ

ਹਨ ਕਿ) ਜਿਸ ਨੂੰ ਤਿਲ ਜਿੰਨਾਂ ਤਮਾਂ ਨਹੀਂ (ਉਸਨੂੰ) ਸਦਾ ਸਲਾਹੁਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ)

ਵਿਆਖਿਆ - ਇਹ ਮਹੀਨਾ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤੁਖਾਰੀ ਦੇ ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬੀ ਮਿਲਾਪ ਹੀ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਗਯਾਤ ਤੇ ਤਰਲੇ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਵਰਣਨ ਵਿਚ ਉਹੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ - 1. ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਰਾਮ ਕੇ। 2. ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਦੀਆ ਮਿਲਾਇ 3. ਹੁਣ ਕੀਹ ਕਰਨਾ ਹੈ? ਉੱਤਰ - ਸਤਿਸੰਗ-ਮਿਲਿ ਸਹੀਆਂ ਮੰਗਲੁ ਗਾਵਹੀ। 4. ਅਤੇ ਹਰੀ ਕੀਰਤਨ-ਗੀਤ ਗੋਵਿੰਦ ਅਲਾਇ।

ਨਿਰੁਕਤ-ਉਪਾਰਜਨਾ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਪਜਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਕਥਨ - ਮਹੀਨੇ ਵਾਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਅੰਤਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਆਪ ਸਿਧਾਂਤਕ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ-
ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸਰੇ ॥
ਹਰਿ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਆਰਾਧਿਆ ਦਰਗਹ ਸਚਿ ਖਰੇ ॥
ਸਰਬ ਸੁਖਾ ਨਿਧਿ ਚਰਣ ਹਰਿ ਭਉਜਲੁ ਬਿਖਮੁ ਤਰੇ ॥
ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਤਿਨ ਪਾਈਆ ਬਿਖਿਆ ਨਾਹਿ ਜਰੇ ॥

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 24 'ਤੇ)

ਰਵਿਦਾਸ ਢੁਵੰਤਾ ਢੋਰ ਨੀਤਿ ਤਿਨਿ ਤਿਆਗੀ ਮਾਇਆ ॥

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਬੁਨਨਾ ਤਨਨਾ ਤਿਆਗਿ ਕੈ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚਰਨ ਕਬੀਰਾ ॥
ਨੀਚ ਕੁਲਾ ਜੋਲਾਹਰਾ ਭਇਓ ਗੁਨੀਯ ਗਹੀਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੪੮੭

ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਬੁਣਨਾ-ਤਣਨਾ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ, ਗੁਣੀ ਗਹੀਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ।

ਰਵਿਦਾਸ ਢੁਵੰਤਾ ਢੋਰ ਨੀਤਿ
ਤਿਨਿ ਤਿਆਗੀ ਮਾਇਆ ॥

ਪਰਗਟ ਹੋਆ ਸਾਧਸੰਗਿ ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੪੮੭
ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ-

ਧਾਰਨਾ - ਤਿਨ ਤਿਆਗੀ ਮਾਇਆ,
ਰਵਿਦਾਸ ਢੁਵੰਤਾ ਢੋਰ ਨੀਤਿ।

ਆਪ ਦਾ ਜੋ ਜੀਵਨ ਸੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਮਾਇਆ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਿਆਗ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਹੋਇਆ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਆਪਣਾ ਆਸਣ ਚੁੱਕਿਆ ਕਰਨ, ਉਥੇ ਮੋਹਰਾਂ ਪਈਆਂ ਹੋਇਆ ਕਰਨ। ਆਪ ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਧਰ ਦਿਆ ਕਰਨ। ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਖਰਚਾ ਸੀ, ਸਾਧੂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦੇ ਵੀ ਛਕਾਉਣੇ, ਜੋੜੇ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਦੇਣੇ, ਜੋੜੇ ਗੰਢਣੇ, ਨਵੇਂ ਜੋੜੇ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇਣੇ। ਉਹ ਐਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਹੁਤਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਮਾਇਆ ਦੇਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਆਪ ਨੇ ਵਰਤੀ ਨਾ। ਅਕਾਸ਼ਬਾਣੀ ਹੋਈ ਰਵਿਦਾਸ ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਖਰਚ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਧੂ ਆਇਆ, ਉਹਨੇ ਜੋੜਾ ਗੰਢਾਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ। ਮੰਗਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਪੈਸਾ। ਜੋੜਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ! ਆਹ ਮੈਨੂੰ ਰੰਬੀ ਫੜਾਓ ਜ਼ਰਾ ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ। ਰੰਬੀ ਲੈ ਲਈ, ਆਰ ਲੈ ਲਈ, ਪਾਰਸ ਕੱਢਿਆ ਜੋਬ ਵਿੱਚੋਂ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਦੇਖਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਸੰਤੋ! ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ? ਲੋਹਾ ਤਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਗੁਣਾਂ ਤਕੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੋਨੇ ਤੋਂ। ਹੁਣ ਦੱਸੋ, ਮੈਂ ਚਮੜਾ ਕਾਹਦੇ ਨਾਲ ਕੱਟਿਆ ਕਰਾਂਗਾ? ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸੋਨੇ ਦੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ! ਇਹਨੂੰ ਵੇਚ ਕੇ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਲੈ ਲਓ ਤੁਸੀਂ ਇਹ। ਰੰਬੀਆਂ ਵੀ ਲੈ ਲਓ, ਆਰਾ ਵੀ ਲੈ ਲਓ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਹੋਰ ਸੀ, ਉਹ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਸਾਧੂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਦੇਖ, ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ ਪਾਰਸ ਹੈ, ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਸੋਨੇ ਨੂੰ ਲਾ ਦੇ, ਸੋਨਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ, ਕਿਤੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਗੁਆਚ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਆਹ ਲੈ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਚਲਾਈਂ ਜਾਈਂ। ਕਾਹਨੂੰ ਐਵੇਂ ਬਹੁਤੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦੇ ਵੀ ਛਕਾਉਣੇ ਨੇ, ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਵੀ ਥਾਉਂ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ ਆਉਣਾ ਹੀ ਆਉਣਾ ਹੈ,

ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖ। ਕੋਈ ਮੰਦਰ ਬਣਾ ਜਿਥੇ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਵੀ ਹੋ ਸਕੇ। ਜਗ੍ਹਾ ਲੈ ਖੁਲ੍ਹੀ ਜਿਥੇ ਸਰੂਏਂ ਵੀ ਬਣ ਸਕੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਸੰਤ ਜੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ ਮੌਜ ਵਿੱਚ ਹਾਂ, ਐਵੇਂ ਅਲਸੇਟਾ ਮੇਰੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਏਗਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਲਹਿਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਆਹ ਲੈ ਲਓ ਪਾਰਸ ਵਰਤ ਲੈਣਾ, ਕਹਿੰਦੇ, ਰੱਖ ਦਿਓ। ਲੀਰ ਵਿੱਚ ਵਲੇਟ ਕੇ ਉਹਨੇ ਛੱਪਰ ਵਿਚ ਛੁਪਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਦੇਖਿਓ ਕਿਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆ ਜਾਏ। ਤੁਸੀਂ ਵਰਤ ਲੈਣਾ। ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਛੁਪਰੀ ਨਵੀਂ-ਨਵੀਂ ਬਣਾਈ ਸੀ, ਉਹ ਪੁਰਾਣੀ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਸੀ। ਵਿਚੋਂ-ਵਿਚੋਂ, ਕਿਤੋਂ-ਕਿਤੋਂ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ! ਪਾਰਸ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਿਆ? ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਜਿੱਥੋਂ ਤੁਸੀਂ ਰੱਖ ਗਏ ਸੀ, ਉਥੋਂ ਚੁੱਕ ਲਓ। ਗਿਆ ਜਦ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਪਾਰਸ ਓਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਲੀਰ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਕੰਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਇਸ ਤੋਂ। ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਸਾਨੂੰ। ਸੋ ਮਾਇਆ ਤਿਆਗਣੀ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਆਹ ਮੈਂ ਤਾਂ ਖਰੀਆਂ-ਖਰੀਆਂ ਦੇ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ -

ਸੰਤ ਰਹਤ ਸੁਨਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥

ਉਆ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੭

ਸਾਧੂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਏ ਹੋਏ ਦੌੜੇ ਹੀ ਫਿਰਦੇ ਨੇ, ਮੈਨੂੰ ਇੱਥੋਂ ਮਿਲ ਜਾਏ, ਆਹ ਮਿਲ ਜਾਏ। ਜਿਵੇਂ ਕਪਾਹ ਚੁਗੀਦੀ ਹੈ ਨਾ, ਗਾਹਲੇ ਚੁਗੀਦੇ ਨੇ ਨੱਠ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਚੁਗ ਲਿਆਈਏ, ਦੂਜੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾਣ ਵਾਲੇ। ਐਸਾ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇੱਕ ਅਮੀਰ ਚੇਲਾ ਸੀਗਾ, ਪਠਾਣ ਸੀ। ਚੰਗਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਦਾ ਸੀ ਉਸ ਦਾ, ਚੰਗਾ ਜ਼ੋਰ ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿੱਚ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਚੇਲਾ ਹਾਂ, ਦਰਸ਼ਨ ਮੈਂ ਕਰਨੇ ਹਨ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ, ਸਾਧੂ ਦੇ ਕੋਲ ਕਦੇ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਜਾਈਦਾ ਨਹੀਂ। ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਵਾਲਾ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਭੇਟਾ ਲੈ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਭੇਟਾ, ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਉਹਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਫਲ ਮਿਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੀਰਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਖਾਨਦਾਨੀ ਹੀਰਾ। ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਲੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਭੇਟਾ ਕਰਾਂਗਾ, ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਵੀ ਮਹਿਮਾ ਹੋਏਗੀ, ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਿ ਇਹਦੇ ਚੇਲੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਨੇ ਤੇ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਭੇਟਾ ਵੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ। ਬੋਰੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤੇ ਜੋੜਾ ਗੰਢ ਰਹੇ ਨੇ। ਜਾ ਕੇ ਹੱਥ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀਰਾ ਲੈ ਲਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਭਗਤ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ

ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂ। ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਆਈਦਾ ਨਹੀਂ। ਆਹ ਸਾਡਾ ਖਾਨਦਾਨੀ ਹੀਰਾ ਹੈ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੇਟਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਹੀ ਨਾ ਦਿੱਤਾ, ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਕਿਹਾ, ਤੀਜੀ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਕਿਹਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਚੰਗਾ ਲਿਆ ਫੜਾ। ਫੜਿਆ, ਦੇਖਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਹਦੇ ਵਲ, ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਪੱਚਰਾਂ ਕੱਟ-ਕੱਟ ਕੇ ਸਿੱਟਦੇ ਹੁੰਦੇ ਜੋੜਿਆਂ ਦੀਆਂ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗਿੱਠ ਕੁ ਡੂੰਘੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹਦੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਫਾਈ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਨਾ ਸੁੱਟ ਦੇਣ। ਉਹ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਦਾ ਹੀਰਾ ਹੈ। ਉਹ ਬੁਝੇ ਜਿਹੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਆ ਗਏ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਆਇਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ! ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਲਾਲੀਆਂ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਤੂੰ ਉਦਾਸ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਦੱਸ। ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਗਿਆ। ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਰਭਾਈ ਨੇ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜੇ ਮੈਂ ਛੋਟੀ ਭੇਟਾ ਕਰੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਬਦਨਾਮੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਕੀਮਤੀ ਹੀਰਾ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਭੇਟਾ ਕਰਿਆ। ਉਹ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਦੱਸਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ।

ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕਰਿਆ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਕਰਨਾ ਕੀ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਚਮੜਾ ਕੱਟ-ਕੱਟ ਕੇ ਸੁੱਟ ਰਹੇ ਸੀ, ਉਥੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਕਿਤੇ ਸਵੇਰੇ ਸਾਫ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਸੁੱਟ ਹੀ ਨਾ ਦੇਣ। ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਆ ਕੇ ਨਾ ਚੁੱਕ ਲਵੇ। ਪਰ ਕਹਿੰਦੇ ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ! ਇੱਕ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਹੁਣ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਨਾ, ਉਹ ਚਾਹੇ ਸੁੱਟਣ ਚਾਹੇ ਕੰਮ ਲੈਣ। ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਉਹ ਤਾਂ ਕੀਮਤੀ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਿੱਤਾ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਮਕਾਨ ਬਣਾ ਲੈਣਗੇ। ਕੁਛ ਹੋਰ ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਕਰ ਲੈਣਗੇ। ਮੇਰਾ ਵੀ ਧਨ ਸਫਲਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੇਰੇ ਵਲੋਂ ਤਾਂ ਸਫਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਉਹ ਜਾਨਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ। ਮੇਰਾ ਹੈ ਅੰਦਰ ਦਾਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ। ਗੱਲ ਅਸਲੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਜੁਗਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਭਾਈ ਘਨੂਈਆ ਜੀ ਬੰਨੂ ਪਹਾੜ ਤੇ ਦੋ ਸੌ ਘੜਾ ਰੋਜ਼ ਭਰ ਕੇ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਉਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਉਥੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬੈਠੇ, ਪਠਾਣ ਲੰਘਦੇ ਸੀ, ਕਬਾਇਲੀ ਲੰਘਦੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਈ ਜਾਣਾ। ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਪਹਾੜੀ ਸੀ, ਥੱਲਿਓਂ ਨਦੀ 'ਚੋਂ ਭਰ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਾ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਮੁਗਲ ਖਾਨ, ਜਿਸਨੂੰ ਭਾਈ ਘਨੂਈਆਂ ਜੀ ਨੇ ਜੰਗ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਦ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਭਾਈ ਘਨੂਈਏ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਘਨੂਈਆ ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ ਹੁਣ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਖੁਲ੍ਹਾ ਵਿਚਰ। ਭਾਈ ਘਨੂਈਆ ਇੱਥੇ ਆ ਗਏ

ਬੰਨੂ ਪਹਾੜ ਵਿੱਚ, ਕਬਾਇਲੀ ਇਲਾਕੇ 'ਚ। ਉਥੇ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਏ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇਖਦੇ ਸੀ ਸਾਰਿਆਂ 'ਚ। ਇਹ ਖਾਨ ਰੋਪੜ ਵਾਲਾ ਪੁਛਦਾ-ਪੁਛਦਾ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਅੱਗੇ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਭਾਈ ਘਨੂਈਆ ਜੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਬੜੀ ਦੇਰ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ, ਜਦੋਂ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ, ਪਰੀਚਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਓਹੀ ਮੁਗਲ ਖਾਨ ਹਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਬੇਹੋਸ਼ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜਲ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਸਾਰੇ ਵੈਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤੇ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਇੱਕ ਪਾਰਸ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਖਾਨਦਾਨ ਵਿੱਚ ਪਾਰਸ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕਦੇ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ, ਐਵੇਂ ਦਿਖਾਵੇ ਮਾਤਰ ਅਸੀਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਸੋਨੇ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਲੋਹੇ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਉਸੇ ਵਕਤ ਸੋਨਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਬਣਾ ਲਓ। ਹੋਰ ਲਿਆਓ, ਹੋਰ ਪੈਸੇ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਭੇਟਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਭਾਈ ਘਨੂਈਆ ਕਹਿੰਦੇ, ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ! ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੱਠ-ਦੱਸ ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਭੇਟਾ ਉੱਤਮ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਮ ਆਏਗੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਨੇ ਨੇ ਪਾਰਸ ਵਗੈਰਾ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਖਰਬਾਂ ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ। ਪਾਰਸ ਉਹਦੇ ਮੁਹਰੇ ਕੀ ਮਤਲਬ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਈ ਉਸਦੇ। ਅਖੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਲਿਆ ਫੇਰ, ਸਾਡਾ ਹੋਇਆ ਨਾ ਹੁਣ? ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਜੀ। ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ? ਜੇ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਭੰਨ, ਤੋੜ ਦੇਵਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਭੰਨਣਾ ਤੋੜਨਾ ਕਾਹਨੂੰ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਨਾਯਾਬ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਮਿਲਦੀ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਖਰਚ ਚਲਾਓ ਇਹਦੇ ਨਾਲ। ਭਾਈ ਘਨੂਈਆ ਨੇ ਨੇ ਪਾਰਸ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਵਗਾਹ ਕੇ ਮਾਰਿਆ। ਇਹ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਗੱਲ ਰੋਂਦਾ ਹੈ, ਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਫੇਰ ਰੋਂਦਾ ਹੈ। ਤੇਰੀ ਮਮਤਾ ਸੀ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਬਹੁਤ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੰਮ ਤਾਂ ਆਉਂਦਾ, ਤੇਰਾ ਦਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਣਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਦਾਨ ਦੇ ਨਾਲ। ਹਰ ਵਕਤ ਤੂੰ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੈਂ ਦਿੱਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਮੌਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਸੰਤ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦੇ, ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ। ਉਹ ਸੇਵਾ ਕਰਾ ਰਹੇ ਸੀ, ਇੱਕ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਆ ਕੇ ਚੁਬਾਰਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਠੀਕ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕਰਾ ਲਈ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਸੰਗਤ ਖੜੀ ਉਹਦੇ ਪਿੰਡ ਦੀ, ਉਹ ਉਂਗਲੀਆਂ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਚੁਬਾਰਾ ਮੈਂ ਬਣਵਾਇਆ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਗਏ, ਦੱਸ-ਬਾਰੂਂ ਬੰਦੇ ਲੈ ਆਏ, ਇਹ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਲੰਗਰ ਵਲ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਜਦ ਮੁੜ ਕੇ ਆਇਆ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਚੁਬਾਰੇ ਦੀ ਛੱਤ, ਕੰਧਾਂ ਵਗੈਰਾ ਸਭ ਢਾਹ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਸਾਰੀ ਕੰਧ ਦੇ ਉਤੇ ਚਿਣ ਦਿਓ। ਕਹਿੰਦੇ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆਇਆ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮਤਲਬ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ -

ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮੈ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨੁ॥
ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲੁ ਜਾਤ ਤਿਹ ਜਿਉ ਕੁੰਚਰ ਇਸਨਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੮

ਨਿਹਫਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਦਾਨ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਹਦਾ ਸਫਲ ਕਰਨਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਣਾ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਇੱਟ ਮੇਰੀ ਹੈ। ਕਿਹੜੀ ਦੂਜੀ ਹੈ। ਮੌਜ ਹੈ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ। ਕੋਈ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਗੱਲਾਂ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਕਿ ਕਿਉਂ ਸੰਤ ਐਉਂ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਮੁਗਲ ਖਾਨ ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈਣਾ, ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਮੋੜ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਹੱਥ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਨਦੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਗਣ ਲਗ ਗਈ, ਵਿਚਾਲੇ ਉੱਚਾ ਥਾਉਂ ਸੀ, ਜਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਪਛਾਣ ਲਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਹੈ ਤੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਲੈ ਜਾ ਇੱਥੋਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੋਈ। ਲੋਹੇ ਦੇ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਕਰਕੇ, ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਜਿਹੜੇ ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਲਾਵੇ ਸੋਨਾ ਬਣਾ ਦੇਵੇ। ਇਹਦੀ ਤਾਂ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਪੱਥਰੀ ਸੀ, ਉਹ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪੱਥਰ ਸੀ। ਅਕਲ 'ਚ ਆ ਗਈ ਗੱਲ ਕਿ ਹੈਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਪਾਰਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਇਹਦੀ ਤਾਂ ਨਿਗੂ ਐਸੀ ਹੈ ਜਿਧਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਲਵੇ ਪਾਰਸ ਹੀ ਪਾਰਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਦਾਸੀ ਹੋ ਕੇ ਕਾਰ ਕਮਾਵੇ,
ਮਾਇਆ ਸਾਧੁਆਂ ਦੀ।

ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਰੀ ਖਾ ਲਈ।

ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਮੋਹਣੀ
ਜਿਨਿ ਵਿਣੁ ਦੰਤਾ ਜਗੁ ਖਾਇਆ ॥
ਮਨਮੁਖ ਖਾਧੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਉਬਰੇ
ਜਿਨੀ ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ॥

ਅੰਗ - ੬੪੩

ਦੁਨੀਆਂ ਦੌੜੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿੱਛੇ। ਸਾਧੂ ਠੋਡੇ ਮਾਰਦੇ ਨੇ। ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ -

ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਹੋਇ ਵਰਤੀ ਦਾਸਿ ॥
ਕਰ ਜੋੜੇ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਅਰਦਾਸਿ ॥
ਜੇ ਤੂੰ ਕਹਹਿ ਸੁ ਕਾਰ ਕਮਾਵਾ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵਾ ॥

ਅੰਗ - ੩੭੦

ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਖਾ ਲਿਆ ਪਰ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਮੈਂ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ, ਮੇਰਾ ਵੀ ਭਲਾ ਕਰ ਦਿਓ।

ਭਾਈ ਗੜੀਆ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ ਕਿ ਭਾਈ ਗੜੀਆ! ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਦਸਵੰਧ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਤੂੰ ਜਾਹ ਜਾ ਕੇ ਕਈ ਸਾਲ ਦਾ ਦਸਵੰਧ ਹੈ, ਸੰਗਤਾਂ ਭੇਟ ਕਰਨਗੀਆਂ, ਲੈ ਆਈਂ। ਭਾਈ ਗੜੀਆ ਜਾਂਦਾ-ਜਾਂਦਾ ਗੁਜਰਾਤ ਠਹਿਰਿਆ, ਪੀਰ ਦੌਲੇ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਜੇ ਉਥੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੀਰ ਸੀ। ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਪੂਰਵਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਕੀਏ (ਟਿਕਾਣੇ) 'ਚ ਲੈ ਗਿਆ। ਤਕੀਆ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਪੀਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। 'ਟਿਕਾਣਾ' ਸਿੰਧ 'ਚ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਵੇ। ਉਥੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਗੜੀਆ! ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਮੈਂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ, ਮੇਰੀ ਆਸਾ

ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਫਤਾ ਰਹੋ ਤੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਰੋਜ਼ ਸੁਣਾਓ, ਭਾਈ ਗੜੀਆ ਰਹੋ ਤੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਰਹੋ। ਬੜਾ ਆਦਰ ਕਰਿਆ, ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਿਆ। ਜਦੋਂ ਛੱਡਣ ਜਾਣ ਲੱਗੇ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੱਗੇ, ਰਸਤੇ 'ਚ ਗੁਜਰਾਤ ਲੰਘ ਗਏ, ਕੱਚਾ ਰਾਹ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਵਿੱਚ ਛਿੱਤਰ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸੀ ਪੈਰਾਂ 'ਚ, ਉਹ ਛਿੱਤਰ ਕੱਚੀ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਇਆ ਕਰੇ, ਉਤੇ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਕਰੇ। ਪਿੱਛੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਭਰ ਗਿਆ। ਕਮੀਜ਼ ਵਲ ਨਿਗੂ ਮਾਰੀ, ਕਮੀਜ਼ ਫਟਿਆ ਹੋਇਆ, ਟਾਕੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੇਅੰਤ ਸਿੱਖ ਨੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਕੱਪੜਾ ਦੇਵੇ, ਵਿਚਾਰੇ ਟਾਕੀਆਂ ਲਾ-ਲਾ ਗੁਜਰਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜੋੜੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਹੋਣੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਫਿੱਡੇ ਜੋੜੇ ਪਾਈ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਗੁਰਸਿੱਖਾ! ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸੁਣਾ ਕੇ। ਚੰਗਾ ਆਹ ਇੱਕ ਡਲਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਚੁੱਕ ਲੈ। ਭਾਈ ਗੜੀਏ ਨੇ ਜਦ ਦੇਖਿਆ, ਉਹ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਠੇਲ੍ਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਸੋਨੇ ਦਾ ਬਣਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਖਿਆਲ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਗਰੀਬ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੋਨਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਚਾਰ ਕਿਲੋ ਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ ਡਲਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪੀਰ ਜੀ! ਕਿਹੜੇ ਡਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਓਂ ਤੁਸੀਂ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਪੀਰ ਨੇ ਗਰਦਨ ਮਰੋੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਖੇਤ ਹੀ ਸੋਨੇ ਦਾ ਬਣਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਹੱਥ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖਾ! ਐਨੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਐਨੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗੁਜਰ ਰਹੇ ਓਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੌਜ ਹੈ ਸਾਡੀ।

ਧਾਰਨਾ - ਹਰਿ ਸੇ ਹੀਰਾ ਛਾਡਿ ਕੈ
ਕਰਹਿ ਆਨ ਕੀ ਆਸ ॥
ਤੇ ਨਰ ਦੋਜਕ ਜਾਹਗੇ
ਸਤਿ ਭਾਖੈ ਰਵਿਦਾਸ ॥

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ! ਇਹ ਕੱਚ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਦੀ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹੀਰਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਤੋਂ ਲੈ। ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਨਾਮ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਧਰ ਦੇਖੇਗਾ, ਦੌਲਤ ਹੀ ਦੌਲਤ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੀ ਫਿਰੇਗੀ। ਕਾਹਨੂੰ ਤੂੰ ਹੀਰਿਆਂ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚ ਪਿਆ ਹੈਂ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਭਾਈ ਘਨੂਈਏ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ! ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਤੂੰ ਮੰਗਦਾ ਹੈਂ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਭਾਈ ਘਨੂਈਏ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਮੁਗਲ ਖਾਨ ਦੀ ਕਈ ਪੁਸ਼ਤ ਤੱਕ ਪੀੜੀ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। 1924 ਵਿੱਚ ਗੰਗਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੜ੍ਹ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਐਨਾ ਉੱਚਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਛੱਪਰੀਆਂ, ਮਕਾਨ ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਪੀਰ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰੁੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਨਾਮ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਨਾਮ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਰਵਿਦਾਸੁ ਫੁਵੰਤਾ ਢੋਰ ਨੀਤਿ
ਤਿਨਿ ਤਿਆਗੀ ਮਾਇਆ ॥
ਪਰਗਟੁ ਹੋਆ ਸਾਧਸੰਗਿ ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੭

ਜਦੋਂ ਮਹਿਮਾ ਫੈਲੀ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ, ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ

ਵਰਸ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਭਗਤ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਛੁਪਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਛੁਪਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਏ ਸੰਤ, ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਛੁਪਣ ਦਿੰਦਾ, ਉਹਦਾ ਕੰਮ ਹੀ ਇਹੀ ਹੈ। ਦੋ ਤਰੀਕੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਉਹਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਕਟ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਆਪੋ ਹੀ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਜਿਆਂ ਦੀ ਹਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਜਦ ਮਹਿਮਾ ਫੈਲੀ, ਰਾਜਸਥਾਨ 'ਚ ਚਿਤੌੜ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਰਾਣੀ ਝਾਲੀ ਸੀ, ਉਹ ਬੜੀ ਲਗਨ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਮੀਰਾ ਬਾਈ ਵਾਂਗੂੰ ਉਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਚਲਦੀ-ਚਲਦੀ ਕਾਸ਼ੀ ਆ ਗਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚੇਪੂਰਵਕ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 'ਨਿਗੁਰੇ ਕਾ ਹੈ ਨਾਉਂ ਬੁਰਾ'। ਮੁਰਸ਼ਦ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਭਗਤੀ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੁਰਸ਼ਦ ਭਾਲਦੀ ਹੈ, ਪੰਡਤਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਲੇਕਿਨ ਉਹਦੀ ਤਸੱਲੀ ਨਾ ਹੋਈ, ਅਚਾਨਕ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਜਾਤ ਦੇਖ ਕੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਜਦ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਤ ਦਾ ਕੀ ਹੈ, ਬਚਨ ਦੇਖੋ ਬ੍ਰਾਹਮਗਿਆਨ ਦੇ, ਕਾਟ ਕਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਲੈ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਸਮਝ ਕੇ ਪੂਜਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ, ਜਿੰਨੇ ਲਿਆਈ ਸੀ ਉਥੋਂ ਵਸਤਰ ਵਗੈਰਾ, ਮਾਇਆ, ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਰਾਣੀ ਆਈ ਹੈ ਚਿਤੌੜਗੜ੍ਹ ਦੀ, ਮਾਲਾ ਮਾਲ ਕਰ ਜਾਏਗੀ। ਲੇਕਿਨ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਭੇਟਾ ਕਰ ਆਈ। ਗੁੱਡਾ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿ ਚਮਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਤ ਦਾ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਸੀ। ਨਿੰਦਿਆ ਚਲ ਪਈ, ਬਹੁਤ ਨਿੰਦਿਆ ਹੋਈ ਰਾਣੀ ਦੀ। ਉਹਨੇ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰੀ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿੰਦਕਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਨਾ - ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਨਿੰਦਕ ਨਕਾਰੇ,
ਗੁਰਮੁਖ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਜਪਦੇ।

ਨਿੰਦਕਾ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨਾ।

ਜਿਨਾ ਅੰਤਰਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ
ਤਿਨੁ ਹਰਿ ਰਖਣਹਾਰਾ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥
ਤਿਨੁ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕੋਈ ਕਿਆ ਕਰੇ
ਜਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਪਿਆਰਾ ॥
ਜਿਨੁ ਹਰਿ ਸੇਤੀ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ
ਸਭ ਦੁਸਟ ਝਖ ਮਾਰਾ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਹਰਿ ਰਖਣਹਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੫੧

ਮੁਖ ਨੇ -

ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੈ ਕੀ ਨਾਹੀ ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਕਰੰਨਿ ॥
ਮੁਹ ਕਾਲੇ ਤਿਨ ਨਿੰਦਕਾ ਨਰਕੇ ਘੋਰਿ ਪਵੰਨਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੫੫

ਰਾਣੇ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰੀ ਕਿ ਦੇਖੋ ਜੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਐਡੋ-ਐਡੋ, ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ ਭਾਰਤਵਰਸ਼ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ, ਚਮਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਰਾਣੇ

ਨੇ ਆ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਜੀ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਫੋਕਾ ਮਹਿਕਮਾ ਹੈ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ। ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਉਹ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਲਓ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਹੈ, ਦੱਛਣਾ ਦੀ, ਪੁੱਛ ਲਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਰਾਣੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੱਛਣਾ ਦਾ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਜੀ, ਸਾਡੀ ਦੱਛਣਾ ਤਾਂ ਗਈ ਜੇ ਉਹਨੂੰ ਗੁਰੂ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਦੱਛਣਾ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦੱਛਣਾ ਦੇਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸੈਂਕੜੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਆ ਗਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰਜਾ ਦਿੱਤਾ। ਪੁੱਛਿਆ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਇਤਰਾਜ਼? ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਣੀ ਝਾਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਯੱਗ ਕਰਾਂਗੀ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਯੱਗ ਕਰਾਂ ਵੱਡਾ। ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਗਈ, ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੀਬਾ! ਤੁਸੀਂ ਓ ਰਾਜਪੂਤ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲੋਕ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਹਿੜਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਵੀ ਬਰਖਿਲਾਫ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਤੇਰੇ 'ਤੇ। ਕਹਿੰਦੀ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ। ਅਖੀਰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਜਦ ਗਏ ਤਾਂ ਰਾਣੇ ਨੇ ਨਿਮੰਤਰਣ ਪੱਤਰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ। ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਸਾਰੇ ਰਾਜਸਥਾਨ, ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ-ਵਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਰਾਜਾ ਹੈ ਬੜੀ ਦੱਛਣਾ ਮਿਲੇਗੀ। ਬੜੇ ਦੁਸ਼ਾਲੇ ਮਿਲਣਗੇ, ਵਸਤਰ ਮਿਲਣਗੇ, ਇਕੱਠ ਹੋ ਗਿਆ ਬਹੁਤ ਤੇ ਜਦ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਆਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਆ ਗਏ, ਇਹ ਤਾਂ ਉਲਟਾ ਹੀ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯੱਗ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਖਾਣੇ ਬਣਾਏ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦ ਵਰਤਾਉਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੀ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ, ਉਥੇ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਤੁਰਨ ਲੱਗ ਗਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਜਾ ਰਹੇ ਓ? ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਮਰਿਆਦਾ ਭੰਗ ਹੋ ਗਈ। ਸਤਿਜੁਗ, ਤ੍ਰੇਤਾ, ਦੁਆਪਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੋਈ ਮਹਾਂ-ਮੁਨੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬੈਠਦਾ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਇਹਨੂੰ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹਦੀ ਜਾਤ ਛੋਟੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਥੇ ਮਰਿਆਦਾ ਤੋੜ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਣਾ ਸਾਹਿਬ! ਐਉਂ ਨਾ ਕਰੋ, ਅਸੀਂ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਟਣਾ ਨਹੀਂ ਹਿੰਡੀ ਲੋਕ ਨੇ, ਜਿੰਦੀ ਨੇ। ਤੁਹਾਡਾ ਯੱਗ ਸਾਰਾ ਪਿਆ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਐਉਂ ਕਰੋ, ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾ ਦਿਓ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਛਕ ਲਵਾਂਗੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਗੁਰੂ ਪੂਜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਛੋਟੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਤ ਹੀ ਜਦ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਭੇੜੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਅਖੀਰ ਰਾਣੀ ਝਾਲੀ ਨੇ ਤੇ ਉਸੇ ਘਰਵਾਲੇ ਰਾਣਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਗਾ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇਵਤਾ! ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨ ਗਏ ਨੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਛਕ ਲਵਾਂਗੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਚੀ ਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਛਕਾ ਲਓ। ਪੰਗਤਾਂ ਲਗ ਗਈਆਂ। ਲੰਗਰ ਵਰਤਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ, ਹੁਣ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-

ਹਰਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਭਗਤ ਉਪਾਇਆ
ਪੈਜ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਅੰਗ - ੪੫੧

ਉਹ ਕਦੇ ਭਗਤ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ। ਇਹ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਹੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਹਰਿ ਜੀ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਆ ਗਏ,
ਬੰਨੇ ਹੋਏ ਸੱਚੇ ਪਿਆਰ ਦੇ।

ਅਪੁਨੇ ਸੇਵਕ ਕੀ ਆਪੇ ਰਾਖੈ ਆਪੇ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥
ਜਹ ਜਹ ਕਾਜ ਕਿਰਤਿ ਸੇਵਕ ਕੀ
ਤਹਾ ਤਹਾ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੪੦੩

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਦਾ, ਮੇਰੇ ਭਗਤ ਦਾ ਐਨਾ ਨਿਰਾਦਰ, ਇਹ ਜਾਤ ਅਭਿਮਾਨੀ ਭੁੱਲ ਗਏ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ, ਉਹਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਏ? ਐਨੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਹੋ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਨਾ, ਪੰਗਤਾਂ ਲਗ ਗਈਆਂ। ਛੱਤੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨ ਥਾਲਾਂ 'ਚ ਪੈਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਣੇ ਨੇ, ਜੋ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਗਲ 'ਚ ਪੱਲਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇਵਤਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਓ, ਸਾਡਾ ਯੱਗ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਵੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਭੋਜਨ ਛੱਕੋ। ਜਦ ਬੁਰਕੀ ਤੋੜਨ ਵਾਸਤੇ ਹੱਥ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ, ਨਾਲ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇੱਕ ਹੱਥ ਹੋਰ ਨਾਲ ਵਧ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬੁਰਕੀ ਤੋੜ ਲਈ, ਇਹ ਅਜੇ ਸੋਚਦੇ ਹੀ ਨੇ। ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਤਾਂ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੈਠ ਗਿਆ -

ਧਾਰਨਾ - ਹਰਿ ਜੀ ਧਾਰ ਕੇ ਰੂਪ ਰਵਿਦਾਸ ਦਾ,
ਪੰਗਤਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਏ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਛਕਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਪਹਿਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਛਕੀਏ, ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਮੇਰੀ ਹੀ ਥਾਲੀ 'ਚੋਂ ਬੁਰਕੀ ਤੋੜਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਖਾਵਾਂ ਕਿਵੇਂ? ਰਾਣਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਲਗ ਗਿਆ। ਅੱਗ ਦੇਖੋ ਸਾਹਮਣੇ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੇ ਆਹ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਸਾਰੇ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਹੇਰਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਤਾਂ ਉਹ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤੁਸੀਂ ਛਕਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਭਲਾ ਬੈਠ ਵੀ ਗਏ ਤਾਂ ਇੱਕ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠ ਗਏ ਤੁਸੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਮੰਨ ਲਓ ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਓਹੀ ਨੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਫੇਰ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕੌਣ ਆ ਬੈਠਿਆ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਦੂਜਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਹਿੰਦਾ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਤੀਜਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਨੇ। ਸਾਰੀ ਪੰਗਤ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਰਾਣਾ ਜੀ! ਹੁਣ ਕੀ ਕਹੀਏ, ਕੁਝ ਕਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਿਆਣੇ-ਸਿਆਣੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਉਠੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖੋ, ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਕੌਤਕ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਜਾਤ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੋ ਕੇ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਅੱਗ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਪਰ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਏ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ, ਹਰੇਕ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠ ਗਏ, ਹੁਣ ਦੱਸੋ ਕੀ ਕਰੀਏ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਆਓ ਤੇ ਇੱਥੇ ਉੱਚੇ ਪਲੰਘ 'ਤੇ ਬਿਠਾਓ।

ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛਕਾਓ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਛਕਾਂਗੇ। ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਖਾਣ ਲੱਗੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਥਾਲੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਏ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਐਸੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ -

ਰਵਿਦਾਸੁ ਢੁਵੰਤਾ ਢੋਰ ਨੀਤਿ
ਤਿਨਿ ਤਿਆਗੀ ਮਾਇਆ ॥

ਪਰਗਟੁ ਹੋਆ ਸਾਧਸੰਗਿ ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੭

ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ -

ਐਸੀ ਲਾਲ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਕਉਨੁ ਕਰੈ ॥

ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ ਗੁਸਈਆ ਮੇਰਾ
ਮਾਥੈ ਛੁਤੁ ਧਰੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਾ ਕੀ ਛੋਤਿ ਜਗਤ ਕਉ ਲਾਗੈ
ਤਾ ਪਰ ਤੁਹੀ ਢਰੈ ॥

ਨੀਚਹੁ ਉਚੁ ਕਰੈ ਮੇਰਾ ਗੋਬਿੰਦੁ

ਕਾਹੂ ਤੋ ਨ ਡਰੈ ॥ ੧ ॥

ਨਾਮਦੇਵ ਕਬੀਰੁ ਤਿਲੋਚਨੁ ਸਧਨਾ ਸੈਨੁ ਤਰੈ ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸੁ ਸੁਨਹੁ ਰੈ ਸੰਤਹੁ

ਹਰਿ ਜੀਉ ਤੇ ਸਭੈ ਸਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੬

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਨਾਮ ਦਾ ਧਨ ਹੈ -

ਮਾਣਕ ਮੋਤੀ ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭ ਉਨ ਲਗੈ ਨਾਹੀ ਸੰਨਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪

ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਣਾ ਲਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਤਾਂ ਹੋਈ ਹੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਜਿਹੜੇ ਰਾਮ ਦੇ ਬਣ ਗਏ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ ਸਾਰੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਈ ਜਗਤ 'ਤੇ ਹੋਵੇ,
ਰਾਮ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ।

ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਬਣਾ ਲਏ -

ਜੇ ਪ੍ਰਭਿ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਸੋਇ ਕਹੀਅਹਿ ਧੰਨਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪

ਇੱਥੇ ਵੀ ਧੰਨ-ਧੰਨ, ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਵੀ ਧੰਨ-ਧੰਨ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਦਾਤ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੀ। ਕੋਈ ਧੱਕੇ ਨਾਲ, ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਜਿਸਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਦਾਤ -

ਆਪਣ ਲੀਆ ਜੇ ਮਿਲੈ ਵਿਛੁੜਿ ਕਿਉ ਰੋਵੰਨਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪

ਜੇ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੀਜ਼ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਚੌਰਾਸੀ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਘੁੰਮੇਟਣੀਆਂ ਖਾਵੇ। ਇਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ।

ਸਾਧੂ ਸੰਗੁ ਪਰਾਪਤੇ ਨਾਨਕ ਰੰਗ ਮਾਣੰਨਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪

ਉਹ ਪਿਆਰ ਦਾ ਰੰਗ ਮਾਣਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਪ੍ਰਵਾਨ ਰੂਹਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ।

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ॥ ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥
ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਤੁਧ ਬਿਨ ਅਵਰ ਨ ਕੋਈ ਸਾਹਿਬਾ,
ਤੁਧ ਬਿਨ ਅਵਰ ਨਾ ਕੋਈ॥

ਜੈਸੇ ਏਕ ਆਗ ਤੇ ਕਨੂਕਾ ਕੋਟ ਆਗ ਉਠੇ,
ਨਿਆਰੇ ਨਿਆਰੇ ਹੋਇ ਕੈ ਫੇਰਿ ਆਗ ਮੈ ਮਿਲਾਹਿੰਗੇ॥
ਜੈਸੇ ਏਕ ਧੂਰ ਤੇ ਅਨੇਕ ਧੂਰ ਪੂਰਤ ਹੈਂ,
ਧੂਰਿ ਕੇ ਕਨੂਕਾ ਫੇਰ ਧੂਰਿ ਹੀ ਸਮਾਹਿੰਗੇ॥
ਜੈਸੇ ਏਕ ਨਦ ਤੇ ਤਰੰਗ ਕੋਟ ਉਪਜਤ ਹੈ
ਪਾਨ ਕੇ ਤਰੰਗ ਸਬੈ ਪਾਨ ਹੀ ਕਹਾਹਿੰਗੇ॥
ਤੈਸੇ ਬਿਸੁ ਰੁਪ ਤੇ ਅਭੂਤ ਭੂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇ
ਤਾਹੀ ਤੋ ਉਪਜ ਸਬੈ ਤਾਹੀ ਮੈ ਸਮਾਹਿੰਗੇ॥ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ਸੁਬ ਠਾਇ ਹਮਾਰਾ ਖਸਮੁ ਸੋਇ ॥
ਏਕੁ ਸਾਹਿਬੁ ਸਿਰਿ ਛੁਤ ਦੁਜਾ ਨਾਹਿ ਕੋਇ ॥ ੧ ॥
ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਾਖੁ ਰਾਖਣਹਾਰਿਆ ॥
ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਰਿਆ ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥
ਪਤਿਪਾਲੇ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਸਾਰੀਐ ॥
ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਵੁਠਾ ਆਪਿ ਤਿਸੁ ਨ ਵਿਸਾਰੀਐ ॥ ੨ ॥
ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੇ ਸੁ ਆਪਿ ਆਪਣ ਭਾਣਿਆ ॥
ਭਗਤਾ ਕਾ ਸਹਾਈ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਜਾਣਿਆ ॥ ੩ ॥
ਜਪਿ ਜਪਿ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਕਦੇ ਨ ਝੁਰੀਐ ॥
ਨਾਨਕ ਦਰਸ ਪਿਆਸ ਲੋਚਾ ਪੂਰੀਐ ॥ ਅੰਗ - ੩੨੮

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਔਖੇ ਤੋਂ ਔਖਾ ਆਦਮੀ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਹਿੰਮਤ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਹਰੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਦੂਸਰਾ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ। ਇਹ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਜਾਗ ਪਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਜੋ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ

ਸਮਾਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਜਸ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ, ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਸਰਵਣ ਕਰੋ, ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੋ। ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਨਿਰਣਾ ਕਰੋ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੰਨ ਲਓ। ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਜੋ ਚੱਕਰ ਹੈ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸਾਡੇ ਗਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਛੁੱਟ ਜਾਵਾਂਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਆਪੇ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੱਤ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਐਸੇ ਵੀ ਹਨ, ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਥੇ ਸਨ, ਇਕ ਤਾਂ ਈਸ਼ਵਰ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਇਹ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਜਿਹਨੂੰ ਮਾਇਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜੜ੍ਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, matter ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਵਿਚ; ਇਹ ਸੀਗੀ। ਤੀਸਰਾ ਇਥੇ ਜੀਵ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਆਪਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ 'ਮੈਂ' ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਹੀ ਘੁੰਮਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ 'ਚ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਫੜ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਜੀਵ ਨੂੰ, ਜੀਵ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਮੁੜ ਕੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਚ ਪੈ ਕੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਵੱਲ ਨੂੰ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚ ਹੁੰਦਾ। ਮਾਇਆ (matter) ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਦਾ ਮੋਹ ਪੈਂਦਾ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਿਆਲ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਕਰਮ ਕਰ ਲੈਂਦਾ। ਕਰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਮ ਇਹਨੂੰ ਫੜ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਚੱਕਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਜਿੰਨਾਂ ਚੱਕਰ ਹੈ, ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਚੱਕਰ ਹੈ। ਜੇ ਆਪਾਂ ਪਿਛਾਂਹ ਨੂੰ ਮੁੜ ਲਈਏ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ reverse gear ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਗੱਡੀਆਂ ਨੂੰ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪਿਛਾਂਹ ਨੂੰ ਪਰਤ (back to source) ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਿੱਥੋਂ ਵਿਛੜੇ ਸੀ ਉਥੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਇਹ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਜੀਵ ਸੀ। ਕੇਵਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਆਪ ਸੀ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸਾਕਾਰ ਕਰਿਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਏਕੰਕਾਰ ਹੋਇਆ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅੱਖਰ 'ੴ', ਏਕਾ ਲਿਖ ਦਿਤਾ। 'ਏਕਾ' ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਏਕਾ ਇਕ ਹਸਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਏਕੰਕਾਰ ਹੈ। ਏਕੰਕਾਰ ਤੋਂ ਆਪ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਿਆ-

ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੩

ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋ ਗਈ, ਰਚਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹਉਮੈ ਤੱਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁੱਲ ਜਿੰਨੇ ਜੀਵ ਸੀ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਂ ਕੁਛ ਚੀਜ਼। ਉਹ ਹਉਮੈ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੀ ਅਖੰਡ ਜੋਤੀ, ਉਹ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਹਾਂ। ਉਸ ਮੈਂ ਨੇ ਵੱਖਰਾ-ਵੱਖਰਾ ਦਿੱਸਣ ਲਾ ਦਿਤਾ ਪਰ ਸੀ ਤਾਂ ਅਖੰਡ ਜੋਤੀ। ਲੇਕਿਨ ਵਿਚਾਲੇ ਹਉਮੈ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਆਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਉੱਚੇ-ਨੀਵੇਂ, ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ, ਘਾਟੇ-ਵਾਧੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਜੀਵ ਕਰਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਕਰਦਾ ਫਸ ਗਿਆ। ਫਸਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨੂੰ ਭੋਗਣ ਵਾਸਤੇ, ਇਹਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜੰਮਣਾ ਮਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ -

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥
ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੬

ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜੁਨੀਆਂ 'ਚ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਡੇ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਜਾਵੇ, ਜਿੰਨੀ ਮੈਂ ਹੁਣ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਉਮੈ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜੰਮਦੇ ਹਾਂ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮਰਦੇ ਹਾਂ। ਹਉਮੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਹਨੂੰ ਫੜ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਕਰਮ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਫਲ ਦੇਵੇਗਾ, ਅਵੱਸ਼ ਦੇਵੇਗਾ। ਕੋਈ ਕਰਮ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਫਲ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਜਦੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਇਹ ਕਰਮ ਪਰਾਲਬਧ 'ਚ ਰਲ ਕੇ ਆਵੇਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਨੂੰ ਭੋਗਣਾ ਪਵੇਗਾ -

ਭੋਗੇ ਬਿਨ ਭਾਗਹਿ ਨਹੀਂ ਕਰਮ ਗਤੀ ਬਲਵਾਨ।

ਸੋ ਇਹ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਨਾ ਸਾਡਾ ਸਫਰ ਹੁਣ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਤੂ ਕਉਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਓ ॥
ਏਤੀ ਨ ਜਾਨਉ ਕੇਤੀਕ ਮੁਦਤਿ ਚਲਤੇ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਇਓ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੯

ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈਂ? ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਐਨਾ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਦਿਨ ਫਲਾਣੇ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਤੂੰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਸੀ? ਉਹਦਾ ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਸੋਝੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਿਹੜੀ ਲੰਘ ਚੁੱਕੇ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣਦੀ ਹੈ, ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣਦੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਬੁੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹਨੂੰ ਉਨਮਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਾਂ ਸਿੱਧ ਕਹਿੰਦੇ

ਨੇ, ਸੁੱਧ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ ॥

ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥

ਅੰਗ- ੮

ਉਹ ਇਕ ਬੁੱਧੀ ਹੈ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਰ ਉਹ ਵਿਕਸਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕਿਸੇ-ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਕਸਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਜਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਵਰਤਮਾਨ 'ਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਲੰਘਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਹੁਣ 'ਚ ਲਿਆ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਦਿੱਸਣ ਲਗ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਿਆ ਸੀ, ਕੀ ਸੀਗਾ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਸੇ ਜਨਮ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ, ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਐ? 'ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਤੂ ਕਉਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਓ ॥ ਏਤੀ ਨ ਜਾਨਉ ਕੇਤੀਕ ਮੁਦਤਿ ਚਲਤੇ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਇਓ ॥' ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਹੈਂ ਤੂੰ, ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਵੱਡੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰੀ ਹੈ। ਬੜੇ ਗੁੰਝ ਪੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਤੈਨੂੰ ਐਨਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਆਇਆ ਕਿੱਥੋਂ ਹੈਂ? ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਦੱਸ ਦਿਓ ਸਾਨੂੰ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੋਂ ਆਏ ਹਾਂ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਕ ਤੂੰ ਨਹੀਂ, ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਆਇਐ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀ ਐ, ਉਹ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦੈ -

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥ ੧ ॥

ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥

ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਸੈਲ ਗਿਰਿ ਕਰਿਆ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਗਰਭ ਹਿਰਿ ਖਰਿਆ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਸਾਖ ਕਰਿ ਉਪਾਇਆ ॥

ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੋਨਿ ਭ੍ਰਮਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੧੭੬

ਜੋ ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਤੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਕਿੰਨੇ-ਕਿੰਨੇ ਜਨਮ ਤੂੰ ਕੀਤੇ-ਪਤੰਗੇ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਿੰਨੇ ਜਨਮ ਤੂੰ ਦਰਖਤ ਵੀ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ -

ਕੇਤੇ ਰੁਖ ਬਿਰਖ ਹਮ ਚੀਨੇ ਕੇਤੇ ਪਸੂ ਉਪਾਏ ॥

ਕੇਤੇ ਨਾਗ ਕੁਲੀ ਮਹਿ ਆਏ ਕੇਤੇ ਪੰਖ ਉਡਾਏ ॥ ਅੰਗ- ੧੫੬

ਪਸੂ ਵੀ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ, ਪੇਟ ਦੇ ਭਾਰ ਤੁਰਨ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਵੀ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ। ਫੰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਡਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ। ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਲੰਘ ਗਈ -

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ॥

ਅੰਗ- ੬੩੧

ਇਕ ਯੁੱਗ ਨਹੀਂ ਦੇ ਯੁੱਗ ਨਹੀਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ,
ਬਹੁਤ ਯੁੱਗ ਲੰਘ ਗਏ ਤੈਨੂੰ, ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਦੇਹ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥

ਅੰਗ- ੬੩੧

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥ ਅੰਗ- ੧੨

ਇਹ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ
ਰੋਜ਼, ਅਸੀਂ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਉਤੋਂ-ਉਤੋਂ ਪੜ੍ਹ
ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਜੇ ਕਿਤੇ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲਈਏ, ਕੰਬ
ਜਾਈਏ ਅਸੀਂ ਕਿ ਹੈਂ ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਭੁੱਲੇ ਹੀ
ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਹ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈ
ਮਨੁੱਖ ਦੀ। ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੋਈ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ,
ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਅਸਮਾਨਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ,
ਪਹਾੜਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਤਾਰਿਆਂ-ਸਿਤਾਰਿਆਂ 'ਚ ਨਹੀਂ
ਰਹਿੰਦਾ, ਸੱਤਵੇਂ ਅਸਮਾਨ 'ਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਕੋਈ
ਲੱਖਵੇਂ ਅਸਮਾਨ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਰਹਿੰਦੇ।

ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਖਿਆਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਕਿ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇੱਕ ਹੈ, ਹਰੇਕ 'ਚ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ, ਦੁਨੀਆਂ
ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ
ਸਾਡੇ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪਾਣੀ ਦਾ ਹਜ਼ਾਰ ਬਰਤਨ ਭਰ ਕੇ, ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਦੇ
ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਚੰਦ ਪੂਰੇ ਜੋਬਨ 'ਤੇ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਰੱਖ
ਦਿਓ। ਹਰੇਕ ਬਰਤਨ ਦੇ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਦਰਮਾ ਨਜ਼ਰ
ਆਏਗਾ। ਇੱਕ ਸੀਸਾ ਲੈ ਕੇ ਉਹਦੇ ਕਰੋੜ ਟੁਕੜੇ ਕਰਕੇ
ਰੱਖ ਦਿਓ, ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ, ਉਹਦੇ
ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੀ ਸੂਰਜ ਨਜ਼ਰ ਆਏਗਾ। ਇਹਨੂੰ ਬਿੰਬ ਤੇ
ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਹੈਗੇ ਜੜ੍ਹ, ਇਹ ਕੋਈ
ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਲੇਕਿਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਹੈਗੇ,
ਚੇਤਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰੇ ਹੀ ਨੇ। ਸਾਡਾ
ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਖੰਡ-ਮੰਡਲ,
ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਸਾਰੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਸੋਈ ਪਿੰਡੇ ਜੋ ਖੋਜੈ ਸੋ ਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ- ੬੯੫

ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਹੈ, ਇਹ ਬਹੁਤ
ਵੱਡਾ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਹਦੇ 'ਚ ਭਰੀ ਪਈ ਹੈ,
ਬੇਅੰਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਹਦੇ 'ਚ ਭਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ, ਬੇਅੰਤ
ਗੁਣ ਹਨ, ਬੇਅੰਤ ਅਵਗੁਣ ਹਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ
ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ -

ਕਾਇਆ ਨਗਰ ਨਗਰ ਗੜ ਅੰਦਰਿ ॥

ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ ॥

ਅਸਥਿਰੁ ਬਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਸੋ ਜਿਹੜਾ ਥਾਉਂ ਹੈ ਨਿਰਮਲ ਥਾਂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ
ਆਪਣਾ-ਆਪ ਉਪਾਅ ਕੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ -

ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ ॥

ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਬੇਅੰਤ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਨੇ,
ਬੇਅੰਤ ਦਿਮਾਗੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਨੇ, ਇਥੇ
ਬੈਠਾ ਆਦਮੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ 'ਤੇ ਦੇਖ ਸਕਦੈ। ਐਸਾ ਵੀ
ਹੋ ਸਕਦੈ ਕਿ ਇਥੇ ਬੈਠਾ ਹੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ 'ਤੇ ਫੋਰਨ
ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੈ। ਸਾਧਨਾ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ ਸਾਰੀ, ਮਹਾਰਾਜ
ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਸਭ ਪਈਆਂ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ -

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ ਜੜਿ ਜਾਣੈ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਖੋਲਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੩੩

ਐਸਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ,
ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ
ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ, ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ, ਓਨਾ ਚਿਰ ਨਹੀਂ
ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ -

ਜਿਸ ਕਾ ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਿਨਿ ਦੀਆ ਤਾਲਾ ਕੁੰਜੀ ਗੁਰ ਸਉਪਾਈ ॥

ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰੇ ਨਹੀ ਪਾਵੈ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੫

ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਉਪਾਅ ਕਰ ਲਏ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਜਿੰਨਾ
ਚਿਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਚਾਬੀ ਨਹੀਂ
ਲੈਂਦਾ, ਚਾਬੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਖੁਲ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤੇ ਜਿਸ
ਵਕਤ -

ਭੀਤਰਿ ਕੋਟ ਗੁਫਾ ਘਰ ਜਾਈ ॥

ਨਉ ਘਰ ਥਾਪੇ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ॥

ਦਸਵੈ ਪੁਰਖੁ ਅਲੇਖੁ ਅਪਾਰੀ ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਘਰ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ,
ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਨੂੰ ਤਾਂ ਮਿਲਣੈ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਫਰਕ
ਹੈ ਤੇਰਾ ਤੇ ਮੇਰਾ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ 'ਮੈਂ' ਹੈ ਤੂੰ
ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਦੀਵਾਰ ਬਣਾ ਦਿਤੀ-

ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਚੇ ਸੁਨਤ ਦੇਸਿ ਨਿਕਟਾਇਓ ॥

ਭਾਂਭੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੇ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੂਰਾਇਓ ॥

ਅੰਗ - ੬੨੪

ਸੋ ਐਨਾ ਹੀ ਫਰਕ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ
ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖੇ, ਮੈਂ ਤੇ
ਤੂੰ ਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨੈ, ਤੂੰ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਣੈ। ਇਹਨੇ
ਆਪੇ ਹੀ ਬਦਲ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਬਣ ਜਾਣੈ -

ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂ ਹੁਆ ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ ॥

ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੨੫

ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਜੀਵ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਬਰਬਾਦ
ਕਰ ਰਿਹੈ, ਏਸ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ
ਦੇ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਦੇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਬੇਅੰਤ ਕੀਮਤੀ

ਹੈ। ਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਏਸ ਦੇਹ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਨਾ ਸਮਝ, ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਮੋਹ ਲਾ ਕੇ, ਬਿਨਸਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਰਚ ਕੇ, ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਤੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਆਇਆ ਸੀ -

ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥ ਅੰਗ- ੧੭੬

ਉਹਦੇ ਵਲ ਤੇਰਾ 1% ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਚ ਤੂੰ ਐਵੇਂ ਭੁੱਲਿਆ ਰਹਿੰਨੈਂ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਭੁੱਲਿਆ ਰਹਿੰਦੈਂ, ਕੋਈ ਵਿਚਲਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਯਾਦ ਰਹੇ। ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰ ਭੁੱਲਦੈ, ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਆਉਂਦੈ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਕਰਦੈ -

ਪਹਿਲੈ ਪਿਆਰਿ ਲਗਾ ਬਣ ਦੁਧਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮

ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੈ ਤਾਂ ਮਾਂ ਦੇ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਇਹਦਾ ਪਿਆਰ ਪੈ ਜਾਂਦੈ।

ਦੁਜੈ ਮਾਇ ਬਾਪ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥ ਅੰਗ- ੧੩੮

ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦੈ, ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦੈ।

ਤੀਜੈ ਭਯਾ ਭਾਭੀ ਬੋਬ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮

ਭਰਾ ਦਾ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦੈ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦੈ -

ਚਉਥੈ ਪਿਆਰਿ ਉਪੰਨੀ ਖੇਡ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮

ਪੰਜਵੈ ਖਾਣ ਪੀਅਣ ਕੀ ਧਾਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮

ਜਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੈ, ਸ਼ਰਾਬਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ, ਮਾਸ ਖਾਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਹੋਰ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਆਪ ਵੀ ਦੁਖੀ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁਖੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦੈ ਇਸਦਾ।

ਛਿਵੈ ਕਾਮੁ ਨ ਪੁਛੈ ਜਾਤਿ ॥ ਅੰਗ- ੧੩੮

ਛੇਵੀਂ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਚ ਕਾਮ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਐਨਾ ਜ਼ੋਰ ਕਰ ਜਾਂਦੈ। ਜਾਤ-ਕੁਜਾਤ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਇਹ, ਨਾ ਆਪਣੀ ਇੱਜ਼ਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਖਦੈ।

ਸਤਵੈ ਸੰਜਿ ਕੀਆ ਘਰ ਵਾਸੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮

ਸੱਤਵੀਂ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪੈਸੇ ਜੋੜਦੈ, ਮਕਾਨ ਬਣਾ ਲਵਾਂ, ਕੋਠੀਆਂ, ਬਣਾ ਲਵਾਂ, ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਖਰੀਦ ਲਵਾਂ, ਬਾਹਰ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਲਾ ਲਵਾਂ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦੈ। ਅਵਸਥਾ ਲੰਘਦੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬੁਢਾਪਾ ਆ ਜਾਂਦੈ। ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਓਹੀ ਬੱਚੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਖਰਚ ਕਰ-ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕ੍ਰੋਧ ਆ ਜਾਂਦੈ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਗ ਜਾਂਦੈ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਮਾੜੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਗਲਤ ਕਰੇ ਉਹਦੇ ਹੀ ਗਲ ਪੈ ਜਾਂਦੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਜ਼ਬਾ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੈ -

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਕਾਇਆ ਕਉ ਗਾਲੈ ॥

ਜਿਉ ਕੰਚਨ ਸੋਹਗਾ ਢਾਲੈ ॥

ਅੰਗ- ੯੩੨

ਸੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕ੍ਰੋਧ ਇਹਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੈ। ਕ੍ਰੋਧ ਇਕ ਵਿਸਫੋਟ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ, ਜਿਵੇਂ ਬੰਬ ਚਲਦੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਰੀਰ ਗਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ ਇਹਦਾ। ਘਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। 2 ਖਰਬ 15 ਅਰਬ ਸੈੱਲ ਇਹਦੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਇਕ-ਇਕ ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਲੱਖਾਂ ਸੈੱਲਾਂ ਨੂੰ ਫਿਊਜ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੈ। ਸਰੀਰ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਆਹ ਜਜ਼ਬਾ, ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਮਨ 'ਚ ਰੱਖਿਓ। ਉਹ ਹਟਦਾ ਤਾਂ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਬੁਰਿਆਈ ਕਰਦੈ ਉਹਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਓ, ਗੁੱਸਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੈ-

ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹਢਾਇ ॥

ਦੇਹੀ ਰੋਗੁ ਨ ਲਗਈ ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੨

ਜਦੋਂ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਤੇਰੇ 'ਚ ਆਏਗਾ, ਤੇਰੀ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣਾ, ਅਰੋਗ ਦੇਹੀ ਰਹੇਗੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਘਾਟੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਰਹੇਂਗਾ। ਤੇਰੇ ਪੱਲੇ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾਤਾਂ ਪਾ ਦਏਗਾ। ਸਿਹਤ ਤੇਰੀ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ, ਹੋਰ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਜਾਗੂਤ ਰਹੇਗੀ। ਤੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੁਖਾਲੀ ਲੰਘ ਜਾਏਗੀ। ਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ -

ਅਠਵੈ ਕ੍ਰੋਧੁ ਹੋਆ ਤਨ ਨਾਸੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮

ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ, 80-85 ਸਾਲ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਆਖੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕੋਈ। ਬੱਚੇ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਆਦਮੀ ਚਿਹੈ, ਫੇਰ ਕੋਈ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਧੌਲੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਭੇ ਸਾਹ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਰ ਕੁਛ ਸਕਦਾ ਨਹੀਂ, ਬਲ ਸਰੀਰ ਦਾ ਹਾਰ ਜਾਂਦੈ।

ਚਬਣ ਚਲਣ ਰਤੰਨ ਸੇ ਸੁਣੀਅਰ ਬਹਿ ਗਏ ॥

ਹੋੜੇ ਮੁਤੀ ਧਾਹ ਸੇ ਜਾਨੀ ਚਲਿ ਗਏ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮੧

ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਹੈ ਇਹ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤਾਂ ਬੜੀ ਦੂਰ ਮੀਲਾਂ ਤੱਕ ਦੇਖਦੀਆਂ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਐਨਕ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਦੰਦ ਮੇਰੇ ਖਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਬਨਾਉਟੀ ਦੰਦ ਮੈਂ ਲਵਾਉਂਦਾ। ਹੱਥ ਮੇਰੇ ਤਾਕਤ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪੈਰ ਚੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਤੁਰਦਾਂ ਥੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਹੋ ਕੀ ਗਿਆ, ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਸੁਣਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿੱਥੇ ਚਲੀ ਗਈ, ਦੇਖਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿੱਥੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਫਸੋਸ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ 'ਚੋਂ ਆਏ ਸੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਸੇ-

ਨਾਵੈ ਧਉਲੇ ਉਭੇ ਸਾਹ ॥ ਦਸਵੈ ਦਯਾ ਹੋਆ ਸੁਆਹ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮

ਦਸਵੇਂ ਦੇ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਸੁਆਹ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕਿਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕੀ ਹਸਤੀ ਹੋਈ ਆਦਮੀ ਦੀ, ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਆਇਆ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ, ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਕਮਾਇਆ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਮਰ ਗਿਆ।

ਗਏ ਸਿਗੀਤ ਪੁਕਾਰੀ ਧਾਹ ॥

ਉਡਿਆ ਹੰਸ ਦਸਾਏ ਰਾਹ ॥

ਆਇਆ ਗਇਆ ਮੁਇਆ ਨਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮

ਇਹ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਵਿਚੀਂ ਚੰਗਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਲੰਘਣੇ, ਮਾੜਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਲੰਘਣੇ, ਕਈਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੰਵਾਰ ਲੈਣੇ, ਕਈਆਂ ਨੇ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣੇ। ਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਨੂੰ ਵਾਰਨਿੰਗ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਅਮੋਲਕ ਹੀਰਾ,

ਕੋਡੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਜਾਂਵਦਾ।

ਰੈਣਿ ਗਵਾਈ ਸੋਇ ਕੈ ਦਿਵਸੁ ਗਵਾਇਆ ਖਾਇ ॥

ਹੀਰੇ ਜੈਸਾ ਜਨਮੁ ਹੈ ਕਉਡੀ ਬਦਲੇ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੫੬

ਫਰੀਦਾ ਚਾਰਿ ਗਵਾਇਆ ਹੰਢਿ ਕੈ ਚਾਰਿ ਗਵਾਇਆ ਸੰਮਿ ॥

ਲੇਖਾ ਰਬੁ ਮੰਗੋਸੀਆ ਤੂ ਆਂਹੋ ਕੇਰੁ ਕੰਮਿ ॥ ਅੰਗ- ੧੩੭੯

ਦੇਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ, ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਂਦੇ, ਕੁਛ ਛਕਦਾ ਛਕਾਉਂਦੇ ਤੇ ਫੇਰ ਕੁਛ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ, ਗਾਫਲ ਹੋ ਕੇ ਜਨਮ ਗਵਾ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੱਸੋ ਜਦੋਂ ਲੇਖਾ ਮੰਗਿਆ ਜਾਏਗਾ, ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਤੈਂ ਕੀ ਕਰਿਆ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ। ਜਦੋਂ ਕਿਰਦਾਰ ਤੇਰਾ ਪਰਖਿਆ ਜਾਏਗਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਣਾ ਪੈ ਜਾਂਦੇ। ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਏਂਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰ ਕਿ ਸਾਂਈ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਤੇਰੀ ਹਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਯਾਦ ਰੱਖ, ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੂੰ ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ -

ਮਰਣਹਾਰੁ ਇਹੁ ਜੀਅਰਾ ਨਾਹੀ ॥

ਅੰਗ- ੧੮੮

ਕਿਉਂਕਿ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ ਸਰੀਰ ਬਦਲਦੈ। ਜਿਵੇਂ ਕੱਪੜਾ ਬਦਲ ਦੇਈਏ, ਮਰਦੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਹਾਂ, ਕੱਪੜਾ ਨਵਾਂ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਮੌਸਮ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ। ਮੈਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਪਾਟ ਗਿਆ ਬਦਲ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਦਿਸਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਜਿਹੜਾ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਲੰਮਾ ਚੌੜਾ ਹੈ, ਹਰ ਬੰਦੇ ਦਾ ਸਰੀਰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਹੁੰਦੈ। ਇਹਨੂੰ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ। ਦੋ ਖਰਬ ਪੰਦਰਾਂ ਅਰਬ ਸੈੱਲ ਇਹਦੇ 'ਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਪੰਜ ਇਹਦੇ 'ਚ vital forces, ਮੋਟਰਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਦੇ ਬੰਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ - ਉਹ ਹੈ ਪ੍ਰਾਣ, ਉਪਾਨ, ਉਦਾਨ, ਬਿਆਨ, ਸਮਾਨ। ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲੀ, ਦਿਲ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ, ਮਿਹਦੇ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੀ,

ਇਕ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਤਾਪਮਾਨ ਬਣਾਈ ਰਖਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਜ਼ਹਿਰ ਹੈ, ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਰੋਮਾਂ 'ਚੋਂ ਹਰ ਵਕਤ ਕੱਢੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਆਪਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਮਰਦੈ, ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜਾ ਸੂਖਸ਼ਮ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਸੂਖਸ਼ਮ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ, ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ, ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦਰੇ, ਮਨ, ਚਿੱਤ, ਬੁੱਧ ਤੇ ਮੈਂ ਭਾਵ ਦਾ, ਇਹ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ। ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, 19 ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਇਹਦੇ 'ਚ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਮਰਿਆ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ ਦਿੰਦੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੇਰ ਪਛਤਾਉਂਦੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਬੇਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕੋਈ ਵੀ -

ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ ਹੋਇ ਭਸਮਤਿ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ ॥

ਵਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ ॥

ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ

ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ ॥

ਥਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੁਆਇਆ ॥

ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੪

ਇਕੱਲੀ-ਇਕੱਲੀ ਗੱਲ ਦਾ ਲੇਖਾ ਹੋਣੈ। ਫੇਰ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਭਾਲਦੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਥਾਂ ਦੇ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਥੇ ਤਾਂ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

ਕਪੜੁ ਰੂਪੁ ਸੁਹਾਵਣਾ ਛਡਿ ਦੁਨੀਆ ਅੰਦਰਿ ਜਾਵਣਾ ॥

ਅੰਗ- ੪੭੦

ਜਿੰਨਾਂ ਕੁਛ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਹੈ, ਕੱਪੜੇ ਨੇ, ਸੋਹਣਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਸੋਹਣੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਨੇ, ਵੱਡੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣੈ।

ਮੰਦਾ ਚੰਗਾ ਆਪਣਾ ਆਪੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਪਾਵਣਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੭੦

ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁੱਖ ਮਿਲੇਗਾ, ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੇਗੀ। ਆਪੇ ਹੀ ਮਿਲਣੀ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਤੇਰੇ ਬਦਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਣਾ।

ਹੁਕਮ ਕੀਏ ਮਨਿ ਭਾਵਦੇ ਰਾਹਿ ਭੀੜੈ ਅਗੈ ਜਾਵਣਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੭੦

ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਤੂੰ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੈ, ਹੱਥ 'ਚ ਤੇਰੇ ਤਾਕਤ ਹੋਵੇ ਤੂੰ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰ ਸਕਦੈ, ਲੇਕਿਨ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਜਵਾਬ ਜਦੋਂ ਦੇਣੈ, ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਦਾ।

ਨੰਗਾ ਦੋਜਕਿ ਚਾਲਿਆ ਤਾ ਦਿਸੈ ਖਰਾ ਡਰਾਵਣਾ ॥

ਕਰਿ ਅਉਗਣ ਪਛੋਤਾਵਣਾ ॥

ਅੰਗ- ੪੭੧

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਭੁੱਲ ਕੇ ਤੂੰ, ਗਲਤ ਰਸਤੇ ਪੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਰਿਹੈਂ -

ਫਰੀਦਾ ਚਾਰਿ ਗਵਾਇਆ ਹੰਢਿ ਕੈ ਚਾਰਿ ਗਵਾਇਆ ਸੰਮਿ ॥
ਲੇਖਾ ਰਬੁ ਮੰਗੋਸੀਆ ਤੂ ਆਹੋ ਕੇਰੇ ਕੰਮਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੯

ਗੁਰੂ, ਪੀਰ, ਸਾਧੂ, ਸੰਤ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ -
ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹਰੀਆ ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥
ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੇ ਨ ਕਾਮ ॥
ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ੧ ॥
ਸਰੰਜਾਮਿ ਲਾਗੁ ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੈ ॥
ਜਨਮੁ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਾਤ ਰੰਗਿ ਮਾਇਆ ਕੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੨

ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣਨੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਪੈਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੇ, ਇਹਦੇ ਹਿਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੇ, ਨੀਵੀਂ ਗੱਲ ਕਰੇ ਕਿ ਅੱਜ ਇਥੇ ਇਕ ਰਾਤ ਲੱਗਣੀ ਹੈ, ਫਲਾਣੇ-ਫਲਾਣੇ ਐਕਟਰਾਂ ਨੇ, ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੰਦੇ-ਮੰਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਣੇ ਨੇ, ਐਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਭਲੇ ਬੰਦੇ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਉਥੇ ਨੂੰ ਨੱਠਿਆ ਹੀ ਜਾਂਦੇ -

ਚੰਗਿਆਈ ਆਲਕੁ ਕਰੇ ਬੁਰਿਆਈ ਹੋਇ ਸੇਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੫੧੮

ਸ਼ੇਰ ਜਿੰਨੀ ਤਾਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਂਦੇ, ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਜਵਾਬ ਤਲਬੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ -

ਬੈਰ ਬਿਰੋਧ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ ॥

ਝੂਠ ਬਿਕਾਰ ਮਹਾ ਲੋਭ ਧੋਹ ॥

ਇਆਹੂ ਜੁਗਤਿ ਬਿਹਾਨੇ ਕਈ ਜਨਮ ॥

ਨਾਨਕ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਆਪਨ ਕਰਿ ਕਰਮ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੮

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੋਚਣਾ ਪੈਂਦੈ, ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਸਿਆਣਾ ਹੈ, ਸਿਆਣਾ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਸਹੀ ਸੋਚ ਸਕੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਿਆਣੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਸਿਆਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਨਾ ਬਦਲਣ। ਜੇ ਆਦਤਾਂ ਓਹੀ ਨੇ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਸਿਆਣਾ-

ਪੜਿਆ ਮੁਰਖੁ ਆਖੀਐ ਜਿਸੁ ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ॥

ਅੰਗ-੧੪੦

ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਂ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਕੌਣ ਕਹਿੰਦੇ? ਉਹ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ -

ਨਾਨਕ ਸੋ ਪੜਿਆ ਸੋ ਪੰਡਿਤੁ ਬੀਨਾ

ਜਿਸੁ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਗਲਿ ਹਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- ੯੩੮

ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਚਾਹੇ ਇਕ ਅੱਖਰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਉਹ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! -

ਗੱਲ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਝੋ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇਸ ਜਨਮ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਹੋ ਸਕਦੈ, ਮਾਣ ਮਿਲ ਸਕਦੈ ਸਾਨੂੰ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ 1430 ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਬਚਨ ਸਮਝਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਹੋਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੈਕਚਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸਾਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਮਹਾਤਮਾ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਐਨਾ ਕੁਛ ਸੁਣ ਕੇ ਬੰਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ? ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮੱਤ ਹੈ। ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ ਐਨਾ ਜਦੋਂ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਂਦੈ ਸਪੱਸ਼ਟ, ਇਹ ਬੰਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ? ਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਅੱਲਾਹ ਦੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਉਲਟ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ੈਤਾਨੀਅਤ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ੈਤਾਨੀਅਤ ਦੇ ਵਿਚ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤ ਕਰਕੇ ਰੱਖਦੈ, ਫੜ ਕੇ ਰੱਖਦੈ, ਉਹਦਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਬਦਲਣ ਦਿੰਦਾ -

ਫਰੀਦਾ ਕੁਕੇਦਿਆ ਚਾਂਗੋਦਿਆ ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤ ॥

ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਞਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੮

ਚਾਰੇ ਵੇਦ, ਛੇਈਂ ਸ਼ਾਸਤਰ, 27 ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ, ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ, ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ, ਤੌਰੇਤ, ਅੰਜੀਲ, ਜੰਬੂਰ, ਬਾਈਬਲ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਧੂ, ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਇਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦਾ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਫਿਰਦਾ। ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਪੂਛ ਨਾਲ ਤਸਬੀਹ ਦਿਤੀ ਹੈ। 12 ਸਾਲ ਨਲਕੀ 'ਚ ਪਾ ਦਿਓ, ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਓ, ਫੇਰ ਵਿੰਗੀ ਦੀ ਵਿੰਗੀ, ਸਿੱਧੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਮਾਰ ਦੇਵਤਾ ਹੈ ਉਹਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ। ਹਿੰਦੂ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਕਿ ਮਾਇਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ -

ਇਨ੍ਹਿ ਮਾਇਆ ਜਗਦੀਸ ਗੁਸਾਈ ਤੁਮ੍ਹਰੇ ਚਰਨ ਬਿਸਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- ੮੫੭

ਇਹ ਮਾਇਆ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ ਉਹ ਇਕ ਜਜ਼ਬਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੰਦੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸੁੱਖ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਮਨ ਨਹੀਂ ਮੋੜਨ ਦਿੰਦੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੰਦਾ ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵੱਲ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਕ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਨੇ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਆਪ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਨੇ, ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਐਡਾ ਅਸਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੋ ਪੰਛੀ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਰੌਲਾ-ਗੌਲਾ

ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਮਾਪੀ ਸਥਿਤ ਹੋ ਗਏ। ਮਰਦਾਨਾ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਵਲ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਬਘਿਆੜ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਬਘਿਆੜ ਲੱਕਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਐ ਤੇ ਪਤਾ ਲਗਦੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਭੁੱਖਾ ਹੈ ਇਹ। ਇਕ ਮੁਰਦਾ ਪਿਆ ਹੈ ਬੰਦਾ, ਉਹਦੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਵਧਿਆ। ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰੇਗਾ ਇਹ। ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ। ਉਹ ਬਘਿਆੜ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸੁੰਘਿਆ, ਸੁੰਘ ਕੇ ਪਾਸੇ ਹਟ ਗਿਆ। ਖੜ੍ਹਾ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਦੁਬਾਰਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਰ ਸੁੰਘੇ, ਮੱਥਾ ਸੁੰਘਿਆ, ਨੇਤਰ ਸੁੰਘੇ, ਹੱਥ ਸੁੰਘੇ ਤੇ ਫੇਰ ਸਰੀਰ ਸੁੰਘਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ ਤੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਹੱਟ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸਮਾਪੀ ਜਦ ਖੁਲੀ, ਮਰਦਾਨੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਕੀ ਦੇਖ ਰਿਹੈਂ ਪਿਆਰਿਆ! ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਹ ਬਘਿਆੜ ਦੇਖ ਰਿਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਭੁੱਖਾ ਹੈ ਬਘਿਆੜ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਗਿਆ ਸਾਧਾਰਣ ਸੁੰਘ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬੜਾ ਧਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ, ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁੰਘਦੈ, ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁੰਘਦੈ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁੰਘਿਐ, ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁੰਘਿਐ, ਫੇਰ ਇਹਨੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦੈ। ਉਹਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਸੀ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਤਾਮਸੀ ਜੂਨੀ ਹੈ, ਭੁੱਖਾ ਹੈਗਾ, ਖੁਰਾਕ ਇਹਦੀ ਮਾਸ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਖਾਧਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ?

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਇਆ ਦੇ ਘਰ 'ਚ ਆਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਤੇਰਾ ਸ਼ੰਕਾ ਨਵਿਰਤ ਤਾਂ ਬਘਿਆੜ ਹੀ ਕਰੇਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਤੋਂ ਹੀ ਪੁੱਛ ਲੈ ਕਿ ਗੱਲ ਕੀ ਹੈ? ਤੇਰੀ ਪੁੱਛੀ ਹੋਈ ਗੱਲ, ਲੱਖਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਪਾਏਗੀ।

ਸੋ ਮਰਦਾਨਾ ਉੱਠ ਕੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦੈ, ਜਾ ਕੇ ਸਾਰਾ ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਸੁੰਘਿਆ ਤੇ ਖਾਧਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ।

ਬਘਿਆੜ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਸੋਝੀ ਜਾਗ ਪਈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਹੜੇ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕਰੇ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਤਾਮਸੀ ਜੂਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ ਬੰਦਾ, ਮੇਰੀ ਖੁਰਾਕ ਸੀ, ਮੈਂ ਇਹਦੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਵਧਿਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਐਸੀ ਸੋਝੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਬੰਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ ਕਿ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਸੁੰਘਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਵਾਸਨਾ

ਇਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮਨਮੁਖ ਦੀ ਆਈ। ਜਿਹਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਜਨਮ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਜੇ ਵੀ ਬੰਦਾ ਹੁੰਦੈ, ਉਹਨੂੰ ਮਨਮੁਖ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦੈ। ਲੇਕਿਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੰਦੇ ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕਈ ਗੱਲਾਂ 'ਚੋਂ ਚੰਗਾ ਵੀ ਹੋਇਐ ਕਰਦੈ। ਪਰ ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ 'ਚ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਐ ਕਿ -

ਮਨਮੁਖ ਦੁਖ ਕਾ ਖੇਤੁ ਹੈ ਦੁਖ ਬੀਜੇ ਦੁਖ ਖਾਇ ॥
ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਜੰਮੈ ਦੁਖਿ ਮਰੈ ਹਉਮੈ ਕਰਤ ਵਿਹਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੯੪੭

ਉਹ ਹਉਮੈ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕਰਮ ਕਰਦੈ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਦੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ, ਮੈਨੂੰ ਬਘਿਆੜ ਦੀ ਜੋਨੀ ਮਿਲ ਗਈ ਤੇ ਹੁਣ ਜੇ ਮੈਂ ਇਸ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾ ਲਿਆ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਹੋਰ ਗੁਨਾਹ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣਗੇ ਇਹਦੇ ਵੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਮੁੜ ਗਿਆ, ਭੁੱਖ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੱਗਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਫੇਰ ਦੁਬਾਰਾ ਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਫੇਰ ਆ ਕੇ ਇਹਦਾ ਇਕੱਲਾ-ਇਕੱਲਾ ਅੰਗ ਸੁੰਘਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ ਇਹਦਾ ਮਸਤਕ ਅਪਵਿੱਤਰ, ਐਡਾ ਹੰਕਾਰ ਇਸ ਬੰਦੇ ਦੇ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਗੁਰੂ, ਪੀਰ, ਸਾਧੂ, ਸੰਤ ਨੂੰ ਇਹ ਝੁਕਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤਰਕ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹਦਾ ਤਾਂ ਮਸਤਕ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੈ। ਫੇਰ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਮੈਂ ਇਹਦਾ ਮੂੰਹ ਸੁੰਘਿਆ, ਰਸਨਾ ਸੁੰਘਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਿਆ ਕਿ ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਇਹਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਰਾਮ, ਅੱਲਾਹ, ਗੋਬਿੰਦ ਕੋਈ ਰੱਬ ਦਾ ਅੱਖਰ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਤਾਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਸੀ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਹਸਤੀ ਵਿਚ ਇਹ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ, ਸ਼ੱਕ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਰੱਬ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਇਹਨੇ ਕਰੀ ਕੋਈ ਵੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਹੱਥ ਸੁੰਘੇ ਕਿ ਹੋ ਸਕਦੈ ਕਿ ਭੁੱਲ ਕੇ ਇਹਨੇ ਕਦੇ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਹੋਵੇ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਹੋਵੇ, ਜਨਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਹੋਵੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਇਹਨੇ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰੀ। ਆਪਣੀ ਤਾਂ ਕਰਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਪੈਰ ਸੁੰਘੇ, ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਹੀ ਨਾਸਤਕ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਇਹਨੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਚੰਗਾ ਕਰਿਆ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਿਆ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਕੋਸਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਭੁੱਖਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਐਸੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਮਾਸ ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਇਐ ਜਿਹਨੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਬਿਲਕੁਲ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਨਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਿਆ, ਨਾ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ, ਨਾ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਬਾਣੀ ਸਰਵਣ ਕਰੀ, ਨਾ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਿਆ, ਨਾ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰੀ। ਨਾ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਚੱਲ ਕੇ

ਗਿਆ। ਮਾੜੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਇਹ ਬੰਦਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਗਾਫਲ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਹਾਰ ਰਿਹਾਂ। 24000 ਸਵਾਸ ਰੋਜ਼ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ। ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਸਵਾਸ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਗਦੇ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਜੁਆਰੀ ਜੂਆ ਖੇਡਦੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੰਦਾ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਹਾਰ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਨਮ ਹਾਰਤਾ ਜੁਏ ਦੇ ਵਿਚ ਗਾਫਲਾ,
ਜਪਿਆ ਨਾ ਨਾਮ ਰੱਬ ਦਾ।

ਜਿਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਿਓ

ਤਿਨ ਜੁਐ ਜਨਮੁ ਸਭੁ ਹਾਰਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੫੪

ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਜਨਮ ਜੁਏ ਦੇ ਵਿਚ ਹਾਰ ਦਿਤਾ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਆਇਆ ਤਾਂ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਲਾਹੇ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਘਾਟਾ ਪਾ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਆਇਓ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਪ੍ਰਾਣੀ,
ਆਇਓ ਲਾਹਾ ਲੈਣ।

ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੂੰ ਆਇਆ ਲਾਹਾ ਲੈਣਿ ॥

ਲਗਾ ਕਿਤੁ ਕੁਫਕੜੇ ਸਭ ਮੁਕਦੀ ਚਲੀ ਰੈਣਿ ॥ ਅੰਗ - ੪੩

ਸਮਝ ਲਓ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਭੇਜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਕਿ ਜਾ ਕੇ ਤੂੰ ਐਸੇ ਸੌਦੇ ਕਰ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਲਾਹਾ ਸਾਡੀ ਗੋਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਿਆ ਉਹਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦੇ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹੋਟਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਸ਼ਰਾਬਾਂ-ਕਬਾਬਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾਚ ਗਾਉਣਿਆਂ 'ਚ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕਰ ਦੇਵੇ ਸਾਰਾ। ਜਦੋਂ ਵਾਪਸ ਆਵੇਗਾ, ਫੇਰ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਏਗਾ ਉਸਦਾ। ਕਿੰਨੀ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਉਸ ਦੀ ਹੋਏਗੀ। ਕਿੰਨੀ ਸਜ਼ਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਬੰਦਾ ਜਿਸ ਵਕਤ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਆਉਂਦੈ, ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦੈ। ਇਹਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੇ 24000 ਸਵਾਸ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜੇ 75 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, 66 ਕਰੋੜ 44 ਲੱਖ ਸਵਾਸ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਜੇ 100 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ 88 ਕਰੋੜ 66 ਲੱਖ ਸਵਾਸ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਜੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਲ ਕੇ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਸਰਮਾਇਆ ਫੇਰ ਇਹਦੀ ਪੁੱਛ ਪਰਤੀਤ ਤਾਂ ਹੋਣੀ ਐ, ਇਹਨੂੰ ਸਾਧੂ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਤਾਂ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਆਇਐਂ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਉਲਟੇ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ? ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ, ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿਵਾਉਣਗੇ, ਦੁਖੀ ਹੋਏਗਾ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਬੰਦਾ ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੈ, ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਜਾਂਦੈ, ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕਰਦੈ, ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ

ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੈ, ਨਾਮ ਜਪਦੈ, ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦੈ, ਤਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦੈ, ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਕੇ ਜਾਂਦੈ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਅਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ -

ਚਿੰਰਕਾਲ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਨਿਰਮੋਲੁ ਪਾਇ..।

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ੧੭

ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖ ਬਣ ਜਾਈਏ -

ਸਫਲ ਜਨਮ ਗੁਰ ਚਰਨ ਸਰਨ ਕੈ॥

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ੧੭

ਜੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਬਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਤਾਂ ਸਫਲ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮ ਗਵਾ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ।

ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰੁ ਹੀਣਸੁ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪ੍ਰਿਗੰਤ ਜਨਮ ਭ੍ਰਸਟਣਹ ॥

ਕੁਕਰਹ ਸੁਕਰਹ ਗਰਧਭਰ ਕਾਕਹ ਸਰਪਨਹ ਤੁਲਿ ਖਲਹ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੫੯

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹਨੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਨਾ ਲਿਆ, ਉਹਦਾ ਜਨਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਧਿਰਕਾਰਯੋਗ ਹੈ। ਸੋ ਵਾਰੀ ਫਿੱਟੇ ਮੂੰਹ ਕਰੋ ਇਕ ਵਾਰੀ ਧਿਰਕਾਰ ਤੇ ਝ੍ਰਿਸਟਿਆ ਹੋਇਆ ਜਨਮ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਪੈਸੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਆਹ ਨਖਿੱਧ ਜੂਨਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਕੁੱਤੇ, ਬਿੱਲੇ, ਸੂਰ, ਸੱਪ, ਕਾਂ ਤੇ ਗਧੇ ਵਰਗੇ। ਉਹਦਾ ਜਨਮ ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਰਥਾ ਜਾ ਰਿਹੈ, ਕਿਸੇ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਗ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਜਨਮ ਤਾਂ ਅਮੋਲ ਹੈ ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੋਲ ਨਾਮ ਦੀ ਚਾਬੀ ਹੁੰਦੀ ਐ, ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ, ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਮੋਲ ਜਨਮ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਫਜ਼ੂਲ ਜਨਮ ਹੈ -

ਲੋਚਨ ਅਮੋਲ ਗੁਰ ਦਰਸ ਅਮੋਲ ਦੇਖੇ,....।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੭

ਜੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ, ਸਾਧੂਆਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੈ, ਤਾਂ, ਤਾਂ ਅਮੋਲ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਸੁਵਨ ਅਮੋਲ ਗੁਰ ਬਚਨ ਧਰਨ ਕੈ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੭

ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਸੁਣ ਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰਦੈ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਕੰਨ ਪਵਿੱਤਰ ਨੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੰਨ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਨਹੀਂ।

ਨਾਸਕਾ ਅਮੋਲ ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ ਬਾਸਨਾ ਕੈ...।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੭

ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਲੈ ਕੇ ਇਹਦੀ ਨਾਸਕਾ ਅਮੋਲ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਰਸਨਾ ਅਮੋਲ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰੁ ਸਿਮਰਨ ਕੈ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੭

ਰਸਨਾ ਤਾਂ ਅਮੋਲ ਹੈ, ਵੱਡੇ ਮੁੱਲ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਜੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰਸਨਾ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ।

ਹਸਤ ਅਮੋਲ ਗੁਰਦੇਵ ਸੇਵ ਕੈ ਸਫਲ...।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੭

ਹੱਥ ਤਾਂ ਅਮੁੱਲ ਨੇ ਜੇ ਜਾ ਕੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੈ -

ਚਰਨ ਅਮੋਲ ਪਰਦਫਨਾ ਕਰਨ ਕੈ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੭

ਚਰਨ ਤਾਂ ਅਮੋਲ ਨੇ ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਅਮੋਲ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਹੜਾ ਲੱਗੇ ਨਾ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨੀਂ,
ਪ੍ਰਿਯ ਤੇਰਾ ਸੀਸ ਬੰਦਿਆਂ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਜੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਕਬਿੱਤ ਸਵੱਈਏ ਲਿਖੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਜਾਂਦੈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਐ, ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸਿਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਕੇ ਲਗਦਾ ਉਹ ਧਿਰਕਾਰਯੋਗ ਹੈ, ਵੱਢਣਯੋਗ ਹੈ -

ਜੋ ਸਿਰੁ ਸਾਈ ਨਾ ਨਿਵੈ ਸੋ ਸਿਰੁ ਕੀਜੈ ਕਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੧

ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸਿਰ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਨਿੰਵਦਾ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਫਜ਼ੂਲ ਹੈ -

ਕੰਨੇ ਹੇਠਿ ਜਲਾਈਐ ਬਾਲਣ ਸੰਦੈ ਥਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੧

ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਬਾਲਣ ਦੀ ਥਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਉਸ ਸਿਰ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰਕੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਦੇ ਹੇਠ ਜਲਾ ਦਿਓ, ਭੱਠ 'ਚ ਜਾਲ ਦਿਓ। ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ। ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੰਕਾਰ, ਅਭਿਮਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸੀਸ ਨਿੰਵਦਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਕਿੰਨਾ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਉਹਦੀ ਕਿੰਨੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਕੋਲ ਇਕ ਕਾਜ਼ੀ ਬੈਠੇ, ਸਲਾਰਦੀਨ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪਿਆਰ ਰੱਖਦਾ ਸੀ, ਕੱਟੜ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ, ਪਿਆਰ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਸੀ। ਉਹ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਆ ਕੇ ਮਸਤਕ ਨਿਵਾਈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਅਸੀਸ ਦੇਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਖੁਦਾ ਇੱਕ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਨੇ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ

ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਅਸੀਸ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਫੇਰ? ਕਰਮ ਭੋਗਦੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਰਮ ਤਾਂ ਭੋਗਦੇ ਨੇ ਪਰ ਉਹ ਨਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਫਸਲ ਬੀਜ ਦੇਈਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਹਲਕੀ-ਹਲਕੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋ ਗਈ, ਕਣੀਆਂ ਪੈ ਗਈਆਂ ਤੇ ਕੰਡ ਹੋ ਗਈ। ਕੰਡ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਹ ਤੋੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਦਾਣੇ ਨੇ ਉਹ ਤਾਂ ਜੰਮ ਪਏ, ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਦਾਣੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕੰਡ ਨੇ ਰੋਕ ਲਏ, ਕਰੰਡ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਕੰਡ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਪੇਪੜੀ ਜੰਮ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਤੇ, ਉਹ ਦਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੰਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਦੋਂ ਤੋੜ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾਣੇ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਸੁਭ ਕਰਮ ਜਿਹੜੇ ਫਲ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਕੁਛ ਥੋੜ੍ਹੇ ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਉਹਦੀ ਪੇਪੜੀ ਜੰਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਮਸਤਕ ਨਿਵਾਉਂਦੈ, ਜਿਵੇਂ ਪੇਪੜੀ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਵਿਘਨ ਨੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਜਿਹੜੇ ਫਲ ਗਏ ਨੇ, ਉਹ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੋਹਰ ਚੁੱਕ ਲਈ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਆਹ ਪੜ੍ਹੋ ਤਾਂ ਮੋਹਰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਪੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਹ ਮੋਹਰ ਚੁੱਕੀ, ਚੁੱਕ ਕੇ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਪੜ੍ਹੋ ਤਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਦਾ ਮਸਤਕ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਛੁੰਹਦੈ, ਇਹਦੇ ਜਿਹੜੇ ਪੁੱਠੇ ਲੇਖ ਨੇ ਉਹ ਸਿੱਧੇ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਹ ਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਸਤਕ ਨਿਵਾਉਣ ਦਾ, ਮਸਤਕ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ। ਜੇ ਨਹੀਂ ਨਿਵਦਾ -

ਪ੍ਰਿਯੁ ਸਿਰੁ ਜੋ ਗੁਰ ਨਾ ਨਿਵੈ ਗੁਰ ਲਗੈ ਨ ਚਰਣੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੭/੧੦

ਤਾਂ ਧਿਰਕਾਰਯੋਗ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ 'ਲੋਇਣ' ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਅੱਖਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਿਯ ਨੇ।

ਪ੍ਰਿਯੁ ਲੋਇਣ ਗੁਰ ਦਰਸ ਵਿਣੁ ਵੇਖੈ ਪਰ ਤਰਣੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੭/੧੦

ਬਿਗਾਨੀਆਂ ਜਵਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਬਿਗਾਨੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਪਾਪ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ, ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਧਿਰਕਾਰਯੋਗ ਨੇ। ਇਹਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਮਹਾਨ ਉਪਮਾ ਵਾਲੀਆਂ ਨੇ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਪਵਿੱਤਰ ਅੱਖਾਂ ਨੇ। ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

'ਚਲਦਾ'.....।'

ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਣੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜਨਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-30)

ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਵਖੇਵੇਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਨਿਰਾ ਪਿਆਰ ਹੀ ਸੀ, ਭੋਲਾਪਨ ਸੀ, ਪਿੰਡ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਖੰਡਪਾਠਾਂ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਨਿਜ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਹੋਰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵੀ ਅਖੰਡਪਾਠ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ ਜੋ ਵੀ ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ, ਕੌਡੀ-ਕੌਡੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਹਿਸਾਬ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਹਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਟਾਵੇਂ-ਟਾਵੇਂ ਸਿੰਘ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਬਹੁਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਅਜੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਫੈਲਾਇਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਾਰੰਗਵਾਲ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀ ਸਨ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਚਲਨ ਠੀਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਖਿੱਚ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਜੋ ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਨਾਲ ਆਏ ਨੂਰਦੀਨ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਜੰਗਨਾਮੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਨਿਆਰੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਦੂਰ ਕਰਨੀਆਂ, ਮੇਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਗਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗੰਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਪਾਰਨਾਵਾਂ ਛਾਂਟ ਕੇ ਉਸ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਆਮ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਘਟ ਹੀ ਲਿਖਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। 1931 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਚਾਚਿਆਂ, ਤਾਇਆਂ, ਦਾਦਿਆਂ ਦੇ ਮੁਹੱਲੇ ਦੇ ਪੜਵੰਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਵਾਲੇ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੀ ਲਿਖਾਉਣਾ ਹੈ? ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਘਰ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਹੀ ਲਿਖਾਓਗੇ ਪਰ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਜੱਟ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਲਿਖਾਵਾਂਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜਸੀ ਜਾਗਰਤਾ ਅਜੇ ਕੁਰਸੀ ਦੇ ਲੋਭ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਫਸੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਸੀਸ ਵਾਰ ਦੇਣਾ, ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਕੱਟ ਲੈਣੀਆਂ, ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਜ਼ਬਤ ਕਰਾ ਲੈਣੀਆਂ, ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਕੁੱਟਾਂ ਮਾਰਾਂ ਭਾਣਾ ਮਿੱਠਾ ਕਰਕੇ ਸਹਿ ਲੈਣੀਆਂ। ਇਹ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵਰਤ ਰਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਉਦਾਹਰਣ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਗੰਗਸਰ ਜੈਤੋ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚਾਅ-ਮਲੂਾਰ ਨਾਲ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਆਮ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਅਜੇ ਰਾਜਸੀ ਸੁਝ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਅਜੇ ਜਿਉਂਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਵਿਚ ਮਿਸਟਰ ਕੋਵਨ ਡੀ. ਸੀ. ਲੁਧਿਆਣਾ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜਲੰਧਰ ਰਾਹੀਂ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਦਾ ਸਾਕਾ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਕੰਨੀਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ

ਪ੍ਰਵਾਨੇ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਉਡ ਗਏ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਦਮਨ ਚੱਕਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਝਿਜਕਦੇ ਸਨ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਹੋ ਹੀ ਨਵ-ਜੰਮੇ ਬਾਲਾਂ ਦੇ ਹੋਰੋਸਕੋਪ, ਜਨਮ-ਪਤਰੀਆਂ ਬਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਓਹੀ ਵਿਆਹ ਦੇ ਦਿਨ, ਸਫਰ ਕਰਨ ਦੇ ਦਿਨ, ਸੁਧਾਂ, ਨਛੱਤਰਾਂ, ਗ੍ਰਹਿਾਂ ਦੇ ਮਾਰੂ ਅਸਰਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਵਰਗ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਾ ਸੀ। ਉਹ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਅਸਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਂਪ ਕੇ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਇਹ ਲੋਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸਿੰਘ ਬਣ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਛ-ਗਿੱਛ ਬਹੁਤ ਹਦ ਤੱਕ ਘਟ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੇ ਹੋਏ ਸਨ ਉਹ ਨਾ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਦਸੇ ਪੁੰਨ-ਦਾਨ, ਜਪਾਂ-ਤਪਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਉਪਰੋਂ ਵਾਰ ਕੇ ਸੱਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਨਾਜ ਅਤੇ ਤੇਲ ਵਗੈਰਾ, ਪੀਲੀ ਧਾਤ ਦਾ ਗਹਿਣਾ ਦੇਣ ਵਿਚ ਸੰਕੋਚ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕਿਉਂ? ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਸਨ। ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਨ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰਹਿ, ਵਿਘਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੀਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪੁੰਨ ਦਾਨ, ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਕਰਮ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਸੀ।

ਮੇਰੇ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸੱਤਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਲੁਕਣ-ਮੀਚੀ ਖੇਲੂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਪਿਤ ਸੀ, ਸਕੂਲੋਂ ਆ ਕੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਖੇਲਣ ਵਾਸਤੇ ਤੁਰਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਖੀਸੇ ਵਿਚ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਮੱਕੀ ਦੇ ਦਾਣੇ, ਖਿੱਲਾਂ ਵਾਲੇ ਭੁੰਨਾ ਕੇ ਜੇਬ ਭਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਤੂੰ ਖੇਲਦਾ ਵੀ ਰਹਿ ਪਰ ਇਹ ਦਾਣੇ ਵੀ ਚੱਥ ਲਈਂ। ਅਜਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਾਧਾਰਣ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਵਿਖਾਵੇ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਪਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਲਈਆਂ, ਸਾਥੀ ਮੇਰੇ ਛੁਪ ਗਏ, ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਕ ਮੇਰਾ ਜਮਾਤੀ ਬਾਬੂ ਖਾਨ ਅਜੇ ਤਕ ਨਿਯਤ ਥਾਂ ਤੇ ਹੱਥ ਲਾਉਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਜਾ ਛੋਹਿਆ। ਮੇਰੇ ਦੂਸਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਮੱਕੀ ਦੀਆਂ ਖਿੱਲਾਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਫੱਕਾ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਮਾਰ ਲਿਆ। ਘਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੇਰੇ ਭੂਆ ਜੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਘੜਾ ਸਿਰ ਤੇ ਰੱਖੀਂ ਲਿਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਇਸਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਛੋਹ ਕੇ ਫੇਰ ਖਿੱਲਾਂ ਦਾ ਫੱਕਾ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਬਾਬੂ ਖਾਨ ਦਾ ਹੱਥ ਮੈਂ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਪਿਤ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦੂਜਾ ਫੱਕਾ ਮਾਰਨ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਭੂਆ ਨੇ ਆ ਕੇ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਘੜਾ ਪਲਟ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਧੱਪਾ ਮਾਰਿਆ।

ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਹੱਥ ਵਾਲੇ ਦਾਣੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਰ ਗਏ ਤੇ ਜੇਬ ਵਾਲੇ ਭਿੱਜ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਤੂੰ ਭਿੱਟਿਆ ਗਿਆ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਇਥੇ ਹੀ ਠਹਿਰ ਮੈਂ ਪੰਡਤ ਜੀ ਤੋਂ ਗੰਗਾ ਜਲ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹਾਂ, ਉਸ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਉਤੇ ਮਾਰਾਂਗੀ। ਫੇਰ ਤੇਰੀ ਭਿੱਟ ਦੂਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਸਮੇਂ 1920 ਤੋਂ 1926 ਦੇ ਵਿਚ-ਵਿਚ ਦੇ ਦਿਨ ਹਨ। ਸੋ ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਭਾਵੇਂ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕੋਈ ਨਫਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਭੁਗਤਦੇ ਸਨ ਪਰ ਵਹਿਮ-ਪ੍ਰਸਤੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕੇਵਲ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਰੋਹਿਤ ਦੇ ਕਹੇ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਫੇਰ ਸਰਵਰੀਏ ਭਰਾਈ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਵੱਡਾ ਰੋਟ ਲਾਹ ਕੇ ਇਕ ਕੰਢੇ ਤੇ ਚੱਕ ਮਾਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਸਦਾ ਜੂਠਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਸਮਝ ਕੇ ਲੋਕ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕਿਣਕਾ-ਕਿਣਕਾ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਜਾ ਕੇ ਵੰਡਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਮੈਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਜੋ ਚੇਤਨ ਅਵਸਥਾ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਗੇ ਕਰਮਯੋਗੀ ਸੰਤ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸਿਰ ਤੇ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਆਏ ਹੋਏ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀਆਂ ਦੇ ਰੱਸੇ ਪੁਆਏ, ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਜ਼ਬਤ ਕਰਾਈਆਂ, ਵੱਡੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਭਰੇ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਬਰ ਸਹਿਨ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਕੜੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਹ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ 80% ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੇ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਰੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁੰਮਿਆ, 86% ਨੇ ਘਰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਾਏ। ਬਾਕੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਕੇਵਲ 20% ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਹੀ ਆਈਆਂ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਕਿਸੇ ਉਪਰ ਅਹਿਸਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸੀਸ ਵਾਰ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਮਾਫੀ ਮੰਗਣਾ ਇਕ ਭਾਰੀ ਬੱਜਰ ਕੁਰਹਿਤ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਵਾਤਾਵਰਣ ਉਹੀ ਸੀ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਗੁਆ ਕੇ ਜੋ ਅਸਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨ ਉਪਰ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਅਧੀਨ ਹੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਬਲਿਦਾਨ ਹਸਦਿਆਂ-ਹਸਦਿਆਂ ਦਿਤੇ ਤੇ ਤੋਪਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਦਾਤੀ ਕਹਿ ਕੇ ਜੱਫੀਆਂ ਪਾਈਆਂ। ਨਜ਼ਰਬੰਦੀਆਂ, ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਬਤੀਆਂ ਦੇ ਦੁਖ ਸਹੇ। ਇਹ ਰੀਤਾਂ 1930 ਦੇ ਲਗਭੱਗ ਤਕ ਚਲਦੀਆਂ ਹੀ ਰਹੀਆਂ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਰਾਜਸੀ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਆਉਣ ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਨੇ ਕੁਝ ਪਲਟਾ ਖਾਧਾ ਪਰ ਪਹਿਲੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲੋਂ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਉਹ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡ ਕੇ ਪੂਰੀ ਜਵਾਨੀ ਮਾਣਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਭੋਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਉਚੇ ਟਿੱਬਿਆਂ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲੰਘਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਬਚਨ ਹੋਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਚਿੱਠੀ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦੱਸਾਂ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕੌਣ

ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਬਾਹਰਲੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੇਖ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਅੰਦਰ ਲਗਾਤਾਰੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਪੰਜਾਂ ਚੇਰਾਂ, ਪੰਜਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ, ਪੰਜਾਂ ਠੱਗਾਂ, ਆਸਾ-ਤਿਸ਼ਨਾਂ ਡੈਣਾਂ ਦੇ ਸੰਘਾਰ ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਚਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਲਵਲੇ, ਸੁਰਤ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਚੜ੍ਹਾਈਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਐਸੇ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰਲੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਸੁਘੜ ਬੀਬੀ ਆਪਣਾ ਨੰਗੇਜ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੀ, ਇਵੇਂ ਹੀ ਸੰਤ ਆਪਣੀਆਂ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਦੀ ਤੁਕ -

ਹੋਨਿ ਨਜੀਕਿ ਖੁਦਾਇ ਦੈ ਭੇਤੁ ਨ ਕਿਸੈ ਦੇਨਿ ॥

ਅੰਗ-1384

ਦੀ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਬਦਿ ਸੁਰਤਿ ਰਾਹੀਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਅਤਿ ਉਚੇ ਰਸਤੇ ਉਪਰ ਕਦਮ-ਕਦਮ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਉਪਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਸਾਂ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਆਈਆਂ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਹਰੀ ਤੌਰ ਦੇ ਉਪਰ ਨਿੰਦਕਾਂ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਦੋਖੀਆਂ ਦੇ ਮਾੜੇ ਮਨਸੂਬੇ ਝਲਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਫੇਰ ਅੰਦਰਲੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਪੰਜਾਂ ਠੱਗਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੂਝਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਸੰਕਲਪ ਹੀ ਸਾਰੇ ਜਪ ਤਪ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਮਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ

ਮਨ ਮੈ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨੁ ॥

ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲ ਜਾਤ ਤਿਹ

ਜਿਉ ਕੁੰਚਰ ਇਸਨਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - 1428

‘ਮੈਂ’ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭਾਵ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲਗਾਤਾਰੀ ਸਾਧਨ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਲੌਕਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰਿਪੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੁਭਾਏਮਾਨ ਸੂਰਤਾਂ ਨਾਲ ਜੂਝਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੋਭ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਭਟਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਿਪੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਓਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਮਸਤੂਆਣੇ ਤੋਂ ਸੰਗਤ ਆਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਮਸਤੂਆਣੇ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਰਾ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਛਕਾਈਏ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਵੱਡੇ ਖੇਸ ਲਏ ਅਤੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੇ ਦਰਖਤ ਹੇਠਾਂ ਵਿਛਾ ਦਿਤੇ। ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਲ੍ਹਣਾ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਅਫੱਲ ਦਰੱਖਤ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਮਠਿਆਈਆਂ ਝੜ ਕੇ ਵਸਤਰਾਂ ਉਤੇ ਗਿਰ ਪਈਆਂ, ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ ਪਰਾਤਾਂ ਭਰ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਰੱਜ-ਰੱਜ ਮਠਿਆਈ ਛਕਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਸਾਕਾਮੀ ਪੁਰਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ

ਪਸੰਦ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਅਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਦੇ ਡੰਡੇ ਮਾਰੇ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਰੀਆਂ ਜਲੋਬੀਆਂ ਝਾੜ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਗੱਲ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕਿੰਨੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪਈ ਅਤੇ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਸਾਧਕ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹ ਲਿਆ ਸੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਸੰਤ ਮੋਹਨ ਜੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਪਰਦਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਪ੍ਰਮ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੋਂ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਚੱਲਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮਸਤਾਨਾ ਸਿੱਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਾਹਾਰਜ ਮੈਂ ਵੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਥਾਂ ਦੇ ਦਿਓ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਕਾਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆ ਜਾਈਂ। ਉਹ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਮਸਤਾਨਾ ਕਈ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਦੀਵਾਨ ਲਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਣਾ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਡੰਡੇ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਤਾਰਨ ਲੱਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਕੌਤਕ ਹਨ ਜੋ ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਕਾਲ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਲੋਭਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਰਾਹ ਰੋਕ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸਾਨੂੰ ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ ਕਿ ਮੈਂ ਦੂਰ ਦਰਸ਼ਕ ਸਿੱਧੀ ਹਾਂ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲਾਂ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਜਿਸਨੂੰ ਚਾਹੋ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾਉਣਾ ਚਾਹੋ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਲਿਆ ਸਕਦੀ ਹਾਂ। ਅਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਬਲ ਬੈਰਾਗ ਸੀ। ਸਾਰਾ-ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨੀਰ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਕ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ (ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੇਵੂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ) ਦੇ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਸਹਿਨ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਵਸੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਨੀਂਦ, ਭੁੱਖ, ਤੌਹ, ਆਰਾਮ ਸਭ ਕੁਝ ਤੋਂ ਅਚਾਹ ਹੋ ਚੁਕੇ ਸਾਂ। ਪ੍ਰਮ ਬੈਰਾਗ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਲ ਅੱਖ ਚੁਕ ਕੇ ਵੀ ਨਾ ਦੇਖੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੋਮੋਂਗਣੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਲਕਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੀਂ ਪਿਛੇ ਫਿਰਨ ਲੱਗੀਆਂ -

**ਨਵਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੇ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ
ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ॥ ਅੰਗ - 649**

ਜੋ ਮੇਰੇ ਵਲ ਮੁਖਾਤਬ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਬਾਹਰਲਾ ਜੀਵਨ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਲਿਖ ਲਵੋਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸ-ਕਿਸ ਨੂੰ ਮਿਲੇ, ਕਿਹੜੀ-ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰਲੀ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕੀਮਤ ਤੇ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਹਾਂ, ਪਰਉਪਕਾਰ

ਵਸ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਭਾਂਪਦੀ ਹੋਈ ਕੋਈ ਰਿਧੀ-ਸਿੱਧੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸੇਵਾ ਕਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਸੇਵਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਹੁਤਾ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਜਗਿਆਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਫਲ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਵੀ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਨ।

**ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਸਭੁ ਮੋਹੁ ਹੈ
ਨਾਮੁ ਨ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ॥ ਅੰਗ - 593**

ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -
**ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਪੈਨਣੁ ਖਾਣੁ ਸਭੁ ਬਾਦਿ ਹੈ
ਧਿਗੁ ਸਿਧੀ ਧਿਗੁ ਕਰਮਾਤਿ॥
ਸਾ ਸਿਧਿ ਸਾ ਕਰਮਾਤਿ ਹੈ
ਅਚਿੰਤੁ ਕਰੇ ਜਿਸੁ ਦਾਤਿ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸੈ
ਏਹਾ ਸਿਧਿ ਏਹਾ ਕਰਮਾਤਿ॥ ਅੰਗ - 650**

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ 'ਅਹੰ' ਦਾ ਨਾਸ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਿਖਣਾ, ਦੱਸਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਵਿਹੁਣੇ, ਸੰਤਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ, ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਦੇ। ਕੋਈ ਪੂਰਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਧਕ, ਸਿੱਧ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਕੁਛ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਬਾਹਰਲਾ ਜੀਵਨ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਬਾਰੇ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਘੋਰ ਤਪਸਿਆ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਮਿਲਣੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੀ ਬਚਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਬਲ ਬੈਰਾਗ ਦੇ ਵੇਗ ਵਿਚ ਸਾਂ ਤਾਂ 9 ਸਾਲ ਅਸੀਂ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਲਾਈ। ਇਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਲੰਗਰ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬੈਠ ਕੇ ਹੀ ਰਾਤਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਰਾਮ ਲਈ ਮੰਜੇ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਵਿਸਰਾਮ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਨਾ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਸਿਧਰੇ-ਪਧਰੇ ਲਗਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਘਾਲ ਕਮਾਈਆਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾਦਾਇਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਿੰਦਕ ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਕੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ? ਜੇ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ -

**ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਮਿਤਿ ਕਉਨੁ ਬਖਾਨੈ॥
ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਗਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਜਾਨੈ॥
ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰੁ॥
ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਸਦਾ ਨਮਸਕਾਰੁ॥
ਅੰਗ- 273**

ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦੀ ਗਤ ਨੂੰ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪਰਮ

ਉਚੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅਸਾਡੀ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਖੰਭ ਸੜ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਵਲਵਲੇ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਚਿਆਈਆਂ ਉਤੇ ਅਸਾਡੀ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ -

**ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ॥
ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ॥**

ਅੰਗ - 273

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਦੱਸਣੇ ਅਸਾਡੇ ਵਰਗਿਆਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਸੰਭਵ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫੇਰ ਵੀ ਜੋ ਬਚਨ ਅਤੇ ਜੋ ਘਟਨਾਵਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਗਿਆਤ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਇਸ 'ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ' ਦੀ ਲੇਖ ਲੜੀ ਵਿਚ ਦੇਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹਾਂਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇਗਾ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮਹਾਤਮਾਂ ਦਾ ਬਿਨਾਂ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਤੋਂ ਜੀਵਨ ਉਲੀਕਦੇ ਰਹਾਂਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਪੱਥ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ, ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਥਾਂ ਤੇ ਸਮਰੱਥਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਰਹੇਗੀ, ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸਭਨਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨਾਂ ਦੀਆਂ ਝਲਕੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਦਿੰਦੇ ਰਹਾਂਗੇ।

(ਪੰਨਾ 5 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਆਉ! ਹੋਰ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰੀਏ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀਏ, ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ, ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਹੋਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋਈਏ। ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਏ।

ਇਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਥਾਇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਰਾਹੀਂ ਅਦਾਰਾ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਟਰੱਸਟ ਵਲੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਕਾਰਜ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ, ਸਮੂਹ ਟਰੱਸਟ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਫਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਰਾਹੀਂ, ਬੀ.ਐਡ ਅਤੇ ਨਰਸਿੰਗ ਕਾਲਜ ਰਾਹੀਂ, ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਰਾਹੀਂ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ, ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਅਤੇ ਪਿਆਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਲੈਂਦੇ ਰਹਿਣ ਤਾਂ ਜੋ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲਾ ਹੋ ਸਕੇ।

ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ'

(ਪੰਨਾ 6 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਕੂੜ ਗਏ ਦੁਬਿਧਾ ਨਸੀ ਪੂਰਨ ਸਚਿ ਭਰੇ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਭੁ ਸੇਵਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰਿ ਏਕੁ ਧਰੇ ॥
ਮਾਹ ਦਿਵਸ ਮੂਰਤ ਭਲੇ ਜਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ॥
ਨਾਨਕੁ ਮੰਗੈ ਦਰਸ ਦਾਨੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰਹੁ ਹਰੇ ॥ ੧੪ ॥ ੧ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ (ਸਾਰੇ) ਕਾਰਜ ਸੱਚ ਗਏ ਹਨ। (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਰਾਧਿਆ ਹੈ (ਉਹ) ਦਰਗਾਹੇ ਸੱਚੇ ਤੇ ਖਰੇ (ਕਹੇ ਜਾਣਗੇ)। ਸਾਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਣ ਹਨ। (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੁਹ ਪਾਈ ਉਹ) ਬਿਖੜਾ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤਰ ਗਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਣਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈ ਲਈ ਹੈ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਪਾ ਲਈ (ਉਹ ਫੇਰ) ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੜੇ। (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਕੂੜ ਮਿਟ ਗਏ, ਦੁਬਿਧਾ ਨੱਸ ਗਈ (ਉਹ ਕੇਵਲ) ਪੂਰਨ ਸੱਚ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਗਏ। (ਉਹ) ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ (ਦੀ ਓਟ) ਧਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਸੇਵਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ (ਉਹ ਦਾਤਾਰ ਮਿਹਰ ਦੀ) ਨਦਰ ਕਰ ਦੇਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ, ਦਿਨ, ਮਹੂਰਤ (ਸਭ ਭਲੇ) (ਸੁਖਦਾਈ) ਹਨ। ਨਾਨਕ ਦਰਸਨ ਦਾ ਦਾਨ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀਓ! ਮਿਹਰ ਕਰੋ (ਤੇ ਦਰਸਨ ਦਾ ਦਾਨ ਝੋਲੀ ਪਾਓ)

ਵਿਆਖਿਆ - ਇਹ ਅੰਕ ਸਮਾਪਤੀ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

ਪਿੱਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਬੀ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਯਾ ਸਮੁੱਚੇ ਵਰਣਨ ਦੇਂਦੇ ਆਏ ਹਨ, ਇਸ ਵਿਚ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ 11 ਮਹੀਨੇ ਬਿਰਹੇ ਦੇ ਹੋਣ ਤੇ 1 ਵਸਲ ਦਾ। ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਾਹ ਦਿਵਸ ਮੂਰਤ ਭਲੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਿਹਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ-

1. ਤੁਸੀਂ ਮੰਗਣਹਾਰ ਬਣੋ, ਦਰਸਨ ਪਿਆਸ ਉੱਠੋ ਤੇ ਦਰਸਨ ਜਲ ਮੰਗੋ -
ਨਾਨਕ ਮੰਗੈ ਦਰਸ ਦਾਨੁ॥
2. ਫੇਰ ਕੀਹ ਕਰੋ-ਹਰੀ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮੰਗੋ। 'ਹਰਿ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਆਰਾਧਿਆ॥'
3. ਗੁਰੂ ਨਾਮ ਦੇਵੇਗਾ, ਨਾਮ ਦਾ ਆਰਾਧਣ ਦਰਸਨ ਜਲ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹੇਗਾ। 'ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸਰੇ।'
4. ਇਉਂ ਇਕੋ ਹਰੀ ਦੀ ਆਰਾਧਨਾ ਕਰੋ -
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਭੁ ਸੇਵਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰਿ ਏਕੁ ਧਰੇ॥
5. ਇਹ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇਗੀ ਤੇ ਵਿਛੋੜੇ ਵਾਲੀ ਮਾਇਆ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ।
ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਤਿਨ ਪਾਈਆ ਬਿਖਿਆ ਨਾਹਿ ਜਰੇ।

ਆਵਨ ਆਏ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਹਿ ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਪਸੁ ਢੇਰ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੁ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ!

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ॥ ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਹਿਮਾ ਨਾ ਤੇਰੀ ਵੇਦ ਜਾਣਦੇ।
ਤੇਰਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਅੰਤ ਨਾ ਪਾਇਆ।

ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨਹਿ ਬੇਦ ॥
ਬ੍ਰਹਮੇ ਨਹੀ ਜਾਨਹਿ ਭੇਦ ॥
ਅਵਤਾਰ ਨ ਜਾਨਹਿ ਅੰਤੁ ॥
ਪਰਮੇਸਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬੇਅੰਤੁ ॥
ਅਪਨੀ ਗਤਿ ਆਪਿ ਜਾਨੈ ॥
ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਅਵਰ ਵਖਾਨੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸੰਕਰਾ ਨਹੀ ਜਾਨਹਿ ਭੇਦ ॥
ਖੋਜਤ ਹਾਰੇ ਦੇਵ ॥
ਦੇਵੀਆ ਨਹੀ ਜਾਨੈ ਮਰਮ ॥
ਸਭ ਉਪਰਿ ਅਲਖ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ॥ ੨ ॥
ਅਪਨੈ ਰੰਗਿ ਕਰਤਾ ਕੇਲ ॥
ਆਪਿ ਬਿਛੋਰੈ ਆਪੇ ਮੇਲ ॥
ਇਕਿ ਭਰਮੇ ਇਕਿ ਭਗਤੀ ਲਾਏ ॥
ਅਪਣਾ ਕੀਆ ਆਪਿ ਜਣਾਏ ॥ ੩ ॥
ਸੰਤਨ ਕੀ ਸੁਣਿ ਸਾਚੀ ਸਾਖੀ ॥
ਸੋ ਬੋਲਹਿ ਜੋ ਪੇਖਹਿ ਆਖੀ ॥
ਨਹੀ ਲੇਪੁ ਤਿਸੁ ਪੁੰਨਿ ਨ ਪਾਪਿ ॥
ਨਾਨਕ ਕਾ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪੇ ਆਪਿ ॥

ਅੰਗ- ੮੯੪

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ, ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲੋ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸੰਗਰਾਂਦ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹੋਂ। ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਜੋ ਮਹੀਨਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸੁਭ ਕਾਮਨਾ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਦਇਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਂ, ਜਿੱਥੇ ਆ ਕੇ ਅਸੀਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਲਵਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਫਲ ਸਤਿਸੰਗ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਬਾਣੀ ਜੋ ਹੈ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ

ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਵੀ ਟੁੱਭੀ ਲਾਏਗਾ। ਉਹ ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ, ਜਵਾਹਰਾਤ ਬੇਅੰਤ ਗੁਣ ਜੋ ਹਨ, ਉਹਦੇ ਪੱਲੇ ਪੈ ਜਾਣਗੇ। ਫਲ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀ ਰਹੇਗੀ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੫੪੬

ਕੇਵਲ ਮਨ ਦੀ ਸੂਈ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਜੋ ਬਚਨ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਸਮਝੋ। ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਅਣਜਾਣਪੁਣੇ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਆਣੇ ਕਹਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਣਜਾਣਪੁਣੇ ਦੀ ਹੱਦ ਹੋਵੇ ਤੇ ਕਹਾਈਏ ਸਿਆਣੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆਪ ਕੁਛ ਜਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਾ ਕਹਾਉਂਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਹੈ ਅੰਨ੍ਹਾ। ਲੇਕਿਨ ਸੁਜਾਨ ਕਹਾਉਂਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ -

ਸੁਣਿ ਵੇਖਹੁ ਲੋਕਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ ॥

ਮਨਿ ਅੰਧਾ ਨਾਉ ਸੁਜਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੨੧

ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਅਸਚਰਜ ਗੱਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹਾਂ। ਦੁਨੀਆਂ ਕੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਮਨ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਜਾਣ ਕਹਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਮਨ ਦਾ ਅੰਨ੍ਹਾ ਕੌਣ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਅਗਾਂਹਾਂ ਦਾ ਪਾਸਾ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਵੇ, ਮੀਲ-ਮੀਲ 'ਤੇ ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ। ਜਿਹਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਦਿਤੀਆਂ ਨੇ, ਉਹ ਦੋ ਮੀਲ ਤੱਕ ਵੀ ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ। ਜਿਹੜਾ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੈ ਉਹ ਬਿੜਕ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲੈਂਦੇ, ਬਿੜਕ ਦੇਖਦੇ ਕਿ ਕੋਈ ਹੈ ਚੀਜ਼ ਮੇਰੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ।

ਐਨਾ ਕੁ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਪਸ਼ੂ ਜਾ ਰਿਹੈ, ਜਾ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਜਾ ਰਿਹੈ। ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਮਨ ਦਾ ਅੰਨ੍ਹਾ ਤੇ ਕਹਾਉਂਦਾ ਸੁਜਾਣ ਹੈ। ਉਹ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ? ਸਾਨੂੰ ਐਨੀ ਹੀ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਨਾ ਸਾਡੇ ਮਨ 'ਚ ਬਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਘੜੀ ਦੇ ਘੜੀ ਬਹਿ ਕੇ ਹਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਸਾਡਾ ਕੀ ਮਨੋਰਥ ਸੀ? ਕੀ ਲੈਣ ਆਏ ਸੀਗੇ? ਜੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਫਸਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਵੱਢ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਨਵੀਆਂ ਬੀਜ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਵੱਢ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਘਾਹ ਫੂਸ ਉੱਗ ਆਉਂਦੇ, ਜੜੀਆਂ-ਬੂਟੀਆਂ ਉੱਗ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਵੱਢ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉੱਗਦੀਆਂ ਨੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ। ਲੇਕਿਨ ਐਸੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਵੀ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉੱਗਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਹੀ ਉੱਗਦੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਅੱਜ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਫੇਰ

ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ। ਲੇਕਿਨ ਸਾਇੰਸ ਐਨੀ ਵੱਧ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਦਰਖਤ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਪਾਗਲ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਦਰਖਤਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹ। ਦਰਖਤ ਇਹਦੀਆਂ ਲੱਖਾਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਹਵਾ ਸੁੱਧ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਸਾਡਾ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਗਦੇ ਹਵਾ ਗੰਧਲੀ ਕਰਨ 'ਤੇ। ਇਕ ਦਰਖਤ ਐਨੀ ਆਕਸੀਜਨ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਜੇ ਇਕ ਕਾਰਖਾਨਾ ਲਾਈਏ, ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਈਆ ਖਰਚ ਆਵੇ। ਜਿੰਨੀ ਇਕ ਦਿਨ 'ਚ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਦਰਖਤ, ਉਹ ਕਾਰਖਾਨਾ ਐਨੀ ਆਕਸੀਜਨ ਬਣਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਨਾਲੇ ਮੁਫਤ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਜੀਵਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਬੇਅੰਤ ਸੁੰਨੇ ਗ੍ਰਹਿ (planet) ਧਰਤੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਾਏ ਨੇ, ਸੂਰਜ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਾਏ ਨੇ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਲਹਿਰਾਂ ਭੇਜਦੇ ਨੇ। ਸੂਰਜ ਮੈਗਨੇਟ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੇ, ਦੂਸਰੇ ਜਿਹੜੇ ਗ੍ਰਹਿ ਤੇ ਉਪਗ੍ਰਹਿ ਨੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸਿਗਨਲ ਭੇਜਦੇ ਨੇ, ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਭੇਜ ਰਹੇ ਨੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਅਸਰ ਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਲੈ ਆਂਦੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ। ਜਿਹੜੇ ਮਾੜੇ ਅਸਰ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਛਾਨਣਾ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਮੁਰਗੀ ਦੇ ਆਂਡੇ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਚਿੱਟਾ ਖੋਲ ਹੁੰਦੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਇਕ ਖੋਲ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚੀਂ ਜ਼ਹਿਰਲੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਐਸਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਿਹਨੇ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਐਨਾ ਕੁਛ ਕੀਤੇ, ਉਹ ਹੈ ਕੀ? ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ? ਆਹ ਗੱਲ ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਮਝ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਬਾਜ਼ੀ ਜਿੱਤ ਗਿਆ। ਜੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਪੈਂਦੀ, ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸੁਣੋ ਲੋਕੇ ਸਾਰੇ, ਅਚਰਜ ਗੱਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹਾਂ - **ਮਨਿ ਅੰਧਾ ਨਾਉ ਸੁਜਾਣੁ ॥** ਮਨ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਸੁਜਾਏ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ, ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਬੰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲਓ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜਾਤ 'ਚ ਨੇ ਕਿ ਸੱਚ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਨੇ; ਚਾਹੇ ਉਹ ਛੋਟੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਨੇ। ਬਾਕੀ ਕੀ ਨੇ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਨਾ ਦਿਓ-

ਧਾਰਨਾ - ਆਵਨ ਨੂੰ ਜਗ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਨੇ।

ਬਿਨ ਬੁਝੈ ਪਸੁ ਢੋਰ।

ਆਵਨ ਆਏ ਸਿਸਟਿ ਮਹਿ ਬਿਨੁ ਬੁਝੈ ਪਸੁ ਢੋਰ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋ ਬੁਝੈ ਜਾ ਕੈ ਭਾਗ ਮਥੋਰ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੧

ਕਿੱਡਾ ਸਖਤ ਵਾਕ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੈਦਾ ਤਾਂ ਹੋ ਗਏ, ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਆ ਕੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਜਵਾਨੀ

ਵੀ ਆ ਗਈ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਿਖਾਈ ਕਰ ਲਈ। ਪੈਸਾ ਟਕਾ ਕਮਾ ਲਿਆ, ਬੜੇ ਅਹੁਦੇ ਵੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਲਈਆਂ। ਜਿਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਸੀ ਉਹ ਨਹੀਂ ਬੁੱਝੀ? ਜੇ ਬੁੱਝੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਢੋਰ ਹੈ, ਪਸੂ ਹੈ। ਪਸੂ ਬਿਰਤੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਉਹ। ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਹਾਂ ਜੀ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਫਸਰ ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਸਾਡੀਆਂ ਕਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਡਾ ਕਹਿਣਾ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੁਛ ਵੀ ਹੋਵੇ ਲੇਕਿਨ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅਸਲੀ ਬਾਤ ਨੂੰ ਬੁੱਝ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਆਉਣਾ ਹੀ ਬੇਮਤਲਬਾ ਹੈ। ਪਸੂਆਂ ਵਰਗਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬੁੱਝਣੀ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ - **'ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋ ਬੁਝੈ ਜਾ ਕੈ ਭਾਗ ਮਥੋਰ ॥** ' ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਹ ਬੁਝਦੇ ਜਿਹਦੇ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ। ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਸਾਰੇ। ਆਹ ਦੋ ਲਾਈਨਾਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜੇ ਸਾਡੇ ਸਮਝ 'ਚ ਬੈਠ ਜਾਣ। ਗੱਲ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ -

ਯਾ ਜਗ ਮਹਿ ਏਕਹਿ ਕਉ ਆਇਆ ॥ ਅੰਗ- ੨੫੧

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਸੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ 'ਚ। ਹੋਇਆ ਕੀ? ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਨਮਤ ਮੋਹਿਓ ਮੋਹਨੀ ਮਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੧

ਜੰਮਦੇ ਹੀ ਉਤੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਅਸਰ ਪੈ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਾਇਆ, ਹਉਮੈ, ਭੁੱਲ, ਅਗਿਆਨ ਇਹ ਅੱਖਰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡੂੰਘਿਆਈ 'ਚ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕੀ ਨੇ, ਮਾਇਆ ਕੀ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਮਾਇਆ ਰੁਪਏ, ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਪਿਆਰਿਓ! ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਓ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਉਹ ਵੀ ਸਾਰੀਆਂ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਮਨ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲਾ ਦੇਣ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਮਾਇਆ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ -

ਏਹ ਮਾਇਆ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਵਿਸਰੈ

ਮੋਹੁ ਉਪਜੈ ਭਾਉ ਦੂਜਾ ਲਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੯੨੧

ਮੋਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, attachment (ਪਕੜ) ਨੂੰ। ਪਕੜ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਪਕੜ ਵੀ ਰਾਗ ਤੇ ਦ੍ਰੋਸ਼ ਵਾਲੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਇਹਨੂੰ ਮਾਇਆ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਭਾਉ ਦੂਜਾ ਲਾਉਣਾ, ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਕਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੀ ਦੇਖੀ ਜਾਣੀ। ਅਸਲੀ ਕੀ ਹੈ, ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝ ਪੈ ਜਾਏਗਾ। ਛੋਟੀ-ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਾਂਗਣ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰੀਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ ਚਾਟਸਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਮਾਂਜਿਆ ਜਾਂਦੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਰੀਰ 'ਚ 'ਨਾਮ' ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਕਰਨੇ -

ਮਿਲਿ ਸੰਤ ਸਭਾ ਮਨੁ ਮਾਂਜੀਐ ਭਾਈ

ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਮਿ ਨਿਵਾਸੁ ॥

ਅੰਗ- ੬੩੯

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸਭਾ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਮਨ ਦਾ ਮਾਂਜਣਾ ਕਰ। ਫੇਰ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਇਹੀ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੇਰੇ ਲਿਆ ਮਾਇਆ ਨੇ। ਆਇਆ ਸੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ। ਸਮਾਂ ਕਿੰਨਾਂ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਹਿੰਦੇ -

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ॥

ਅੰਗ- ੬੩੯

ਇਕ ਜੁਗ ਨਹੀਂ, ਦੋ ਜੁਗ ਨਹੀਂ, ਤਿੰਨ ਜੁਗ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਚਾਰ ਜੁਗ ਹਾਰ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਚਾਰ ਜੁਗ ਹਾਰ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ 'ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ।' ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਮਿਲ ਗਈ। ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਗਲਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਓਂ ਕਿ 'ਮੈਂ ਹਾਂ-ਮੈਂ ਹਾਂ' ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਹੋ, ਇਹ ਹੋਰ ਹੈ। ਐਨੀ ਹੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਲਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਤਿਸੰਗ ਵੇਲੇ ਸਾਨੂੰ ਗੱਲ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦੀ ਦੇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ) ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ 'ਚ ਬੜੀ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਚਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਸਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਔਖੀਆਂ ਸਮਝਣੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੁਖਾਲੀ ਤੋਂ ਸੁਖਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਯਾਦ ਕਰਦੇ, ਸਮਝਦੇ, ਅਗਾਂਹਾਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਿੱਥੇ ਸਮਝ ਲਵਾਂਗੇ। ਅਗਾਂਹਾਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਉਹ ਸਮਝੇਗਾ ਜਿਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੌਕ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਜਿਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿੱਚ ਪੈ ਗਈ -

ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।

ਨਿਹੁੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।

ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।

ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਤ ਤੋਂ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਲਗਨ ਦੇ ਨਾਲ ਟੁਰੇ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਰੁਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ। ਜੇ ਗਿਰ ਵੀ ਪੈਣ ਫੇਰ ਉੱਠ ਕੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਰੁਕ ਵੀ ਜਾਵੇ ਸਾਲ ਦੇ ਸਾਲ, ਚਾਰ ਸਾਲ, ਦੱਸ ਸਾਲ, ਫੇਰ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਛਤਾਵਾ ਹੁੰਦੈ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਖਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਬੜੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਉਰਲੇ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਆਰਾਮ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਰਾਹ ਦੇ ਵਿਚ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਫਰ ਕਰਦੇ

ਹਾਂ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ, ਆਰਾਮ ਸਥਾਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਉਥੇ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ, ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ, ਵੀਹ ਮਿੰਟ ਜਿੰਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਹੈ ਆਰਾਮ ਕਰਦੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਥੇ ਆਰਾਮ ਵਾਲਾ ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜਗ੍ਹਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਚਲਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣੈ -

ਆਗਾਹਾ ਕੂ ਤ੍ਰਾਪਿ ਪਿਛਾ ਫੇਰਿ ਨ ਮੁਹਡੜਾ ॥ ਅੰਗ- ੧੦੯੬

ਮੋਢਾ ਪਿੱਛੇ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਫੁਰਸਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਿੱਛੇ ਮੋਢਾ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਈਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੇ ਹੱਲੇ ਵਾਂਗਣ ਕਰ, ਜਿਵੇਂ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲ, ਤਾਂ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਨਾਰੇ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ। ਨਹੀਂ ਇਹ ਮਾਇਆ ਮੋਹਣੀ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਦੱਬ ਲੈਣੈ। ਭੁੱਲ ਜਾਣੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ, ਤੈਨੂੰ ਭੁਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਆਇਆ ਤਾਂ ਸੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਜੁਗ ਵੀ ਬਹੁਤ ਬੀਤ ਗਏ। ਸਮਾਂ ਬੇਅੰਤ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਤਜਰਬਾ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਕਰ ਲਿਆ, 83 ਲੱਖ 99 ਹਜ਼ਾਰ 999 ਜੂਨਾਂ 'ਚੋਂ ਹੋ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇਹੀ ਪ੍ਰਪਤ ਹੋਈ ਹੈ -

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਹੋਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬

ਸੋਚੋ ਕਦੇ ਕਿ ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਅਸੀਂ ਸੀ? ਚੂਹੇ ਬਣ ਕੇ ਵੀ ਕਦੇ ਨੱਠੇ ਫਿਰਦੇ ਸੀ ਖੇਤਾਂ 'ਚ। ਕਦੇ ਸੱਪ ਬਣ ਕੇ ਵੀ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਸੀ। ਕਦੇ ਖਰਗੋਸ਼ ਬਣ ਕੇ ਲੁਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸੀ। ਕਦੇ ਕੁੱਤੇ ਬਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਦੌੜਦੇ ਸੀ। ਬੜਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਸਬੂਤ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸੱਚੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਬੂਤ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਸਬੂਤ ਤਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਤੂੰ ਮੰਨਣਾ ਫੇਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਪਾਸ ਇਕ ਰਿੱਛ ਆ ਜਾਂਦੈ। ਤਮਾਸ਼ਾ ਦਿਖਾਉਣ ਲਾ ਲਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜਾਣਦੇ ਸੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ। ਰਿੱਛ ਵਾਲੇ ਤਮਾਸ਼ਾ ਬੜਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਤਮਾਸ਼ੇ ਕਰਦੈ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੜਾ ਹਸਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਚੋਰ ਬਰਦਾਰ ਕੀਰਤੀਆ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀਰਤੀਆ ਤੂੰ ਨਾ ਹੱਸ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਾਰੇ ਹੱਸਦੇ ਨੇ। ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੱਸਣ ਦਿੰਦੇ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰਾ ਬਾਪੂ ਹੈ ਇਹ, ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੱਸਣ ਦਿੰਦੇ। ਚੋਰ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਆ ਕੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਚੋਰ ਬਰਦਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਫਲ ਕੀ ਮਿਲਿਐ, ਰਿੱਛ ਦੀ ਜੂਨੀ ਦਾ ਤੇ ਮੈਂ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਫਲ ਤੁਸੀਂ ਦੇਵੋਗੇ ਬਾਂਦਰ ਦੀ ਜੂਨੀ ਦਾ? ਆਹ ਚੁੱਕੋ ਚੋਰ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਉਮਰ ਉਸ ਵੇਲੇ 10-11 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ। 10-11 ਸਾਲ ਦਾ ਬੱਚਾ ਹੀ ਹੁੰਦੇ। ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਉਤੋਂ-ਉਤੋਂ ਕਹੀ ਜਾਈਏ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨੇ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇਖ ਕੇ ਕਹਾਂਗੇ ਨਿਆਣੇ ਨੇ, ਅਜੇ ਬੱਚੇ ਹੀ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਨਰਾਜ ਹੁੰਨੈ? ਤੈਨੂੰ ਪਛਤਾਉਣਾ ਪਏਗਾ ਬਾਅਦ ਵਿਚ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਰਿੱਛ ਮੁੱਲ ਲੈ ਲਓ। ਮੁੱਲ ਉਤਾਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਗ ਲਿਆਓ।

ਦੇਗ ਲਿਆਂਦੀ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਭੋਗ ਲਾਇਆ, ਬਾਕੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਬਚਦਾ ਸੀ, ਸ਼ੀਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਰਿੱਛ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦਿਓ। ਉਹ ਰਿੱਛ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ, ਰਿੱਛ ਖਾਂਦੇ ਸਾਰ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਉਹਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਦਿਬ ਦੇਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੀ ਨਿਕਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀਰਤੀਆ! ਦੇਖ ਲੈ, ਆਪਣੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੈਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਹੀ ਪਿਤਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਪੁੱਛ ਲੈ ਇਸ ਤੋਂ ਹੀ।

ਪਿਤਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੇਟਾ! ਮੈਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਤਾਂ ਰਿੱਛ ਹੈਂ। ਓ ਰਿੱਛਾ! ਓਧਰ ਹੱਟ, ਕਿਉਂ ਰਿੱਛ ਵਾਂਗੂੰ ਟਪਦੈਂ। ਮੇਰੀ ਸੇਵਾ ਥਾਂ ਨਾ ਪਈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਅਭਿਮਾਨ ਸੀਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਐਨਾ ਮਾਣ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਆਦਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹਟ ਗਿਆ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦਾ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਣ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਨੇੜੇ ਰਹਿਨਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹਰ ਵਕਤ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਉਸ ਅਭਿਮਾਨ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਲਿਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਮੁੱਖ 'ਚੋਂ ਕੌੜੇ ਬਚਨ ਕਢਾ ਦਿਤੇ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਪੂਰਨ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖਾ! ਗੁਰੂ ਦਾ ਚੌਰ ਬਰਦਾਰ ਹੋ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਐਨਾ ਕੌੜਾ ਬੋਲਦੈ। ਰਿੱਛ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾਂ, ਤੂੰ ਬਣਨੈਂ।

ਦਿੱਬ ਦੇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ, ਪਾਪ ਕੱਟੇ ਗਏ। ਲੇਕਿਨ ਬਣਿਆ ਕੀ ਰਿੱਛ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਰਿੱਛ ਬਣ ਗਿਆ।

ਇਕ ਹੋਰ ਸਾਖੀ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮਾਲਵੇ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਕਾਂ ਦਾ ਬੱਚਾ ਮਰਵਾਇਆ ਆਲੂਣੇ 'ਚੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ। ਦਿੱਬ ਦੇਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਈ, ਪੁੱਛਿਆ ਕੌਣ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਵੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਵੀ ਫਿੱਕਾ ਬੋਲਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂ

ਕਾਂ ਵਾਂਗਣ ਕਾਂ-ਕਾਂ ਕਰੀਂ ਜਾਨੈਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਮੈਂ ਕਾਉਂ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਹਾ ਮਾਰਦੇ ਨੇ। ਕਿਤੇ ਘੋਗੜ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਕਿਤੇ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਿਆ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਡੀਲ ਡੌਲ ਦਾ ਸ਼ੇਰ, ਆਦਮਖੋਰ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਦੁਨੀਆਂ ਡਰਦੀ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਦੇਖਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਬਲਵਾਨ ਸ਼ੇਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਦਿੱਬ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਈ, ਰਾਜੇ ਆ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਕੌਣ ਹੈ ਇਹ?

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਪੁੱਛ ਲਓ।"

ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਭਾਈ! ਤੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਤਾਂ ਸ਼ੇਰ ਸੀ, ਹੁਣ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਰਗਾ ਸਰੀਰ ਤੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਿਆਰਿਓ! ਮੈਂ ਜੈਦਰਬ ਹਾਂ, ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਪਿੱਠ ਦੇ ਕੇ ਨੱਠਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਮੈਂ ਘਟੀਆ ਜੂਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੋਇਆ, ਹੁਣ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਜੂਨੀ 'ਚ ਸੀ, ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਤੋਂ ਮੈਂ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਫਿਰਦਾਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਮੇਰਾ ਉਧਾਰ ਕਰਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਅੰਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ-

ਫਰੀਦਾ ਕਿਥੈ ਤੈਡੇ ਮਾਪਿਆ ਜਿਨ੍ਹੀ ਤੂ ਜਣਿਓਹਿ ॥

ਤੈ ਪਾਸਹੁ ਓਇ ਲਦਿ ਗਏ ਤੂੰ ਅਜੈ ਨ ਪਤੀਣੋਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੧

ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲੀਆਂ ਫੜ ਕੇ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਤੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਚਲੇ ਜਾਣੈ -

ਦੇਖੁ ਫਰੀਦਾ ਜੁ ਥੀਆ ਦਾੜੀ ਹੋਈ ਭੂਰ ॥

ਅਗਹੁ ਨੇੜਾ ਆਇਆ ਪਿਛਾ ਰਹਿਆ ਦੂਰਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੮

ਦਾੜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਫੈਦ ਬਾਲਾਂ ਨੇ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕੰਨ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਅਜੇ ਤੱਕ ਤੂੰ ਕੱਖ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ, ਤੂੰ ਕਿਹੜੇ ਵਹਿਣਾ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਆਇਆ ਸੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ, ਪਰ ਅਸਾਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਦੇਈਏ-

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੇ ਅੱਗਾ ਨੇੜੇ ਆਇਆ,

ਪਿੱਛਾ ਦੂਰ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਦੇਖ ਕੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ 'ਚ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੇਖੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਿੱਟੇ ਆ ਗਏ। ਉਹ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ

ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਦਾ ਹੁਣ ਪਿਛਲਾ ਪਾਸਾ ਆ ਗਿਆ, ਪਹਿਲਾ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਪਿੱਛਾ ਦੂਰ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਛੋਟਾ ਸੀ, ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ, ਲਿਖਦਾ ਸੀ, ਜੁਆਨ ਸੀ, ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਕੰਮ ਕਰ ਲੈ ਜਿਹੜਾ ਬਕਾਇਆ ਰਹਿੰਦੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਮੇਰੇ ਕੰਨ ਕੋਲ ਚਿੱਟੇ ਵਾਲ ਆਉਣ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਸੁਨੇਹਾ ਰੱਦ ਕਰਦਾਂ, ਬਜ਼ਾਰ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਕਾਲਾ ਰੰਗ ਲਿਆ, ਉਹ ਹੋਰ ਆ ਗਏ, ਹੋਰ ਲਾ ਲਿਆ। ਸਿਰ ਵੀ ਭਰ ਲਿਆ, ਦਾੜ੍ਹੀ ਵੀ ਭਰ ਲਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਕੁਛ। ਕਬੂਤਰ ਜੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਲਵੇ ਬਿੱਲੀ ਨੇ ਤਾਂ ਆ ਕੇ ਫੜ ਹੀ ਲੈਣੈ। ਕਾਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂ ਧੋਖਾ ਦਿੰਨੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤੇ ਕਿਉਂ ਤੂੰ ਗਲਤੀ ਕਰਦੈ, ਤੂੰ ਮੰਨ ਜਾ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਮੈਂ ਕਰਨੈ, ਹੁਣੇ ਕਰ ਲਵਾਂ, ਚਲੇ ਪਿਛਲਾ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਸੀਗਾ ਉਹ ਰਹਿ ਗਿਆ-ਰਹਿ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਵਾਰਨਿੰਗ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਵਾਂ ਪਰ ਇਹ ਬੰਦਾ ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਖਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ, ਖੋਹ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਹੌਲ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਉਮਰ ਲੰਘ ਗਈ, ਬਾਕੀ ਨਾ ਰਿਹਾ ਕੁਛ ਵੀ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਅਜੇ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਜਿੰਨਾਂ ਕੁ ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਮਿਲਿਆ ਉਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਪਹਿਲੀ, ਦੂਜੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਬੁੱਧੀਮੰਡਲ 'ਚ ਆ ਕੇ ਜਾਣ ਵੀ ਗਿਆ ਗੱਲਾਂ, ਤਾਂ ਵੀ ਮੇਰਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇ ਤਾਂ ਗੱਲ ਬਣੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਕਿਉਂ ਭੁੱਲਦੈ। ਉਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਭੁੱਲਦੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਜੋ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਹੈ, ਆਪ ਤਾਂ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰੂਪ, ਰੰਗ, ਰੇਖ, ਭੇਖ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਹੈ -

ਚਕ੍ਰ ਚਿਹਨ ਅਰੁ ਬਰਨ ਜਾਤਿ ਅਰੁ ਪਾਤਿ ਨਹਿਨ ਜਿਹ॥
ਰੂਪ ਰੰਗ ਅਰੁ ਰੇਖ ਭੇਖ ਕੋਉ ਕਹਿ ਨ ਸਕਤ ਕਿਹ॥

ਜਾਪ ਸਾਹਿਬ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਹੋ ਕੇ ਇਥੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ -

ਜਿਮੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਥੈ ਸਮੱਸਤਿ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ॥
ਨਾ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ ਨਾ ਘਾਟਿ ਬਾਢਿ ਹੋਤ ਹੈ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਆਪ ਹੀ ਉਹਨੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਕਰਕੇ, ਆਪ ਹੀ ਛੁਪ ਗਿਆ ਇਹਦੇ ਉਹਲੇ। ਕੰਮ ਆਪ ਕਰਦੈ, ਬੋਲਦਾ ਆਪ ਹੈ, ਦੇਖਦਾ ਆਪ ਹੈ, ਸੁਣਦਾ ਆਪ ਹੈ ਜੜ੍ਹ ਮਿੱਟੀ ਨੇ ਕੀ ਸੁਣਨਾ ਹੈ। ਮਿੱਟੀ ਸੁਣਦੀ ਹੈ ਕਦੇ ਗੱਲ, ਪਾਣੀ ਸੁਣਦੈ? ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਓ ਪੰਜੇ ਤੱਤ, ਆਕਾਸ਼ ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੈਗਾ ਹੀ। ਕੋਲ ਹੀ ਪਾਣੀ ਰੱਖ ਲਓ, ਕੋਲ ਹੀ ਅੱਗ ਰੱਖ ਲਓ, ਕੋਲ ਮਿੱਟੀ ਰੱਖ ਲਓ। ਹਵਾ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ। ਕੋਈ ਢੰਗ ਸੋਚ ਲਓ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਦੇਣੈ। ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਰਲਾ ਦੇਣੈ, ਹੁਣ ਫੇਰ ਦੇਖੋ ਕਿ ਸੁਣਦੇ ਨੇ ਇਹ, ਤੁਰਦੇ

ਨੇ? ਕੋਈ ਜਾਨ ਹੈ, ਹਰਕਤ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ। ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰਕਤ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਜੋਤ ਹੈ ਉਹਦੀ ਹੈ।

ਏ ਸਰੀਰਾ ਮੇਰਿਆ ਹਰਿ ਤੁਮ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਰਖੀ

ਤਾ ਤੂ ਜਗ ਮਹਿ ਆਇਆ ॥

ਹਰਿ ਜੋਤਿ ਰਖੀ ਤੁਧੁ ਵਿਚਿ ਤਾ ਤੂ ਜਗ ਮਹਿ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੧

ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਫੇਰ ਜੋਤ ਹੋਈ। ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਇਹ ਸਰੀਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਐਨਾ ਭੁੱਲਿਆ ਰਹਿੰਦੈ ਬੰਦਾ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦੀ ਦੇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਇਹਨੂੰ ਸਿੰਗਾਰਦੈ, ਇਹਨੂੰ ਹੀ ਸਭ ਕੁਛ ਕਹਿੰਦੈ। ਇਹਨੂੰ ਹੀ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦੈ। ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਮੰਨਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਇਕ ਠਗਮੂਰੀ ਬੂਟੀ ਹੁੰਦੀ ਐ। ਠੱਗਾਂ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਹਿਲੇ ਜਮਾਨਿਆਂ 'ਚ। ਹੁਣ ਵੀ ਹੈਗੀ। ਹੱਥ ਦੇ ਉਤੇ ਮਲ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ਉਹ ਹਥੇਲੀ 'ਤੇ। ਕਲੋਰੋਫਾਰਮ ਵਰਗਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦੈ ਉਹਦਾ। ਉਹ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਰਾਹੀ ਦੇ ਦੋ ਕੁ ਵਾਰੀ ਨੱਕ ਦੇ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘਾ ਦੇਣੀ, ਐਸਾ ਕੁਛ ਪੁੱਛ ਕੇ ਕਿ ਆਹ ਰਸਤਾ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੈ, ਕਿਹੜਾ ਪਿੰਡ ਹੈ ਤੇਰਾ। ਨੱਕ ਦੇ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘਾ ਕੇ ਉਹ ਅੱਧ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਰਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ ਤੇ ਅੱਧਾ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਜਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਉਹਦੇ ਗਹਿਣੇ ਵੀ ਲਾਹ ਲੈਂਦੇ ਸੀ। ਦੇਖੀ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਜੇਬ 'ਚੋਂ ਪੈਸੇ ਕੱਢ ਲਏ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਹੋਸ਼ ਗੁਆ ਚੁੱਕਿਆ ਹੁੰਦੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਠਗਮੂਰੀ ਵੱਟੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁੰਘਾ ਦਿਤੀ। ਉਹਨੂੰ ਮਾਇਆ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੩

ਇਥੇ ਦੂਜਾ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਨਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤੀ -

ਪ੍ਰਥਮ ਓਅੰਕਾਰ ਤਿਨ ਕਹਾ, ਸੋ ਧੁਨ ਪੁਰ ਜਗਤ ਮੋਹ ਰਹਾ।

(ਪਾ: ੧੦)

ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੩

ਦੂਜਾ ਕੀ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਮਾਇਆ ਦੀ ਰਚਨਾ ਰਚ ਦਿਤੀ। ਜਿਸਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਆਪਣੀ ਮਾਇਆ ਆਪ ਪਸਾਰੀ,

ਆਪੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਖਦਾ।

ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ ॥

ਨਾਨਾ ਰੂਪੁ ਧਰੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਸਭ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਾ ॥

ਅੰਗ- ੫੩੭

ਆਪਣੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਆਪੇ ਹੀ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਆਪੇ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ ਬੈਠਾ ਕਿ ਪਸਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਕੋਨੇ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ, ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਵਿਚ ਰਮਿਆ ਹੋਇਐ। ਹਰੇਕ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ।

ਜਿਸ ਵਕਤ ਨਾਮ ਦੇਵ ਦੇ ਛੱਪਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗੀ, ਉਹ ਆ ਕੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕੱਢੀਆਂ ਸੀ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ। ਇਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਕਹੇ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਆਹ ਵੀ ਛਕ ਲਓ-ਆਹ ਵੀ ਛਕ ਲਓ। ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਗਏ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ 72 ਵਾਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ ਸੀ। ਅੱਗ ਤਾਂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਸਾਮਾਨ ਸੁੱਟਦੇ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦਿਸਦੀ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਿਸੀ ਜਾਂਦੇ, ਚੁੱਕ-ਚੁੱਕ ਫੜਾਈ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਖਾ ਲਓ, ਆਹ ਵੀ ਖਾ ਲਓ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਰੂਪ ਹੀ ਬੜਾ ਨਿਆਰਾ ਬਣਾਇਐ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਾਮਦੇਵ! ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਅੱਗ 'ਚ ਵੀ ਦੇਖ ਲਿਆ? ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਕੀ ਦੇਖਣਾ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਦਿਖਾਓ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਜਾਣਿਐ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਿਕਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਨਾ ਅੱਗ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ ਓ, ਨਾ ਪਾਣੀ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਸਕਦੇ ਓ, ਨਾ ਹਵਾ 'ਚੋਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਨਾ ਲੋਕਾਂ 'ਚੋਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਨਿਕਲ ਕੇ ਦਿਖਾਓ ਅੱਗ 'ਚੋਂ? ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਨਿਕਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖਣਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਅੱਗ ਦਾ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਪ੍ਰੀਪੂਰਨ ਹੋ ਕੇ ਨਿਆਰਾ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖ ਰਿਹੈ। ਦਿਸਦਾ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਲੇਕਿਨ ਹੈਗਾ ਵਿਚੇ ਹੀ। ਫੇਰ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਸਾਡੇ ਕਿ ਹੋਵੇ ਵਿਚ ਤੇ ਅਸਰ ਉਹਦੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਸਿਨਮਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹੁੰਦੇ, ਹੁਣ ਵੀ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕੱਪੜਾ ਤਾਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਸਿਨਮੇ 'ਚ ਬੜਾ ਵੱਡਾ। ਉਹਨੂੰ ਪੜਦਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਖੇਲੂ ਹੋਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਰੇਲਾਂ ਵੀ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਚਲਦੀਆਂ ਸੀ, ਸਮੁੰਦਰ ਵੀ ਉਤੇ ਹੀ ਛੱਲਾਂ ਮਾਰਦਾ ਸੀ, ਭਾਂਬੜ ਵੀ ਅੱਗ ਦੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਹੀ ਜਲਦੇ ਸੀ। ਹੁੰਦਾ ਸਭ ਕੁਛ ਸੀ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਪਰ ਪੜਦੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖੋ ਨਾ ਗਰਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਨਾ ਠੰਢਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਛ ਹੋ ਰਿਹੈ ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿੰਦੇ, ਨਿਆਰਾ ਰਹਿੰਦੇ। ਉਹਦੇ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਉਹ ਖੇਲੂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਹੋਰ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਕ ਜਾਦੂਗਰ ਨੇ

ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਖੇਲੂ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਖੇਲੂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਦੇਖੇ ਨੇ ਪਰ ਕੋਈ ਐਸਾ ਸਿੱਖਿਆਦਾਇਕ ਖੇਲੂ ਦਿਖਾਵੇਂ ਤਾਂ ਮੰਨੀਏ ਤੇ ਮੰਨੇਰੰਜਨ ਵੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆਦਾਇਕ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਵਾਂਗਾ। ਪਰ ਮੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ ਮੇਰੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਕਿਤੇ ਠਹਿਰ ਜਾਵੇ ਸੁਰਖਿਸ਼ਤ ਥਾਂ 'ਤੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਯੁੱਧ 'ਚ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਮਾਰਿਆ ਵੀ ਜਾਂਦੈ।

ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਇਹ ਲੜਕੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਮਹਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਬੇਫਿਕਰ ਹੋ ਕੇ ਖੇਲੂ ਦਿਖਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਚੱਲਿਆ ਸਵਰਗ 'ਚ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਉਥੋਂ ਹੀ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਉਤੇ ਕਿ ਯੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ, ਖੜਕਾ ਸੁਣ ਰਿਹੈ, ਮਾਰ ਲਓ-ਮਾਰ ਲਓ। ਫੜ ਲਓ-ਫੜ ਲਓ ਦਾ ਯੁੱਧ ਹੁੰਦੈ ਤੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਤਾਜ ਹੈ, ਕੋਈ ਸਰੀਰ ਆਇਆ ਮਿਰਤਕ, ਅੱਗ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਨੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਆ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਣੀ ਹੀ ਪਾਣੀ ਨਿਕਲ ਰਿਹੈ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚੋਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ ਮਾਰ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਕਰੋ ਦਰਸ਼ਨ ਇਸਦੇ। ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ, ਅਜੀਬ ਰੂਪ ਹੈ, ਅਜੀਬ ਹੀ ਉਹਦਾ ਤਾਜ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਨ ਦੇਵਤਾ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ ਤੇ ਅੱਗ ਹੀ ਅੱਗ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗ ਗਈ। ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਅਗਨ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕੁਬੇਰ ਵਗੈਰਾ, ਇੰਦਰ ਵਗੈਰਾ ਸਾਰੇ ਮਾਰ ਲਏ ਲੇਕਿਨ ਅਖੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਆਪ ਦਾ ਵੀ ਇਕੱਲਾ-ਇਕੱਲਾ ਅੰਗ ਹੋ ਕੇ ਗਿਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹਦਾ ਧੜ ਗਿਰਿਆ, ਆਵਾਜ਼ ਨਾ ਕੋਈ ਤਾਂ ਘਰਵਾਲੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਹੈ। ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਈ, ਰਾਜੇ ਨੇ ਵੀ ਨਿਰਣਾ ਕਰਿਆ, ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਰਿਆ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਜਾਦੂਗਰ ਬਹਾਦੁਰ ਬਹੁਤ ਸੀਗਾ, ਪਰ ਅਖੀਰ ਵਿਚਾਰਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਖਤਰਨਾਕ ਖੇਲੂ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਘਰਵਾਲੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸਤੀ ਹੋਣੈ। ਬਥੇਰਾ ਸਮਝਾਇਆ ਉਸਨੂੰ, ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਤੀ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਚਿਖਾ ਜਲ ਕੇ ਠੰਢੀ ਹੋ ਗਈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਜਾਦੂਗਰ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਸੱਤ ਸਲਾਮਾਂ ਕਰੀਆਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਜੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਜੈ। ਰਾਜਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਹੈਂ ਇਹ ਤਾਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਜਾਦੂਗਰ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰਾ ਇਨਾਮ ਤੇ ਮੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?

ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਜਾਦੂਗਰ! ਉਹ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਸਤੀ ਹੋ ਗਈ।

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 39 'ਤੇ)

ਗੁਰਮਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰ – ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ (ਨੂਰਾਨੀ ਕਿਰਨਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ)

ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ'

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਵਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚ, ਹੱਕ ਅਤੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜਦੋਜਹਿਦ ਨੂੰ ਵਾਪਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਸੱਚ ਇਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਸ ਦੀ ਹਵਾ, ਮਿੱਟੀ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਚੌਗਿਰਦਾ, ਅਨੇਕਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ, ਸਿੰਘਾਂ, ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਹਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਾਧੂ, ਸੰਤਾਂ, ਮਹਾਤਮਾਵਾਂ ਨੇ ਭਗਤੀ ਤੇ ਉਸ ਭਗਤੀ ਦੀ ਮਸਤੀ ਦਾ ਜੋ ਰੰਗ ਖਿਲਾਰਿਆ ਉਦ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਦੇਸ਼ਾਂ-ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਸਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਰ ਖੇਤਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਮਹਾਨ ਆਤਮਾ ਦੇ ਰੰਗ ਨਾਲ ਰੰਗਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਉਹ ਰੰਗ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹੋਰ ਵੀ ਖਾਸੀਅਤ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਰ ਰੰਗ ਜ਼ਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਸਦੀਆਂ ਤੱਕ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਮਲਾਵਰ,

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਧਾੜਵੀ, ਵਪਾਰੀ, ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਸਬਦ-ਸੁਰਤਿ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਲੀਨ 'ਤਪੋ ਅਸਥਾਨ' ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ (ਅਭੁੱਲ ਯਾਦ) ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਵੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਇੱਥੇ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵੱਸਦੇ ਵੀ ਰਹੇ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਜੋ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੀ ਆਬੋ-ਹਵਾ ਵਿਚ ਅਸਰ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇੱਥੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ, ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਪਨਪਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਵੇਦ, ਸ਼ਾਸਤਰ, ਪੁਰਾਣ, ਸੂਫੀਵਾਦ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣਾ ਇਸ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਕੋਈ ਸਾਢੇ ਕੁ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਜੋ ਮਾਹੌਲ ਬਖਸ਼ਿਆ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੱਚ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਬੇਹੱਦ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦਾ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਚਿੰਤਕ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਵਿਧੀ-ਵਿਧਾਨ ਨੇ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਗੁਰੂਆਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ। ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿੱਖ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਗਾਥਾ ਉਸ ਸ਼ਬਦ-ਸੁਰਤ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਪੰਥ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ ਸਿਰ ਮੰਗੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਆਕੀਦੇ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਉਠੇ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਕੇਵਲ ਇਕ ਯੋਧਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਵੀ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ

ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਲਹੌਰ ਤੋਂ ਸਨ - ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿਉ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, ਭਾਈ ਅਸਾਂ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਗੁਰੂ-ਸੱਤਾ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਪੰਥ ਸਮਰੱਥ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਜੋ ਹੁਣ ਪ੍ਰਵਾਨ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਪੰਜ ਚੁਲੀਆਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਉਹ ਨਿਗੁਰਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰੋ ਉਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਬਣਾ ਕੇ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਭਾਈ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਨਿਮਰ ਹੋ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਦਾਤ ਮੰਗਣ ਲਈ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਿੱਖਿਆ-ਦੀਖਿਆ ਦੀ ਇਕ ਲੰਬੀ ਲੜੀ ਇਸ ਰਸਤੇ ਵੀ ਚੱਲਦੀ ਹੋਈ ਬਾਬਾ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਦੀ ਉਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਬਾਬਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਰੀ ਵਾਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੌਰੰਗਾਬਾਦ ਵਾਲੇ, ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲੇ,

ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਉਸਾਰੀ ਸਮੇਂ ਪਾਰਕ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ (ਅਭੁੱਲ ਯਾਦ) ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜੋ ਪਰੰਪਰਾ ਚੱਲੀ ਉਹ ਅੱਜ ਤੱਕ ਵੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਹਿਸੇ, ਮਾਲਵੇ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਨ-ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਹ ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ, ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਪਰੰਪਰਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਰਹੇ ਹੋਣ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਜੋਤ ਜਗਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਕ ਸਚੱਜੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਵੀ ਜਨ ਸਾਧਾਰਨ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਈ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਅੱਜ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਰੰਗ ਬਿਖੇਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸੇ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਇਕ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਇਕ ਵਧੀਆ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਇਕ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ, ਇਕ ਅਣਥੱਕ ਸਮਾਜ ਸੇਵਕ, ਇਕ ਫੌਜੀ, ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ, ਇਕ ਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਅਦਰਸ਼ਕ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੀ ਸਿਧ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ -

ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਨਿਰਾਲਮੁ ਮੁਰਗਾਈ ਨੈ ਸਾਣੇ ॥ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੇ ॥ ਅੰਗ - ੯੩੮
ਰਾਜ ਮਹਿ ਰਾਜੁ ਜੋਗ ਮਹਿ ਜੋਗੀ ॥ ਤਪ ਮਹਿ ਤਪੀਸਰੁ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਮਹਿ ਭੋਗੀ ॥

ਧਿਆਇ ਧਿਆਇ ਭਗਤਰ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਪੁਰਖ ਕਾ ਕਿਨੈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੪

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਨ ਪਵਿੱਤਰ ਭੂਮੀ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਭਿਜ ਕੇ ਘੋਰ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਅਤੇ

ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸੰਪੂਰਨ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਬੀਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਪੈਣ ਨਾਲ ਜੰਗਲ ਉਜਾੜ ਬੀਆਬਾਨ ਧਰਤੀ ਦੀ ਕਾਇਆ ਕਲਪ ਹੋਈ। ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਨਾਲ ਚੱਲਿਆ। ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਐਨੀ ਮਿਹਨਤ ਘਾਲਣਾ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਤੋਂ ਕਰਵਾਈ ਮਾਨੋ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕਮਾਈ, ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਤਪ-ਤਪੱਸਿਆ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤਾ। ਅਨੇਕਾਂ ਭੁਲੇ ਭਟਕੇ ਹੋਏ ਇਨਸਾਨ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਜਾ ਚੁਕੀ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਇਆ। ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ ਦਾ ਗਿਆਨ ਕਰਵਾਇਆ -

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥ ਮਨ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇਰੈ ਨਾਲਿ ਹੈ ਗੁਰਮਤੀ ਰੰਗੁ ਮਾਣੁ ॥ ਅੰਗ - ੪੪੧

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥ ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥ ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੇ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ਅੰਗ - ੧੨

ਛੋਡਿ ਸਿਆਨਪ ਬਹੁ ਚਤੁਰਾਈ ਦੁਇ ਕਰ ਜੋਤਿ ਸਾਧ ਮਗਿ ਚਲੁ ॥

ਸਿਮਰਿ ਸੁਆਮੀ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹ ਕਾ ਇਹੁ ਉਤਮ ਫਲੁ ॥ ਅੰਗ- ੨੧੭

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ

ਜਉ ਸੁਖ ਕਉ ਚਾਹੈ ਸਦਾ ਸਰਨਿ ਰਾਮ ਕੀ ਲੇਹ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ ਦੁਰਲਭ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹ ॥ ਅੰਗ-੧੪੨੭

ਬਹੁਤ ਹੀ ਭੈੜੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਇਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਆਪੇ ਵਾਰੇ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਇਆ। ਲਗਾਤਾਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਜੱਥੇ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀ ਜੱਥਿਆਂ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਲੈ ਕੇ ਮਾਨੋ ਇਕ ਲਹਿਰ ਹੀ ਖੜੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਉਜਾੜ ਟਿਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਰਿਜਸ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਦੀ ਮੁਹਲੇ ਧਾਰ ਬਰਸਾਤ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕੀਤੀ ਉਸ ਦੀ ਫੁਹਾਰ ਅੱਜ ਵੀ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਆਪ ਜੀ ਬਰਸਾਤੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਫੁਪਰੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ 'ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਉਚੇ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਉਥੇ ਅੱਜ ਉਸੇ ਹੀ ਫੁਪਰੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਦੇ ਕੇ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਫੁੱਲ ਬੂਟਿਆਂ, ਸੋਹਣੇ ਦਰਖਤ, ਪਿੱਪਲ ਬਰੋਟੇ, ਡੇਕ, ਅੰਬ, ਨਿੰਮ, ਭਿਲਕਣ, ਅਨੇਕਾਂ ਤਰਾਂ ਦੇ ਫੁਲਦਾਰ ਬੂਟਿਆਂ ਨੇ ਮਾਨੋ ਇਕ ਜੰਗਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਧਰਤੀ ਦੀ ਕਾਇਆ ਕਲਪ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਰੱਤੇ ਹੋਏ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪੂੜ ਨੂੰ ਚੁਕ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਸਤਕ ਨਾਲ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਦਾਨੁ ਮਹਿੰਡਾ ਤਲੀ ਖਾਕੁ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤ ਮਸਤਕਿ ਲਾਈਐ ॥

ਕੂੜਾ ਲਾਲਚੁ ਛਡੀਐ ਹੋਇ ਇਕ ਮਨਿ ਅਲਖੁ ਧਿਆਈਐ ॥

ਫਲੁ ਤੇਵਹੋ ਪਾਈਐ ਜੇਵੇਹੀ ਕਾਰ ਕਮਾਈਐ ॥

ਜੇ ਹੋਵੈ ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਿਆ ਤਾ ਪੂੜਿ ਤਿਨ੍ਹਾ ਦੀ ਪਾਈਐ ॥ ਮਤਿ ਥੋੜੀ ਸੇਵ ਗਵਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੮

ਧੂੜੀ ਮਜਨ੍ਹੁ ਸਾਧ ਖੇ ਸਾਈ ਬੀਏ ਕ੍ਰਿਪਾਲ
 ॥ ਲਧੇ ਹਭੇ ਬੋਕੜੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਧਨੁ
 ਮਾਲ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ - ੮੦

ਮਾਘਿ ਮਜਨ੍ਹੁ ਸੰਗਿ ਸਾਧੂਆ ਧੂੜੀ ਕਰਿ
 ਇਸਨਾਨੁ ॥ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਸੁਣਿ
 ਸਭਨਾ ਨੋ ਕਰਿ ਦਾਨੁ ॥

ਜਨਮ ਕਰਮ ਮਲੁ ਉਤਰੈ ਮਨ ਤੇ ਜਾਇ
 ਭਾਭੀ ਗੁਮਾਨੁ ॥ ਕਾਮਿ ਕਰੋਧਿ ਨ ਮੋਹਿਐ
 ਬਿਨਸੈ ਲੋਭੁ ਸੁਆਨੁ ॥

ਸਚੈ ਮਾਰਗਿ ਚਲਦਿਆ
 ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਜਹਾਨੁ ॥

ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਸਗਲ ਪੁੰਨ
 ਜੀਅ ਦਇਆ ਪਰਵਾਨੁ ॥

ਜਿਸ ਨੋ ਦੇਵੈ ਦਇਆ ਕਰਿ
 ਸੋਈ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਨੁ ॥

ਜਿਨਾ ਮਿਲਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ
 ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੁਰਬਾਨੁ ॥

ਮਾਘਿ ਸੁਚੇ ਸੇ ਕਾਂਢੀਅਹਿ
 ਜਿਨ ਪੂਰਾ ਗੁਰੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਆਪਣੀ
 ਜਨ ਧੂੜੀ ਸੰਗਿ ਸਮਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭

ਤੇਰੇ ਚਰਣਾ ਤੇਰੇ ਚਰਣ
 ਧੂੜਿ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਵਾ ਰਾਮ ॥
 ਹਰਿ ਧੂੜੀ ਨ੍ਰਾਈਐ ਮੈਲੁ
 ਗਵਾਈਐ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਖ ਲਾਥੇ ॥

ਅੰਗ - ੪੫੩

ਧਣੀ ਵਿਹੂਣਾ ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ
 ਭਾਹੀ ਸੋਤੀ ਜਾਲੇ ॥

ਧੂੜੀ ਵਿਚਿ ਲੁਡੰਦੜੀ ਸੋਹਾਂ
 ਨਾਨਕ ਤੈ ਸਹ ਨਾਲੇ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੬

ਅਨੇਕਾਂ ਪੰਛੀਆਂ ਅਤੇ ਮੋਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ
 ਬਸੇਰਾ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਮੋਰ
 ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਪੈਲਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਨਜਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।
 ਚਿੜੀਆਂ, ਤੋਤੇ, ਗਟਾਰਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਪੰਛੀ ਚਹਿ
 ਚਹਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਮਾਨੋ ਇਕ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਗੀਤ ਗਾ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ
 ਹਨ -

ਚਾੜ੍ਹਕ ਮੋਰ ਬੋਲਤ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ
 ਸੁਨਿ ਘਨਿਹਰ ਕੀ ਘੋਰ ॥ ੨ ॥

ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਐਤਵਾਰ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਦੌਰਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਜੋ ਬੋਲਤ ਹੈ ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਪੰਖੇਰੂ
ਸੁ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਾਪਤ ਹੈ ਨਹੀ ਹੋਰ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬੫

ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੫ ॥

ਬਰਸੁ ਸਰਸੁ ਆਗਿਆ ॥ ਹੋਹਿ ਆਨੰਦ ਸਗਲ ਭਾਗ
॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਸੰਤ ਸੰਗੇ ਮਨੁ ਪਰਫੜੈ ਮਿਲਿ ਮੇਘ
ਧਰ ਸੁਹਾਗ ॥ ਘਨਘੋਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮੋਰ ॥ ਚਿਤੁ ਚਾੜ੍ਹਕ
ਬੁੰਦ ਓਰ ॥ ਐਸੇ ਹਰਿ ਸੰਗੇ ਮਨ ਮੋਹ ॥ ਤਿਆਗਿ
ਮਾਇਆ ਧੋਹ ॥ ਮਿਲਿ ਸੰਤ ਨਾਨਕ ਜਾਗਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੭੨

ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗੀ ਪ੍ਰਭ ਕੇਰੀ ਜਿਵ ਸੂਰਜੁ ਕਮਲੁ
ਨਿਹਾਰੇ ॥ ਮੋਰ ਸੁਮੇਰ ਮੋਰੁ ਬਹੁ ਨਾਚੈ ਜਬ ਉਨਵੈ ਘਨ
ਘਨਹਾਰੇ ॥

ਅੰਗ-੯੮੩

ਜਬ ਲਗੁ ਦਰਸੁ ਨ ਪਰਸੈ ਪ੍ਰੀਤਮ ਤਬ ਲਗੁ ਭੂਖ
ਪਿਆਸੀ ॥ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਤ ਹੀ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ
ਜਲ ਰਸਿ ਕਮਲ ਬਿਗਾਸੀ ॥ ੧ ॥

ਉਨਵਿ ਘਨਹਰੁ ਗਰਜੈ ਬਰਸੈ ਕੋਕਿਲ ਮੋਰ ਬੈਰਾਗੈ ॥

ਅੰਗ-੧੧੮੭

ਕਰਉ ਬਿਨਉ ਗੁਰ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਹਰਿ ਵਰੁ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ॥

ਸੁਣਿ ਘਨ ਘੋਰ ਸੀਤਲੁ ਮਨੁ ਮੋਰਾ
ਲਾਲ ਰਤੀ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ॥ ੧ ॥

ਬਰਸੁ ਘਨਾ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਭੀਨਾ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੁੰਦ ਸੁਹਾਨੀ ਹੀਅਰੈ

ਗੁਰਿ ਮੋਹੀ ਮਨੁ ਹਰਿ ਰਸਿ ਲੀਨਾ ॥ ਅੰਗ-੧੨੫੪

ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਤਪੋ ਭੂਮੀ ਉਪਰ ਪੰਛੀ ਇਕ ਰਾਗ ਅਲਾਪ
ਰਹੇ ਨਜਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੁਧ ਵਾਤਾਵਰਨ ਅੰਦਰ ਸੁਧ
ਆਕਸ਼ਿਜਨ ਪਰਦਾਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਪੰਛੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ
ਟਿਕਾਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਖਤਾਂ ਤੇ ਲਾ ਲਏ ਹਨ। ਰਾਤ ਦੀ ਰਾਣੀ ਰਾਤ
ਨੂੰ ਸਗੰਧੀਆਂ ਛੁੱਟਦੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਵੇਲੇ 4.00 ਵਜੇ ਇਸ ਛਪਰੀ
ਵਿੱਚ ਬੈਠਦੇ ਸਨ। ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। 5.00
ਤੋਂ 7.00 ਵਜੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਡੇਰੇ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਆਸ-ਪਾਸ
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ-ਮੋਹਾਲੀ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਤਪੋਬਣ ਵਿੱਚ ਜੋਗੀਆਂ ਵਾਂਗ
ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ-ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਆਪ ਜੀ
ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵੱਲ ਆਪਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਨਦਰੋ-
ਨਦਰੀ-ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਐਸੇ ਪਰਮ
ਪਰਖ, ਪਰਮਹੰਸ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦੇ
ਹਨ :-

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦਾ ਸਮਦਰਸੀ ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਰਸੀ ॥

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੈਨਹੋਜੇ (ਅਮਰੀਕਾ) ਵਿਖੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ
ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।
ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੀ ਹੋਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ।

ਅੰਗ-੨੭੨

ਸੰਤ ਕੈ ਸੰਗਿ ਮਿਟਿਆ ਅਹੰਕਾਰੁ ॥

ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਆਵੈ ਸਭੁ ਏਕੰਕਾਰੁ ॥

ਅੰਗ-੧੮੯

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਪੇਖੈ ਹੋਇ ਸੰਤ ॥

ਅੰਗ-੨੮੭

ਐਸੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਪਾਤਰਤਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁੱਧ, ਫਲ, ਫਰੂਟ ਕੁਝ ਛਕਣ-ਛਕਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਫੇਰ ਹੱਥੀ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ 9.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਦੇ ਘੰਟੇ ਨਦੀ ਦਾ ਕੰਢਾ ਸਵਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੁੰਦੀ। ਸਰਕੜਾ ਸਾਫ ਕਰਕੇ ਭਜਨ-ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਝਾੜੂ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਅਨੇਕਾਂ ਤਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਿਲਦੀ ਫੇਰ 9.00 ਵਜੇ ਜਿਹੜੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਪੱਕੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲਗੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਕੋਈ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਅਦਾਰੇ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਖੇਤੀ-ਬਾੜੀ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ, ਕੀਰਤਨ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰੇ ਦਰਬਾਰੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈ ਕੇ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੁਟ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ। ਸੋ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਐਨਾ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਸਰੂਰ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਇਕ ਵਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਪਿਆਰੇ ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਮਧੂਰ ਅਵਾਜ਼ ਮੀਠੇ ਬੋਲਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹਿਤ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਅਕਹਿ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤਾ। ਅਨੇਕਾਂ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਅਤੇ ਬਿਹੰਗਮ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਉਚ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲਗ ਗਏ। ਅਨੇਕਾਂ ਤਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ -

ਦੁਰਮਤਿ ਹਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਭੇਟੇ ਸਾਧ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ॥

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਿਉ ਮਿਲਿ ਰਹੇ ਬਿਨਸੇ ਸਗਲ ਜੰਜਾਲ ॥

ਅੰਗ-੨੯੯

ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੫ ॥

ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਕਰੀਐ ॥

ਜੀਉ ਪ੍ਰਾਨ ਧਨੁ ਆਗੈ ਧਰੀਐ ॥

ਪਾਨੀ ਪਖਾ ਕਰਉ ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥

ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਜਾਈਐ ਕੁਰਬਾਨੁ ॥ ੧ ॥

ਸਾਈ ਸੁਹਾਗਣਿ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਭਾਈ ॥

ਤਿਸ ਕੈ ਸੰਗਿ ਮਿਲਉ ਮੇਰੀ ਮਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਦਾਸਨਿ ਦਾਸੀ ਕੀ ਪਨਿਹਾਰਿ ॥

ਉਨ੍ ਕੀ ਰੇਣੁ ਬਸੈ ਜੀਅ ਨਾਲਿ ॥

ਮਾਥੈ ਭਾਗੁ ਤ ਪਾਵਉ ਸੰਗੁ ॥

ਮਿਲੈ ਸੁਆਮੀ ਅਪੁਨੈ ਰੰਗਿ ॥ ੨ ॥

ਜਾਪ ਤਾਪ ਦੇਵਉ ਸਭ ਨੇਮਾ ॥

ਕਰਮ ਧਰਮ ਅਰਪਉ ਸਭ ਹੋਮਾ ॥

ਗਰਬੁ ਮੋਹੁ ਤਜਿ ਹੋਵਉ ਰੇਨ ॥

ਉਨ੍ ਕੈ ਸੰਗਿ ਦੇਖਉ ਪ੍ਰਭੁ ਨੈਨ ॥ ੩ ॥

ਨਿਮਖ ਨਿਮਖ ਏਹੀ ਆਰਾਧਉ ॥

ਦਿਨਸੁ ਰੈਣਿ ਏਹ ਸੇਵਾ ਸਾਧਉ ॥

ਭਏ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਗੁਪਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਕੈਨੇਡਾ (ਟਰਾਂਟੋ) ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਘਰ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਸਾਧਸੰਗਿ ਨਾਨਕ ਬਖਸਿੰਦ ॥ ੪ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੧

ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਭਾਵਨਾ
ਅਨੁਸਾਰ ਆਇਆ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਹੀ
ਸੇਵਾ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ।

ਟਹਲ ਮਹਲ ਤਾ ਕਉ ਮਿਲੈ

ਜਾ ਕਉ ਸਾਧ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ॥

ਸਾਧੂ ਸੰਗਤਿ ਤਉ ਬਸੈ

ਜਉ ਆਪਨ ਹੋਹਿ ਦਇਆਲ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੫

ਕਰਉ ਬੇਨੰਤੀ ਸੁਣਹੁ ਮੇਰੇ ਮੀਤਾ

ਸੰਤ ਟਹਲ ਕੀ ਬੋਲਾ ॥

ਈਹਾ ਖਾਟਿ ਚਲਹੁ ਹਰਿ

ਲਾਹਾ ਆਗੈ ਬਸਨੁ ਸੁਹੇਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੩

ਕਾਟਿ ਜੇਵਰੀ ਕੀਓ ਦਾਸਰੇ ਸੰਤਨ
ਟਹਲਾਇਓ ॥

ਏਕ ਨਾਮ ਕੇ ਥੀਓ ਪੁਜਾਰੀ

ਮੇ ਕਉ ਅਚਰਜੁ ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ॥

ਭਇਓ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਸਰਬ ਉਜੀਆਰਾ

ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਮਨਹਿ ਪ੍ਰਗਟਾਇਓ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਪੀਓ ਮਨੁ ਤ੍ਰਿਪਤਿਆ
ਅਨਭੈ ਠਹਰਾਇਓ ॥ ਅੰਗ- ੨੦੯

ਸਿਰਫ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਸ਼ਰਮ
ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ
ਘਰ-ਘਰ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ
ਅਸਲੀ ਸਿਧਾਂਤ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਇਆ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਮਾਨੋ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੀ ਚਲਾ
ਦਿਤਾ। ਜਿਥੇ ਇਸ ਬੀਆ ਬਾਨ ਬੰਜਰ
ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪਵਿੱਤਰ
ਪੁੰਨਾ ਦੀ ਧੁਨਕਾਰ ਸਬਦ-ਦੀ-ਗੁੰਜਾਰ
ਨਾਲ ਮਾਨੋ ਸਾਰਾ ਦੁਸ਼ਿਤ ਵਾਤਾਰਣ
ਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਇਆ- ਉਥੇ

ਬਾਬਾ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਘਨੌਰ ਮੰਡੀ ਵਿਖੇ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਕੀਰਤਨ
ਦੁਆਰਾ ਹਾਜਰੀ ਭਰਦੇ ਹੋਏ। ਹੇਠਾਂ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ।
ਅਗੰਮੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵਰਤ-ਵਰਤਾਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੂਪਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੇਖਿਆ। ਅਨੇਕਾਂ ਕੌਤਕ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੱਖ-ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ
ਵਿੱਚ ਵਰਤਦੇ ਰਹੇ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਧਰਤੀ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਵਗੈਰ ਬੰਜਰ-ਬਿਆਬਾਨ-ਉਜਾੜ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ।

ਜਲ ਬਿਨੁ ਸਾਖ ਕੁਮਲਾਵਤੀ

ਉਪਜਹਿ ਨਾਹੀ ਦਾਮ ॥

ਹਰਿ ਨਾਹ ਨ ਮਿਲੀਐ ਸਾਜਨੈ

ਕਤ ਪਾਈਐ ਬਿਸਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੩

ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਇਹ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਕੰਢੀ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਪਪੀਹਾ ਇਕ ਬੂੰਦ ਜਲ ਲਈ ਤੜਫਦਾ ਹੈ।

ਏਕ ਬੂੰਦ ਜਲ ਕਾਰਨੇ
ਚਾੜ੍ਹਕੁ ਦੁਖੁ ਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੮੫੮

ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਜਗੁ ਧੰਧਾ ॥

ਅੰਗ- ੩੫੮

ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਦੁਖੁ ਪਾਵੈ ॥

ਭਗਤਿ ਬਿਨਾ ਸਹਸਾ ਨਹ ਚੁਕੈ

ਗੁਰੁ ਇਹੁ ਭੇਦੁ ਬਤਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੮੩੦

ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਸਭਿ ਫੀਕ ਫਿਕਾਨੇ

ਜਨਮਿ ਮਰੈ ਫਿਰਿ ਆਵੈਗੇ ॥ ੫ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੦੮

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਅਤੇ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਰਹੂ-ਰੀਤ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗੁਲਤਾਨ, ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ ਮਰਾ ਦੇ ਧੰਧੇ-ਧੰਧਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਚੇ ਹੋਇਆਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਮਾਨੋਂ ਕਮਰ-ਕਸਾ ਹੀ ਕਰ ਲਿਆ। ਦਿਨ-ਰਾਤ ਇਕ ਕਰ ਦਿਤਾ 4-4 ਦੀਵਾਨ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ ਲਗਾਤਾਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਲਗਦੇ। ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਦੇ ਜ਼ੋਰ - ਆਪਣੀ ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਕਮਾਈ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਜਾਹੋ-ਜਲਾਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਰੰਭਿਆ। ਅਨੇਕਾਂ ਅਵਿਅਕਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਰੂਹਾਂ ਦਾ ਵਰਤ-ਵਰਤਾਰਾ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨਾਲ ਵਰਤਦਾ ਰਿਹਾ। ਹਰ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਲਗਦੇ। ਕਈ ਨਗਰਾਂ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਾਰੂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰਾਂ ਦੀ ਅਣਸੁਖਾਵੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ - ਆਪ ਜੀ ਕੋਲ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੇ ਆਉਣਾ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਜਿਸ ਨੌਜੁਆਨ ਦਾ ਮੰਗਣਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਅਚਾਨਕ ਅੱਗ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਦੇਖ ਕੇ ਦਿਲ ਦ੍ਰਵ ਜਾਣਾ - ਤਰਸ ਆਉਣਾ ਬਚਨ ਕਰਨੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੀਵਾਨ ਲਗਣਗੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਫਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਅਰਦਾਸ ਵਿੱਚ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ। ਭਾਵੇਂ ਆਪ ਜੀ ਜਦੋਂ ਮੁਹਾਲੀ ਤੋਂ ਦੀਵਾਨ ਵਾਸਤੇ ਤੁਰਦੇ ਤਾਂ ਅਨੇਕ ਤਰਾਂ ਦੇ ਬਿਘਨ ਜਿਵੇਂ ਹਨੇਰੀ, ਤੁਫਾਨ, ਝਖੜ, ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਰਸਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਖਤ ਗਿਰ ਜਾਣੇ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਹਟਾ ਕੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਬਰਸਾਤੀ ਨਦੀਆਂ ਤੇ ਕੋਈ ਪੁਲ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਵਾਹ ਪੈਣਾ, ਆਪ ਜੀ ਨਦੀਆਂ ਚੀਰਦੇ ਹੋਏ - ਅਨੇਕਾਂ ਬਿਘਨਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੇ-ਗਿਆਤ ਰੋਪੜ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ 3-3 4-4 ਘੰਟੇ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ। ਅਰਦਾਸ ਹੁੰਦੀ ਅਨੇਕਾਂ ਬਦ-ਰੂਹਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਘਰ-ਘਰ ਆਪਣੇ ਪਵਿੱਤਰ ਚਰਨ ਪਾਏ।

ਚਲਦਾ.....

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਅਤ ਸਮੇਂ ਅਰਦਾਸ ਵਿੱਚ।

ਨਵੇਂ ਆਸ਼ਰਮ 'ਸੰਤ ਬੇਲਾ'ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਕਾਰਸੇਵਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ 'ਤਪੇ ਅਸਥਾਨ' ਵਿਖੇ ਰੁੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਵੇਂ ਬੂਟੇ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰਸੇਵਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਜੇ ਮੈਂ ਮਰਿਆ ਹੋਵਾਂ ਤਾਂ ਸਤੀ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਸਾਰੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਾਦੂਗਰ! ਤੂੰ ਹੀ ਸੀਗਾ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੀ ਜੇ ਘਰਵਾਲੀ ਹੈ ਇਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਬੰਦ ਕਰ 'ਤੀ ਮਹਿਲਾਂ 'ਚ। ਤਾਲੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਸੁਣੋ ਕਹਿੰਦਾ, ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਉੱਚੀ ਦੇ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਇਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸੱਤ ਤਾਲਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੰਦ ਕਰਿਆ ਹੋਇਐ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾਉਣੀ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇ ਐਵੇਂ ਝੂਠਾ ਇਸ ਨੇ ਪੁੱਤਰੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਮੈਨੂੰ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਰਾਜਾ, ਬੜੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਹੋਈ ਕਿ ਹੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਜ਼ਤ ਵਾਲਾ ਕਹਾਉਂਦੈ, ਆਹ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ? ਜਾਦੂਗਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ! ਚਾਬੀਆਂ ਦਿਓ। ਚਾਬੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹ ਲਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋ ਗਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਹੋਰ ਵੀ ਅਸਚਰਜ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਤੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਇਹ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਹੋ ਕੀ ਰਿਹੈ? ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋ ਗਈ, ਰੋਣ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਰਾਜਾ। ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਹੋ ਗਈ ਸਾਰੀ ਰਿਆਇਆ 'ਚ।

ਜਾਦੂਗਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸਰਕਾਰ ਅਫਸੋਸ ਵਿਚ ਨਾ ਆਓ। ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਨਾ ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਗਿਆਂ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ, ਨਾ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁੱਟਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਜਾਦੂ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਖੇਲੂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਖਾਇਐ। ਹੈ ਕੁਛ ਨਹੀਂ, ਲੇਕਿਨ ਦਿਸਿਆ ਹੈ ਨਾ ਤੁਹਾਨੂੰ? ਇਹਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਖੁਸ਼ੀ ਪੈਦਾ ਕਰੀ ਤੇ ਹੁਣ ਆ ਕੇ ਗਮੀ ਹੋ ਗਈ। ਰਾਗ ਤੇ ਦ੍ਰੋਸ਼ ਪੈਦਾ ਕਰੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਇਕ ਜਾਦੂਗਰ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜਾਦੂ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਕੁਛ ਸੱਚ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬੜੇ ਅਫਸੋਸ ਵਿਚ ਵੀ ਆ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਕਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਚ ਦਿਤੇ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ ਰਚ ਦਿਤੀਆਂ, ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ, ਕਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ, ਬੇਅੰਤ ਰਚਨਾ ਰਚ ਦਿਤੀ। ਉਹ ਨਾ ਕਿਤੇ ਜਾਂਦੈ ਨਾ ਕਿਤੇ ਆਉਂਦੈ। ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਓਹਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੈ -

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜ਼ੂਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥
ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤੁ ਮੈ ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ ॥ ੧ ॥
ਈਤ ਉਤ ਨਹੀ ਬੀਛੁੜੈ ਸੋ ਸੰਗੀ ਗਨੀਐ ॥
ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਜੋ ਨਿਮਖ ਮਹਿ ਸੋ ਅਲਪ ਸੁਖੁ ਭਨੀਐ ॥
ਰਹਾਉ ॥

ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੈ ਅਪਿਆਉ ਦੇਇ ਕਛੁ ਉਨ ਨ ਹੋਈ ॥
ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸੰਮਾਲਤਾ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੭੭

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਜਾਦੂਗਰ ਨੇ ਇਨਾਮ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਇਕ ਫੁਰਨਾ ਕਰਿਐ -

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ ॥ ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥

ਅੰਗ- ੩

ਆਹ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਰਚ ਦਿਤੀਆਂ ਤੇ ਸੱਚੀਆਂ ਮਾਲੂਮ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕਰਿਸ਼ਮਾ ਕੀਹਦੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮਾਇਆ ਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਾਇਆ ਦਾ ਅਸਰ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸਿਰਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਅਸੀਂ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣੇ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਅਕਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਲਦਾ। ਕੋਈ ਕਹਿੰਦੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵੱਡੀਆਂ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ, ਪੀਐਚ.ਡੀ ਮੈਂ ਬੜੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਸਾਰਾ ਹੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚ ਹੋ ਰਿਹੈ। ਹੋ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਸਭ ਕੁਛ। ਜੀਵ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਕਰੀ ਜਾਂਦੈ। ਸੋ ਇਹ ਹੋ ਕੀ ਰਿਹੈ, ਮਾਇਆ ਦੀ ਇਕ ਖੇਲੂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਆਪਣੀ ਖੇਲੂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਖੇਲੂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਚੇਤਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਉਹ ਐਨਾ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਹੋਸ਼ ਰਹੀ ਹੈ ਨਾ ਰੱਬ ਦਾ ਪਤਾ ਰਿਹੈ। ਉਹਦੇ ਕਾਰਨ ਇਹਨੇ ਕਰਮ ਕਰੇ, ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਗਿਆ, ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਜੂਨਾਂ 'ਚ ਘੁੰਮਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਹੁਣ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ, ਆਪਾਂ ਮਨੁੱਖ ਬਣ ਗਏ, ਆਪਾਂ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣੈ ਪਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤੀ ਤਕੜੀ ਹੈ, ਸਮਝ ਆਉਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਪੈਰ-ਪੈਰ ਦੇ ਉਤੇ ਭੁੱਲਦੇ ਹਾਂ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਸਾਡੇ ਯਾਦ ਰਹੇਗਾ। ਉਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਣਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੀ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੈ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖਿੱਚ ਹੈ, ਲਗਨ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਂ ਆਹ ਹੋਇਐ ਸਾਡਾ ਹਾਲ, ਉਹ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਜਿਵੇਂ ਲੰਗੜਾ ਗਧਾ ਦਲਦਲ 'ਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕੋਈ ਮਦਦ ਕਰੇ ਤਾਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜੇ ਕੋਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਦਦ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਗੁਰੂ ਮਦਦ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਸਾਧੂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਮਦਦ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ, ਲੰਗੜੇ ਗਧੇ ਵਾਂਗਣ ਜਿੰਨਾਂ ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਾਰਦੈ, ਓਨਾਂ ਥੱਲੇ ਹੀ ਥੱਲੇ ਜਾਂਦੈ। ਚੀਜ਼ ਹੀ ਐਸੀ ਹੈ ਮਾਇਆ। 'ਅਤਰ' ਕਿਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿ ਤਰੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਤਰ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਸੰਤਹੁ ਸਾਗਰੁ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਐ ॥

ਜੇ ਕੇ ਬਚਨੁ ਕਮਾਵੈ ਸੰਤਨ ਕਾ ਸੇ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਤਰੀਐ ॥
ਅੰਗ - ੨੪੭

ਜੇ ਗੁਰੂ ਦਾ, ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਕਮਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਤਰ ਜਾਂਦੈ।

ਤ੍ਰੇਤੇ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਰਾਜੇ ਦੀ ਕਥਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਸਾਡਾ ਜਿਹੜਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ, ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਉਹਦੇ 'ਚ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਨਾਉਂ ਆਉਂਦੈ, ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ ਰਾਜਾ ਜਨਕ।

'ਜਨਕ' ਦਾ ਨਾਉਂ ਕਿਉਂ ਆਉਂਦੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਾਲ ਰਾਜ ਵੀ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਐ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ,
ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਾ-ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਾ।

ਭਗਤੁ ਵਡਾ ਰਾਜਾ ਜਨਕੁ ਹੈ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਾਇਆ ਵਿਚਿ ਉਦਾਸੀ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ- ੧੦/੫

ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਉਦਾਸ ਸੀ, ਨਿਰਲੇਪ ਸੀ, ਮਾਇਆ ਦਾ ਉਹਨੂੰ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਮਝ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ, ਨਿਰਚੇਪੁਰਵਕ।

ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਸੀ ਕਿ ਮਾਇਆ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੋਵੇ ਹੀ ਨਾ, ਲੇਕਿਨ ਸੱਚ ਲੱਗਦੀ ਹੋਵੇ। ਹੈ ਨਹੀਂ ਮਾਇਆ ਇਥੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਇਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪਣੀ ਖੇਲ ਆਪ ਕਰਦੈ। ਆਪੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਐ। ਆਪ ਹੀ ਭੁੱਲਦੈ। ਆਪ ਹੀ ਜਾਣ ਕੇ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਐ। ਫੇਰ ਆਪੇ ਹੀ ਜਾਣਦੈ। ਨਿਆਰਾ ਵੀ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਇਕ ਅੰਸ ਭੁਲਾ ਦਿਤੀ। ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਸਾਡਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਇਹ ਹੈ ਕਿਵੇਂ? ਅਸਲੀਅਤ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਦਿਸਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਦਿਸਦੀ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਅਸਲੀਅਤ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਐਸੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀਐਂ ਕਿ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋਈਏ ਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਧੋਖਾ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹੋਣ। ਜਿੱਥੇ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਬੀਕਾਨੇਰ ਵਗੈਰਾ 'ਚ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ ਪਾਣੀ। ਉਥੇ ਲੰਮੇ ਰੜ੍ਹੇ ਸੀ, ਰੜ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇਥੇ ਵੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਰੜ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨਾਂ 'ਚ ਜਦੋਂ ਦੁਪਿਹਰ ਦੀ ਧੁੱਪ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦੇ। ਛੱਲਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ। ਆਦਮੀ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੈ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦੀ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਐ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੀ ਦਰਿਆ ਚਲਦੈ। ਦੋ-ਢਾਈ ਫਰਲਾਂਗ 'ਤੇ ਇਹ ਦਿਸਦਾ ਹੁੰਦੈ। ਇਹਨੂੰ ਮਿਰਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਜਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮਿਰਗ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਨੱਠਿਆ ਹੀ ਜਾਂਦੈ। ਐਨਾ ਨੱਠਦੈ ਕਿ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਗਿਰ ਜਾਂਦੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਣੀ ਕਿਤੇ ਆਉਂਦਾ

ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਪੀਵੇ। ਉਹਨੂੰ ਦਿਸਦੈ ਪਾਣੀ, ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਦਿਸਦੈ। ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਬੀਕਾਨੇਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਪਿਆਸ ਲਗ ਆਈ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ। ਇਕ ਸਿੱਧਾ ਜਿਹਾ ਬੰਦਾ ਸੀ ਪਿੰਡ ਦਾ ਹੀ ਸੀ ਸਾਡੇ ਦਾ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਪੀਣੈ। ਨਾਲ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਪਾਣੀ ਤਾਂ 10 ਮੀਲ 'ਤੇ ਹੈ। ਉਥੇ ਇਕ ਟੋਭਾ ਆਏਗਾ, ਮੀਂਹ ਦਾ ਟੋਭਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਰੋਕਿਆ ਹੋਇਐ। ਉਥੇ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਤੇ ਪਿੰਡੇ ਪੰਜ-ਛੇ ਮੀਲ 'ਤੇ ਹੈ। 16 ਮੀਲ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਨੂੰ ਹੈ ਨੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਝੂਠ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੇ ਓਂ, ਔਹ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ। ਸਾਰੇ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਕਹਿੰਦਾ ਦਰਖਤ ਦੇ ਵਿਚ ਦੇਖੋ ਪਰਛਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਆਹ ਦੇਖੋ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਲਗ ਰਿਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਧੋਖਾ ਲਗਦੈ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੈ। ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਔਹ ਦੇਖੋ, ਕਹਿੰਦਾ, ਦਰਖਤ ਉਹਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਥੱਲੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੈ। ਸਾਥੀ ਸੀਗਾ, ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੱਲ ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਲੈ। ਦੋ ਫਰਲਾਂਗ ਦਾ ਫਰਕ ਪੈ ਜਾਏਗਾ, ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਲਾ ਲੈ ਕਿੱਥੇ ਆਪਾਂ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਆਹ ਦਰਖਤ ਕੋਲ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਔਹ ਪਰਲੇ ਦਰਖਤ ਵਲ ਵੀ ਦੋਹਾਂ ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਅੱਗੇ ਨਾ ਜਾਈਂ ਫੇਰ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਕਹਿੰਦਾ, ਔਹ ਦੇਖੋ ਸਾਮੁਣੇ, ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਦਰਖਤ ਕੋਲ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਅਗਾਂਹਾਂ ਚੱਲ ਪਿਆ? ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ, ਜਾਹ ਤੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਦੇਖ ਆ ਜਾ ਕੇ। ਦੇਖ ਆਇਆ, ਮੁੜ ਆਇਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਦਿਸਦਾ ਹੈਗਾ ਪਾਣੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਲੱਭਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਮਿਰਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਜਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਇਆ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ। ਹੈਗਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਲੇਕਿਨ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਜੀਵ ਫਸ ਗਿਆ। ਜੀਵ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਫਿਰਦੈ। ਇਹਨੂੰ ਜਿੰਨਾਂ ਜੀਅ ਕਰਦੈ, ਸਮਝਾ ਲਓ, ਸਮਝ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਮਾੜੀ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਐਨੀ ਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਦਿਮਾਗ 'ਚ ਬਹਿੰਦੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਣਾ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਹੋਇਐ। ਜੇ ਕਹੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਪੜ੍ਹੋ ਸ਼ਬਦ, ਗਾ ਲਏਗਾ, ਲੇਕਿਨ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ, ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ ਫੇਰ ਖੜ੍ਹੇ। ਆਹੀ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਮਾਇਆ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, (illusion) ਭਰਮ, ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਅਗਿਆਨਤਾ (ignorance) ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਅਭੁੱਲ, ਅਵਿਦਿਆ, ਹਉਮੈ ਉਹ ਇਕ ਪੜਦਾ ਪੈ ਗਿਆ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਵਿਚ -

ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਚੇ
ਸੁਨਤ ਦੇਸਿ ਨਿਕਟਾਇਓ ॥
ਭਾਂਡੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੇ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੁਰਾਇਓ ॥

ਅੰਗ - ੬੨੪

ਉਹ ਕੰਧ ਜਿਹੀ ਬਣ ਗਈ, ਰੱਬ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ
ਆਉਂਦਾ। ਮਾਇਆ ਨੇ ਛੁਪਾ ਲਿਆ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ
ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ
ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਇਆ ਹੀ ਬੰਧਨ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ। ਇਹੀ
ਨਹੀਂ ਦਿਖਣ ਦਿੰਦੀ -

ਇਨ੍ਹਿ ਮਾਇਆ ਜਗਦੀਸ ਗੁਸਾਈ ਤੁਮ੍ਹਰੇ ਚਰਨ ਬਿਸਾਰੇ ॥
ਕਿੰਚਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਉਪਜੈ ਜਨ ਕਉ ਜਨ ਕਹਾ ਕਰਹਿ ਬੇਚਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- ੮੫੭

ਭੇਰਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ
ਕਿ ਤੇਰੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਵਸਦੇ, ਤੇਰੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ। ਤੇਰੇ ਚਾਰੇ
ਪਾਸੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋਤੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
'ਚ ਰਹਿੰਦੇ'। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਪਿਆ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ
ਹੁੰਦਾ, ਦੂਰ ਹੋਣ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਚਾਹੀਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ
ਕਹਿੰਦੇ, ਏਦਾਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਇਹਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ
ਲੈ ਕਿ ਤਾਲਾ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਵੱਡਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ, ਜਿਹੜਾ
ਖੁੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਹੀਂ ਓ ਖੁਲ੍ਹਣੇ ਜੰਗਲੇ ਹੋਏ ਜਿੰਦਰੇ,
ਕੁੰਜੀ ਹੱਥ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ।

ਗੁਰੁ ਕੁੰਜੀ ਪਾਹੁ ਨਿਵਲੁ ਮਨੁ ਕੋਠਾ ਤਨੁ ਛਤਿ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਮਨ ਕਾ ਤਾਕੁ ਨ ਉਘੜੈ

ਅਵਰ ਨ ਕੁੰਜੀ ਹਥਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੩੭

ਨਿਓਲ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ ਉਠਾਂ ਨੂੰ, ਪੁਰਾਣੇ ਜਮਾਨਿਆਂ 'ਚ
ਇਕ ਤਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਹਨੂੰ ਨਿਓਲ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਉਹ
ਉਠ ਦੇ ਪੈਰ ਨੂੰ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਲਾ
ਛੋੜੀ-ਛੋੜੀ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਚੋਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ
ਖੁਲ੍ਹਿਆ ਕਰਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਇਹਦੇ
ਕੋਲ ਹੈ ਚਾਬੀ ਇਹਦੀ। ਮਨ ਦੇ ਕੋਠੇ ਨੂੰ ਨਿਓਲ ਲੱਗਿਆ
ਹੋਇਐ, ਤਾਲਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਐ -

ਜਿਸ ਕਾ ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਿਨਿ ਦੀਆ ਤਾਲਾ ਕੁੰਜੀ ਗੁਰ ਸਉਪਾਈ ॥

ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰੇ ਨਹੀ ਪਾਵੈ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੫

ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਸੱਚੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ
ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਚਾਬੀ ਨਹੀਂ
ਮਿਲਦੀ ਓਨਾਂ ਚਿਰ। ਚਾਬੀ ਨਾ ਮਿਲੀ, ਖੁਲ੍ਹਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ-
'ਗੁਰੁ ਕੁੰਜੀ ਪਾਹੁ ਨਿਵਲੁ ਮਨੁ ਕੋਠਾ ਤਨੁ ਛਤਿ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਮਨ ਕਾ ਤਾਕੁ ਨ ਉਘੜੈ ਅਵਰ
ਨ ਕੁੰਜੀ ਹਥਿ ॥' ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਅੰਤਰਿ ਆਨੇਰਾ
॥ ਨ ਵਸਤੁ ਲਹੈ ਨ ਚੁਕੈ ਫੇਰਾ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਹਥਿ

ਕੁੰਜੀ ਹੋਰਤੁ ਦਰੁ ਖੁਲੈ ਨਾਹੀ ਗੁਰੁ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ
ਮਿਲਾਵਣਿਆ ॥ ਅੰਗ - 124

ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੇ ਭਾਗ ਬਣਨ ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਿਲਦੈ।
ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੋਲ ਚਾਬੀ ਹੈ ਇਸ ਤਾਲੇ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ। ਉਹ
ਚਾਬੀ ਕਾਹਦੀ ਹੈ? ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਚਾਬੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ
ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ -

ਨਾਨਕ ਮਾਇਆ ਕਾ ਮਾਰਣੁ ਸਬਦੁ ਹੈ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਇਆ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੮੫੩

ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ
ਕਰਿਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਧੱਕਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿਚ,
ਨਾਲ ਇਲਾਜ ਰੱਖ ਦਿਤਾ, ਦਵਾਈ ਰੱਖ ਦਿਤੀ। ਉਹ
ਦਵਾਈ ਕਿਹੜੀ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩

ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦੱਸ ਦਿਤੀ ਕਿ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ
ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕੋਈ ਵੀ। ਦੇਖੋ ਬੈਠ ਕੇ ਕਿ ਫੁਰਨਾ
ਆਉਂਦੇ। ਦੇਖੀ ਜਾਓ, ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਫੁਰਨਾ ਆਉਂਦਾ।
ਕਹਿੰਦੇ, ਫੁਰਨਾ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪ੍ਰੇਮੀ
ਨੇ। ਕੱਲ੍ਹ ਮੈਂ ਉਥੇ ਇਕ ਦੋ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇਖੀਆਂ ਥਰਮਲ
ਪਲਾਂਟ 'ਚ, ਉਹ ਬਾਕਾਇਦਾ ਭਜਨ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਮੈਂ
ਬੜਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ, ਸੰਗਤ 'ਚ ਵੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ।
ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਐਨਾ ਭਜਨ ਅਸੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਇਸ ਥਾਂ 'ਤੇ
ਬੈਠ ਕੇ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਾਸ਼ਨਾ ਕੋਈ ਨੀਂ। ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ
ਭਜਨ ਦਸਦਾਂ ਕਿ ਐਨੇ ਪਾਠ ਕਰ, ਉਹ ਤਾਂ ਮਤਲਬ
ਹੱਲ ਕਰਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਧਰੇ ਦੀ ਕਿਧਰੇ ਜਾਂਦੇ
ਪਾਠ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੇਰ
ਕਰੀਏ। ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ
ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਛੱਡਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹੈਰਾਨੀ
ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਡਾ ਪਾਠ ਪੂਰਾ,
ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਵੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਅਗਾਂਹਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ
ਫੇਰ ਕੀ? ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹਿਸਾਬ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਨਾਲ
ਵੀ ਲੇਖਾ ਪੱਤਾ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਸ਼ੌਂਕ ਵਾਲੇ ਕੋਈ-ਕੋਈ
ਬੰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਐਨੀ ਖਿੱਚ ਹੈ, ਬਈ ਅਸੀਂ
ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੀ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ
ਨੇ। ਉਹ ਚਲਦੇ ਹੀ ਲਗਨ ਨਾਲ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਹੋਰ ਫੁਰਨੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ -

ਅਪਨੇ ਲੋਭ ਕਉ ਕੀਨੋ ਮੀਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੯੫

ਆਪਣੇ ਲੋਭ ਵਾਸਤੇ ਮਿਤ੍ਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਰੱਬ ਨੂੰ।
ਓਨਾਂ ਕੁ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਆਹ ਕਰਦੇ, ਆਹ
ਕਰਦੇ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਤਾਂ ਜਾਣੈ ਕਿ ਉਥੇ ਤਾਂ ਬਰਕਤਾਂ ਹੀ
ਬਰਕਤਾਂ ਨੇ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਬਰਕਤ ਨਾ ਹੋਈ ਉਸ ਦਿਨ
ਛੱਡ ਦੇਣੈ, ਹੋਰ ਟੋਲ੍ਹ ਲੈਣੈ ਤੇ ਸਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਸੋਚ ਹੈ

ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਜਗਿਆਸੂਪੁਣਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਨਾ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਆਵੇ, ਵਿਰਲਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਰੋਂਦਾ ਫਿਰਦੇ ਇਕੱਲਾ। ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਕਿ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਕੀ ਕਸੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਮੇਰੇ ਤੋਂ, ਮੈਨੂੰ ਦਰਸਨ ਤਾਂ ਦੇਹ। ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਨੇ ਇਸ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ? ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ-ਵਿਰਲਾ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਨਹੀਂ ਇਹਦੇ 'ਚ ਜਗਿਆਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁਛ % ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਆ ਜਾਵੇ -

ਕੋਈ ਆਇ ਮਿਲੈਗੇ ਗਾਹਕੀ ਲੋਗੇ ਮਹਗੇ ਮੇਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੬

ਕੋਈ ਗਾਹਕ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਹਿੰਗੇ ਮੁੱਲ ਉਹਨੇ ਲੈ ਲੈਣੈ। ਸੋ ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਅੰਦਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮਾਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਰਚ ਦਿਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਜਿਹੜੀ ਇਹਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਦਵਾਈ ਹੈ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰੱਖ ਦੇਵਾਂ। ਉਹ ਜਿੱਥੇ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਥੇ ਅਫੁਰ ਅਵਸਥਾ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼ਾਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੩

ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਅਫੁਰ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਫੇਰ ਅਨੰਦ ਕਿੰਨਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ - **'ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥'** ਉਹਦੇ ਅਨੰਦ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੀ ਔਖੀ ਹੈ -

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਗੁੰਗੈ ਗੁੜੁ ਖਾਇਆ ਪੂਛੇ ਤੇ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ॥

ਅੰਗ- ੩੩੪

ਕੀ ਦੱਸ ਦਏਗਾ ਗੁੰਗਾ ਕਿ ਐਨਾ ਸੁਆਦ ਹੈ। ਬਾਰਾਂ ਮਾਰੇਗਾ -

ਕਬੀਰ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੀ ਮਉਜ ਕੇ ਕਹਿ ਕੈਸੇ ਉਨਮਾਨ ॥

ਕਹਿਬੇ ਕਉ ਸੋਭਾ ਨਹੀ ਦੇਖਾ ਹੀ ਪਰਵਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੦

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮੰਡਲ ਹੈ ਉਥੇ 'ਨਾਮ' ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ, ਸੁੰਨ ਸਮਾਧ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਉਥੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੀਏ ਕਿਵੇਂ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸ਼ਬਦ ਲੈ-ਲੈ ਗੁਰੂ ਤੋਂ, ਉਹਦੀ ਕਰ ਸਾਧਨਾ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਏਂਗਾ। ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਨਾਮ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਗਿਆ, ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਣੈ -

ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥

ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੋਟਿਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩

ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹਨੇਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਹਨੇਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਬਲਬ ਹੋਵੇ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਟ ਦਾ। ਬਟਨ ਦੱਬ ਦਿਤਾ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਚਾਨਣਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਚਾਨਣਾ ਹੋ ਜਾਣੈ। ਜਦੋਂ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਬਲ ਦੇ ਨਾਲ, ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਬਲ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਉਥੇ ਦਾ ਅਨੰਦ ਅਨੁਭਵ ਕਰਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੇਰੇ ਨੇਤਰ ਨਵੇਂ ਆ ਜਾਣੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਬੰਦ ਪਏ ਨੇ, ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਹਨੇਰਾ ਹੀ ਹਨੇਰਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਤੈਨੂੰ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਣੇ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਣੈ -

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੪

ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤਾ ਬੱਜਰ ਕਪਾਟ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਅਸੀਂ -

ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥

ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥

ਅੰਗ- ੯੫੪

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਰੋੜਾਂ ਸੂਰਜਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਰੋੜਾਂ ਸੂਰਜਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੀ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ, ਮੈਟਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹਨੇਰਾ ਦੂਰ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ। ਉਥੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ, ਜੋਤੀ ਹੈ ਗਿਆਨ ਦੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਜੋਤੀ ਨੂੰ ਜੇ ਕਹੀਏ ਕਿ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੈ, ਬਿਜਲੀ ਵਰਗੀ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ, ਸੂਰਜਾਂ ਵਰਗੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਚਾਨਣਾ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਉਥੇ ਹਨੇਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸੂਖਸ਼ਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ -

ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੯੫੪

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ ॥ ਅੰਗ- ੯੪੭

ਜਦੋਂ ਉਹ ਦਿਸ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਮਝ ਲਓ ਇਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਭਵਜਲ ਨੂੰ ਤਰ ਗਿਆ ਤੇ ਪਰਲੇ ਕੰਢੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ। ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਮੰਡਲ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿਚ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੋ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਹੁੰਚਿਆ ਕੀਹਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਨਾਲ? ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਨਾਲ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਚਾਬੀ ਦੇ ਦਿਤੀ, ਬੜੀ ਸੁਖਾਲੀ ਚਾਬੀ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਪਰ ਉਹਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕਰੀ। ਸਭਾ 'ਚ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਨੈ

ਜਿਹੜਾ ਘੋੜੇ ਦੀ ਰਕਾਬ 'ਚ ਪੈਰ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਾਉਣ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਗਿਆਨ ਕਰਾ ਦੇਵੇ। ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਇਕ ਮਿੰਟ ਤਾਂ ਬਹੁਤਾ ਹੈ 15 ਸੈਕਿੰਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜਾ ਗਿਆਨ ਕਰਾ ਦੇਵੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਬੜਾ ਉਹਨੂੰ ਮਾਣ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ, ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਹੜਾ ਗਿਆਨਵਾਨ ਹੋਣੈ? ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਨੀਵੀਆਂ ਪਾ ਲਈਆਂ ਕਿ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ - ਮਲ, ਵਿਖਸ਼ੇਪ ਤੇ ਆਵਰਨ ਹੁੰਦੇ। ਮੈਲ ਤਾਂ ਐਨੀ ਹੈ ਕਿ -

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ

ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ ॥

ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥

ਅੰਗ- ੬੫੧

ਕਾਲਾ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਐਨਾ ਕਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਿਆਹੁ ਰੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਗੂੜ੍ਹਾ ਹਨੇਰਾ ਹੁੰਦੈ। ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਚਾਨਣਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਸੁਭ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਤਸਕਰਣ ਦੀ ਮੈਲ ਉਤਰਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਹੈ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕੀ ਹੈ? ਕਿਸੇ ਵਿਚਲੇ ਨੂੰ ਪਤੈ ਕਿ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕੀ ਹੈ? ਹੁਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਚਲਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣਾ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਪੁੱਛ ਲਿਆ ਕਿਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾ ਬਣ ਜਾਏ। ਆਹ ਵਹਿਮ ਸਾਡੇ ਮਨ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਪੁੱਛਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਧੂ-ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ। ਨਾ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਦਸਦੇ ਨੇ। ਚੁੱਪ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ ਜਦ ਜੀਵ ਦੇ ਭਾਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣੇ, ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਇਹਨੂੰ ਦੱਸੇ। ਪਹਿਲਿਆਂ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਚੱਲਿਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸੀ। ਹੁਣ ਹੋਰਾਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ 'ਚ ਚਲਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਰਜਾ-ਬ-ਦਰਜਾ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਹੀ ਹਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪੰਥ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ, ਬੱਸ ਹੁਣ ਛੁੱਟੀਆਂ ਸਾਨੂੰ। ਕੋਈ ਤਾਂ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਲੱਭਿਆ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ ਬੱਸ ਮੈਂ ਹੁਣ ਹੋ ਗਿਆ ਪੂਰਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਾਂ ਛਕਿਆ ਨਹੀਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆ -

ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭਰਪੂਰੁ ਹੈ

ਮਨਮੁਖਾ ਸਾਦੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੬੪੪

ਅਜੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਹੈਂ। ਮਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰਦਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਰਦੈਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦੈ -

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜੁਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੬੨੭

ਤੇਰੇ ਯਾਦ ਰਹਿੰਦੈ 24 ਘੰਟੇ ਜਿਹੜਾ ਰੱਬ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ।

ਫੇਰ ਕੀ ਰਹਿੰਦੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਫੁਰਨੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਮਨਮੁਖ ਹੈਂ ਤੂੰ। ਤੈਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸਵਾਦ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸਵਾਦ ਆਉਂਦੈ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ। ਤੇਰੇ ਵਾਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਉਤੇ ਤਾਂ ਪਹਿਰਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਐ।

ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰਿ ਪੰਚ ਚੋਰ ਵਸਹਿ

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੁਟਹਿ ਮਨਮੁਖ ਨਹੀ ਬੂਝਹਿ ਕੋਇ ਨ ਸੁਣੈ ਪੁਕਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- ੬੦੦

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਾਂ ਤੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਛਕਣੈ, ਉਹ ਤਾਂ 'ਨਾਮ' ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ। ਅਜੇ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੱਕ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣੇਗਾ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ) ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਉਹ ਕਿਸੇ-ਕਿਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਟਾਂਵੇ-ਟਾਂਵੇ ਦੇ ਉਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾ ਕੇ ਹਟ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਬਥੇਰਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦਸਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਜਾਏ। ਲੇਕਿਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਉਥੇ ਦੇ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਬੰਦੇ ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ, ਬੜੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਥਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਖੜ੍ਹੇ ਸੀ, ਤੁਰਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜਿਹੜਾ 'ਨਾਮ' ਦਾ ਮੰਡਲ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪੈਂਦੇ। ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਬਾਹਰਲੀ ਇਕ ਅੰਤਰੀਵ। ਅੰਤਰੀਵ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਅੰਤ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕ ਤਿਕੁਟੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਧਿਆਤਾ, ਧਿਆਨ, ਧੇਅ ਦੀ। ਉਹ ਜੇ ਤਿਕੁਟੀ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟੀ ਤਾਂ ਅਗਾਂਹਾਂ ਕਿਵੇਂ ਜਾਏਗਾ, ਗਿਆਨ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਤਿਕੁਟੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਹੈ, ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਦਸਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਭਵ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਹ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੋਰ ਮਿਹਨਤ ਕਰ, ਹੋਰ ਕਰ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਸੱਚਮੁੱਚ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ ਹੁਣ ਅਗਾਂਹਾਂ ਚੱਲ। ਤੇਰੀ ਤਿਕੁਟੀ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਤਿਕੁਟੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿਕੁਟੀ ਦਾ ਮੰਡਲ ਆਉਂਦੈ, ਕਿਹੜੀ ਤਿਕੁਟੀ ਹੈ, ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੈ ਉਹ। ਚੀਜ਼ ਕੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਹੈਗੀ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਆਤਮ ਗਿਆਨ

ਪ੍ਰਵਚਨ - ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਸੰਪਾਦਕ - ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜਨਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-28)

ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਅਨੇਕਾਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਐਸੀ ਇਕ ਕਥਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜੇ ਹਰੀ ਚੰਦ ਦੀ ਰਾਣੀ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਜਾ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਜਾਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਦੀ ਜਾਗ ਖੁਲ੍ਹੀ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰਾਣੀ ਪਲੰਘ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਬਗੈਰ ਕਿੱਥੇ ਗਈ? ਅਗਲੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਭੇਤ ਕੱਢਣ ਵਾਸਤੇ ਪਿਛੇ ਤੁਰ ਪਿਆ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਰਾਣੀ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ। ਇਸ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਜੋੜਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਖੜਾਵ ਚੁੱਕ ਲਈ। ਰਾਜੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਖੜਾਵ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਾਂਗਾ, ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਭੋਗ ਪਿਆ, ਰਾਣੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਖੜਾਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਜੁੜ ਕੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਰਾਣੀ ਦੀ ਖੜਾਵ ਮਿਲਾ ਦਿਉ ਜੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਖੜਾਵ ਨਾਲ ਦੂਜੀ ਵੀ ਜੁੜੀ ਪਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਘਰ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਦੂਜੀ ਖੜਾਵ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਕਿਹਾ ਸਵਾਮੀ ਜੀ! ਦੋਵੇਂ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਹਨ। ਜਿਹੜੀ ਲੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਕੱਢ ਲਿਆਇਆ। ਰਾਜਾ ਇਹ ਕੌਤਕ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਤਿੰਨੋਂ ਖੜਾਵਾਂ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹਨ, ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਈ? ਰਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਸਵਾਮੀ ਜੀ! ਇਹ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣ ਕੇ ਧੁਰੋਂ ਭੇਜੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੌਤਕ ਦੇਖ ਕੇ ਰਾਜਾ ਵੀ ਸਤਸੰਗੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਐਸਾ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

ਸੁਖ ਰਾਜੇ ਹਰੀ ਚੰਦ ਘਰ ਨਾਰ ਸੁ ਤਾਰਾ ਲੋਚਨ ਰਾਣੀ।
ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮਿਲ ਗਾਂਵਦੇ ਰਾਤੀਂ ਜਾਇ ਸੁਣੈ ਗੁਰਬਾਣੀ।
ਪਿਛੋਂ ਰਾਜਾ ਜਾਗਿਆ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨਿਖੰਡ ਵਿਹਾਣੀ।
ਰਾਣੀ ਦਿਸ ਨ ਆਵਈ ਮਨ ਵਿਚ ਵਰਤ ਗਈ ਹੈਰਾਣੀ।
ਹੋਰਤੁ ਰਾਤੀ ਉੱਠ ਕੈ ਚੱਲਿਆ ਪਿੱਛੈ ਤਰਲ ਜੁਆਣੀ।
ਰਾਣੀ ਪਹੁਤੀ ਸੰਗਤੀ ਰਾਜੇ ਖੜੀ ਖੜਾਉ ਨੀਸਾਣੀ।
ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਆਰਾਧਿਆ ਜੋੜੀ ਜੁੜੀ ਖੜਾਉ ਪੁਰਾਣੀ।
ਰਾਜੇ ਡਿੱਠਾ ਚਲਿਤ ਇਹੁ ਏਹ ਖੜਾਵ ਹੈ ਚੋਜ ਵਿਡਾਣੀ।
ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਣੀ।

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ-੧੦/੬)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰਦਾਸ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਲੜਕੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਪਰ ਰਾਜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ ਲੜਕਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਰਦਾਸ ਲੜਕੇ ਦੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਕੋਈ ਲੜਕੀ ਨਾ ਕਹੇ ਤੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਓ। ਲੜਕਾ ਕਰਕੇ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ, ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ, ਸ਼ਸਤਰ ਵਿਦਿਆ ਸਿਖਾ ਦਿਤੀ, ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਲੜਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜੁਆਨ ਹੋਈ ਰਾਜਾ ਦਰਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਵਾਸਤੇ ਸੁੰਦਰ ਕੰਨਿਆ ਲੱਭੋ। ਸਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੜਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਗਵਾਂਢੀ ਰਾਜੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਸ਼ਾਦੀ ਦਾ ਦਿਨ ਨੀਯਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਰਾਤ ਚੜ੍ਹ ਪਈ, ਜਦੋਂ ਅੱਧ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਜੰਗਲ ਦਾ ਰਸਤਾ ਸੀ। ਲਾੜੇ (ਲੜਕੀ) ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਦੀ ਇਕ ਹਿਰਨ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸਰਪਟ ਘੋੜਾ ਪਿੱਛੇ ਲਾ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਦੂਰ ਨਿਕਲ ਗਈ, ਹਿਰਨ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕੁਟੀਆ ਹੈ। ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਅੰਦਰ ਚਲੀ ਗਈ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਨੂਰੀ ਚਿਹਰੇ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉੱਚੇ ਆਸਨ ਬੈਠੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬਚਨ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ, ਕਹਿੰਦੀ ਇਹ ਤਾਂ ਉਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈਆਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ, ਆਓ ਰਾਜਕੁਮਾਰ! ਐਧਰ ਬੈਠੋ। ਬਚਨ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਬਦਲ ਗਏ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਿਰ ਚੁੱਕਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਉੱਥੇ ਨਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਨ, ਨਾ ਉਹ ਕੁਟੀਆ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਪਿਉ-ਪੁੱਤਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕੌਤਕ ਦੇਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕੋਟਿ-ਕੋਟਿ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਆਪ ਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਿਰਦ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪੇਜ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਅਪੁਨੇ ਸੇਵਕ ਕੀ ਆਪੇ ਰਾਖੈ ਆਪੇ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥
ਜਹ ਜਹ ਕਾਜ ਕਿਰਤਿ ਸੇਵਕ ਕੀ ਤਹਾ ਤਹਾ ਉਠਿ ਯਾਵੈ ॥
ਸੇਵਕ ਕਉ ਨਿਕਟੀ ਹੋਇ ਦਿਖਾਵੈ ॥
ਜੋ ਜੋ ਕਹੈ ਠਾਕੁਰ ਪਹਿ ਸੇਵਕੁ ਤਤਕਾਲ ਹੋਇ ਆਵੈ ॥

ਅੰਗ- ੪੦੩

ਬਰਾਤ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਤੇ ਉਧਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਚੁਗਲੀ ਕਰਕੇ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਲੜਕਾ ਨਹੀਂ, ਲੜਕੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਪਰਖ ਕੀਤੀ, ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਗਈ। ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕਿੱਡਾ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਸਿੱਖ-ਸੰਗਤ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣ ਕੇ ਅਣਹੋਣੀ ਨੂੰ ਹੋਈ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨਾਰੀ ਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖੁ ਕਰਾਵੈ ਪੁਰਖਨ ਤੇ ਜੋ ਨਾਰੀ ॥
ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਸਾਧੁ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਤਿਸੁ ਮੂਰਤਿ ਬਲਿਹਾਰੀ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੫੨

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਤਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤਾਰਨਹਾਰਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਭੂਮੀਆ ਆਪ ਵੀ ਤਰ ਗਿਆ, ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਰਿਆ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਤਾਰਿਆ।

ਸੰਤਹੁ ਸਾਗਰੁ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਐ ॥
ਜੇ ਕੋ ਬਚਨੁ ਕਮਾਵੈ ਸੰਤਨ ਕਾ ਸੋ ਗੁਰੁ ਪਰਸਾਦੀ ਤਰੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੨੪੭

ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਚਨੁ ਬਚਨੁ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਾਧਰੁ ਮੁਕਤਿ ਜਨਾਵੈਗੋ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੦੯

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥
ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਕਹੈ ਸੇਵਕੁ ਜਨੁ ਮਾਨੈ ਪਰਤਪਿ ਗੁਰੁ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥
ਅੰਗ- ੯੮੨

ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਚਨੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਪਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੩੦
ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਚਨੁ ਕਮਾਵਣੇ ਸਚਾ ਏਹੁ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੫੨

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੋ ਨਾਨਕ! ਮੈਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ਇਹੀ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਬੜੀ ਰਹਿਮਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ ਹੋਏ। ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਦੇ ਅੰਦਰ 'ਗੁਰਮੁਖ' ਅਵਸਥਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਦੀ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਹਾਉਂਦੇ, ਸਗੋਂ ਦਾਸਨ ਦਾਸ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਹੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਮੰਨੋ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਗਏ, ਹਰ ਵੇਲੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹਨ। ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਵਸਾਂਗਾ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਲੈ ਕੇ ਰਹਿਤ-ਬਹਿਤ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਰਿਹੋ, ਨਾਮ ਜਪਿਓ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਿਓ।

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪੁ ਹੈ ਖਾਸ ॥
ਖਾਲੇ ਮੈਂ ਹਉ ਕਰਹੁ ਨਿਵਾਸ ॥ (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ)

ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਜੇਕਰ ਭਾਈ ਭੂਮੀਆਂ ਤਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਤਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਧਾਰਨ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹਾਂ, ਕੋਈ ਡਾਕੇ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੇ, ਠੱਗੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੋ, ਨਿਤਨੇਮ ਕਰੋ, ਕੀਰਤਨ ਸੁਣੋ, ਕੀਰਤਨ ਕਰੋ। ਸਤਿਸੰਗ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਹੈ।

2. ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੂੰ ਆਇਆ ਲਾਹਾ ਲੈਣ

ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੜੀ ਹੋਈ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਕੇਵਲ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਕੋਟਾਨ ਕੋਟ ਵੇਰਾਂ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਭੁੱਲੇ-ਭਟਕੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ, ਦਾਨ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਤਿ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤਾ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਚੱਕਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਡਜ, ਜੇਰਜ, ਸੇਤਜ, ਉਤਭੁਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰੇ ਖਾਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਪਇਆ ਹੋਇਆ ਜੀਵ ਅਣਗਿਣਤ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਚੱਕਰ ਕੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ 'ਸਿੱਧ ਗੋਸਟ' ਹੋਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਤੇ ਉਥੇ 'ਗੁਰਮੁਖ' ਸ਼ਬਦ ਬਾਰੇ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪਹਿਲੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਟਕਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਸਤਿ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਗਿਆਤ ਕਰਵਾਏਗਾ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੯੪੨

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਜੇ ਬਾਹਰਲਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅੰਦਰਲਾ ਵੀ ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਅੰਦਰਲਾ ਹੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਬਾਹਰਲਾ ਭੇਖ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਦੋਨੋਂ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣ -

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ

ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥

ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਲਾਥੇ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾ ਪ੍ਰਗਟੇ ਭਲੇ ਸੰਜੋਗਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੧੧

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਜੁੜ ਜਾਣਾ, ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਦੋਵੇਂ ਰੋਗ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਸਰੀਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਭਜਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਇਆ

ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰੋਗੀ ਮਨ ਤੇ ਰੋਗੀ ਸਰੀਰ ਭਜਨ-ਬੰਦਗੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸਨਾਨ ਤੇ ਸਿਮਰਨ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨ, ਤਨ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ' ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਕਰੋੜਾਂ ਬਿਘਨਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸੰਜੋਗ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਇਸਨਾਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣ ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਤਰੀਕਾ ਅਪਣਾਈਏ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰੇ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚੌਥੀ ਪਉੜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦੀ ਗੰਢ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਜੁੜੋ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਰੀਰ ਵੀ ਸੰਜੋਗ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਉਹ ਭਲਾ ਸੰਜੋਗ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ -

ਫੇਰਿ ਕਿ ਅਗੈ ਰਖੀਐ ਜਿਤੁ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰੁ ॥
ਮੁਹੈ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ ਨਦਰੀ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ ॥

ਅੰਗ- ੨

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤੱਕ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਗੁਰਸਿੱਖ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਸ ਮਰਿਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਰਹਿਤ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਣਾ, ਇਸਨਾਨ ਕਰਨਾ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸਵੈ-ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਾਹਰਲੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਸਵੈ-ਸਰੂਪ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਚੁੱਭੀ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਲੀਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਦਵੀ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਨਹਤ ਸੁੰਨ ਦਾ ਮੰਡਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਜਾਣਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਉੜੇ (ੳ) ਐੜੇ (ਅ) ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਟੱਪਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਅਨੋਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ

'ਅਨਹਤ ਸੁੰਨ' ਦਾ ਮੰਡਲ, ਇਹ ਕੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਪ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸਵੈ-ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਲੀਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ 24 ਘੰਟੇ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਲਗੀ ਲਿਵ ਅੰਤਰਿ
ਸੋ ਰਸੁ ਸੋਈ ਜਾਣੈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੬

ਅਨਹਤ ਸੁੰਨਿ ਰਤੇ ਸੇ ਕੈਸੇ॥

ਜਿਸ ਤੇ ਉਪਜੇ ਤਿਸ ਹੀ ਜੈਸੇ॥

ਅੰਗ - ੯੪੩

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਥੇ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਕੋ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਾਡੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਉਠ ਕੇ ਇਸਨਾਨ ਕਰਕੇ ਸਵੈ-ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਵੈ-ਸਰੂਪ ਦਾ ਅਰਥ ਸਾਡੇ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਆਪਣਾ ਰੂਪ, ਉਹ ਰੂਪ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਬਣ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਸਵੈ-ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਬੈਠਦੇ, ਫੇਰ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਆਪ ਜੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ਸ਼ੋਭਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਾਰ ਕਰੰਟ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਐਸੀ ਝੁੰਨਝੁਨਾਹਟ (ਰੁਹਾਨੀ ਕੰਬਣੀ) ਆ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੇ ਕਦੀ ਸੁਰਤਿ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ, ਉਹ ਵੀ ਉਚੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਜੋ ਹਸਤੀ ਸੀ ਉਸ ਵਿਚ 'ਨਾਮ' ਦੇ ਓਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਸਵੈ-ਸਰੂਪ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਸਾਰੇ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂਆਂ, ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ॥

ਮਨ ਕੀ ਕਟੀਐ ਮੈਲੁ ਸਾਧਸੰਗਿ ਵੁਠਿਆ॥ ਅੰਗ - ੫੨੦

ਭੋਗ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਜਾਂ ਸੰਸੇ ਹੁੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਸੇ ਭਜਨ ਬਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ, ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਬੁੱਝ ਕੇ, ਬਿਨਾਂ ਮੰਗਿਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰਨ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੀਨ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕਰਿਆ

ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਤੋਂ ਸ਼ਰਧਾ, ਪਿਆਰ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਨੂੰ ਟੁਰਦੇ ਤੇ ਇਕ-ਇਕ ਕਦਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਪੁੱਟਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਦੀ ਰਹੁਰੀਤੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਨੀ ਜਾਇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ।
ਗੁਰ ਚਰਨੀ ਚਿਤ ਲਾਇ ਮੱਥਾ ਲਾਇਆ।
ਗੁਰਮਤਿ ਰਿਦੈ ਵਸਾਇ ਆਪ ਗਵਾਇਆ।
ਗੁਰਮੁਖ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਭਾਣਾ ਭਾਇਆ।
ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ਹੁਕਮ ਕਮਾਇਆ।
ਸਾਧਸੰਗਤ ਭੈ ਭਾਇ ਨਿਜ ਘਰ ਪਾਇਆ।
ਚਰਨਕਵਲ ਪਤੀਆਇ ਭਵਰ ਲੁਭਾਇਆ।
ਸੁਖ ਸੰਪੁਟ ਪਰਚਾਇ ਅਮਿਉ ਪੀਆਇਆ।
ਧੰਨ ਜਣੇਦੀ ਮਾਇ ਸਹਿਲਾ ਆਇਆ।

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ-੩/੨੦)

ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਰਸਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਸਗੋਂ ਧੁਰ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਡੰਡਵਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਮੱਤ ਨੂੰ ਗੁਆ ਕੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਮਿੱਠੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਰਤਿ ਦੀ ਲਿਵ ਲਾ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਜੋ ਵੀ ਬਚਨ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਅਦਬ ਤੇ ਪਿਆਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ, ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਨਿਜ ਘਰ (ਸਵੈ-ਸਰੂਪ) ਨੂੰ ਲੱਭ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਭਉਰਾ ਫੁੱਲ ਉਤੇ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਪਰਚ ਕੇ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਹਾਂ ਰਸ ਪੀਂਦੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਧੰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਵੀ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਕਈ ਐਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਲੇ ਸਬਕ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਦੇ ਸੰਕੇ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਮਾਰਗ ਉਤੇ ਤਰੱਕੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣ ਕੇ ਅੱਜ ਸੰਗਤ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਇਆ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨੂਰਾਨੀ ਮੁਖੜੇ ਵੱਲ ਟਿਕ-ਟਿਕੀ ਲੱਗਾ ਕੇ ਬੜੀ ਨੀਝ ਨਾਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਗੁਰੂ ਦਾ

ਪਿਆਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਐਨਾ ਭਰ ਗਿਆ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅੰਦਰੋਂ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਜਾਗ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਤੀਕਰ ਇਹ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਉਦੋਂ ਤੀਕਰ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਜਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਪਾਸੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਆਦਮੀ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਤਾਂ ਤਰਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਵਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ।

ਆਪਣਾ ਲਾਇਆ ਪਿਰਮੁ ਨ ਲਗਈ

ਜੇ ਲੋਚੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਏਹੁ ਪਿਰਮੁ ਪਿਆਲਾ ਖਸਮ ਕਾ ਜੈ ਭਾਵੈ ਤੈ ਦੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੮

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤਾਂ ਆ ਗਈਆਂ ਪਰ ਅਸਲੀ ਰਾਹ ਤੋਂ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਵੱਲ ਪਿਆਰ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਤੱਕ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਪ੍ਰੇਮੀਆ! ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ, ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹੜੀ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਬੋਹੜੂ ਹੈ ਤੇ ਸੁਨਿਆਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਮੇਰੀ ਕਿਰਤ ਬੜੀ ਮਾੜੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਹਨ ਉਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮੇਰੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਖੇਟ ਹੀ ਖੇਟ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚਾਰ ਹਿੱਸੇ ਖੇਟ ਪਾ ਕੇ ਕਸਮਾਂ ਖਾ ਕੇ ਗਾਹਕ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਮੇਰੇ ਸਕੇ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ਦਾ। ਬਾਈ ਬੋਹੜੂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਬਖਸ਼ ਲਵੋ, ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਅਪਰਾਧੀ, ਬੇਮੁਖ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਠੱਗਣ ਵਾਲਾ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤੀ, ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਹਾਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਔਗੁਣ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਹਉ ਅਪਰਾਧੀ ਗੁਨਗਾਰੁ ਹਉ ਬੇਮੁਖ ਮੰਦਾ।

ਚੋਰ ਯਾਦ ਜੁਆਰਿ ਹਉ ਪਰ ਘਰਿ ਜੋਹੰਦਾ।

ਨਿੰਦਕੁ ਦੁਸ਼ਟੁ ਹਰਾਮ ਖੋਰੁ ਠਗੁ ਦੇਸ ਠਗੰਦਾ।

ਕਾਮੁ ਕਰੋਧ ਮਦੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਹੰਕਾਰੁ ਕਰੰਦਾ।

ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤੀ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣੁ ਮੈ ਕੋ ਨ ਰਖੰਦਾ।

ਸਿਮਰਿ ਮੁਰੀਦਾ ਢਾਡੀਆ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਖਸੰਦਾ।

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ੩੬/੨੧)

'ਚਲਦਾ.....!'

ਨਾਮੁ ਰਹਿਓ ਸਾਧੁ ਰਹਿਓ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਤਉ ਚੇਤ ਲੈ ਨਿਸਿ ਦਿਨਿ ਸੈ ਪਾਨੀ ॥
ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਅਉਧ ਬਿਹਾਤੁ ਹੈ ਫੂਟੈ ਘਟ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ॥ ੧ ॥
ਰਹਾਉ ॥ ਹਰਿ ਗੁਨ ਕਾਹਿ ਨ ਗਾਵਹੀ ਮੁਰਖ ਅਗਿਆਨਾ ॥
ਝੂਠੈ ਲਾਲਚਿ ਲਾਗਿ ਕੈ ਨਹਿ ਮਰਨੁ ਪਛਾਨਾ ॥ ੧ ॥
ਅਜਹੁ ਕਛੁ ਬਿਗਰਿਓ ਨਹੀ ਜੋ ਪ੍ਰਭੁ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਹ ਭਜਨ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- ੭੨੬

ਰਾਣਾ ਰਾਉ ਨ ਕੋ ਰਹੈ ਰੰਗੁ ਨ ਤੁੰਗੁ ਫਕੀਰੁ ॥
ਵਾਰੀ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਕੋਇ ਨ ਬੰਧੈ ਧੀਰ ॥ ਅੰਗ- ੯੩੬
ਫਰੀਦਾ ਕਿਥੈ ਤੈਭੇ ਮਾਪਿਆ ਜਿਨੀ ਤੁ ਜਣਿਓਹਿ ॥
ਤੈ ਪਾਸਹੁ ਓਇ ਲਦਿ ਗਏ ਤੂੰ ਅਜੈ ਨ ਪਤੀਓਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੧

ਕਬੀਰਾ ਮਰਤਾ ਮਰਤਾ ਜਗੁ ਮੁਆ ਮਰਿ ਭਿ ਨ ਜਾਨੈ ਕੋਇ ॥
ਐਸੀ ਮਰਨੀ ਜੋ ਮਰੈ ਬਹੁਰਿ ਨ ਮਰਨਾ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੫੫੫

ਕਬੀਰ ਮੁਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ ਮਰਉ ਤ ਹਰਿ ਕੈ ਦੁਆਰ ॥
ਮਤ ਹਰਿ ਪੁਛੈ ਕਉਨੁ ਹੈ ਪਰਾ ਹਮਾਰੈ ਬਾਰ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੭

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੁ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧੁ ਸੰਗਤ ਜੀਓ,
ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ
ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ
ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।'

ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ
ਹਨ -

ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਪੁੰਜੀ ॥
ਸੰਤਨ ਹਥਿ ਰਾਖੀ ਕੁੰਜੀ ॥

ਅੰਗ- ੮੯੪

ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਜਦੋਂ ਅੰਦਰ
ਸਾਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘਾਈ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਹ ਲਵੇ,
ਨਾਲ ਇਹ ਕਹੋ, ਵਾ.....ਹਿ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਵਾਸ ਛੱਡਣਾ
ਹੈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਸੁਣਨਾ ਹੈ 'ਗੁ.....ਰੂ।' ਇਹ
ਮੰਤਰ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਵਾਸ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਇਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ਬਦ ਇਕ ਧੁਨ ਹੈ, ਧੁਨ ਦੇ ਵਿਚ ਧਿਆਨ
ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ ਆਖਰੀ ਸਵਾਸ ਵੀ ਜਾਣਾ
ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ ਚੁਢਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ ॥
ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੜਹਿ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੦੨

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਥੇ ਵੀ ਬਾਂਹ ਫੜਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਸ
ਲੋਕ 'ਚੋਂ ਪਰਲੋਕ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ
ਨਿਭਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਲੀ ਸੱਚਾ ਮਿੱਤਰ ਕੌਣ ਹੈ? ਜੋ
ਅੱਖੇ ਸਮੇਂ ਕੰਮ ਆਵੇ। ਇਕ ਐਸੀ ਖੇਡ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਪੁਰਸ਼
ਇਥੇ ਤਾਂ ਇਸ ਲੋਕ 'ਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਨੇ
ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਲੋਕ ਸੁਖੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਦੁਗਣ, ਸਤਿ ਉਪਦੇਸ਼
ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਲੋਕ 'ਚੋਂ ਪਰਲੋਕ 'ਚ ਜਾਣਾ ਹੈ,
ਉਥੇ ਵੀ ਫੇਰ ਕੋਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ -

ਰੇ ਰੇ ਦਰਗਹ ਕਹੈ ਨ ਕੋਉ ॥

ਆਉ ਬੈਠ ਆਦਰੁ ਸੁਭ ਦੇਉ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੨

ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਔਖਾ
ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਮਰਨਾ
ਸੁਖਾਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਜਮ ਕਾ ਠੇਂਗਾ ਬਰਾ ਹੈ ਓਹੁ ਨਹੀ ਸਹਿਆ ਜਾਇ ॥
ਏਕੁ ਜੁ ਸਾਧੁ ਮੋਹਿ ਮਿਲਿਓ ਤਿਨਿ ਲੀਆ ਅੰਚਲਿ ਲਾਇ ॥
ਮਰਣੈ ਤੇ ਜਗਤੁ ਡਰੈ ਜੀਵਿਆ ਲੋੜੈ ਸੁਭੁ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੫੫੫

ਪਰ ਜਾਣ-ਜਾਣ 'ਚ ਫਰਕ ਹੈ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਿ ਦਰਗਹ ਚਲਿਆ।
ਸੱਚੀ ਦਰਗਹ ਜਾਇ ਸਚਾ ਪਿੜ ਮਲਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੪/੧੯

ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਇਥੇ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।
ਅੱਗੇ ਵੀ ਉਹ ਸਾਥ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਮਿੱਤਰਤਾਈ ਹੈ। ਉਹ ਸਖਾ ਭਾਵ ਨਿਭਦਾ ਹੈ।

ਸਜਣ ਸੇਈ ਨਾਲਿ ਮੈ ਚਲਦਿਆ ਨਾਲਿ ਚਲੰਨਿ ॥
ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਖੜੈ ਦਿਸੰਨਿ ॥

ਅੰਗ- ੭੨੯

ਹੈ ਨਾ ਇਹ ਮਿਤਰਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਗੇ ਜਦੋਂ ਬਿਪਤਾ
ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਇਹੀ ਸਾਥ ਨਿਭਦਾ ਹੈ -

ਨਾਮੁ ਰਹਿਓ ਸਾਧੁ ਰਹਿਓ ਰਹਿਓ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਜਗਤ ਮੈ ਕਿਨ ਜਪਿਓ ਗੁਰੁ ਮੰਤੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੯

ਇਹ ਕੀਤਾ ਅਭਿਆਸ ਅਜਾਈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਜਿਹੜੇ
ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦਰਸਾਈ ਜੁਗਤ ਅਨੁਸਾਰ
ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਵਾਸਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਜਾਣਾ
ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ -

ਫਰੀਦਾ ਜੇ ਜਾਣਾ ਤਿਲ ਥੋੜੜੇ ਸੰਮਲਿ ਬੁਕ ਭਰੀ ॥
ਜੇ ਜਾਣਾ ਸਹੁ ਨੰਢੜਾ ਤਾਂ ਥੋੜਾ ਮਾਣੁ ਕਰੀ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੮

ਇਹ ਸਵਾਸਾਂ ਦੀ ਪੁੰਜੀ -

ਛਣਿ ਘਾਲੇ ਸਭ ਦਿਵਸ ਸਾਸ ਨਹ ਬਢਨ ਘਟਨ ਤਿਲੁ ਸਾਰ ॥
ਜੀਵਨ ਲੋਹਹਿ ਭਰਮ ਮੋਹ ਨਾਨਕ ਤੇਉ ਗਵਾਰ ॥

ਅੰਗ- ੨੫੪

ਜਿੰਨੀ ਸਵਾਸਾਂ ਦੀ ਪੁੰਜੀ ਹੈ ਨਾ ਘਟਣੀ ਹੈ ਨਾ ਵਧਣੀ
ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਵਧਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ - ਕਾਮ
ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ -

ਚਲਤ ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਬੈਸਤ ਬਾਰ੍ਹਾਂ।
ਸੋਵਤ ਚੌਬੀਸ ਜਾਤ।

ਇਕ ਮਿੰਟ 'ਚ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਹ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਚਲਦੇ ਨੂੰ
18 ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਸੌਂਦੇ ਨੂੰ 24 ਸਵਾਸ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵਿਚ
ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੁੱਸਾ ਆ ਜਾਵੇ 32 ਸਵਾਸ, ਸਵਾਸ ਦੀ
ਰਫਤਾਰ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਾਮ ਆ ਗਿਆ, ਵਿਸ਼ੇ
ਵਿਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਭੋਗਿਆ ਜਾਂਦੈ, ਸਵਾਸ ਦੀ

ਰਫਤਾਰ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, 64 ਸਵਾਸ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਕਾਇਆ ਕਉ ਗਾਲੈ ॥

ਜਿਉ ਕੰਚਨ ਸੋਹਾਗਾ ਢਾਲੈ ॥

ਅੰਗ- ੯੩੨

ਇਨਸਾਨ ਭੋਗ ਭੋਗਦਾ ਹੋਇਆ, ਸਵਾਸਾਂ ਦੀ ਪੁੰਜੀ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਛੇਤੀ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ ਹੋਇ ਭਸਮਤਿ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ ॥

ਵਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ ਗਲਿ ਸੰਗਲ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ ॥

ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ

ਸਮਝਾਇਆ ॥ ਥਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ

ਰੁਆਇਆ ॥ ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੯੬੪

ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਮਨ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਕਿੱਥੇ ਲੈ ਜਾਵੇ -

ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥

ਬੇਸਵਾ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੬

ਧਿਆਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਨਾ। ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਪੈਸੇ 'ਚ ਰਹਿ ਗਿਆ -

ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੇ ਲੜਕੇ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥

ਸੁਕਰ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥ ੩ ॥

ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੇ ਮੰਦਰ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥

ਪ੍ਰੇਤ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥ ੪ ॥

ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਨਾਰਾਇਣੁ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥

ਬਦਤਿ ਤਿਲੋਚਨੁ ਤੇ ਨਰ ਮੁਕਤਾ ਪੀਤੰਬਰੁ ਵਾ ਕੇ ਰਿਦੈ ਬਸੈ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੬

ਮਕਾਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਰਹਿ ਗਈ ਪ੍ਰੇਤ ਬਣ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਮਰਦਾ ਮਰ ਗਿਆ, ਸੁਕਰ ਦੀ ਜੂਨ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਟੱਲ ਫੈਸਲੇ ਹਨ।

ਜਿੰਨੀ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ, ਪੂਜਾ, ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਆਉਂਦੇ ਉਹ ਇਕ ਨਿਰਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਾਰ, ਨਿਚੋੜ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਅਰਦਾਸ ਹੀ ਹੈ, ਅਰਦਾਸ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੁ ਨ ਚਲਈ ਨਾਲਿ ਖਸਮ ਚਲੈ ਅਰਦਾਸਿ ॥

ਅੰਗ- ੪੭੪

ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ੋਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਇਥੇ ਅਰਦਾਸ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਦਿਲ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ ਅਰ ਦੁਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਦੀ ਬਿਰਥੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ -

ਬਿਰਥੀ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਜਨ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥

ਨਾਨਕ ਜੋਰੁ ਗੋਵਿੰਦ ਕਾ ਪੂਰਨ ਗੁਣਤਾਸਿ ॥

ਅੰਗ- ੮੧੬

ਕਹੈ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ

ਇਹੁ ਮਨੁ ਉਡਨ ਪੰਥੇਰੁ ਬਨ ਕਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੫੩

ਦੌੜਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਟਿਕਾਅ 'ਚ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਹ ਕੀਰਤਨ ਭਗਤੀ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ -

ਮਨੁ ਬਸਿ ਆਵੈ ਨਾਨਕਾ ਜੇ ਪੂਰਨ ਕਿਰਪਾ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੨੯੮

ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਜੁੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਓ ਵੇਖੋ ਸਵਾਸ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣਦੇ, ਅਣਜਾਣ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਫੇਰ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦਾ ਨਹੀਂ? ਜਿਹੜੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਸਦੇ ਨੇ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਫਾਰਮੂਲਾ ਅਪਣਾਅ ਲਓ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਡੂੰਘਾ ਸਵਾਸ ਲੈ ਕੇ ਛੱਡੋ, ਇਹ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ, ਖਾਲੀ ਪੇਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਖੁਲ੍ਹੀ ਹਵਾ 'ਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਕਸੀਜਨ, ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੂ ਜਿੰਨੀ ਅੰਦਰ ਜਾਏਗੀ, ਅੰਦਰੋਂ ਦੁਖ ਰੋਗ ਦੇ ਡੇਰੇ ਭੁੰਨ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਏਗੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਵਾਸ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ 'ਵਾਹਿ....' ਇਹ ਸਵਾਸ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਅੰਦਰ ਧੁਨ ਸੁਣੋ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਵਾਸ ਛੱਡਣੈ, ਆਖਰ ਇਕ ਨਾ ਇਕ ਦਿਨ ਇਹਨੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਹੀ ਜਾਣੈ।

ਆਇਆ ਗਇਆ ਮੁਇਆ ਨਾਉ ॥

ਪਿਛੈ ਪਤਲਿ ਸਦਿਹੁ ਕਾਵ ॥

ਨਾਨਕ ਮਨਮੁਖਿ ਅੰਧੁ ਪਿਆਰੁ ॥

ਬਾਝੁ ਗੁਰੁ ਡੁਬਾ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮

ਇਹ ਇਕ ਨਾ ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਤੇ ਵੀ ਆਉਣਾ ਹੈ -

ਕਬੀਰਾ ਜਾ ਤੂੰ ਜਨਮਿਆ ਜਗਤ ਮਹਿ

ਜਗ ਹਸੈ ਤੁਮ ਰੋਇ।

ਐਸੀ ਕਰਨੀ ਕਰ ਚਲਹੁ ਪਿਆਰੇ ਤੁਮ ਹਸਹੁ ਜਗ ਰੋਇ।

ਕਰਨੀਆਂ ਯਾਦ ਕਰ-ਕਰ ਜਗ ਰੋਂਦਾ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰੀਏ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਕੰਮ ਆਏਗਾ। ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਜੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਰੁਖਸਤ ਹੋ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਸਿੱਧੇ ਸਚਖੰਡ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂਗੇ -

ਸਚ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥

ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥

ਅੰਗ- ੮

ਕਿਉਂਕਿ ਖੰਡ ਨੇ -

ਕਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ ॥

ਤਿਥੈ ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ॥

ਤਿਥੈ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰ ॥

ਤਿਨ ਮਹਿ ਰਾਮੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ ॥

ਤਿਥੈ ਸੀਤੋ ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾ ਮਾਹਿ ॥

ਤਾ ਕੇ ਰੂਪੁ ਨ ਕਥਨੇ ਜਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੮

ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਹੈ, ਫੇਰ ਸਚਖੰਡ ਹੈ। ਉਥੇ ਫੇਰ ਵਾਸਾ ਸਦਾ ਦਾ ਹੈ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਚੱਕਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਸ਼ਾਹ-ਮਾਰਗ ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਸੋ ਸਿੱਧੇ ਬੈਠ ਕੇ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ 90 ਡਿਗਰੀ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ। ਜਦੋਂ ਸਵਾਸ ਲੈਣਾ ਹੈ ਗਹਿਰਾ ਲਓ। ਜਦੋਂ ਸਵਾਸ ਛੱਡੋ ਉਦੋਂ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੀ ਛੱਡੋ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਨਾ ਕੰਜੂਸੀ ਕਰੋ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ-ਭੰਡਾਰ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ'

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧

ਸਭਿ ਰਸ ਮਿਠੇ ਮੰਨਿਐ; ਸੁਣਿਐ ਸਾਲੇਣੇ ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਿਐ=ਮੰਨਣ ਕਰਨਾ (ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾਣਾ) ਹੀ ਅਸੀਂ ਸਭਿ=ਸਾਰੇ ਮਿੱਠੇ ਰਸ ਚੱਖਣਾ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸਾਲੇਣੇ=ਨਮਕੀਨ ਭੋਜਨ ਖਾਣਾ ਕੀਤੇ ਹਨ। (ਸ੍ਰਵਣ ਖਟ ਕਰਮ ਉਪਕਰਨ ਉਪਸੰਹਾਰ, ਅਭਿਆਸ, ਅਪੂਰਬਤਾ, ਫਲ, ਅਰਥ ਵਾਦ, ਉਤਪਤੀ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)

ਖਟਤੁਰਸੀ ਮੁਖਿ ਬੋਲਣਾ; ਮਾਰਣ ਨਾਦ ਕੀਏ ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਜਸ ਮੁਖਿ=ਮੁਖੇਂ ਬੋਲਣਾ=ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹੋ ਸਾਡੇ ਲਈ ਖਟਤੁਰਸੀ=ਖੱਟੇ ਮਿੱਠੇ ਭੋਜਨ ਹਨ, ਮਾਰਣ=ਮਸਾਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਭੋਜਨ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹੋ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਨਾਦ=ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗਾਇਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪੀ ਸੁਆਦ ਹੈ।

**ਛੱਤੀਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਾਉ ਏਕੁ;
ਜਾ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ ॥੧॥**

ਹੇ ਭਾਈ! ਇਹ ਛੱਤੀਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਜੋ ਭੋਜਨ ਹਨ, ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪੀ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਭਾਉ=ਪਿਆਰ ਹੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਬਰਾਬਰ ਇਹ ਛੱਤੀਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ।

ਇਹ ਦਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਾ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਉ=ਉੱਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਦਰਿ=ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰੇਇ=ਕਰ ਦੇਣ।

ਬਾਬਾ; ਹੋਰੁ ਖਾਣਾ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਆਰੁ ॥

ਗੁਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ-ਹੇ ਭਾਈ! ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਸਭ ਖੁਆਰੁ=ਦੁਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ।

**ਜਿਤੁ ਖਾਧੈ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ;
ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥**

ਜਿਤੁ=ਜਿਸ ਭੋਜਨ ਦੇ ਖਾਧੈ=ਖਾਣ ਨਾਲ ਤਨੁ=ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪੀੜੀਐ=ਪੀੜਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਮਹਿ=ਵਿਚ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਚਲਹਿ=ਚੱਲਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਵੱਧ ਘੱਟ ਖਾਣ ਨਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਰੋਗ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ

ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਵੱਧ ਖਾਣ ਨਾਲ ਪੇਟ ਦਰਦ ਜਾਂ ਅਫਾਰਾ ਰੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਖਾਣੇ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਪੀੜਾਂ ਪੈਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਕਾਰ ਫੁਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਾਣ ਕਰਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਰਹਾਉ।

ਰਤਾ ਪੈਨਣੁ, ਮਨੁ ਰਤਾ; ਸੁਪੇਦੀ, ਸਤੁ ਦਾਨੁ ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਚ ਮਨ ਰਤਾ=ਰੰਗਿਆ ਹੈ, ਇਹੋ ਸਾਡਾ ਰਤਾ=ਲਾਲ ਪੁਸ਼ਾਕਾ ਪਹਿਨਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਸਤੁ=ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਦਾ ਦਾਨੁ=ਜਾਨਣਾ ਜਾਂ ਸਤ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪੀ ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਹੋ ਹੀ ਸਾਡੀ ਚਿੱਟੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਹੈ।

**ਨੀਲੀ, ਸਿਆਹੀ ਕਦਾ ਕਰਣੀ,
ਪਹਿਰਣੁ ਪੈਰ ਧਿਆਨੁ ॥**

ਜੋ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਸਿਆਹੀ=ਕਾਲਖ ਨੂੰ ਕਦਸ ਕਰਣੀ=ਕੱਟਣਾ ਹੈ, ਇਹੋ ਹੀ ਸਾਡੀ ਨੀਲੀ, ਕਾਲੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪੈਰੁ=ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੈ ਇਹੋ ਸਾਡਾ ਪਹਿਰਣੁ=ਚੋਲਾ (ਪੇਚਾਹਣ) ਵਾ: ਤਨੀਆ ਵਾਲਾ ਅੰਗ ਰੱਖਾ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕਮਰਬੰਦੁ ਸੰਤੋਖ ਕਾ; ਧਨੁ ਜੋਬਨੁ, ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ॥

ਅਸੀਂ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਨ ਕਾ=ਦਾ ਕਮਰਬੰਦੁ=ਕਮਰਕੱਸਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਅਸੀਂ ਲੋਭ ਲਹਿਰ ਵੱਲੋਂ ਪੁਸ਼ਾਕ ਅਸੀਂ ਪਹਿਨਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਿਵੇਂ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੇਵਕ ਨੇ ਜੰਵ ਲਿਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਘੋੜਾ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਚਿੱਟੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਭਗਤ ਜੀ ਜਦੋਂ ਸੁੰਦਰ ਪੁਸ਼ਾਕ ਪਹਿਨ ਕੇ ਘੋੜੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਹੰਗਤਾ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਫੁਰਿਆ। ਆਪ ਝੱਟ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉਤਰ ਪਏ ਤੇ ਪੁਸ਼ਾਕ ਲਾਹ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਂਭੋ ਆਪਣੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਤੇ ਘੋੜਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜੰਵ ਜਾਣਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਤੁਝਹਿ ਸੁਝੰਤਾ ਕਛੁ ਨਾਹਿ ॥

ਪਹਿਰਾਵਾ ਦੇਖੇ ਉਭਿ ਜਾਹਿ ॥

ਗਰਬਵਤੀ ਕਾ ਨਾਹੀ ਠਾਉ ॥

ਤੇਰੀ ਗਰਦਨਿ ਉਪਰਿ ਲਵੈ ਕਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੯੬

ਘੋੜੇ ਪਾਖਰ ਸੁਇਨੇ ਸਾਖਤਿ; ਬੁਝਣੁ ਤੇਰੀ ਵਾਟ ॥

ਹੇ ਭਾਈ ਜੀ! ਧਰਮ ਰੂਪੀ ਘੋੜੇ ਉੱਤੇ ਅਸੀਂ ਅਸਵਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਜਤ ਰੂਪੀ ਪਾਖਰ=ਕਾਠੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਸਤ ਰੂਪੀ ਕੜਿਆਲੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਵਾ: ਸਤ ਰੂਪ ਸੋਨੇ ਦੀ ਦੁਮਚੀ ਹੈ। (ਦੁਮਚੀ=ਘੋੜੇ ਦੀ ਦੁੰਮ=ਪੂਛ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਸਾਜ਼ ਜੋ ਅੱਗੇ ਚਮੜੇ ਦੀ ਬੱਧਰੀ ਪਾ ਕੇ ਕਾਠੀ ਨਾਲ ਬੱਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਧਕੀ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੁਣਾ, ਮੈਤ੍ਰੀ, ਮੁਦਤਾ, ਅਪੇਖਿਆ ਰੂਪ ਦੁਮਚੀ ਹੈ। ਜੋ ਤੇਰੀ ਭਗਤੀ ਦੀ ਬੁਝਣੁ=ਸਮਝ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਡਾ ਵਾਟ=ਰਸਤਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਾਂ ਵਾ: ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ! ਜੋ ਤੇਰੀ=ਤੁਹਾਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਬੁਝਣੁ=ਪੁੱਛਣਾ ਹੈ ਇਥੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦੇ ਵਾਟ=ਰਸਤੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਚਲਦੇ ਹਾਂ।

ਤਰਕਸ ਤੀਰ ਕਮਾਣ ਸਾਂਗ; ਤੇਗਬੰਦ ਗੁਣ ਧਾਤੁ ॥

ਸਾਡਾ ਸੰਤੋਖ ਵਾਲਾ ਹਿਰਦਾ ਤਰਕਸ=ਭੱਥਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪੀ ਤੀਰ ਹਨ, ਨਿਮਰਤਾ ਵਾ: ਆਤਮ ਵਿਸ਼ੈਣੀ ਮੱਤੀ ਰੂਪੀ ਕਮਾਣ=ਧਨੁੱਸ਼ ਹੈ, ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਰੂਪੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਾਂਗ=ਬਰਛੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਵਾ: ਭਗਤੀ ਰੂਪੀ ਤੇਗਬੰਦ=ਤਲਵਾਰ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੈ ਭਾਵ ਕਮਰ-ਕੱਸੇ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਕੇ ਕਾਮ-ਕ੍ਰੋਧ ਰੂਪੀ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਧਾਤੁ=ਦੌੜਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਮੇਦੌੜ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਉਤੇ ਧਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਵਾ: ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਤੁ=ਦੌੜਦੇ ਹਾਂ।

ਵਾਜਾ ਨੇਜਾ ਪਤਿ ਸਿਉ ਪਰਗਟੁ; ਕਰਮੁ ਤੇਰਾ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ॥੩॥

ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਵਾਜਾ ਹੈ, ਨਿਸਚੈ ਰੂਪੀ ਨੇਜਾ=ਬਰਛਾ ਪਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਤਿ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਣਾ ਹੀ ਪਰਗਟੁ=ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਬੇਨਤੀ ਰਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ! ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋਣਾ ਹੀ ਮੇਰੀ ਉੱਤਮ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਹੋਰ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਜਾਤ ਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਵਾ: ਤੇਰੀ ਕਰਮੁ=ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਮੇਰੀ ਜਾਤ ਹੈ।

ਬਾਬਾ; ਹੋਰੁ ਚੜਣਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰ ॥

ਬਾਬਾ=ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਹੋਰ ਮਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਘੋੜੇ ਆਦਿਕ ਸਵਾਰੀਆਂ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਹੈ, ਖੁਆਰ=ਖਰਾਬ, ਦੁਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਜਿਤੁ ਚੜਿਐ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ; ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ ॥ਰਹਾਉ ॥

ਜਿਤੁ=ਜਿਸ ਸਵਾਰੀ ਉੱਤੇ ਚੜਿਐ=ਅਸਵਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤਨੁ=ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਦੀ ਪੀੜੀਐ=ਪੀੜਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਮਹਿ=ਵਿਚ ਕਾਮਾਦਿ ਵਿਕਾਰ

ਚਲਹਿ=ਚੱਲਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ॥1॥ ਰਹਾਉ ॥

ਘਰ ਮੰਦਰ ਖੁਸੀ ਨਾਮ ਕੀ; ਨਦਰਿ ਤੇਰੀ ਪਰਵਾਰੁ ॥

ਸਾਡੇ ਘਰ=ਕੱਚੇ ਮੰਦਰ=ਪੱਕੇ ਇਹੋ ਹਨ ਜਿਹੜੀ ਨਾਮ ਕੀ=ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਚੜ੍ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹੋ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ! ਤੇਰੀ=ਤੁਹਾਡੀ ਨਦਰਿ=ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸਾਡਾ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ।

ਹੁਕਮੁ ਸੋਈ ਤੁਧੁ ਭਾਵਸੀ; ਹੋਰੁ ਆਖਣੁ ਬਹੁਤੁ ਅਪਾਰੁ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਜਿਹੜਾ ਤੈਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਭਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹੋ ਹੀ ਭਾਵੇਗਾ, ਇਹੋ ਹੁਕਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਹੰਕਾਰ ਸਹਿਤ ਹੁਕਮ ਕਰਨਾ ਸਾਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ। ਹੋਰ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਆਖਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਪਾਰੁ=ਪਾਰਾਵਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਇਥੋਂ ਹੋਰਨਾਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦਾ ਹੁਕਮ ਆਖਣਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ; ਪੁਛਿ ਨ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ ॥੪॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਭਾਈ ਜੀ! ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸੱਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਸਭ ਝੂਠੇ ਹਨ। ਉਹ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਵੀਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਭਾਵ ਨਿਰਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਭਾਵ ਉਹ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਬੀਓ ਪੁਛਿ ਨ ਮਸਲਤਿ ਧਰੈ ॥

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਸੁ ਆਪਹਿ ਕਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੮੬੩

ਬਾਬਾ; ਹੋਰੁ ਸਉਣਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰ ॥

ਜੋ ਹੋਰ ਸੇਜਾਂ ਬਣਾ-ਬਣਾ ਕੇ ਮੰਦਰਾਂ 'ਚ ਸੌਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ, ਉਹ ਖਰਾਬ, ਦੁਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਜਿਤੁ ਸੁਤੇ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ,

ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ ॥੧॥ਰਹਾਉ ॥੪॥੨॥

ਜਿਤੁ=ਜਿਸ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਸੁਤੇ=ਸੌਣ ਕਰਕੇ ਤਨੁ=ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਪੀੜੀਐ=ਪੀੜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਵਾ: ਅਵਿਦਿਆ ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਸੌਣ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਚਉਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਕਾਰ ਚੱਲਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਮਨ ਵਿਚ ਕਾਮਾਦਿ ਵਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਮੰਦਰਾਂ 'ਚ ਸੌਣਾ ਸਾਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਕਲੇਰਾਂ ਵਾਲੇ

ਨਵੇਂ ਡੇਰੇ ਹੀ ਸੰਤ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਕਲੇਰਾਂ ਵਾਲੇ ਨਹਿਰੇ ਨਹਿਰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਪਧਾਰੇ ਸਨ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਘੱਟ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕੇਵਲ ਮਾਤਰ ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਹਰਖੇਵਾਲ, ਸੰਤ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾਂਜਲਾ ਤੇ ਫਿਰ ਸੰਤ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤੀ ਮਹਾਨ ਮੰਨ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਉਚ ਸਥਾਨ ਪਰ ਸਸ਼ੋਭਤ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਵਰਤਾਉ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਹਨ। ਫਿਰ ਸਿਆਸੀ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਆਉਣ ਪਰ ਦਿਤਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਅਸਥਾਨ ਛੱਡ ਕੇ ਅੱਗੋਂ ਮਿਲਣ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਸਰਕਾਰੀ ਅਹਿਲਕਾਰੀ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਵਜ਼ੀਰ ਉਹ ਖਾਸ ਮਹਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ। ਪਰ ਸਾਧੂ ਲਈ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸਦਾ ਹੀ ਉਤਮ ਤੇ ਮਹਾਨ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਸਥਾਨ ਰਖਦੇ ਹਨ।

ਸੰਤ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਕਾਰ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਸਨ। ਉਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਦੇਹਧਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਹਸਤੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪ ਦੇਹ ਧਾਰ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਇਸ਼ਨਾਨ ਆਦਿਕ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਆਦਿਕ ਵੀ ਪਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਹ ਗੁਰੂ ਅਸਥਾਨ ਪਰ ਲੰਗਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਡੇਰੇ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਭੋਜਨ ਬਾਹਰੋਂ ਹੀ ਬਣ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਜਿਸ ਨੂੰ ਠਾਠ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਅੰਦਰ ਅਭੰਬਰ ਵਧਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਨੋਂ ਬਿਰਤੀ ਰਜੋਗੁਣੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਐਨ ਉਲਟ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਰਾਕਾਰ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹਨ। ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਜੋਤ ਰੂਪ ਆਤਮਾ ਤਕ ਪੁੱਜ ਕੇ ਫਿਰ ਸਰਬ ਪ੍ਰਸਾਰਤ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਹਰ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠਾ ਤਕਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਬ੍ਰਹਮ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਇਸ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਸੁਰਤੀ ਦਾ ਜੋੜ ਸਵਾਸ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਸਵਾਸਾਂ ਦੇ ਟਿਕਾਉ ਤੇ ਫਿਰ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਰਾਹੀਂ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਜੋ ਕਿ ਹਰ ਪਾਸੇ ਪਸਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਜਾਣ ਕੇ ਵਿਗਸਦੇ ਤੇ ਉਸੇ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਹਰੋਂ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕਣ ਦੇ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ

ਕਿ ਸਾਧੂ ਦੀ ਇਕਾਂਤ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ ਤੇ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ। ਸਗੋਂ ਮਨੋਂ ਬਿਰਤੀ ਟਿਕਾਣ ਦਾ ਆਸਾਨ ਵੰਗ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਢਲੇ ਤੌਰ ਪਰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਅੰਸ ਇਤਨਾ ਮਹਾਨ ਹੋਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਾਹਰਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਭੁੱਲ ਹੀ ਜਾਏ। ਕੇਵਲ ਲੰਗਰ ਦੇ ਬਰਤਨ ਮਾਂਜਣਾ ਹੀ ਇਕ ਐਸਾ ਗੁਣ ਹੈ ਜੋ ਮਨ ਨੂੰ ਨਿਰਮਲ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਦੋਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਖੇ ਭਾਈ ਮਨੀਏ ਨਾਮੀ ਨੂੰ ਜੋ ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਹੋਣਹਾਰ ਬੱਚਾ ਸੀ, ਡਿੱਠਾ, ਤਦ ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ। ਮਨੀਆ ਤੂੰ ਇਕ ਅਮੋਲਕ ਮਣੀ ਰੂਪ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਮਨ ਨੂੰ ਮਾਂਜ ਕੇ ਸਵੱਛ ਤੇ ਨਿਰਮਲ ਕੰਵਲ ਵਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਲੰਗਰ ਦੇ ਬਰਤਨ ਮਾਂਜੋ, ਫਿਰ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਸਾਫ ਕਰੋ, ਫਿਰ ਬਾਹਰਲੀ ਮੈਲ ਤੇ ਜੂਠ ਉਤਰ ਕੇ ਬਰਤਨ ਸਵੱਛ ਹੋ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਸਾਬਣ ਹੀ ਧੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਆਪ ਸਾਧੂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਟਿਕਾਉ ਤੇ ਉਚ ਪਦਵੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹਿਤ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਸਾਧਨ ਉਤਮ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਤ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤ ਤੇ ਆਤਮ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਭੇਦ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਡੇਰੇ ਤੋਂ ਤੁਰੇ ਤਦ ਨਹਿਰ ਕੋਲ ਪੁੱਜ ਕੇ ਫੁਰਮਾਣ ਲੱਗੇ -

ਭਾਈ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਆਯੂ ਛੋਟੀ ਹੈ ਪਰ ਵਿਚਾਰ ਮਹਾਨ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਹੈ।

ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਫ ਜਾਹਿਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧੂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਤਾਂ ਸਾਧੂ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਸਕੇ ਕਿ ਕੌਣ ਕਿਤਨਾ ਮਹਾਨ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਉਸ ਪਾਵਨ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਮੁੱਢਲੇ ਤੌਰ ਪਰ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹੀ ਦਰ ਦੇ ਸੇਵਕ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਹਨ। ਪਰ ਮੁੱਢਲੇ ਵਿਚਾਰ ਇਕ ਦਮ ਵਖਰੇ ਹਨ। ਇਕ ਬਾਹਰਲੇ ਰੂਪ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹੈ ਦੂਸਰਾ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਸਲ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਇਕ ਹੈ। ਤਦ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਇਕ ਧਰਮ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੀ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਤਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਹ ਥਾਈਂ ਆ ਜਾਵੇ ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੁਜਣਯੋਗ ਹੈ। ਸਤਿ ਦੀ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਪੱਲੇ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੂਰਨ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿਉ ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ।

ਕਬਰ ਪਰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ

ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਡੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਕੋਤਕ ਤੱਕਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਦੁਖੀ ਦੀਨ ਤੇ ਸੰਸਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਪਾਸ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਪੁਕਾਰ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਦਤ ਅਨੁਸਾਰ ਘੱਟ ਬੋਲਦੇ ਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਕਰੇ ਤਦ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਅਰਦਾਸ ਲਈ ਆਗਿਆ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਵਰ ਸਰਾਪ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਕਤ ਜ਼ਾਇਆ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਵਰ ਦੇ ਬਹੁ ਫਿਰ ਇਹ ਕਲਪਣਾ ਹੋ ਆਈ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ ਸਰਾਪ ਦਿਤਾ ਤਦ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਾਪ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਆਪ ਹੀ ਸੜਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਤੀਲੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਅੱਗ ਨਾਲ ਸੜਦਾ ਨਹੀਂ, ਤਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਫੂਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰ ਸਰਾਪ ਦਾ ਦਿਤਾ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਨਾ ਦਿਤਾ ਜਾਣਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਅਮਰ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਆਦਮੀ ਧੱਕਾ ਖਾ ਕੇ ਹੋਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪਰ ਤਾਕਤ ਵਾਲਾ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਤਾਕਤਵਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਕਸਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਘੱਟ ਕਮਾਈ ਤੇ ਘੱਟ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਸਾਧਾਰਨ ਸਾਧੂ ਤਾਂ ਵਰ ਸਰਾਪ ਵਿਚ ਉਲਝ ਕੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਭੁੱਲ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਾਥੀ ਸੇਵਕ ਉਹਨਾਂ ਪਾਸੋਂ ਹੀ ਗੁਣ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਜੇਕਰ ਉਹ ਵਰ ਸਰਾਪਾਂ ਪਰ ਵਕਤ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਤਦ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ ਸਾਥੀ ਭਗਤ ਦੇ ਹੱਥ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਕੇ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਕਰਮ ਧਰਮ ਤੇ ਸੰਜਮ ਮਈ ਜੀਵਨ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਲੋਅ ਤੋਂ ਵੀ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਜਾਣਗੇ। ਸੋ ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਇਸ ਯਤਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹਰ ਕਿਰਿਆ ਕਰਮ ਤੇ ਸਾਧਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਕਮੀ ਘਾਟਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਢਿਲ ਮੱਠ ਦਾ ਕਾਰਣ ਨਾ ਬਣੇ। ਪਰ ਜਿਸ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਵੱਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਦੀ ਵੀ ਕਿਸ ਅਰਥ ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਸ਼ਾਂਤ ਸਵੱਛ ਤੇ ਨਰੋਆਪਨ ਮਹਿਸੂਸ ਨ ਕਰੇ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਲਾਭ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦੋਖੀ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ ਸੈਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਕਲੇ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹ ਜੱਥੇ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਇਕ ਅੱਧ ਸੇਵਕ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਗੜਵਾ ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਵਿਛਾਵਣ ਹਿਤ ਕਪੜਾ ਨਾਲ ਰਖਦਾ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਉਹ ਆਗਿਆ ਕਰਨ ਆਸਣ ਵਿਛਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਇਕਾਂਤ ਅੰਦਰ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਘੜੀ ਅਨੰਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫਿਰਦੇ-ਫਿਰਦੇ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਪੁਜੇ ਜਿਥੇ ਬੈਠਣ ਹਿਤ ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਚੌਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਕਬਰਾਂ ਹੀ ਕਬਰਾਂ ਸਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਹਰ ਕਬਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਤਕ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਕ ਕੇ ਨਾਲ ਦੇ ਸਿੰਘ ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਸਨ, ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਹਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਇਕ-ਇਕ ਕਬਰ ਪਰ ਠਹਿਰ ਕੇ ਖੁਤਬਾ ਪੜ੍ਹਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਖੁਤਬਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਖੜ੍ਹੇ ਗਏ। ਐ ਗੁਜ਼ਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਮੁਝ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਕਾ ਫਾਤਿਹਾ ਪੜ੍ਹਕੇ ਜਾਨਾਂ। ਫਿਰ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਵਰਦਿਗਾਰ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਅੰਦਰ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹੋਣ। ਕਿਤਨੀ ਹੀ ਦੇਰ ਇਹ ਚੰਗ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਬਾਨ ਨਹੀਂ। ਹਿਲਦੀ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਜੁਬਾਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੁਣਨਹਾਰ ਹੈ। ਜੋ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖਲੋ ਕੇ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚਿੱਟੇ ਕਫਨ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਵਿਚ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਖੂਬਸੂਰਤ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਾਹਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਸਨ ਪਰ ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਬਖਸ਼ੀ ਰੂਹ ਦਰਗਾਹੇ ਬਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਦੁਆ ਪੁਚਾ ਸਕਣ ਹਾਰੇ। ਵਲੀ ਅਲਾਹ ਤੇਰਾ ਸੌ ਬਾਰ ਸ਼ੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ਹੂੰ, ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਹੀ ਘਰ ਵਾਲਿਆ ਨੂੰ ਇਹ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕਬਰ ਪਰ ਇਹ ਇਬਾਦਤ ਲਿਖੀ ਜਾਵੇ।

ਐ ਰਾਹ ਗੁਜ਼ਰ, ਮੇਰੇ ਲੀਏ ਉਸ ਪਰਵਰਦਿਗਾਰ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਮੇਂ ਦੁਆ ਕਰਕੇ ਜਾਹ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇਰੀ ਦੁਆ ਕਬੂਲ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਗੁਨਾਹ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦਰਗਾਹ ਅੰਦਰ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਵੇ।

ਇਹ ਖੁਤਬਾ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਮਰਦ ਨੇ ਇਧਰ ਝਾਤ ਮਾਰੀ ਹੈ। ਤੇਰੀ ਨਿਗਾਹੇ ਪਾਕ ਨੇ, ਤੇਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਦੁਆ ਨੇ, ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੋਝ ਉਤਾਰ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਅੱਜ ਤਾਂ ਇਕ ਫੁੱਲ ਵਰਗਾ ਹਲਕਾ ਹਾਂ। ਤੇਰੇ ਰਹਿਮੇ ਕਰਮ ਦਾ ਸਦਕਾ ਛੇਤੀ ਉਸ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ

ਜਾਵਾਂਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਲੀ ਤੇ ਔਲੀਆ ਵੀ ਤਰਸਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਤਕਿਆ, ਉਹ ਨੌਜਵਾਨ ਛੇਤੀ ਹੀ ਦੋ ਨੂਰੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨਾਲ ਅਰਸ਼ਾਂ ਵਲ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਰਵਾਨਗੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪਾਵਨ ਫਕੀਰ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਉਸ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪੁਚਾ ਸਕੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਉਪਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ, ਮਾਨੋ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਉਪਰ ਜਾਣ ਦੀ ਅਸੀਸ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਪਰ ਫਿਰ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਤਕੋ, ਕਿਸੇ ਇਕ ਲਿਖਤ ਦਾ ਮਨ ਤੇ ਕਿਤਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਿਖਤ ਨੇ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਣ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਉਸ ਅਲਾਹ ਨੂੰ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੁਲਾ ਲਵੇ।

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਹਜ਼ੂਰ ਨੂੰ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਖਿੱਚ ਲਿਆਈ ਹੈ। ਉਹ ਬਖਸ਼ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਹੈ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ ਨਿਗਾਹੇ ਕਰਮ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਧੋ ਦਿਤੇ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਐਬ ਢਕ ਲਏ ਹਨ ਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਨਿਰੋਲ ਸਵੱਛ ਤੇ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਗਈ ਹੈ।

ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿਰਫ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਉਹ ਕਮਲਿਆ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਰਣੀ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਰਦਾਸ ਫਕੀਰ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ, ਰਹਿਮ ਅਲਾਹ ਦਾ ਕਰਮ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁਖ ਕੋਟ ਉਧਾਰੇ

ਅਸੀਂ ਉਪਰ ਦਸ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਨਵੇਂ ਡੇਰੇ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਜਿਥੇ ਬਾਹਰੋਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ਾਈ ਵਧੀ, ਉਥੇ ਬਾਹਰ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਲੜੀਵਾਰ ਸਿਲਸਿਲਾ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀਵਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਇਕ ਦੋ ਦਿਨ ਹੀ ਦਿਤਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਹਿਲ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗੀ ਤੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਲਾਭ ਲੈ ਚੁੱਕੇ ਇਕ ਸੂਰਮਾ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਲੱਛਮਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਕੇ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜੀਰਖ ਜਾ ਕੇ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਣੀ ਤੇ ਫਿਰ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਣੇ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਇਕ ਸੁਝਾਉ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅੰਦਰ ਵਸ ਰਹੇ ਧਿਆਨ ਦਾ ਗਿਆਨ ਜੋ ਪਰਮ ਪੁਰਖਾਂ ਪਾਸੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਛੁਟਾ ਦਿਉ। ਇਹ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗੱਲ ਤੇ ਹੈ ਨਹੀਂ ਜੋ ਮੁੱਕ ਜਾਏਗੀ, ਫਿਰ

ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਏਗੀ। ਇਹ ਉਹ ਰਾਜ ਹੈ ਜੋ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਰੱਜ ਕੇ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਤਕੋ, ਇਹ ਹੋਰ ਵਧਦੀ ਹੋਈ ਅੱਗੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਅਨੰਤ ਤੇ ਅਗਾਧ ਹੁੰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗੀ।

ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਸਦਾ ਉਹੀ ਰਾਸ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮਾਦੇ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ। ਮਾਦਾ ਘਟਦਾ ਹੈ ਵਧਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਾਨਸਿਕ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸੌਦਾ ਹੀ ਵਖਰਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਮਨ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਸਾਫ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਵੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਕੇ ਸੰਸਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ, ਤਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਨਿਰਾ ਹੀ ਘਾਟਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਹੀ ਬੁੱਧੀ ਨੇ ਪਲਟਾ ਖਾ ਲਿਆ, ਉਸ ਬਿਬੇਕ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ, ਸੁਰਤ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ੈਣੀ ਹੋ ਗਈ, ਤਦ ਫਿਰ ਚਿੰਤਾ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦੀ? ਫਿਰ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਨਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿਚ ਸੋਚ ਤੇ ਸੰਕਲਪ ਕਿੱਥੇ ਰਹੇਗਾ? ਸੋ ਮਾਨਸਿਕ ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ ਵਿਚਾਰ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਤੇ ਫਿਰ ਆਤਮ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਇਕ ਮਾਤਰ ਰਾਸ ਹੈ ਜੋ ਸਦਾ ਜੀਉਂਦੀ ਹੈ, ਵਧਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਚੱਕਰ ਆ ਜਾਵੇ। ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਸਾਰੀ ਪਦਾਰਥ ਨਾਲ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫਿਰ ਵੀ ਸੱਚ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਿਹੜੀ ਸੱਤਾ ਹੈ? ਕਿਹੜੀ ਸੋਚ ਹੈ ਕਿਹੜਾ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਫਿਰ ਅਰਥ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ ਜੋ ਸਤਿ ਪਦਾਰਥ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਘਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸੇ ਹੀ 'ਸਤਿ ਪਦਾਰਥ' ਦੇ ਚੌਤਰਫੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਲਗਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਸਤਿ, ਕਰਣੀ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਦੀ ਹੈ। ਰਹਿਤ ਵੀ ਇਕ ਮਾਤਰ 'ਸਤਿਨਾਮੁ' ਹੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਇਹ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਅੰਦਰ ਅਟੱਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦਿਆਂ ਗਲਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਕੋਈ ਸੇਵਕ ਗੰਡੇ ਤਵੀਤ ਤੇ ਮੰਤਰਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਟਾਂਦਾ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਹੈ। ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਤੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਤੱਤ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਨਾਮ ਬੀਮਾਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਤਰ ਆਤਮਾ ਕਿਸੇ ਸੱਚ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਹੈ। ਫਿਰ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੇ ਸਤਿਸੰਗਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ, ਉਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਸਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਤੁਸਾਂ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਤੇ ਆਤਮ ਸਾਧਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਰੀਰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਤਦ ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਜੀਬ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਖੁਰਾਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਅੰਦਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਤਦ ਵੀ ਉਹ ਮਹਾਂਕਲੇਸ਼ ਤੇ ਉਪਦਰਵੀ ਹੋ ਕੇ ਸਤਿ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਂ ਭਟਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ ਸਗੋਂ ਰਸਾਤਲ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਕੇ ਸਤਿਆਨਾਸ਼ੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।

ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਸਦਾ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਜਮ ਸਹਿਤ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰੋ, ਬਿਉਹਾਰ ਸੱਤਤਾ ਦਾ ਕਰੋ। ਫਿਰ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਸਦਾ ਵਸ ਰਹੀ ਆਤਮ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤਕੋ, ਸਿਮਰਨ ਇਤਨਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰੋ ਕਿ ਹਰ ਸਮੇਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਕ ਰਸ ਸਤਿ ਸਤਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੇ ਵਰਤਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ, ਹਰ ਸਮੇਂ ਨਿਜ ਰੂਪ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਿਸਚਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸੱਚ ਪੱਲੇ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਸੱਚ ਦੀ ਕੋਈ ਕਣੀ ਪੂਰਬਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਵਸ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਜੇਕਰ 'ਗਣਕਾ' ਬਣ ਕੇ ਕਿਸੇ ਚੁਬਾਰੇ ਦੀ ਸੋਭਾ ਵੀ ਹੈ ਸਰੀਰ ਵੇਚ ਕੇ ਜੀਵਨ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਕਰਮ ਸੰਜੋਗ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸਤਿਪੁਰਖ ਸੰਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਪੁਚਾ ਹੀ ਦੇਵੇਗਾ। ਜੇ ਅੰਤਰ ਆਤਮਾ ਦੀ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਹਿਤ ਕੋਈ ਤੋਤਾ, ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਲੱਭ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਪ ਜੀ ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਰਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇਗਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮੇਹਰ ਉਸ ਦੇ ਆਤਮਾ ਦੀ ਪਵਿਤਰਤਾ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਪਿੱਛੋਂ ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤ ਦੇ ਜੋਤ ਤੇ ਸੁਰਤੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਇਕ ਸਾਥਨ ਪਰ ਪ੍ਰਪੱਕ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ, ਸੇਵਕ ਵੀ ਉਸੇ ਹੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਗੁਰਦੇਵ ਨੂੰ ਤੱਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਜੋਂ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਪਰਮ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤਕਿਆ ਤੇ ਇਹੀ ਗੱਲ ਉਹਨਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰਦੇਵ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਾਤਾ ਸੀ, ਸੋ ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, ਤੁਸਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਅਰਾਧਨਾ ਜੋ ਸਮਝ ਕੇ ਕੀਤੀ, ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਉਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ। ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, 'ਤੁਸਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀ ਜਾਣਿਆ ਸੀ? ਤਦ ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਕੇ ਫੁਰਮਾਇਆ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਹੋ, ਤੁਸਾਂ ਮੇਰੇ ਗੁਰਦੇਵ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਜ਼ਦੀਕ ਤੋਂ ਕੀਤੇ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਗਿਆ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਏ ਸਨ। ਇਹੀ ਮੇਰਾ ਨਿਸਚਾ ਸੀ, ਇਹੀ ਜਾਣ ਕੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਦਾ ਸਾਂ। ਉਹ ਸਰਬ ਵਿਆਪੀ ਪਰਮ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਰੂਪ ਸਨ।

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ, ਸਤਿ ਹੈ ਗੁਰਦੇਵ ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਹੀ ਰੂਪ ਜਿਸ ਦੀ ਤੁਸਾਂ

ਆਰਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਬਣ ਗਏ।

ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਇਤਨਾ ਆਕਰਖਣ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਸ ਰੂਪ ਤੇ ਇਕ ਮਾਤਰ ਉਚੀ ਆਤਮ ਕਥਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਦ ਇਉਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਉਸੇ ਹੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਕ ਐਸੀ ਜੋਤ ਹੋ ਕੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਇਕ ਦਮ ਸੁੰਨ ਅਵਸਥਾ ਵਾਪਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚੌਠੀ ਪਾਸੀਂ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਸਤਿ ਕਰਣੀ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਵਰਸਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਇਕ ਦਮ ਸਨਾਟਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਕ ਜਾਗ੍ਰਤ, ਇਕ ਉਚੀ ਲਗਨ, ਇਕ ਖਿੱਚ, ਇਕ ਟਿਕਾਉ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਲਹਿਰ ਜਿਹੀ ਚਲਦੀ ਹੋਈ ਦਿਸਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਾਂਤ ਸਵੱਛ ਤੇ ਇਤਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਇਕ ਟਕ ਤਕਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੁਰਤੀ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਦੇ ਬਦੀ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਸਤਕ ਤੇ ਮਾਦਾ ਪ੍ਰਸਤ ਵੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਹੋਣ ਤਦ ਆਸਤਕ ਤੇ ਇਸ ਆਤਮ ਜੋਤ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਵਾਹ ਤੇ ਹੜ੍ਹ ਦੇ ਜਲ ਵਾਂਗ ਇਕ ਅਲੌਕਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਰਖਣਹਾਰ ਸਨ। ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਉਚਾਰਣ ਅੰਦਰ ਸਤਿ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਤੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੇ ਤਾੜਨਾ ਕਰ ਸਕਣ ਦੀ ਮਹਾਨ ਹਿੰਮਤ ਰਖਦੇ ਸਨ, ਤਦ ਉਹ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਹੀ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਗਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਇਹ ਚਮਕਦਾ ਸਿਤਾਰਾ ਆਪਣੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਰਾਹੀਂ ਸੁਭ ਪ੍ਰਭਾਤ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਬਾਕੀਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਦੀ ਪੁਜਾ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਘਾਟਾਂ ਨੂੰ ਇਕਸਾਰਤਾ ਰਾਹੀਂ ਪਧਰਤਾ ਪਰ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਸੁਝਾਉ ਹੈ। ਸਤਿ ਰਾਹੀਂ ਕੁੜ ਕਸਤ ਦੇ ਟਿੱਬੇ ਹੂੰਝਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਤਸੱਦਦ ਤੇ ਧੱਕਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਮਨ ਦੀ ਬਦਲੀ ਰਾਹੀਂ ਨਜ਼ਾਮ ਦਾ ਇਨਕਲਾਬ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਸਾਧਨ ਇਤਨਾ ਸੁਖੈਨ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਹਠ ਯੋਗ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਸੇਵਾ ਰਾਹੀਂ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ, ਮਨੋ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਹਿਤ ਉਹ ਸਾਧਨ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਹੱਥਾਂ ਕਰਕੇ ਕਿਰਤ ਕਰੋ, ਸੇਵਾ ਰਾਹੀਂ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰੋ। ਉਹ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 58 'ਤੇ)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ)

ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ-ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜਨਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-60)

ਸੱਜਣ - ਮਰ ਜਾਣੇਂ ਦਾਨੀਏਂ! ਧੌਲਾ ਝਾਟਾ ਤੇ ਆਟਾ ਖਰਾਬ, ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੱਬ ਵਾਲਾ ਸੱਚੀ ਮੁੱਚੀ ਬੀ ਹੈ? ਸਭ ਪਖੰਡ ਦੇ ਭਗਤ ਹਨ। (ਸਿਰ ਫੇਰ ਕੇ) ਕੋਈ ਅਸਲੀ ਨੇਕੀ ਵਾਲਾ ਬੀ ਹੈ? ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਸਭ ਮਤਲਬੀ ਹਨ। ਜੇ ਕੋਈ ਰੱਬ ਵਾਲਾ ਯਾ ਕੋਈ ਇਕ ਇਕ ਬੰਦਾ ਸੱਚੀ ਮੁੱਚੀ ਨੇਕ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸੱਜਣ ਬੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬਾਲਕੇ ਹੁੰਦੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਠੋਕ ਵਜਾ, ਪਰਖ-ਪਰਖ, ਨੇਕੀਆਂ ਕਰ-ਕਰ, ਸੱਟਾਂ ਖਾ-ਖਾ ਸਦਮੇਂ ਸਹਿ-ਸਹਿ ਆਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਭਲਿਆਈਆਂ ਦੇ ਬੁਝਾੜ ਧਰੋਹਾਂ ਨਾਲ ਭਨਵਾ-ਭਨਵਾ ਇਥੇ ਅੱਪੜਿਆ ਸਾਂ ਕਿ ਜਗਤ ਪਾਪ, ਧਰੋਹ, ਝੂਠ, ਬਨਾਵਟ, ਖੁਦਗਰਜ਼ੀ ਦਾ ਇੰਦਰ ਜਾਲ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਇੰਦਰ ਜਾਲੀਆ ਸੇ ਵੱਡਾ ਸੁਖੀ। ਚਿਹਰੇ ਤੱਕੋ, ਸਿੱਧੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਵੇਖੋ, ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਤੱਕੋ, ਕਥਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ, ਗਾਉਂਦੇ, ਪਰਉਪਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਤੱਕੋ ਤਾਂ ਨਿਹਾਲ ਹੋ-ਹੋ ਜਾਓ। ਜਦੋਂ ਵਾਹ ਪਏ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਬਿੱਲੇ, ਚੂਹਿਆਂ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕ ਮਗਰੇ ਬੇਵਸੇ ਹੋ ਕੇ ਜਾ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਦੁੱਗੀ। ਵਪਾਰੀ ਤੱਕੋ, ਕਿਰਤੀ ਤੱਕੋ, ਠੇਕੇਦਾਰ ਤੱਕੋ, ਸਭ ਛਲ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰ। ਸੇ ਅਸਾਂ ਕਿਹਾ, ਸੱਜਣਾ! ਤੂੰ ਬਣ ਠੱਗਾਂ ਦਾ ਸਿਰਤਾਜ ਤੇ ਛਲੀਆਂ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜ। ਦੁਹਾਈ ਜੇ! ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਸਾਧ ਹੈ, ਕੋਈ ਸਾਫ ਹੈ। ਹਾਇ! ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਕਾਲਜਾ ਉੱਖੜ ਖਲੋਤਾ ਹੈ ਫਿਕਰ ਨਾਲ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਥੋਂ ਬੀ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਜੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਘੜਿਆਲ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਮਾਈ - ਜਿਵੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਠੀਕ ਹੋਸੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਤ੍ਰੀਮਤ ਦੀ ਮੱਤ, ਜੋ ਮਰਦ ਖੁਰੀ ਪਿੱਛੇ ਦੱਸਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਠੀਕ ਨਿਕਲਨੀ ਹੈ। ਕਰ ਲਓ ਜੋ ਚਾਹੋ, ਪਰ ਮੈਂ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰਾਂਗੀ, ਜ਼ਰੂਰ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰਾਂਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਨਿਰਾ ਤਪੀਆ ਬੀ ਨਹੀਂ ਜੇ ਭਾਸਦਾ; ਉਹ ਕੁਛ ਬਲਵਾਨ, ਉਪਰੋਂ ਗੋਤ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸੱਤਿਆਵਾਨ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਗਰਮੱਛ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕੁਛ ਚਾਹੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਖਬਰੇ ਆਖੀ ਸੂ ਜੋ ਫਿਕਰ ਪੈ ਕੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸੋਚ ਦਾ ਜੋ ਪਾਪਾਂ ਵਿਚ ਪੱਥਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਪੱਥਰ ਟੁੱਟੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਵੇ ਤੇ ਉਹ ਕੋਈ ਮਰਮੀ ਥਾਂ ਲੱਭ ਕੇ ਸੱਟ ਮਾਰੇ ਕਿਸੇ ਗਿਆਨ ਦੀ।

ਸੱਜਣ - ਤੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨਣ ਤੇ ਫਕੀਰੀ ਦੀ ਰਮਜ਼ਦਾਨ ਕਿਥੋਂ ਅੱਜ ਬਣ ਗਈ? ਕਿਤੇ ਉਸ ਸੁੰਹੀਏਂ ਨੇ ਕੁਛ ਦੇ ਦਿਵਾ ਕੇ ਸਾਡੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਰਲਾ ਲਿਆ ਤੈਨੂੰ?

ਮਾਈ (ਹੱਸ ਕੇ) - ਸਿਆਣੇ ਹੋ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਾਲ ਵੇਲੇ ਬੁੱਧ ਪੁੱਠੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੱਟ ਵੱਜਣ ਲੱਗਿਆਂ

ਬੁੱਧੀ ਆਪੇ ਦਾ ਹਠ ਛੱਡ ਬੈਠਦੀ ਹੈ। ਚੇਤਾ ਹੀ ਜੇ ਨਾ! ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਧਰੋਹ ਨਾਲ ਫੜ ਕੇ ਲਿਆਏ ਤੇ ਕੈਦ ਪਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੋਟੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਪਰਚਾਇਆ ਜੇ। ਮੈਂ ਸਾਧੂ ਦੀ ਤ੍ਰੀਮਤ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਘਰ ਨਿੱਤ ਸਾਂਈਂ ਵਾਲੇ, ਚਾਹੇ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨੀ, ਚਾਹੇ ਤਪਾਂ ਦੇ ਅਭਿਆਨੀ, ਚਾਹੇ ਚੰਗੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਸਾਂ, ਵੇਖਦੀ ਸਾਂ, ਸੁਣਦੀ ਸਾਂ। ਭਾਗ ਹਿਰ ਗਏ, ਇਥੇ ਆ ਫਸੀ। ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਫਸੀ, ਜਗਤ ਨੂੰ ਕਾਲਾ ਦੇਖ ਕੇ ਨਹੀਂ ਫਸੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਮਾਰੀ ਗਈ। ...ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਡਿੱਠਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਮਨ ਕਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਦ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪਾਪ ਹੀ ਪਾਪ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਮਨ ਸਾਫ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਦ ਪੁੰਨ ਬੀ ਦਿੱਸ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਲੋਕੀਂ ਮਾੜੇ ਹਨ, ਠੱਗ ਹਨ, ਦੁੱਗੀ ਹਨ, ਤਾਂ ਕੀ ਅਸੀਂ ਉਹ ਕੁਛ ਬਣਨਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਂ ਨੇਕ ਰਹਿਣਾ ਹੈ? ਪਰ ਆਪਣੇ ਕੀ ਵਸ ਹੈ, ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਰੇਖ, ਕਰਮ ਹਿਰ ਗਏ, ਮੈਂ ਸਾਧੂ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਠੱਗਾਂ ਦੀ ਕੰਨ ਕੁਤਰਨੀ ਬਣ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਭਾਗ! (ਕਹਿ ਕੇ ਰੋ ਪਈ)

ਸੱਜਣ - ਬਈ ਮਿੱਤ੍ਰੇ! ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਫਿਕਰ ਕਰੋ ਅੱਜ, ਇਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਤੇ ਇਕ ਇਸ ਘਰ ਦੇ ਵੈਰੀ, ਬੁੱਕਲ ਦੇ ਸੱਪ ਦਾ ਜੋ ਅੱਜ ਆਪਣੀ ਜਾਤ ਬਿਰਾਦਰੀ ਦੇ ਸੱਪ ਦਾ ਜੋ ਅੱਜ ਆਪਣੀ ਜਾਤ ਬਿਰਾਦਰੀ ਦੇ ਘਰ ਆਏ ਵੇਖ ਕੇ, ਹਿੱਕੇ ਵੱਢੀ ਖਾ ਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਹੀ ਫੁੰਕਾਰੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ। ਬਥੇਰੇ ਦੰਦ ਭੰਨੇ, ਪਰ ਸਹੁਰੀ ਦੇ ਫੇਰ-ਫੇਰ ਉੱਗ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਮਾਈ-ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਦੰਦ ਭੰਨੇ ਤੇ ਸਿਰ ਬੀ ਚਿੱਥੇ, ਅਲਖ ਮੁੱਕੇ ਮੇਰੀ। ਇੰਨੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਤੇ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ ਬੱਝਾ ਅਜੇ। ਵਿਸਾਹ ਘਾਤੀਆਂ ਪਾਸ ਕਦੇ ਵਿਸਾਹ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਚਾਹੇ ਕਿੰਨਾ ਟੁੱਟ-ਟੁੱਟ ਮਰੇ। ਉਠੋ ਖਾਂ ਪਹਿਲੇ ਮੇਰੀ ਸਿਰੀ ਫੇਰ ਦਿਓ, ਕੁਛ ਚਿਰ ਪੂਛ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਇਹ ਦੂਮੂੰਹੀਂ ਸਪੱਣੀ ਆਪੇ ਠੰਢੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ।

ਸੱਜਣ- ਹੁਣ ਸਿਰ ਨਾ ਖਾਹ, ਗਿਆਨ ਨਾ ਘੋਟ, ਅੱਜ ਵੇਲਾ ਆਇਆ ਹੈ ਕਸ਼ਟ ਦਾ, ਅਕਲ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦਾ, ਘਰ ਆਏ ਨੂੰ ਪਛਾਨਣ ਦਾ, ਇਹ ਲੈ ਤੁਰੀ ਹੈ ਆਪਣੇ ਰਾਗ।

ਪਹਿਲਾ ਠੱਗ - ਜਾਣ ਦਿਓ ਸੂ ਕਿਉਂ ਸਾਰੇ ਘਬਰਾ ਗਏ ਹੋ? ਜਾਓ ਸਵੇਂ, ਮੇਰੇ ਜਿੰਮੇ ਰਹਿਣ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਜਾਗਾਂਗਾ, ਮੈਂ ਤੜਕੇ ਤੋਰ ਦਿਆਂਗਾ, ਐਵੇਂ ਰਸੀ ਨੂੰ ਨਾਗ ਸਮਝ ਕੇ ਚੀਕਾਂ ਪਏ ਮਾਰਦੇ ਹੋ।

ਦੂਜਾ- ਸਾਰੇ ਜਾਓ ਖਾਂ, ਮੈਂ ਜਾਗਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਰਾਤੀਂ ਰਤਨਾਂ ਦੀ ਡੱਬੀ ਜੇ ਨਾ ਖੋਹ ਲਈ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ।

ਤੀਸਰਾ - ਦੱਸੋ ਖਾਂ ਸਾਡਾ ਕੀ ਹਰਜ਼ ਹੈ। ਰਲ ਕੇ

ਮੁਸਕਾਂ ਕੱਸ ਲਈਏ, ਭੇਰੇ ਵਿਚ ਲੈ ਚੱਲੀਏ ਤੇ ਓਥੇ ਸਦਾ ਦੀ ਸਮਾਧਿ ਲਵਾ ਦੇਈਏ। ਜੇ ਧਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਧਨ ਨਿਕਲ ਆਉ; ਜੇ ਐਵੇਂ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਥੇ ਸੌ ਮਾਰਿਆ ਉਥੇ ਇਕੋਤ੍ਰ ਸੌ ਸਹੀ। ਜੇ ਸੂਹੀਆ ਹੈ ਤਾਂ ਬੀ ਅਲਖ ਚੁੱਕੀ; ਨਾ ਬਾਹਰ ਜਾਵੇ, ਨਾ ਦੰਦ ਖੁਹਲੇ, ਨਾ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਪਵੇ ਸਾਨੂੰ।

ਮਾਈ-ਠੀਕ ਹੈ, ਧਨ ਬੀ ਨਾ ਮਿਲੇ ਐਵੇਂ ਵਿਹਲਾ ਮਾਰ ਦਿਓ ਤੇ ਜੇ ਸੂਹੀਆਂ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਰਿਆਂ ਅਲਖ ਚੁੱਕੀ, ਜਿਸਦਾ ਸੂਹੀਆਂ ਹੈ ਉਹ ਕੋਈ ਭਲਾ ਪਿੱਛੇ ਹੈ? ਉਹ ਤਾਂ ਕਟਕ ਲੈ ਕੇ ਆ ਪਵੇਗਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਪੱਤਾ-ਪੱਤਾ ਢੂੰਡ ਲਏਗਾ। ਅੱਜ ਬਾਲਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ?

ਸੱਜਣ ਸੋਚੀਂ ਪੈ ਗਿਆ। ਘੋਰ ਪਾਪੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਖੂਹ ਲਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਸੋਚਾਂ ਹੋਈਆ, ਛੋਕੜ ਇਹੋ ਠਹਿਰੀ ਕਿ ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਪੰਜ ਸਤ ਜਣੇ ਜਾ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਓ ਮੂੰਹ ਤੇ ਮੁਸਕਾਂ ਤੇ ਭੇਰੇ ਵਿਚ ਲਿਜਾ ਕੇ ਕਰ ਦਿਓ ਸੇਵਾ।

4. ਫਜ਼ਲ (ਪਹਿਲੀ ਧਰਮਸਾਲ)

ਹਾ ਹਾ! ਪਾਪਾਂ ਵਿਚ ਇਉਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਜਿਵੇਂ ਵਪਾਰੀ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਤੇ ਕਿਰਤੀ ਕਿਰਤ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਾਪੀ ਘਰ ਅਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਾਂਈਂ ਦੀ ਜਿੰਦ ਦਾ ਗਾਹਕ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਟਿਲ ਤਿਆਰੀਆਂ ਵਿਚ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਸੱਜਣ ਆਪਣੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਜਾ ਲੇਟਿਆ। ਨੈਣ ਮੀਟਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਮਨ ਨੂੰ ਟਿਕਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਟਿਕਦਾ ਨਹੀਂ। ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ ਮਨਸੂਬੇ, ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬੜੇ ਪੱਕੇ ਤੇ ਅਕਲਾਂ ਦੇ ਬਰੀਕ ਤੰਦਣ ਤਾਣੇ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਬੜੇ ਪੱਕੇ ਘੋਰ ਕੰਮ ਕਰ ਗੁਜ਼ਰਦੇ ਹਨ, ਪਾਪ ਕਰਦਿਆਂ ਦਿਲ ਪੱਥਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਆਪੇ ਦਾ ਭੈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਬੀ ਹਿਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਘਬਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਸਾ ਕਿ ਮਤਾਂ ਸੂਹੀਆਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸਾਰੀਆਂ ਅਕਲਾਂ ਤੇ ਬੇਤਰਸੀਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਘਬਰਾ-ਘਬਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੋ। ਜੇ ਸੂਹੀਆਂ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤਿਆਂ ਬੀ ਖੈਰ ਗੁਜ਼ਰੇਗੀ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਇਹ ਦੂਸਰਾ ਸੰਸਾ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ, ਫੇਰ ਮਨ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਤੇ ਪਾਪ ਵਿਚ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਪਕਿਆਈ ਬੇਪਰਵਾਹ ਕਰਕੇ ਨੈਣ ਮਿਟਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੱਜਣ ਇਸ ਜਾਗੇ ਮੀਟੀ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਸਾਜ਼ ਛਿੜਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ। ਮਿੱਠੀ-ਮਿੱਠੀ ਸੁਰ ਜੋ ਸਰੋਦੇ ਤੋਂ ਬੀ ਡਾਢੀ ਪਿਆਰੀ ਸੀ, ਛਿੜ ਪਈ। ਅੱਧੀ ਘੜੀ ਤਾਂ ਅਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਹਾਗ ਦਾ, ਫੇਰ ਸੋਹਣੀ ਤੇ ਫੇਰ ਜੋਗ ਦਾ। ਸੱਜਣ ਉੱਠ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਮੱਲੇ-ਮੱਲੀ ਦਿਲ ਸੁਣ ਵੱਲ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਇਕ ਡਾਢੇ ਮਿੱਠੇ ਗਲੇ ਤੋਂ ਨਾਲ ਸੁਰ ਨਿਕਲੀ ਸੁਰੀਲੀ, ਸਾਜ਼ ਦੇ ਸੁਰ ਨਾਲ ਐਉਂ ਲਪੇਟਵੀਂ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਰੂਪ ਹਨ। ਆਹ! ਪੱਥਰ ਕਲੇਜਾ ਬੀ ਖਿਚੀਜਿਆ। ਹੁਣ ਜੋ ਕੁਛ ਗਾਵਿਆਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਸਮਝ ਬੀ ਪੈਣ ਲੱਗੀ। ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਸੋਹਲੇ ਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੱਜਣ ਆਪਣੀ ਕੋਠੜੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ, ਝੀਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਡਿੱਠੇ ਸੁ ਕਿ ਦਾਸ ਤਾਂ ਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੈਣ ਮੁੰਦੇ

ਬੈਠੇ ਹਨ, ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਅਚਰਜ ਆਭਾ ਛਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਲਕੜੇ ਜਿਹੇ ਸੱਜਣ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਆਇਆ, ਕੁਛ ਦਿਖਾਵੇ ਲਈ, ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਸੀ ਤੇ ਕੁਝ ਬੇਵਸੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾ ਕੇ ਇਕ ਖੂੰਹੇ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜੁੜਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਛਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਨੈਣ ਬੀ ਜੁੜਨ ਮਿਟਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਫੇਰ ਜੁੜ ਗਏ, ਅੰਦਰਲਾ ਬੀ ਕੁਛ ਜੁੜਿਆ, ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਇਕ ਝੁਟਾ ਆਇਆ। ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਕੀਤੇ ਖੂਨ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚੋਂ ਉਠ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਮਕਤੂਲ ਸਫ ਬੰਨ੍ਹ ਖਲੋਤੇ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਕੂਕ ਉਠੇ ਹਨ - ਮਾਰੇ ਮਾਰੇ, ਜਾਣੇ ਨਾ ਪਾਏ; ਬਦਲਾ, ਬਦਲਾ, ਖੂਨੀ ਹੈ, ਪਾਪੀ ਹੈ, ਠੱਗ ਹੈ, ਮਾਰੇ-ਮਾਰੇ-ਮਾਰੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਵਿਧਵਾ, ਮਹਿਟਰਬਾਲ ਬੁੱਢੇ ਮਾਪੇ ਵਿਲੂੰ-ਵਿਲੂੰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੱਜਣਾਂ! ਦੇਖ ਬਈ, ਇਹ ਤੇਰੇ ਲਗਾਏ ਬੁਟਿਆਂ ਦਾ ਬਾਗ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਕੀਤੀ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਖੇਤ ਹੈ ਤੂੰ ਤੇਰੇ ਹੀ ਖੇਤ ਰੱਖੇ ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਫਸਲ ਉੱਗਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ।

ਇੰਨੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖੀਏ ਸੱਜਣ ਉਤੇ ਟੁੱਟ ਪਏ, ਕੋਈ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਚੱਕ ਵੱਢਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਘੁਟਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਮਰੋੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੋਰੜੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਸੰਘ ਘੁੱਟਦਾ ਹੈ।

ਸੱਜਣਾਂ! ਇਹ ਤੇਰੀਆਂ ਕਰਨੀਆ, ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਪਾਈਆਂ ਕਸ਼ਟਣੀਆਂ-ਤੇਰੇ ਤੇ ਕਿੰਵ ਆ ਪਈਆਂ? ਬਦੀ ਕਰ ਪਰ ਨੂੰ, ਆ ਢੁੱਕੇ ਘਰ ਨੂੰ। ਹੈਂ ਸੱਜਣਾਂ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਹ ਸਮਝਿਆ?

ਤੜਫ ਕੇ ਸੱਜਣ ਦੀ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ, ਦੀਵਾ ਦਿਵੱਟਣ ਤੇ ਟਿਮ-ਟਿਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਾਜ਼ ਛਿੜ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਲਾਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਗਲਾ ਪਰ ਬੰਦ ਹੈ। ਸੁਕਰ ਹੈ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਸੀ, ਸੁਕਰ ਹੈ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸੁਕਰ ਹੈ ਛੇਤੀ ਮੁੱਕ ਗਿਆ, ਜਾਗ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ।

ਹਾਂ! ਹੁਣ ਸੱਜਣ ਸੋਚਦਾ ਹੈ-ਕੀ ਜਾਣੀਏ ਇਹ ਹੋਵੇ ਹੀ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਜੋ ਸੱਚੀ ਮੁੱਚੀ ਚੰਗਾ ਤੇ ਨੇਕ ਹੋਵੇ? ਨਹੀਂ; ਪਰ ਜਗਤ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਖੈਰ! ਪਰ ਸੁਫਨਾ ਕੀਹ ਸੀ? ਮੇਰੇ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਮਰੇ ਨਹੀਂ? ਅਜੇ ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ? ਬਦਲੇ-ਬਦਲੇ ਕੂਕਦੇ ਹਨ? ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਹਨ? ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ। ਵਾਹ ਜੀਉੜਿਆ! ਸੀ ਤਾਂ ਸੁਪਨਾ, ਪਰ ਨੌਕਰ ਚਾਕਰ, ਠੱਗੀ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲ ਕੋਈ ਨਾ ਬਹੁੜਿਆ ਕਸ਼ਟ ਵੇਲੇ, ਮੈਂ ਮਾਰ ਕੱਲਿਆਂ ਖਾਧੀ? ਪੁੱਤ੍ਰ, ਧੀ, ਵਹੁਟੀ, ਪਰਿਵਾਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਾਹੁੜੀ ਨਾ ਕੀਤੀ? ਮਾਰ, ਤੂੰ ਦਿਲਾ! ਤੂੰਹੋਂ, ਹਾਂ, ਤੂੰਹੋਂ, ਇਕਲਿਆਂ ਖਾਧੀ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਯਾਰ। ਖਾਣ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਮਿੱਤਰ, ਲੇਖੇ ਵੇਲੇ, ਭਰਨ ਵੇਲੇ ਸੱਜਣਾਂ! ਤੂੰ ਇਕੱਲਾ ਸੈਂ। ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਸੁਪਨਾ ਸੀ। ਵਾਹ ਕਾਇਰਾ! ਮੂਰਖਾ! ਬੱਸ ਸੁਪਨੇ ਨਾਲ ਘਬਰਾ ਗਿਓ! ਛੋਡ ਨਾ ਖਹਿੜਾ ਸੁਪਨੇ ਦਾ, ਤਕੜਾ ਹੋ। ਰੋਟੀ ਦੀ ਗ੍ਰਾਹੀ ਵੱਧ ਖਾਧੀ ਜਾਏ ਤਾਂ ਭੈੜੇ ਸੁਪਨੇ ਆ

ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਛੇੜ। ਠੀਕ ਸੁਪਨਾ ਸੀ, ਸਹੁਰਿਆ! ਛੇੜ ਸੁ ਪਰੇ, ਲੰਘ ਜਾਣ ਦੇਹ। ਪਰ ਕਿਉਂ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ? ਸੀ ਸੁਪਨਾ, ਹੁਣ ਜਾਗ ਵਿਚ ਸਾਮਰਤਖ ਹੋ ਹੋ ਕਿਉਂ ਦਿਸਦਾ ਹੈ? ਲੋਕੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਾਗੂਤ ਸੁਪਨਾ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਸਮਝ ਕੇ ਝੂਠ ਜਾਣੇ ਤੇ ਤੇਰੀ ਮੱਤ ਮਾਰੀ ਜਾਏ ਸੱਜਣਾ! ਤੂੰ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਜਾਗੂਤ ਵਿਚ ਸਾਮਰਤੱਖ ਪਿਆ ਦੇਖਦਾ ਹੈਂ। ਸਹੁਰਿਆ! ਛੇੜ ਸੁ ਪਰੇ, ਹੋਣ ਦੇਹ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਸੁਪਨਾ। ਮਨਾਂ! ਇਹ ਵੇਦਾਂਤੀ ਕਿਵੇਂ ਜਾਗੂਤ ਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਤੈਐਂ ਸੁਪਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੁਪਨਾ। ਜਾਗ ਸੁਪਨਿਆਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼, ਸੌਂ ਨੀਂਦ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ, ਤੇਰਾ ਜਾਗੂਤ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਕੀ ਕੰਮ? ਭੱਜ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੋਂ, ਦੂਰ ਹੋ

ਫੇਰ ਨੈਣ ਪੱਟ ਕੇ ਡਿੱਠੋ ਸੁ ਕਿ ਮਿੱਠਾ-ਮਿੱਠਾ ਸਾਜ਼ ਵੱਜ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਲਾਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸੂਹੀ ਦਾ, ਹੈਂ ਸੂਹੀ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਵੇਲਾ?

ਵਾਹ ਓਏ ਠੱਗਾ! ਤੂੰ ਬੀ ਸੂਹੀ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈਂ?

ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਅਡੋਲ ਸਮਾਧਿ ਲੱਗੀ ਹੋਈ, ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਨੂਰ ਵਰਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੂੰ ਕੰਡੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਡਰ ਜਿਹਾ ਆਯਾ, ਸਹਿਮਿਆਂ, ਨੈਣ ਮਿਟ ਗਏ ਫਿਰ ਸੁਪਨਾ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ। ਖੋਹਲਦਾ ਹੈ ਨੈਣ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਲੂੰ ਕੰਡੇ ਹੋ ਕੇ ਕੰਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੀਟਦਾ ਹੈ ਨੈਣ ਤਾਂ ਸੁਪਨਾ ਸਾਮਰਤੱਖ ਦਿਸਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗੀ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਗਲੇ ਦਾ ਨਾਦ ਉਠਿਆ, ਅਲਾਪ ਨਾਲ ਗਾਇਨ ਛਿੜਿਆ, ਛਿੜ ਪਿਆ, ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਸੱਜਣ ਦੇ ਭਾਣੇ ਬੋਲ ਛਿੜਿਆ, ਲੱਗਾ ਸੁਣਨ ਸੱਜਣ। ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਧਿਆਨ ਸ਼ਬਦ ਵਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਨ ਪੀਂਦਾ ਹੈ ਸੁਆਦ ਰਸ ਤੇ ਸਾਰ ਰਸ -

ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੬ ੧ੳ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
ਉਜਲੁ ਕੈਹਾ ਚਿਲਕਣਾ ਘੋਟਿਮ ਕਾਲੜੀ ਮਸੁ ॥
ਧੋਤਿਆ ਜੁਠਿ ਨ ਉਤਰੈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਾ ਤਿਸੁ ॥ ੧ ॥
ਸਜਣ ਸੇਈ ਨਾਲਿ ਮੈ ਚਲਦਿਆ ਨਾਲਿ ਚਲੰਨਿ ॥
ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਖੜੇ ਦਿਸੰਨਿ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕੋਠੇ ਮੰਡਪ ਮਾੜੀਆ ਪਾਸਹੁ ਚਿਤਵੀਆਹਾ ॥
ਫਠੀਆ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵਨੀ ਵਿਚਹੁ ਸਖਣੀਆਹਾ ॥ ੨ ॥
ਬਗਾ ਬਗੇ ਕਪੜੇ ਤੀਰਥ ਮੰਝਿ ਵਸੰਨਿ ॥
ਘੁਟਿ ਘੁਟਿ ਜੀਆ ਖਾਵਣੇ ਬਗੇ ਨਾ ਕਹੀਅੰਨਿ ॥ ੩ ॥ ਸਿੰਮਲ
ਰੁਖੁ ਸਰੀਰੁ ਮੈ ਮੈਜਨ ਦੇਖਿ ਭੁਲੰਨਿ ॥
ਸੇ ਫਲ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵਨੀ ਤੇ ਗੁਣ ਮੈ ਤਨਿ ਹੰਨਿ ॥ ੪ ॥
ਅੰਧੁਲੈ ਭਾਰੁ ਉਠਾਇਆ ਡੁਗਰ ਵਾਟ ਬਹੁਤੁ ॥
ਅਖੀ ਲੋੜੀ ਨਾ ਲਹਾ ਹਉ ਚੜਿ ਲੰਘਾ ਕਿਤੁ ॥ ੫ ॥
ਚਾਕਰੀਆ ਚੰਗਿਆਈਆ ਅਵਰ ਸਿਆਣਪ ਕਿਤੁ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਮਾਲਿ ਤੂੰ ਬਧਾ ਛੁਟਹਿ ਜਿਤੁ ॥ ੬ ॥ ੧ ॥ ੩ ॥
ਅੰਗ- ੨੨੯

'ਚਲਦਾ.....!'

ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਲ ਮੰਗਿਆ। ਇਕ ਨਵ ਉਮਰ ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਮਾਲਕ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਗ ਅਤੀ ਸੂਖਮ ਸਨ, ਜਲ ਲੈ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਇਹ ਜਲ ਰੋੜ੍ਹ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੇਵਾ-ਹੀਣ ਹੱਥਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਕਿਵੇਂ ਪੀ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?

ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਰੋ ਪਿਆ ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕਬੂਲ ਨਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਅਰੋਗ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਸਵੱਛ ਹੈ, ਤਦ ਗੁਰਦੇਵ ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਅੱਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਹੱਥੀਂ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪੀਤਾ, ਕਦੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਮੁਰਦਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਕਰਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਜੋ ਸੇਵਾ ਰਾਹੀਂ ਹੱਥ ਪੈਰ ਪਵਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਹੱਥ ਪੈਰ ਪ੍ਰਿਠ ਹਨ। ਜੋ ਅੱਖਾਂ ਕਰਕੇ ਪਰਾਈਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਤਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇਸਤਰੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਧਨ, ਉਹ ਪਾਪੀ ਹੈ। ਜੋ ਸਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਸਤਿਪੁਰਖਾਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਝੁਕਦਾ। ਸੋ ਸਿਰ ਸਤਿ ਅਸਤਿ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਕੇ ਸਤਿ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਅਗਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਉਹ ਸਿਰ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪਾਤਰ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ।

ਸੋ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਇਸ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਪਰ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸਮਾਜ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਉਚਤਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਉੱਚਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨੀਵੀਂ ਕਮਾਈ, ਨੀਵੀਂ ਸੋਚ ਧਾਰਾ ਤੇ ਨੀਚ ਵਿਚਾਰ ਮਨੁੱਖ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਅਧੋਗਤੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਸਾਧਨ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾ ਕੇ ਆਖਰ ਨੂੰ ਇਕ ਰਸ ਟਿਕਾਉ ਦੇ ਮਾਰਗ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਵਨੀਨ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਲਾ ਕਰੇ। ਇਹੀ ਮਾਰਗ ਹੈ ਜਿਸ ਪਰ ਚਲ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਤੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਨੂੰ ਸੁਹੇਲਾ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਸਤਿਸੰਗਤ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰੋ। ਸੰਤ ਇਸ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਗਣਕਾ ਪਾਪਣ ਤੋਂ ਦੇਵਗਣ ਬਣਾਉਣ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਹਨ।

(ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ 'ਨੌ ਰਤਨ' ਵਿਚੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

ਸਗਲ ਧਰਮ ਮਹਿ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਧਰਮ। ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪੁ ਨਿਰਮਲ ਕਰਮ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜਨਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-52)

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤਾਂ ਇਕ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਇਕੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਉਤਮ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਨਾਮ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ, ਇਕ ਗੁਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਦਿਆਲੂ, ਕਿਰਪਾਲੂ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ, ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ, ਨਿਰੰਜਨ, ਅਗਮ, ਅਗੋਚਰ ਆਦਿ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ-ਵਾਚੀ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੇਵਲ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਉਸ ਦੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਦੀਵ-ਕਾਲੀ ਨਾਮ ਹੈ -

ਕਿਰਤਮ ਨਾਮ ਕਥੇ ਤੇਰੇ ਜਿਹਬਾ ॥

ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਪਰਾ ਪੂਰਬਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੮੩

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਵਾਚੀ ਲੱਖਾਂ ਨਾਮ ਹਨ ਜੋ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਦਸੇ ਜਾਣੇ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ -

ਚਕ੍ਰ ਚਿਹਨ ਅਰੁ ਬਰਨ ਜਾਤਿ ਅਰੁ ਪਾਤਿ ਨਹਿਨ ਜਿਹ।

ਤਬ ਸਰਬ ਨਾਮ ਕਥੈ ਕਗਨ ਕਰਮ ਨਾਮ ਬਰਨਤ ਸਮਤਿ॥

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਨਾਮ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਯਾਦ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਵਿਆਪਕਤਾ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਇਹੋ ਹੈ। ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ਜੋ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦੇ ਵਿਧੀ-ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜ-ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪਾਠ ਰਾਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਿਮਰਨ ਸਾਧਨਾ - ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਮਨ ਦਾ ਟਿਕਾਉ ਅਤੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਦਰਿ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਮਨ ਦੀ ਨਿਰਮਲਤਾ, ਮਨ ਦਾ ਵਸ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਨਦਰ, ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਵਾਕ ਹੈ -

ਨਦਰੀ ਸਤਗੁਰੁ ਸੇਵੀਐ ਨਦਰੀ ਸੇਵਾ ਹੋਇ ॥

ਨਦਰੀ ਇਹੁ ਮਨੁ ਵਸਿ ਆਵੈ ਨਦਰੀ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੮

ਇਸ ਲਈ ਮੁੱਢਲੀ ਤੇ ਮੂਲ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ ਕਿ ਸਾਡੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ। ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਗੁਰੂ

ਜੀ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ -

ਦੁਇ ਕਰ ਜੋਤਿ ਮਾਗਉ ਇਕੁ ਦਾਨਾ ਸਾਹਿਬਿ ਤੁਠੈ ਪਾਵਾ ॥

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਨਾਨਕੁ ਆਰਾਧੈ ਆਠ ਪਹਰ ਗੁਣ ਗਾਵਾ ॥

ਅੰਗ - ੭੪੯

ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਦਾਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਰੁੱਠ ਪੈਣ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਗਾਇਨ ਉਸ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਦਾ ਐਸੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਹੈ -

ਇਕ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ਜੇ ਤੁਪੁ ਭਾਵਸੀ॥

ਮੈ ਦੀਜੈ ਨਾਮ ਨਿਵਾਸੁ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵਸੀ॥ ਅੰਗ - ੭੫੨

ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ-

ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਰਬ ਕੇ ਦਾਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਲਿਵ ਲਾਵਹੁ ॥

ਨਾਨਕ ਕੀ ਬੇਨਤੀ ਹਰਿ ਪਹਿ ਅਪੁਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵਹੁ ॥

ਅੰਗ- ੨੧੯

'ਅਪੁਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵਹੁ' ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ, 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਇਸ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਗੁਰਮੰਤਰ ਦੀ ਧੁਨ, ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਿਆਨ ਜੋੜ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਸੁਵਿਧਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬੋਲ ਕੇ ਜਾਂ ਧੀਮੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ, ਜਾਂ ਕੁਝ ਅਭਿਆਸ ਮਗਰੋਂ, ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਬੋਲਿਆ ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਜਪ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕੰਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੁਣਨ ਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ।

ਤਨ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਨਿਰਮਲਤਾ ਦਾ ਸਾਧਨ ਵੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਰਸਨਾ ਰਾਹੀਂ ਨਾਮ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਹੈ -

ਰਸਨਾ ਸਚਾ ਸਿਮਰੀਐ ਮਨੁ ਤਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ॥

ਅੰਗ - ੪੯

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਰਬ ਸੁੱਖ, ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸਹਜ ਅਤੇ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਰਸਨਾ ਗੁਣ ਗੋਪਾਲ ਨਿਧਿ ਗਾਇਣ॥

ਸਾਂਤਿ ਸਹਜੁ ਰਹਸੁ ਮਨਿ ਉਪਜਿਓ ਸਗਲੇ ਦੁਖੁ ਪਲਾਇਣ॥

ਅੰਗ - ੭੧੩

ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਨਾਮ-ਜਾਪ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਸੁਖ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਜੀਵਨ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਸਿਮਰਿਆ ਨਾਮ ਜੀਵ ਲਈ ਅਤਿਅੰਤ ਸਹਾਇਕ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਰਸਨਾ ਜਪੀਐ ਏਕ ਨਾਮ॥

ਈਹਾ ਸੁਖੁ ਆਨੰਦੁ ਘਨਾ ਆਗੈ ਜੀਅ ਕੈ ਸੰਗਿ ਕਾਮ॥

ਅੰਗ - ੨੧੧

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਨਾਮ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੋਲਦੇ ਹਨ) ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਮਈ ਇਸ ਨਾਮ ਨੂੰ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਾਰਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ-

ਰਸਨਾ ਉਚਰੰਤਿ ਨਾਮੰ ਸੁਣੰ ਸੁਨੰਤਿ ਸਬਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤਹ ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੰ ਜਿਨਾ ਧਿਆਨੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਣਹ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੯

ਇਹ ਜਾਪ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ, 24 ਘੰਟੇ, ਦਿਨ ਰਾਤ, ਉਠਦਿਆਂ ਬਹਿੰਦਿਆਂ, ਸੁਤਿਆਂ ਜਾਗਦਿਆਂ, ਕੰਮ 'ਤੇ ਜਾਂਦਿਆਂ, ਆਉਂਦਿਆਂ, ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ, ਹਰ ਘੜੀ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਬਣੀ ਰਹੇ। ਐਸੇ ਕਈ ਫੁਰਮਾਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ -

ਚਲਤ ਬੈਸਤ ਸੇਵਤ ਜਾਗਤ ਗੁਰ ਮੰਤੁ ਰਿਦੈ ਚਿਤਾਰਿ॥

ਚਰਣ ਸਰਣ ਭਜੁ ਸੰਗਿ ਸਾਧੁ ਭਵ ਸਾਗਰ ਉਤਰਹਿ ਪਾਰਿ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੭

ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ, ਹਰ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ, ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ? ਹਰ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਜੀਉਣਾ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮਨ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਸੰਭਾਲੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਵਿਕਾਰ - ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ, ਕਈ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਐਸੇ ਅਵਸਰਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਸੁਚੇਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਵਿਕਾਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਮਨ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਤੋਂ ਵਾਕਿਫ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆ ਘੇਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਈ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਮਨ ਭਗਤੀ ਕਾਰਨ ਆਤਮਿਕ ਉਨਤੀ ਦੀਆਂ ਸਿਖਰਾਂ ਛੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਈ ਨੀਵਾਣਾਂ ਵਿਚ, ਭਟਕਣਾ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਖਾਈਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਗਿਰਦਾ ਹੈ -

ਕਬਹੁ ਜੀਅੜਾ ਉਭਿ ਚੜਤੁ ਹੈ ਕਬਹੁ ਜਾਇ ਪਇਆਲੇ ॥

ਲੇਭੀ ਜੀਅੜਾ ਬਿਰੁ ਨ ਰਹਤੁ ਹੈ ਚਾਰੇ ਕੁੰਡਾ ਭਾਲੇ ॥

ਅੰਗ - ੮੭੯

ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਸੁੱਖਾਂ, ਮਹਾਂ ਅਨੰਦ ਅਤੇ ਵਿਗਾਸ ਦਾ ਸੋਮਾ ਹੈ, 'ਸਦੀਵ-ਸੁਖ ਬਣਿਆ ਰਹੇ' ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਗਰ-ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨਾਲ ਹਰ ਸਮੇਂ ਜੁੜੇ ਰਹੀਏ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਨਿਤਨੇਮ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਉਪਰੰਤ ਪਹਿਲੇ ਸਬਦ (ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਉਸਰਹਿ) ਵਿਚ ਹੀ ਮਨ ਦੇ ਭਟਕ ਜਾਣ ਦੇ ਚਾਰ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਹਨ -

(ੳ) ਮੋਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਿੰਗਾਰੇ ਸੁਹਣੇ ਮਹਿਲ ਮਾੜੀਆਂ (ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਉਸਰਹਿ.....)

(ਅ) ਸੁੰਦਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਹਾਵ ਭਾਵ (ਮੋਹਣੀ ਮੁਖਿ ਮਣੀ ਸੋਹੈ.....)

(ੲ) ਜੋਗ ਸਮਾਧੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਿਧੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ (ਸਿਧੁ ਹੋਵਾਂ ਸਿਧਿ ਲਾਈ.....)

(ਸ) ਰਾਜ-ਭਾਗ, ਸ਼ਾਹੀ ਤਾਕਤ, ਫੌਜਾਂ ਇਤਿਆਦਿ (ਸੁਲਤਾਨੁ ਹੋਵਾ ਮੇਲਿ ਲਸਕਰ.....)

ਚੌਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਇਹ ਖਿਆਲ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ -

ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੁਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ॥

ਅੰਗ- ੧੪

ਕਿਉਂਕਿ -

ਹਰਿ ਬਿਨੁ (ਹਰੀ ਦੀ ਯਾਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ)

ਜੀਉ ਜਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ॥

ਮੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੁ ਪੂਛਿ ਦੇਖਿਆ ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਬਾਉ॥

ਅੰਗ - ੧੪

ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ, ਵਿਚਾਰਨੀ ਅਤੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਜੀਉਣੀ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਇਕ ਪੱਖ ਹੈ, 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਗੁਰਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ ਦੂਜਾ ਪੱਖ। ਦੋ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਹੀ ਉਡਿਆ ਜਾ ਸਕੀਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਪੱਖ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲਣੀ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਸੰਜਮ ਸਿਖਣਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ-ਸਿਮਰਨ ਇਕ ਸੋਹਣੀ ਸਚੱਜੀ ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚਾ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ, ਬਾਹਰੀ ਭੇਖ ਵਿਖਾਵਾ ਨਹੀਂ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ, ਨਿੰਦਿਆ ਚੁਗਲੀ, ਝੂਠ, ਫਰੋਬ, ਹਉਮੈ-ਅਹੰਕਾਰ, ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਰਜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਸਾਧਨ ਹੈ।

ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵੀ ਹੈ, ਸੰਗਤੀ ਵੀ। ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਲਈ ਇਕਾਂਤ ਅਸਥਾਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਵੇਲਾ, ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਸਹਾਇਕ ਹਨ। ਸੰਗਤ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ, ਸਤਿ ਸੰਗਤ, ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀਆਂ ਹਰਿ ਹਨ, ਸਾਧ ਜਨ, ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅਤਿ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਮਿਲ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸੀ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਜੁੜਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਅਕੱਥ ਹੈ। 'ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਬਸੈ ਸਾਧ ਕੀ ਰਸਨਾ' ਦਾ ਬਖਾਨ ਕਠਨ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਜੁੜਦੀ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ, ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਸਥਾਨ ਸ਼ੋਭਨੀਕ ਹਨ।

ਉਹ ਮਨ, ਉਹ ਹਿਰਦਾ ਸੁਭ ਹੈ, ਸ਼ੋਭਨੀਕ ਹੈ ਜਿਸ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਨਾਮ ਆ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਮੁੱਖ-ਸੰਪਾਦਕ

ਪੂਰਨ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਮਾਰਗ

(A Practical Guide To Holistic Health)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜਨਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-62)

ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੰਗਾ ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ ਮੈਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਫੇਰ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਸਵੇਰੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬੈਠਿਆ ਕਿਸੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, ਹਿੱਲਣਾ ਨਹੀਂ, ਤੇਰੇ ਥੱਲੇ ਸੱਪ ਹੈ।" ਜਦੋਂ ਹੀ ਮੈਂ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਮੈਂ ਛਲਾਂਗ ਮਾਰੀ ਤੇ ਦੌੜ ਪਿਆ, ਸੱਪ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ। ਕੋਈ ਪੰਜਾਹ ਗਜ਼ ਸੱਪ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਰਿਹਾ।

ਫੇਰ ਮੈਂ ਇਕ ਸੁਆਮੀ ਕੋਲ ਗਿਆ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਜਗ੍ਹਾ ਬੜੀ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ, ਏਥੇ ਸੱਪ ਹਨ, ਸੱਪ ਨੇ ਮੇਰਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ।" ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਹੀਂ ਤੇਰਾ ਮਨ ਸੱਪ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤੂੰ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨਾਲ ਸੱਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਦੌੜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤੇਰਾ ਮਨ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਬਿਰਤੀ ਵਿਚ ਸੀ, ਸਕਰਾਤਮਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕਾਗਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਵੀ ਡਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਖਤਰੇ ਦੀ ਮਨ ਵਿਚ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਨਕਰਾਤਮਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹ ਡਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮਨ ਨੂੰ ਘੋਖਦੇ ਹੋ, ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਮਨ ਤੇ ਸਕਰਾਤਮਕ ਤੇ ਨਕਰਾਤਮਕ ਪੱਖ ਦੇਖੋਗੇ। ਨਕਰਾਤਮਕ ਪੱਖ ਦੀ ਵੀ ਓਨੀ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਸਕਰਾਤਮਕ ਮਨ ਦੀ, ਨਕਰਾਤਮਕ ਮਨ ਓਨਾਂ ਹੀ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਹੈ ਜਿੰਨਾਂ ਸਕਰਾਤਮਕ ਮਨ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੇ ਡਰ ਦੇਖੋ, ਘੋਖੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਹ ਤੁਹਾਡਾ ਭਰੋਸਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਤੁਸੀਂ ਭੈ ਰਹਿਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਓਸ ਲਈ ਅੰਤਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿ ਤੇ ਨਿਰਭੈਤਾ ਦੋਨੋਂ ਇਕੱਠੇ-ਇਕੱਠੇ ਤੁਰਦੇ ਹਨ। ਭੈ ਰਹਿਤ ਹੋਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਡਰ ਨੂੰ ਦੇਖੋ, ਘੋਖੋ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਣ ਨੂੰ ਜਾਣੋ। ਆਪਣੇ ਭੈ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਰੋਗੇ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮਨ ਦਾ ਡਰ

ਹੈ। ਡਰ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਦਾ ਡਰ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿ ਚਾਨਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਨੇ ਕਦੀ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੀ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਆਪਣੇ ਭੈ ਨੂੰ ਦੇਖੋ, ਘੋਖੋ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਰ ਨਾਲ, ਭੈ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ, ਸਰੀਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਤਾਲਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬਿਲਕੁਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਣ ਨਾਲ ਜਾਂ ਨੀਂਦ ਨਿਯਮਤ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨੀਂਦ ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੋਮਾ ਹੈ। ਨੀਂਦ ਸਾਡਾ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਲੱਛਣ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਅਮੀਰ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਗਰੀਬ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੌਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਇਹ ਕ੍ਰਿਆ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਸੌਂਦੇ ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨੀਂਦ ਕੀ ਹੈ? ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਨੀਂਦ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਇਕ ਮਾਧਿਅਮ ਹੈ, ਆਰਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਇਹ ਆਰਾਮ ਸਾਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਲਈ ਨਰੋਆ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਨੀਂਦ ਬਹੁਤ ਆਵੱਸ਼ਕ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੀ ਨੀਂਦ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਨਾੜੀ ਤੰਤੂ ਅਸ਼ਾਂਤ ਰਹੇਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਠੀਕ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੁੱਤੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਡਰ ਲੱਗੇਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹੋ, ਹਰ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡਾ ਵੈਰੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਸੌਂ ਸਕੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੂਰਾ ਆਰਾਮ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕੇ, ਤੁਹਾਡੀ ਮਨੋਬਿਰਤੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਕੋਈ ਪਾਗਲ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਜਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ, ਲੜ ਕੇ ਸੌਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਲਤ ਹੈ। ਇਹ ਨੀਂਦ ਕਦੇ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਰੋਆ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰਨ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਪੜ੍ਹ ਲਵੋ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ, ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਗੁੱਸਾ ਖਤਮ ਕਰੋ, ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲੱਭੋ, ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ। ਕਦੀ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਮਨ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੌਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਹਲਕੇ ਮਨ ਨਾਲ ਸੌਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਲੈ ਕੇ ਸੌਣ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੈੜੇ ਸੁਪਨੇ

ਆਉਣਗੇ, ਡਰਾਵਨੇ ਸੁਪਨੇ ਆਉਣਗੇ, ਬੇਆਰਾਮੀ ਦੀ ਨੀਂਦ ਖਰਾਬ ਅਨੁਭਵਾਂ ਵਾਲੇ ਸੁਪਨੇ, ਇਹ ਸੁਅਸਥ ਲਈ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।

ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਨੀਂਦ। ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਨੀਂਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਸੌਂਦੇ ਹੋ ਨੀਂਦ ਅਨੰਦ ਦੀ ਬਹੁਤ ਉੱਨਤ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਪਰ ਲੋਕ ਸੌਣਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੌਂਦੇ ਹਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਅਵਾਜ਼, ਖੜਕਾ ਨੀਂਦ ਨੂੰ ਅਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਉਖੜ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਪਰ ਸੌਣ ਦਾ ਇਕ ਖਾਸ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੋਗੇ। ਇਹ ਬੜੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਵਾਲੀ ਨੀਂਦ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੁਝ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗਾ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਯੋਗ ਨਿੰਦਰਾ ਵਿਚ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਉਠੋਗੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਨਾ ਉਠਣਾ ਚਾਹੋ, ਕੋਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਠਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਇਹ ਇਕ ਕਲਪਿਤ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਸੌਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਬੰਦਾ ਆਪਣੀ ਨੀਂਦ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਤਕ ਘਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਐਨੀ ਨੀਂਦ ਕਾਫੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਸੁਪਨੇ ਆਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਸੋਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅੱਠ, ਦੱਸ ਘੰਟੇ ਸੌਣਾ ਮਾੜੀ ਆਦਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਬੇਅਰਥ ਗੁਆ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਹੈ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਹੈ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ, ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਐਨਾ ਕੁਝ ਹੈ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਲਈ ਸੋਚਣਾ, ਪੂਰੀ ਵਿਧੀ ਬਣਾਉਣੀ, ਤਰਤੀਬ ਬਣਾਉਣੀ, ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿਣਾ, ਸਮਾਚਿਤ ਹੋਣਾ, ਸੌਂ ਕੇ ਸਮਾਂ ਕਿਉਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨਾ, ਅਸ਼ਾਂਤ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਕਿਉਂ ਬਿਤਾਉਣਾ ਹੈ।

ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਇਕ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਜੇ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਸਵੇਰੇ ਉਠਣਾ। ਅੱਜ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕਵਿਤਾ ਪੁਸਤਕ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੇਖ ਲਵੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਵੀ ਕਵਿਤਾ ਸਵੇਰੇ ਉਠਣ ਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਕਵਿਤਾ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਵੀ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਵੇਰੇ ਉਠਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸੇਕਸਪੀਅਰ, ਸ਼ੈਲੇ, ਕੀਟਸ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਕਵੀ ਤਾਂ ਲਹਿੰਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਨਾਚ, ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਗਾਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਭ ਕੁਝ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਸਵੇਰ

ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਉਠਣਾ ਸਿਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਿਸਤਰੇ ਤੋਂ ਉਠ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਸਤਰੰਗੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਸੂਰਜ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤੁਹਾਡੀ ਚਮੜੀ ਲਈ ਅੱਛੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚਮੜੀ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੇਵਲ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਠੀਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਉਠਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ, ਉਠ ਕੇ ਕਸਰਤ ਕਰਨੀ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸੌਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸੁਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਸਤ ਰਹਿ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ।

ਤੀਸਰਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮੂਲ ਸੋਮਾ ਹੈ ਖਾਣਾ। ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਗਲਤ ਆਦਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਰੀਰ ਪੱਖੋਂ, ਸੰਵੇਗ ਪੱਖੋਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਪੱਖੋਂ ਬਿਮਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗੁਰੂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਜੀਭ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਲਈ ਕਹੇਗਾ। ਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਖਾਓ ਉਸ ਦਾ ਗੁਣ ਦੇਖੋ, ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਸਵਾਦ। ਗੁਰੂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿੰਦੇ ਸਮੇਂ ਬੜੀਆਂ ਔਖੀਆਂ ਤੇ ਕੌੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਉਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਾਵਨ ਪੁਨੀਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਵਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੰਵੇਗਕ ਪੱਖੋਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸੁਰਖਿਅਤ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਬਿਮਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਖਾਣਾ, ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਓ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਕੇਵਲ ਖਾਣ ਵਲ ਹੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਦੇ ਬੜੇ ਕਾਰਣ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਲੋਕ ਉਹ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਜੋ ਸਰੀਰ ਲਈ ਠੀਕ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਵੇਗਕ ਪੱਖੋਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਸਮੇਂ ਖਾਣ ਦਾ ਹੀ ਸੋਚਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮੂਲ ਉਤੇਜਿਤਾ ਤੋਂ, ਸਵਾਦਾਂ ਲਈ ਵਧ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਲੋਕ ਖਾਣੇ ਨਾਲ ਐਨੇ ਰੁਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਹਰ ਸਮੇਂ ਖਾਂਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖਤਰਨਾਕ ਗੱਲ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਮਿਹਦੇ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਵੋਗੇ ਖਾਣਾ ਹਜ਼ਮ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸ ਵੇਲੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਖਾਂਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇਖੋ, ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਓ, ਉਹ ਹੀ ਖਾਧਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਠੀਕ ਬੈਠੇ, ਉਹ ਖਾਓ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਲਈ ਠੀਕ ਹੈ, ਖੁਸ਼ ਰਹੋ।

ਚਲਦਾ.....!'

ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਾਰੇ ਐਤਵਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਸਮਾਂ-12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - ਫਲਗੁਣ, 12 ਫਰਵਰੀ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ (ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਤੋਂ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 10 ਫਰਵਰੀ, ਦਿਨ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ (ਸਮਾਂ - ਦੁਪਹਿਰ 12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

INTERNET MEDIA AND LIVE TELECAST

Website :- www.ratwarasahib.in

Website :- www.ratwarasahib.org

Instagram : - RATWARA SAHIB (<https://instagram.com/ratwara.sahib/>)

You Tube :- <https://www.youtube.com/user/babalakhbirsingh>

Facebook:- <https://www.facebook.com/ratwarasahib1>

Twitter:- <https://mobile.twitter.com/ratwarasahib13>

Live Audio Link 1 - [https://www.awdio.com/Ratwara Sahib](https://www.awdio.com/Ratwara%20Sahib)

Live Audio Link 2 - <https://mixlr.com/ratwara-sahib>

E-mail :- sratwarasahib.in@gmail.com

Contact - 9569455861, 9417912900, 9814612900

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਵਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਵਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

VGRMCT/Atam Marg Magazine
S/B A/C No. 12861000000003
Branch Code - C1286

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust
SB A/C No. 12861100000005
Branch Code - C1286

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

ਵਿਦੇਸ਼ (Abroad)

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust
Punjab National Bank
SB A/C No. 0779000100179603
RTGS/IFSC Code - PUNB0077900
Branch Code - 077900

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 140901 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ। ਜੇਕਰ Online ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ: +91 98889 10777 'ਤੇ sms ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINE" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

within India

Foreign Membership

Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque	Annual	Life
1 Year	Rs. 300/320		U.S.A. 60 US\$	600 US\$
3 Year	Rs. 750/770		U.K. 40 £	400 £
5 Year	Rs. 1200/1220		Euro 50 €	500 €
Life	Rs 3000/3020			

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.30 ਤੋਂ 2.00 ਤੱਕ (ਐਤਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ)

ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ - ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ 12.00 ਤੱਕ

ਫੋਨ ਨੰ: 98786-95178, 92176-93845,

ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ	ਔਰਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਸੋਮਵਾਰ
2. ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
3. ਡਾ. ਸਵੇਤਾ	ਫੀਜ਼ੀਓਥਰੈਪਿਸਟ	ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
4. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਮੰਗਲਵਾਰ
5. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
6. ਜੇ.ਪੀ.ਆਈ ਹਸਪਤਾਲ ਮੋਹਾਲੀ ਵਲੋਂ ਡਾਕਟਰ	ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	"
7. ਸ੍ਰੀ ਮਾਈਕਲ ਜੀ	ਐਕਸਰੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਮੰਗਲਵਾਰ ਅਤੇ ਵੀਰਵਾਰ
8. ਡਾ. ਐਮ. ਐਲ. ਕਟਾਰੀਆ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਸਰਜਨ, ਐਮ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਨ.ਬੀ., ਡੀ.ਓ.ਐਮ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਮ.ਆਰ.ਈ, ਫੈਲੋ ਇੰਡੀਅਨ ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਸਪੈਸ਼ਲਿਟੀਜ਼)	ਬੁੱਧਵਾਰ
9. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਆਦਿਕ ਬੁੱਧਵਾਰ	"
10. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	"
11. ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ ਸੰਧੂ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
12. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
13. ਡਾ. ਐਸ.ਕੇ ਬਾਂਸਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
14. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ, ਏਅਰੋ ਸਪੇਸ ਮੈਡੀਸਨ	"
15. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ	ਐਤਵਾਰ
16. ਡਾ. ਜਿੰਦਲ, ਡਾ. ਗਰਗ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
17. ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ	ਹੋਮਿਊਪੈਥਿਕ	ਬੁੱਧਵਾਰ
18. ਡਾ. ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਆਨੇਜਾ	ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਮੰਗਲਵਾਰ ਅਤੇ ਵੀਰਵਾਰ

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਸਾਰੇ ਬਲੱਡ ਸੈੱਲ ਕਾਊਂਟ ਟੈਸਟ 3. ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਟੈਸਟ 4. ਕਿਡਨੀ ਟੈਸਟ 5. ਲਿਵਰ ਟੈਸਟ 6. ਲਿਪਿਡ ਪਰੋਫਾਈਲ ਟੈਸਟ 7. ਬਾਇਰਾਇਡ ਟੈਸਟ, 8. ਹਿਮਿਓਗਲੋਬਿਨ ਟੈਸਟ 9. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ (ਰੂਟੀਨ ਅਤੇ ਕਲਚਰ) 10. ਸਟੂਲ ਟੈਸਟ, 11. ਈ.ਸੀ.ਜੀ, 12. ਐਕਸਰੇ

* ਸਾਰੇ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਿਨਾਂ ਮੌਖ (ਫਰੀ) ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ

ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ 11.00 ਤੋਂ 1.00 ਤੱਕ।
ਹਰ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-	70/-	41. ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਨਿਧਾਨ	10/-
2. ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	120/-	35/-	42. ਕਲਜੁਗਿ ਜਹਾਜ ਅਰਜੁਨ ਗੁਰ	100/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ			43. ਧਰਮ ਹੇਤਿ ਸਾਕਾ	20/-
(ਸੰਤ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	400/-	400/-	44. ਮੰਝ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ	30/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -	400/-		45. ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ	30/-
(ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)			46. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਉ	10/-
5. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ		30/-	47. ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ	10/-
6. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-	48. ਤ੍ਰੈ ਸ਼ਤਾਬਦੀ	20/-
7. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	60/-		
8. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-	English Version	
9. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	Price . 5/-
10. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-	2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	. 70/-
11. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-	3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੧)	50/-
12. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	30/-		4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੨)	50/-
13. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-	5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੩)	50/-
14. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-		6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੪)	60/-
15. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	200/-	100/-	7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੫)	60/-
16. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-		8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	80/-
17. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-		9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	20/-
18. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-	10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ)	70/-
19. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-	11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
20. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ		10/-	12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
21. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-	90/-	13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	110/-
22. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-		14. The Dawn of Khalsa Ideals	. 10/-
23. ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ (ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	200/-		15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	. 5/-
(ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ 1 ਅਤੇ 2)			16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	150/-
24. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-		17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	260/-
25. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	100/-		18. Why not thy contemplate the Lord? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ?)	200/-
26. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-			
27. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ	60/-			
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉੱਤਰ				
28. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	300/-			
29. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	300/-			
30. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	300/-			
31. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-			
32. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	250/-			
33. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	300/-			
34. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	440/-			
35. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-			
36. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-			
37. ਆਤਮ ਗਿਆਨ	120/-			
38. ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ	120/-			
39. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -1)	65/-			
40. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -2)	65/-			

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ,ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, 8437812900 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

**A/c Name : VGRMCT / Atam Marg Magazine
Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 12861000000003
RTGS/IFSC Code - PSIB0021286\ Branch Code - C1286**

**Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash,
Ratwara Sahib,
(Near New Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas,
Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali)
140901, Ph. India**

How to Serve The Lord and Meditate on Him ?

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 79, issue Jan., 2017)

'In Kaliyuga, the holy act is chanting Divine laudation.'

P. 962

ਕਲਿ ਮਹਿ ਏਹੋ ਪੁੰਨੁ ਗੁਣ ਗੋਵਿੰਦ ਗਾਹਿ ॥

O True Sovereign! the denizen of the *Kaliyuga* is very egoistic. For a little virtuous deed and service, he seeks great repute and big reward. Will his virtuous deeds bear fruit? Guru Sahib says, "Yes brother, but only if the doer of virtuous deeds is an honest and sincere Divine Name practitioner, will they bear fruit, otherwise, they will go waste -

'Whosoever, while going on pilgrimage, fasting and giving alms, takes pride in his mind,

Nanak, these deeds of his go in vain like the bathing of an elephant.'

P. 1428

ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ

ਮਨ ਮੈ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨੁ॥

ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲੁ ਜਾਤ ਤਿਹ

ਜਿਉ ਕੁੰਚਰ ਇਸਨਾਨੁ॥

He is naturally going to feel proud of his virtuous deeds. After constructing a *gurdwara*, he will take pride in thinking - 'I have built it.' If he is removed from the Presidentship of the *gurdwara*, he will feel frustrated that his services have not been appreciated. He will say, "Now these persons have become the leaders. When I was building it, none came near." This is called taking pride in one's services. Guru Sahib says that such services go waste. There is one virtuous deed in the world

which you are performing now while attending this holy congregation. In *Kaliyuga*, the biggest holy deed is singing God's laudation. Its value is inestimable. Nobody has been able to estimate the value of neither God's Name nor His attributes. We are automatically liberated by attending the congregation of the holy and singing Divine laudations. Such a great fruit accrues from rendering Divine service. A few days ago, this is what somebody in the holy congregation told me: "We went to Rara Sahib. There a ghost was speaking. He said - let me tell you one thing. I did become a ghost because my deeds were bad. But I had done only one holy deed in my life. Once an exalted man came to our village. A huge crowd gathered. I enabled him to pass through it by pushing the people away and telling them that they should let the holy man pass. The fruit of this virtuous deed was that when Death's messengers came to take me away, they were instructed, "He is not to be given a beating." They asked, "Why is he not to be beaten?" "Because he had shown the path to the holy man and enabled him to pass through the crowd." The fruit I received for this deed was that I escaped from the beating of Death's myrmidons, because Guru Sahib says so -

'If someone pays homage to them (singers of God's praise), the Death's couriers summon him not for interrogation.'

P. 1328

ਜੇ ਕੋ ਜੀਉ ਕਹੈ ਓਨਾ ਕਉ
ਜਮ ਕੀ ਤਲਬ ਨ ਹੋਈ ॥

If someone just addresses a holy man respectfully, he escapes beating of Death's myrmidons. What a big virtuous deed he happens to do! Similar is the great holy deed of contemplating God's Name -

*'By performing Lord's devotional service,
Shall ye get a place at the Divine Portal.
Then says Nanak, in joy may you gambol.'*
P. 26

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥
ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਡਾਈਐ ॥

Guru Sahib says - "When we render the Lord's service, we get the fruit of this holy deed in the Divine Court in the form of room therein." Only yesterday, as I watched the voluntary service being performed here by the devotees, I made a rough estimate of how much labour they were putting in. I said to myself, "All the devotees, including women and children, have been rendering service since 8 o'clock in the morning. They have rested not even for a second. They have neither taken a break, nor has their speed of work slackened. Even children have not shown any sign of tiredness." I was wondering at their dedication. I said to myself, "They have been working for six hours. Suppose, on an average, they have walked two kilometers in an hour. So they have walked 12 kms in six hours. Besides, they have walked with weight on their head. They have rendered this service calmly." I said to them, "Daughters! haven't you become tired?" They said, "No, father." I said, "Today, in Guru's service, you have walked 12 kms carrying weight on your head. So a minimum of 10 to 12 kms path to Divine Portal has been

cleared by today's service. This service of constructing the road which you have performed by carrying earth and stone will bear immense fruit in the Divine Court. Nobody knows which *Brahmgyani* (God-enlightened person) may happen to tread on this road. You have served in the scorching heat of the sun. More than thirteen crore miles of your path to the other world has been cleared by that road."

This service bears immense fruit in the Divine Court, where it gets room for you. So, while attending this holy congregation, you are, in a way, participating in a very big 'yagya' (sacrificial ritual). Guru Sahib says -
'Merit of million-fold sacrifice (yagyas) comes to such as listen to and chant the Lord's Name.'
P. 546
ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ॥

So, here we are singing laudations of that Guru (Holy Preceptor), who is Guru-God."

While liberating the people from place to place, one day, Guru Nanak Sahib reached *Emnabad*. There he lived with Bhai Lalo. He formed the habit of sitting on a bed of gravel all the day long. He had already sent away Bhai Bala. Then he said to Bhai Mardana, "You should also go to *Talwandi*, to inquire after your family but return soon because we have to go ahead." So Bhai Mardana also came to *Talwandi*. Bhai Bala had come earlier.

When Mehta Kallu Ji came to know that Bhai Bala had come from Guru Nanak Sahib, he called him and said, "Bhai Bala! I had sent you with Nanak. When he used to serve at the *Modi Khana* (stores), you assisted him. Give me news about Nanak. How is he?"

Bhai Bala said, "Mehta Ji! Guru Nanak Sahib's glory and greatness is beyond description. His ways and doings are unfathomable and beyond understanding. His acts are inaccessible, which I cannot describe." This is what Bhai Gurdas Ji says—

'The True Guru is inaccessible; he is unique and without enmity.

Regard him as the land of religion or righteousness and the true place of worship. As one sows, so does one reap, determines he the fruit of actions.

Like a clear mirror, he views or reflects the world.

Man sees in him what he seeks.

The Guru's servant acquits himself honourably in the Court Divine, while the apostate is disgraced.'

Bhai Gurdas Ji, Var 34/1

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ।

ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮੁ ਕੀ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ।

ਜਿਉਕਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਆਰਸੀ ਜਗੁ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ।

ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ।

ਸੇਵਕ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖੁ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹਕਾਲਾ॥

You are asking about Nanak Sahib's state and circumstance. His state is beyond description." At this, Mehta Ji said, "Bala! don't talk like ignorant persons. I am asking you how Nanak is. But you have started telling me other things beside the point." But continuing in the same vein, Bala said, "He has come to liberate entire dynasties." Mehta Kallu Ji said, "The foolish Jat refuses to come to the point." At this Bala said, "If you have to ask this question why don't you ask your daughter and son-in-law? Why are you wrangling with me? I have only given something. I am with Guru Nanak Sahib, after abandoning cultivation of my land. For several years, I have been living with him and serving him. But, on the contrary, you have started rebuking me." Having said, this

much, Bala went to his house, while he (Mehta Kallu Ji) to his. After some days, Guru Nanak Sahib sent Bhai Mardana saying, "Go, Bhai Mardana. Mehta Ji will quarrel with you, but you should not lose temper with him. Tell him truthfully what has happened because he is quarrelsome by nature. Right from childhood, he does not understand things; very soon he becomes annoyed and starts talking impertinences. Tell him the exact state if he listens to you, otherwise, remain quiet."

So, when Mehta Kallu Ji came to know about Bhai Mardana's coming, he went to see him. After exchanging greetings, he asked, "How is Nanak?" He said, "Mehta Ji! he is Allah's (God's) own person come into the world. God Himself in Nanak's person has come to liberate the world." Mehta Ji said, "I am asking about his state and condition, but you are talking of other things. Earlier, I had asked Bala. He too told me similar things." Mardana said, "Believe it or not; the fact is that we cannot describe what Guru Nanak Sahib is. What to speak of our understanding, he is beyond the comprehension of even angels. In short, let me tell you that he is God Himself in human form. All his deeds are unique and wondrous." At this, Mehta Ji became angry and said, "He is already wayward; now these have also become wayward. They don't tell me that he will earn money and give it to me. Has he earned any money?" Bhai Mardana said, "Maya (money) follows him abjectly. He is giving sustenance to the whole world. He is the cherisher of the whole world. Mehta Ji, try to understand this. Don't treat him just your son." Mehta Ji was annoyed at this. Thereafter, Rai Bular came to know that Bhai Bala and Bhai

Mardana had come to the town. He was filled with great yearning to see them, because there were two persons who bore the maximum love and devotion for Sovereign Guru Nanak Sahib and understood him aright. First was Bebey Nanaki, who knew from very birth that her brother was God Himself who had come for the salvation of mankind. She had so much power that she knew everything, but outwardly remained quiet. That is why, when there was an outcry that Guru Nanak had got drowned in the Bein river, she said, "Will my brother drown in the *Bein*? He is capable of enabling the drowned world to swim across the world ocean. What amateurish things you are saying!" All were weeping. Bebey Nanaki alone did not weep. She comforted and consoled everyone. The second was Rai Bular who had recognized Guru Nanak as a spiritually exalted being right in the childhood. Since then he had great faith in and devotion for Guru Nanak Sahib. Many times did he tell Mehta Kallu Ji, "You needlessly create so much trouble over Nanak. Try to understand the greatness of the child. Take from me whatever money you require. But don't harass the child. He is God's person Himself." He had as much love and devotion for Guru Nanak as a disciple has for his holy preceptor. He did send Nanak to Sultanpur but there was never a day, when his eyes were not filled with tears on remembering him. He always felt a strong pull for him. He always longed that Guru Nanak should come and afford him a glimpse.

On that day, when he learnt that Bhai Bala and Bhai Mardana had come, he sent for them. When they came, he said to them, "Tell me where and in what state and

circumstance you have left my beloved Sovereign Guru Nanak." They said, "Respected Rai Bular! when Guru Nanak Sahib went away from you, he met Nawab Daulat Khan Lodhi. He made this comment about Guru Nanak - 'I have never seen such an intelligent person as he is. He is not an ordinary man. He is some Superman. He is so intelligent that he is fit to become my Prime Minister.'

Daulat Khan Lodhi said to Guru Nanak Sahib, "I want to make you my Prime Minister." Guru Sahib said, "I will take up work which involves service." At that time, there used to be eight Ministers. Minister for Food Provisions (*Modi*) was one of them. His job was to make food provisions everywhere. '*Khan-e-Khana*' was the Home Minister. Then there was *Wazir-e-Azam*, who is called Prime Minister now-a-days. '*Diwan*' was the Finance Minister of today. '*Bakhshi*' was the Defence Minister. So, in this way, Bhai Mardana and Bhai Bala informed that Guru Nanak Sahib had got a high position. But Guru Nanak Sahib kept doing work with his own hands. He came to be highly honoured. Many people started coming to him. Holy men and saints were delighted. Food provisions started going to all the hermitages and monasteries automatically and regularly. All were very much pleased and said that they had never before seen such a God-like incharge of food provisions, where the stores were never in short supply."

At last, Sovereign Guru Nanak Sahib, under God's command, took a dip in the Bein river. When he did not come out for three days, there was a great hue and cry that Guru Nanak had got drowned. But

Bebey Nanaki said, "My brother has not been drowned. It is his wondrous deed. He is to liberate the world. How can he be drowned? He is capable of rescuing the drowned ones." So, when Guru Nanak did not come out for three days, the Nawab got a net thrown into the river downstream. But Guru Nanak Sahib emerged upstream in the cremation ground calling out either this thing - 'There is neither any Hindu nor any Muslim', or making no statement and remaining absorbed in a trance. At last, it was suspected that he had been possessed by a ghost. A Muslim priest was sent to rid him of the ghost. He chanted many incantations but in vain. He kept reiterating that he would not rest until he exorcised the ghost. He said, "The ghost is very strong and powerful. He does not make any utterance, but I will make him speak." He lighted a stick made up of extremely foul-smelling ingredients and thrust it under Guru Nanak Sahib's nose. Guru Sahib opened his eyes and made a few utterances which made the 'mullah' (Muslim cleric) bow to him reverentially. He became Guru Sahib's disciple and said, "Guru Nanak is not possessed by any ghost. He is aligned with God Himself. He is in a state of deep meditation."

Then complaints were made against Guru Nanak Sahib to the Nawab that he had caused losses to the government stores. The Nawab appointed a committee to check the stores. Surplus stores worth Rs. 762 were found, when, at that point of time, four quintals of grams could be bought with a rupee. At the rates of the year 1940, this surplus would come to Rs. 76,000. Guru Nanak Sahib was asked: "What should be done to this money?" He said, "It should be

distributed among holy men." At that moment, his father-in-law Moola Ji came. He raised a hue and cry and filed a suit claiming that Guru Nanak's children had a right over the money. The Nawab decided on his own that half of the money should be given to the holy and half to Guru Nanak's children. Thereafter, Guru Nanak Sahib did not stay there." At this point, Bhai Bala said that he came from there. The account from then onwards would be narrated by Bhai Mardana. Bhai Mardana said, "Rai Sahib! Guru Nanak renounced the dress of a householder and put on the garb of a mendicant. He tied a small turban on his head and covered himself with two double-width sheets and set out from there and travelling from place to place, he reached Bhai Lalo at Emnabad. I also stayed there with him. We suffered much discomfort and inconvenience because he sat on gravel all through the day. Many complained to Bhai Lalo that he (Guru Nanak) was keeping a 'doom' [*mirasi*; member of a class of humorists Muslim bards, and singers] with him. He was much criticized and defamed on this account. Thereafter, Malik Bhago invited Guru Sahib to the *yagya* (sacrificial ritual followed by a feast). When Guru Sahib went there, Malik Bhago said, "I have to serve food to you." Guru Sahib said, "If I don't need, do you have to feed me forcibly?" Guru Sahib wrought such wonderous deeds that he became Guru Sahib's devotee. Earlier, Guru Sahib had inspired faith in Nawab Daulat Khan by accompanying him to the mosque to offer 'Namaz' (Muslim Prayer). He taught the Nawab, "Whether it is worship in the temple or 'Namaz' in the mosque, unless one's heart is in it, it does no good." The sermon he gave there was:

'Sing the praise of the Lord, O friendly saints, with alertness and single-mindedness.'
P. 295

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥
ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥

Rai Bular said, "Bhai Mardana! how did this happen? Explain to me in detail." He said, "Rai Ji! When Guru Nanak Sahib was sitting in the cremation ground or the graveyard, he was making the following utterance -

'I am neither a Hindu nor a Muslim. My body and soul belong to Him, who is called (God) Allah of Muslims and 'Rama' (God) of Hindus.'
P. 1136

ਨਾ ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ॥
ਅਲਹ ਰਾਮ ਕੇ ਪਿੰਡੁ ਪਰਾਨ ॥

He had conversations with the *Nawab*. It was complained to the *Nawab*, "Sir, Guru Nanak is blowing the Islamic code to the smithereens. The Hindus may not be Hindus, but *Momins* (believers in Islam) are *Momins*. They follow the Islamic or Quranic law. They observe '*rozās*' (fasts), say '*namaz*' (Muslim prayer) and go to the mosque. How can anybody say that they are not Muslims?" It was Muslim rule and so Muslim laws were in force. Therefore, it was natural for Guru Nanak to be summoned to appear before the *Nawab*. There, Guru Nanak Sahib satisfied the *Nawab* fully.

'Five are the Muslim prayers; five their appointed hours, five their names.

These be the true prayers:

Truthfulness is the first, legitimate earning the second;

The third, prayer to God for universal weal.

The fourth is sincerity of heart and mind;

The fifth, laudation of God.

Recite the Kalima (sacred formula) of noble acting -

Thus may one be truly called Mussalman.

Saith Nanak: Of all hypocrites (false),

ignoble is the end.'

P. 141

ਪੰਜਿ ਨਿਵਾਜਾ ਵਖਤ ਪੰਜਿ ਪੰਜਾ ਪੰਜੇ ਨਾਉ ॥
ਪਹਿਲਾ ਸਚੁ ਹਲਾਲ ਦੁਇ ਤੀਜਾ
ਖੈਰ ਖੁਦਾਇ ॥ ਚਉਥੀ ਨੀਅਤਿ ਰਾਸਿ ਮਨੁ
ਪੰਜਵੀ ਸਿਫਤਿ ਸਨਾਇ॥ ਕਰਣੀ ਕਲਮਾ ਆਖਿ
ਕੈ ਤਾ ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਸਦਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਜੇਤੇ
ਕੁੜਿਆਰ ਕੁੜੈ ਕੁੜੀ ਪਾਇ ॥

Guru Sahib said: "If you are to say the five '*namaz*', recite them with these thoughts and feelings." There was much discussion and exchange of views on the subject of the holy Koran. Guru Nanak Sahib made everyone speechless with his arguments. *Nawab Daulat Khan* was so much impressed that he declared: "Guru Nanak is neither a Hindu, nor a Muslim; he is the very '*image*' of God Himself."

He said, "O Nanak! in your eyes, who is better - Hindu or Muslim?" Guru Nanak Sahib said, "*Nawab Sahib*! man is superior not by caste or religion, but by deeds. He, whose deeds are virtuous, is better or superior. The question of caste or religion does not arise.

'In the hereafter is valued neither caste nor power -

There, a new species of creation abides:

Only those whose devotion in God's reckoning is entered, shall be considered pure.'
P. 469

ਅਗੈ ਜਾਤਿ ਨ ਜੋਰੁ ਹੈ ਅਗੈ ਜੀਉ ਨਵੇ ॥

ਜਿਨ ਕੀ ਲੇਖੈ ਪਤਿ ਪਵੈ ਚੰਗੇ ਸੇਈ ਕੇਇ ॥

In the next world, man's caste or religion is not asked. There he obtains the fruit of the deeds done by him -

'Says Nanak: Hear thou, O man, the true instruction.

Seated in judgement and taking out His ledger, God shall call thee to account.

The rebels of the Lord, with outstandings against them, shall be called out.

The deaths' courier, Azrail, shall be

appointed to punish them.

*Trapped in the narrow lane, they shall see
no way of escape, or coming and going.*

*Falsehood shall come to an end, O Nanak,
and truth shall ultimately prevail.' P. 953*

ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਰੇ ਮਨਾ ਸੁਣੀਐ ਸਿਖ ਸਹੀ ॥

ਲੇਖਾ ਰਬੁ ਮੰਗੋਸੀਆ ਬੈਠਾ ਕਢਿ ਵਹੀ ॥

ਤਲਬਾ ਪਉਸਨਿ ਆਕੀਆ ਬਾਕੀ ਜਿਨਾ ਰਹੀ ॥

ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਹੋਸੀ ਆਇ ਤਈ ॥

ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਨ ਸੁਝਈ ਭੀੜੀ ਗਲੀ ਫਹੀ ॥

ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ ॥

Guru Sahib said - "Nawab Sahib! neither can one swim across the world-ocean by being just a Hindu, nor by being a Muslim. Only those persons are honoured in the Divine Court who have abjured sins and do virtuous deeds in this world. He, whose actions are pure and pious is superior, while he, whose actions are wrong and ignoble, is inferior, whatever his caste or religion may be." The Nawab said - "O Nanak! What is the difference between a mosque and a temple?" Guru Sahib said, "Both are God's places of worship. Both are worthy of honour and worship."

The Nawab then said, "Today is Friday night. We have to offer 'Namaz'. Will you accompany us?" Guru Sahib said, "Yes, I shall accompany you."

Bhai Mardana said, "Rai Sahib! when Guru Nanak Sahib accompanied the *Nawab* to the mosque, there was an outcry in the city that Guru Nanak had embraced Islam and had gone to offer 'namaz' (Muslim prayer). But Bebey Nanaki did not give any credence to it. She said, 'My brother is above castes and religions. He is without religion. His religion is God and no other outward show or appearance, form or garb. In this action, you will see some wondrous deed.' She did not waver in her faith and

confidence in Guru Sahib, while all other Hindus in the city said - 'He was so good and noble and still he has embraced Islam.' When the 'Namaz' (Muslim prayer) commenced, the Imam (Muslim high priest) stood in front, while Guru Nanak Sahib stood behind him. On his two sides, right and left, stood the *Nawab* and the *Qazi* (Muslim priest). When the recitation of the 'Kalima' (sacred formula) began, Guru Nanak Sahib was standing. Thereafter, Guru Nanak Sahib sat aside. Since the 'namaz' had begun, it could not be stopped in between. After the 'namaz' (Muslim prayer) was over, the *Qazi* remarked, 'Nanak had come to offer 'namaz', but he did not recite at all and sat aside.' Nawab Sahib said, "Nanak Ji! Hadn't you come to offer 'namaz'?" He said, "Yes: I do say 'namaz'; I am saying it even now. In fact, I say 'namaz' all the time, while you do so at five times."

"Even at these five specific times, you do not truly say 'namaz'. Our 'namaz' is for all the 24 hours. It is a non-stop 'namaz'. It does not cease at any time. You do not say 'namaz' even at the five fixed timings. With whom should have I said the 'namaz'?" *Nawab* said, "Wasn't I here present?" Guru Nanak said, "*Nawab Sahib!* you were away to *Kandhar* buying horses. You were telling the horse merchants the details of the horses you wanted to buy - so many of this colour and so many of that, so many for pulling cannons, so many for riders. You have returned from there just now."

At that moment, Rai Ji! the *Nawab* was struck with amazement. He exclaimed, "O my God! Nanak knows the inner thoughts and feelings of all." The *Qazi* said, "In that case, you could have said the 'namaz' with

me." Nanak Sahib said, "Qazi Sahib! you have returned just now. You were busy keeping your young filly away from the well in the courtyard of your house. The well is without a platform around it, and you had forgotten to cover it with a cot. You spent all your time there. You were never present in the 'namaz' (prayer)." At this the Qazi felt very much ashamed of himself.

So, at that time, Guru Nanak Sahib said, "If you want to contemplate God's Name, the first requirement is that you should concentrate your mind." The Nawab asked, "Nanak! how can the mind be concentrated? We have no knowledge about it." Guru Nanak Sahib said, "As long as there are sensual desires in the mind and heart, it cannot be concentrated." He explained in detail: "Lust for wealth does not let the mind to be at rest and peace. Day and night, he is hankering after wealth. At night also, he will think of wealth. He will have dreams also about wealth. During day time too, he will continue thinking about wealth - how he can wangle someone's wealth; how he can cheat his friend to usurp his wealth; how he can practise deceit. So for wealth, man commits countless sins and crimes. Therefore, as long as there is lust for wealth, there is no peace of mind. "Then, how can this lust for wealth be overcome?" he was asked. Guru Sahib said, "This lust for wealth is removed by imbibing contentment.

'One's gain is proportionate to contentment.'

ਜਥਾ ਲਾਭ ਤਥਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟੇ।

Whatever God has writ in one's fate, that is bound to fall to one's lot. Nothing more than that will come to him.

'In man's hand lies no power - over all

creation is the Lord's Will supreme.' P. 277

ਇਸ ਕਾ ਬਲੁ ਨਾਹੀ ਇਸੁ ਹਾਥ ॥

ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਸਰਬ ਕੇ ਨਾਥ ॥

The second yearning is to have a son. In Indian society, son is accorded great importance, but in English society, it is not so. In English society, daughter has greater importance because it is she who looks after her aged parents. The parents stay with the daughter and not with the son. In India, this desire makes people do very wrong deeds. I have seen people committing such evil deeds for getting a son that I cannot describe them. Even if one is blessed with a son, what if he falls ill and dies?

There was a king named *Chitra Koot*. He was not blessed with a son. He took many wives, but none could bear a son from him. At last, sages like Vishwamittar, Vashist, Angra etc. blessed him with a son by the power of 'mantra' (chant). That son died after a short time. This made the king all the more unhappy and miserable. Guru Sahib says that yearning for a son does not let man rest in peace. He kept thinking and observing that all his wealth and property would go in vain. God alone knew in whose hands it would fall. The English do not think in this manner. They decide in advance how their property will be disposed of after their death. Even when they have sons, they make a will in which they lay down clearly: this much should go to the hospital, this much should go to the destitute home, this much to a wild life preservation centre, and for the sons, he leaves his goodwill. Children thank their parents as the will is read out in the court. Here everybody is worried: "Who will acquire my property? Will the collaterals who have been quarreling with me succeed

to my property? They will wish me to die soon, so that they can acquire my property." So, desire for a son does not let man rest in peace.

The third is desire for public opinion or social approval. Let not people speak ill of me. Man does not have the means and yet spends on marriages by taking loans. When he cannot pay off the loans, he is obliged to sell land and property. He spends beyond his means to show off among the people, so that they may call him rich. He does this for social approval, to please the people. Till today, there has been no man in the world who has succeeded in pleasing everybody. When Sri Ram Chander Ji took Sita back from Lanka, he subjected her to the ordeal of fire. When they returned to *Ayodya*, the people there did not accept her saying - 'She has remained with Ravana for nine months. How can she be pure and chaste? Ram Chander has brought a blot on us.' This kind of malicious gossip continued.

One day, Sri Ram Chander Ji happened to go out. He saw that a washerman was quarrelling with his wife and was not letting her enter the house. She was saying "Let me come in. I have committed no sin. My father was ill. I had gone only to inquire after his health. I went only a little while ago. The distance of the washing place (where you were working) from our house was double that of my parent's house. I did not stop at my parents' home even to drink water. I have returned immediately after inquiring after my father's health."

Sri Ram Chander Ji was touring the kingdom after his victory. He said, "Brother! why are you quarreling with her?" The man said, "Why shouldn't I quarrel when she

went out of home without my permission?" She said, "I did not go out. His washing place was situated afar. I got a message that my father was seriously ill. I left the house only to inquire after his health and returned immediately. If I had gone to him to seek his permission, it would have taken double the time. I did not have time to go to him to seek his permission." Sri Ram Chander Ji said, "What difference has such a little time made? Her parents's village is close by and she has returned immediately after inquiring after her father's health. Let her enter the house." He said, "What do you take me to be?" Sri Ram Chander Ji said, "What have I taken you to be?" He said, "Do you take me to be Ram Chander who took back Sita even after she had stayed in Ravana's captivity for nine months?" For the sake of public opinion, Sri Ram Chander Ji had to abandon innocent Sita in the jungles.

Travelling from place to place, he went towards the east in his kingdom. He was accompanied by Laxman. They felt thirsty. They saw a farmer ploughing his fields, but he was attired in a strange dress. Besides, his bullocks were protected with a wire covering. He himself was wearing high leather boots coming up to his knees, a wire coat and a steel helmet. Ram Chander Ji and Laxman drank water and finding a shady place sat there. The farmer also sat there. Sri Ram Chander Ji said, "O farmer! why are you wearing this strange attire? And what have you made of your bullocks?" He said, "There is a bird here which has a very sharp beak. If it strikes it can tear off your flesh. That is why I have put a wire-covering on the bullocks, and myself I have put on a wire coat and a steel helmet. Besides, scorpions whose sting is fatal, are found

here. To escape from them, I am wearing high leather boots and the bullocks' hooves and legs have also been covered." At this, Ram Chander Ji said, "In India, is there any shortage of land? Come with us; we can get you good land anywhere. You can get rich crops with a little water. Why are you struggling here?" He said, "Fie on you! while I have served you water, you are giving me a wrong advice. Do you consider me Ram Chander? Brother, nobody leaves or abandons his land and wife." Ram Chander Ji looked towards Laxman and said, "The washerman said one thing, while this farmer is saying another." This is called public opinion or social approval. Nobody can satisfy everyone. Man has to go through praise and blame in equal measure. Guru Sahib advises us to ignore both.

*'He, who indifferently receives praise and calumny,
And seeks alone the state of sublime transcendence.'* P. 219

ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਦੋਊ ਤਿਆਗੈ
ਖੋਜੈ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਨਾ॥

Then there are '*anushtan vashna*' (desire for performing ritual worship) and '*Shashtra Vashna*' (desire for reading scriptures and religious books). Some persons continue reading books and writing quotations, which they recite to others. They are donkeys carrying the load of books. After them are saints. Holy men and *tantrics* who observe '*chillas*' (period usually of forty days of solitary meditation and prayer) and thereafter, start giving charms, chants and cardamoms to the people for the cure of their ailments and problems. They are called '*tantrics*' (practitioners of charms or magical incantations). They engage in labour, but do not contemplate God's Name."

So Guru Nanak Dev Ji said, "Nawab Sahib! many desires of this type besiege man's mind. Such a man cannot meditate on the Name Divine." Thus Mardana said, "By giving good advice, Guru Sahib put everybody on the right path. Nawab Daulat Khan became Guru Sahib's disciple. He received the boon of God's Name and started practising Divine Name meditation."

Rai Bular remarked, "Blessed is he who has come to understand and realize Guru Nanak Sahib's spiritual exaltation and attainment." Bhai Mardana further said, "Thereafter, we went to Bhai Lalo's house, where Sovereign Guru Nanak Sahib stayed for a number of days. While we were living there, some fanatics complained that, though a *Khatri* by caste, Guru Nanak was living with a carpenter, a *Shudra* by caste." In those days, *Shudras* were divided into two classes. *Shudras* were those who earned their living by the sweat of their brow. One class of them were those whose touch defiled the high caste people. They were called untouchables. The other were those from whose homes cooked food could not be partaken. However, one could eat self-cooked food from their homes. Caste divisions were very deep. Bhai Mardana said, "Bhai Lalo was a manual worker, but a devotee of God. He was a Gursikh approved and accepted by Guru Nanak Sahib. He was a sheer embodiment of love and devotion. But he was much maligned with Malik Bhago, who was the head of the '*Pargana*' (sub-division of a district). He organized a '*Brahmbhoj*' (feast) to which he invited Guru Nanak Sahib. Guru Sahib declined the invitation, but on Malik Bhago's insistence, he did go there. However, he did not partake of the food. He was asked, "Why don't you eat

food?" He said, "I have no appetite". When, Malik Bhago persisted with his request, Guru Sahib said, "Malik Bhago! your earnings are not honest and pure, while Bhai Lalo's earnings are honest. He, about whom you taunt me, earns his living by the sweat of his brow. He, who partakes of food at his home will start contemplating God's Name, while your food will make a devout man forget God-

*'Learn not the life-style of one who follows not Gurbani,
For, by taking food from his hand shall be forgotten love for God.'*

ਜਾ ਕੀ ਰਹਿਤ ਨ ਜਾਣੀਐ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਰੀਤ
ਤਿਸ ਦੇ ਹਥਰੁ ਖਾਧੀਐ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ।

So, there Guru Nanak Sahib worked a miracle. He sent for Bhai Lalo's coarse millet bread and Malik Bhago's fried loaves from his 'Brahm Bhoj' (feast). As he squeezed the millet bread in one hand, and fried loaves in the other, milk trickled from the former and blood from the latter. At that moment, Guru Nanak Sahib said, "Malik Ji, do you do pious deeds or commit sins? You rob the people and then give charity. This way, you will not get any fruit or reward. Can good ever accrue from evil?

*'Farid, the ignorant peasant seeks grapes of Bijawar while sowing thistles,
And seeks to wear silk while carding and spinning rough wool.'* P. 1379

ਫਰੀਦਾ ਲੋੜੈ ਦਾਖ ਬਿਜਉਰੀਆਂ ਕਿਕਰਿ ਬੀਜੈ ਜਟੁ॥
ਹੰਢੈ ਉਂਨ ਕਤਾਇਦਾ ਪੈਧਾ ਲੋੜੈ ਪਟੁ ॥

Guru Sahib said, "Malik Ji! you belong to the ruling class. Tell me honestly - can you reap grapes by growing thistles?" He said, "No." Guru Sahib further said - "If a woman has been carding and spinning wool, can she obtain silk?" He said, "No". The rule is - as you sow so shall you reap-

'In this life, the field of actions, man must reap what he sows.' P. 134

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥

You commit so many sins. You do so much injustice. You rob foodgrain from the people. And then, you try to be charitable. Remember: these deeds you have done have been entered in your account. When you appear before the Righteous Judge, you will have to suffer punishment for them. You cannot go scotfree. Don't think that there is none to check you and punish you. Here in this world, you have succeeded, but you won't stay here forever. One day, you will have to depart. Brother! when you appear at the Divine portal, you will have to suffer for your misdeeds. So listen to the holy men.

*'Farid, if thou be possessed of noble wisdom,
Blacken not thy life's record.
Look into thy life, what thy deeds are.'*

P. 1378

ਫਰੀਦਾ ਜੇ ਤੂ ਅਕਲਿ ਲਤੀਫੁ
ਕਾਲੇ ਲਿਖੁ ਨ ਲੇਖ॥
ਆਪਨੜੇ ਗਿਰੀਵਾਨ ਮਹਿ
ਸਿਰੁ ਨੀਵਾਂ ਕਰਿ ਦੇਖੁ॥

'Practising great deceit, man acquires other's wealth.

Coming home, he squanders it on his sons and wife.

O my mind, practise not guile even by mistake. In the end, it is thy own soul that will have to render the account. Pause.

Every moment the body is wearing off; prevailing is old age.

Then no one shall pour water in thy cupped hands.

Saith Kabir: Know, none is thy friend.

While it is time, why not with thy heart contemplate God?' P. 656

ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਿ ਪਰ ਧਨੁ ਲਿਆਵੈ ॥

ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਪਹਿ ਆਨਿ ਲੁਟਾਵੈ ॥ ੧ ॥

ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੂਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਤਿ ਨਿਬੋਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥

ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਤਨੁ ਛੀਜੈ ਜਰਾ ਜਨਾਵੈ ॥

ਤਬ ਤੇਰੀ ਓਕ ਕੋਈ ਪਾਨੀਓ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ੨ ॥
 ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਕੋਈ ਨਹੀ ਤੇਰਾ ॥
 ਹਿਰਦੈ ਰਾਮੁ ਕੀ ਨ ਜਪਹਿ ਸਵੇਰਾ ॥

*'The Lord is aware of those that at night
 time set out with nooses to scale houses for
 burglary.*

*Some concealed in hidden nooks, watch out
 for others' women folk.*

*In inaccessible spots they make breaches,
 And with delight consume liquor.*

Each reaps his actions' reward:

Evil-doers in the end regret their doings.

*Azrail, the angel of Death crushes them like
 sesame in oil-press.'* P. 315

ਲੈ ਫਾਹੇ ਰਾਤੀ ਤੁਰਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਣੈ ਪ੍ਰਾਣੀ ॥
 ਤਕਹਿ ਨਾਰਿ ਪਰਾਈਆ ਲੁਕਿ ਅੰਦਰਿ ਠਾਣੀ ॥
 ਸੰਨੀ ਦੇਨਿ ਵਿਖੰਮ ਥਾਇ ਮਿਠਾ ਮਦੁ ਮਾਣੀ ॥
 ਕਰਮੀ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਆਪੇ ਪਛੁਤਾਣੀ ॥
 ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ ॥

*'Saith Kabir: Easy it is to present reckoning
 should the heart be pure.*

*Then in that holy court none by the lappet
 shall catch thee.'* P. 1375

ਕਬੀਰ ਲੇਖਾ ਦੇਨਾ ਸੁਹੇਲਾ
 ਜਉ ਦਿਲ ਸੁਚੀ ਹੋਇ ॥
 ਉਸੁ ਸਾਚੇ ਦੀਬਾਨ ਮਹਿ
 ਪਲਾ ਨ ਪਕਰੈ ਕੋਇ ॥

Guru Sahib said, "Malik Ji! are you serving this blood to the holy men? By partaking of this sinful food, will their piety and worship survive? While you will go to hell for your evil deeds, they, to whom you are giving charity, will also accompany you to hell." "In this manner", Bhai Mardana said, "Guru Sahib counselled Malik Bhago. He fell at Guru Sahib's feet. Guru Sahib also gave good advice to the Nawab of that place. His name was Zalam Khan." On hearing this account from Bhai Mardana, tears came into the eyes of Rai Bular. He was filled with great love and devotion for Guru Nanak Sahib. At that moment, Bhai Mardana remarked, "Rai Ji! don't call Guru Nanak Sahib an ordinary human being.

Those who consider him a man are making a big mistake. Guru Nanak Sahib is a true embodiment of Allah (God).

*'I have churned the body ocean and I have
 seen an enamouring thing come to view.*

*The Guru is God, and God is the Guru, O
 Nanak. There is no difference between the
 two, my brother.'* P. 442

ਸਮੁੰਦੁ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ
 ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ ॥
 ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੂ ਹੈ
 ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥

He said, "Rai Ji! with whom should I compare Guru Nanak Sahib's glory and greatness?"

*'Mardana said, "Listen O Rai! Nanak has
 assumed God's form.*

*With whom can I compare him in greatness?
 I do not see anyone equal to him.'*

Sri Gur Partap Suraj Granth, P. 467

ਕਹਿ ਮਰਦਾਨਾ 'ਸੁਨਿਯੇ ਰਾਇ!
 ਨਾਨਕ ਧਾਰਯੋ ਰੂਪ ਖੁਦਾਇ।
 ਕਿਹ ਕੀ ਉਪਮਾ ਦੋਵੋਂ ਤਾਂਹੀ।
 ਤਿਨ ਕੀ ਸਮ ਕੋ ਦੀਸਤਿ ਨਾਹੀ।

None is visible in the world who can be likened to Guru Nanak Sahib. Yes; God's image is like God Himself." When Rai Bular heard these accounts about Guru Nanak Sahib, he was deeply moved, and tears flowed from his eyes. He felt choked with emotion and said, "Bhai Mardana! my heart is yearning to have a glimpse of Guru Nanak Sahib. But dear! who knows when, the master of his will, will turn his steps homewards. Whether I get a glimpse of him or not, I don't know. I long to see him day and night. I am surprised when I look at my body.

*'Wealth, youth and flowers are guests only
 for four days.*

*Like the leaves of the water-lily, they
 wither, fade and finally die away.'* P. 23

ਧਨੁ ਜੋਬਨੁ ਅਰੁ ਫੁਲੜਾ

ਨਾਠੀਅੜੇ ਦਿਨ ਚਾਰਿ ॥
ਪਬਣਿ ਕੇਰੇ ਪਤ ਜਿਉ
ਢਲਿ ਢਲਿ ਜੁੰਮਣਹਾਰ ॥

Bhai Mardana! man is born, becomes young and then grows old. Thereafter, he is to leave the world. Neither wealth, nor youth nor flowers live for ever.

*'Enjoy Lord's love, O dear one!
So long as thou hast buoyant fresh youth.
Few are thine days.
Thou hast grown weary
and thy body verdure
Has grown old.'*

P. 23

ਰੰਗੁ ਮਾਣਿ ਲੈ ਪਿਆਰਿਆ ਜਾ ਜੋਬਨੁ ਨਉ ਹੁਲਾ॥
ਦਿਨ ਥੋੜੜੇ ਥਕੇ ਭਇਆ ਪੁਰਾਣਾ ਚੋਲਾ ॥

So long as there is youth and strength, enjoy the delight of Divine Name contemplation."

Rai Bular further said, "Bhai Mardana! look at my age. My body has become weak. I have become old and my heart bears love for Guru Nanak. How should I describe it? It is like the love between the *chakor* (a bird) and the moon. My heart yearns to have Guru Sahib's glimpse all the time.

*'The chakor loves the moon and continues gazing at it.
The chakvi loves the sun, for with sunrise she meets her mate and finds joy.
The lotus is in love with water and blooms in it.
On seeing dark clouds do peacocks and pied-cuckoos sing with joy.
The woman bears love for her spouse, the mother, for her son.
Similarly, the disciple loves the Guru.
Abiding is his love.'*

Bhai Gurdas Ji, Var 27/4

ਚੰਦ ਚਕੋਰ ਪਰੀਤ ਹੈ ਲਾਇ ਤਾਰ ਨਿਹਾਲੇ।
ਚਕਵੀ ਸੂਰਜ ਹੇਤ ਹੈ ਮਿਲਿ ਹੋਨਿ ਸੁਖਾਲੇ।
ਨੇਹੁ ਕਵਲ ਜਲ ਜਾਣੀਐ ਖਿੜਿ ਮੁਹ ਵੇਖਾਲੇ।
ਨਾਰਿ ਭਤਾਰ ਪਿਆਰੁ ਹੈ ਮਾਂ ਪੁਤ ਸਮਾਲੇ।
ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾ ਪਿਰਹੜੀ ਓਹੁ ਨਿਬਹੈ ਨਾਲੇ ॥

The love of these is famous and well-known. The '*chakor*' (a bird) keeps looking at the moon with love. Whether moon is aware of this love or not, but the *chakor* is absorbed in his love. The '*chakvi*' (sheldrake; a bird) is in love with the sun and continues looking at it in the company of her mate. As soon as the sun sets, the couple separate from each other. Similarly, the lotus loves water, and peacocks and pied cuckoos like dark clouds. The wife looks after her husband, and the mother, her son. In the same manner, I have love for Guru Nanak Sahib. But my Guru Nanak knows the thoughts and feelings of every being. Then why can't he come and afford his glimpse to me? This love is so intense and powerful that no way is it lessened.

'The desire of the fish to live in water does not lessen even though it abides in it.'

Bhai Gurdas Ji, Kabit 424

ਸਲਿਲ ਨਿਵਾਸ ਜੈਸੇ ਮੀਨ ਕੀ ਨ ਘਟੈ ਗੁਚਿ,

The fish lives in water but through out its life, its love for water does not diminish.

'The love of the moth for the burning lamp does not decrease.'

Bhai Gurdas Ji, Kabit 424

ਦੀਪਕ ਪ੍ਰਗਾਸ ਘਟੈ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਪਤੰਗ ਕੀ ॥

When the lamp burns, the moth comes to it and gets burnt. Similarly, moth after moth keep coming and getting burnt, but their love for the lamp does not grow less.

'Satiated is never the black bee, sucking the scent of flowers.' Bhai Gurdas Ji, Kabit 424

ਕੁਸਮ ਸੁਬਾਸ ਜੈਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨ ਮਧੁਪ ਕਉ

(... to be continued)

JAPU JI SAHIB

Treasure Eternal

Prof. Beant Singh
Mobile - 93160 56182

(Continued from P. 85, issue Jan., 2017)

What kind of religion emerges from what Guru Sahib has stated? If we put them in order, we can understand it clearly.

1. It is the Timeless One, God, who is worthy of worship. His features are: He is the origin of all. He is above Maya (Mammon; material riches). He is without a beginning. He is immortal; that is, He is endless. In all the ages through, He remains in the same state without any change or alteration. Shiva, Brahma and Vishnu are gods whom Lord Creator has created. The Lord oversees them and makes them work according to His Will and Ordinance.

ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸੁ ਉਪਾਇਅਨੁ ਹੁਕਮਿ ਕਮਾਵਨਿ ਕਾਰਾ॥
ब्रह्मा बिसनु महैसु उपाइअनु हुकमि कमावनि
कारा ॥

*Barahmaa bisan mahays upaa-i-an
hukam kamaavan kaaraa.*

*'Brahma, Vishnu and Shiva has He
manifested, His Ordinance to make
effective.'* (S.G.G.S., P.948)

They cannot see the Lord Creator. Therefore, worthy of worship is their 'Creator' and 'Director' - the Timeless One, God.

2. Imbibing faith in that 'Primal and Pure' Lord is our chief characteristic, which protects us in spiritual practices like the ascetic staff. We salute Him again and again. That is, we remember Him and worship Him. We achieve contemplation in that

Primal and Pure Lord God. Steadiness and firmness of contemplation leads to 'samadhi' (trance) or enlightenment and finally to the Supreme state of absorption in the Absolute. Guru Sahib has taken contemplation as the substitute of the ash that yogis smear on their body, so that they may look ugly and nobody may be attracted towards them and they may not fall from moral conduct. Guru Sahib says: "Engage your inner self in the contemplation of the Lord Creator. When you achieve that bliss, you will not be tempted by the pleasures of the outer physical world. This strength of the contemplation of the Divine will give you purity and soundness of character and freedom. If others' contempt for you guards your moral conduct and character, that is subservience.

When contemplation of Lord God fortifies knowledge and enlightenment, the devotee is left with no need. But as long as, the physical body exists, association and friendship with others are natural and spontaneous. Like the viands of the free feast, the enlightened one makes spiritual knowledge his food. That is, meeting the company of the holy, having spiritual dialogues and discussions with them, seeking alms of firmness of Divine knowledge and enlightenment, living, abiding and becoming absorbed in it, discoursing of Divine knowledge, acting according to it and keeping the company of the holy become

the way of his life. We listen to the discourses of the enlightened ones. While disseminating Divine knowledge among the deserving ones, compassion is our dispenser; that is, we impart knowledge to the deserving out of compassion. While treading on the path of spirituality till we attain firmness of Divine Name contemplation and then enlightenment, we need to observe some precautions which are as follows:

(i) We should keep the body free from sins and vices, so that the mind may be pure and body healthy and disease-free. Then, we should always keep death in mind. As a result, we will not commit sins and do evils. When the mind stops doing evils, it automatically comes under control. When the mind is conquered, there is no need to conquer the world, because when desires are effaced, what for will the mind conquer the world?

(ii) Then there is the sense of shame which comes from begging. We have no desire to acquire or possess anything. Then why beg? In this way, we gain and practise contentment, so much so, when we gain miraculous powers with Divine Name contemplation, we renounce them too. When there is contentment, then, what for do we need miraculous spiritual and worldly powers, because they too are desire-fulfilling powers? In other words, by giving up begging and imbibing contentment, we naturally and spontaneously remain in a state of non-attachment and indifference.

(iii) When, we regard one 'Primal and Pure' as our Master, we develop brotherly and friendly feelings for all beings and their sects and classes. We regard all as our classmates or brothers; that is, the Lord

Creator is our father and all beings are our brothers. In this way, first, we escape from malice and bias, and secondly, owing to our friendly attitude, our conduct and behaviour becomes joy-giving. We treat the needy with sympathy and mercy.

(iv) Our 'Primal and Pure' Lord God is an all-pervasive entity. His seat is in every region and continent, and so are His stores which were filled by Him only once and are inexhaustible. We need not worry at all. That Lord casts His glance of grace and blesses His devotees with joy. That is why, we offer our salutations to Him again and again. In this way, aligned with Him, we attain to Him with His grace.

Stanza XXXII

Introduction:

After reforming the yogis belonging to Guru Gorakh's sect, Guru Nanak talks about the reformation of the narrators and scholars of the day. Very much like today's scholars, after studying and understanding the scriptures and without spiritual attainment through the practice of Divine Name contemplation, they claimed to have themselves become God. In Guru Sahib's time, such ascetics were called '*Dutt Panthiay*' [followers of 'Dutt' born of Anusuya from sage Atre] and Vedantis. This stanza contains reference to such persons with Divine pretensions. Devotees engaged in loving Divine Name contemplation reach the Lord God's Portal all-right, but they attain to the Divine Spouse through His grace. 'Name meditation' and 'God's grace' are the two significant points or ideas expressed in this stanza. These (Name meditation and 'God's grace') take the

devotee to that state which is said to be becoming one with the Lord. In the first three verses is described the Name Divine; this is devotee's bearing love for the Divine Spouse. Then comes God's grace: 'ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ ॥' 'ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ ॥' 'Naanak nadree paa-ee-ai' 'With Divine grace alone, Saith Nanak, one can attain God'.(S.G.G.S., P.7)

This is God's love for His devotee. Our love and devotion for God is successful when He loves us:

ਮੁਹੋਂ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ॥
ਸੁਹੈ ਕਿ ਬੋਲਯੁ ਬੋਲੀਐ ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ॥
*Muhou ke bolan bolee-ai jit sun dharay pi-
aar.*

'What utterance should we make by which His love we may glean?' (S.G.G.S., P.2)

Divine Name meditation leads the devotee to the end of the 'finite'. Beyond it is the 'Infinite' that cannot be attained through one's own endeavour. The Infinite Lord Himself pulls the devotee there through His grace:

ਜਿਨੀ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਤਿਨ ਕਉ ਸਦਿ ਮਿਲੇ॥
ਜਿਨੀ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਤਿਨ ਕਉ ਸਦਿ ਮਿਲੇ॥
*Jinee tayraa naam dhi-aa-i-aa tin ka-o sad
milay.*

'Those that on Thy Name have meditated, Dost Thou invite to union with Thyself.'

(S.G.G.S., P.989)

Again:

ਬਾਂਹ ਪਕੜਿ ਠਾਕੁਰਿ ਹਉ ਘਿਧੀ ਗੁਣ ਅਵਗਣ ਨ ਪਛਾਣੇ॥
ਬਾਂਹ ਪਕੜਿ ਠਾਕੁਰਿ ਹਉ ਘਿਧੀ ਗੁਣ ਅਵਗਣ ਨ ਪਛਾਣੇ ॥
*Baanh pakarh thaakur ha-o ghidhee gun
avgan na pachhaaney.*

'The Lord, grasping me by the arm has to Himself

drawn me of my merit and demerits oblivious.'

(S.G.G.S., P.704)

This is the miracle of the Master of Graces:

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥

Naanak nadree nadar nihaal.

'O Nanak, such alone are exalted, who receive the gracious glance of the Lord'.

(S.G.G.S., P.8)

This is the subject elucidated in this stanza:

Stanza

ਇਕ ਦੂ ਜੀਭੈ ਲਖ ਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ ॥
ਲਖੁ ਲਖੁ ਗੋੜਾ ਆਖੀਅਹਿ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਜਗਦੀਸ ॥
ਏਤੁ ਰਾਹਿ ਪਤਿ ਪਵੜੀਆ ਚੜੀਐ ਹੋਇ ਇਕੀਸ ॥
ਸੁਣਿ ਗਲਾ ਆਕਾਸ ਕੀ ਕੀਟਾ ਆਈ ਰੀਸ ॥
ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ ਕੂੜੀ ਕੂੜੈ ਠੀਸ ॥੩੨॥

इक दू जीभौ लख होहि लख होवहि लख वीस॥
लखु लखु गेड़ा आखीअहि एकु नामु जगदीस ॥
एतु राहि पति पवड़ीआ चड़ीऐ होइ इकीस ॥
सुणि गला आकास की कीटा आई रीस ॥
नानक नदरी पाईऐ कूड़ी कूड़ै ठीस ॥੩੨॥

*Ik du jibhau lakh hohi lakh hovahi lakh vis.
Lakh lakh gera akhiahi ek Nam Jagdish.
Etu rahi pati pavaria chariai hoi ikis.
Suni gala akas ki kita ai ris.*

Nanak nadari paiai kuri kurai thees.

Word meanings:

ik du jibhau: from one tongue; *hohi lakh:* may become a hundred thousand tongues; *lakh hovai lakh vis:* from a hundred thousand may become twenty hundred thousand tongues; *lakh lakh gera akhiahi:* Let each tongue utter God's Name a hundred thousand times each; *etu rahi pati pavaria:* the stairs on this path of meeting the Divine Spouse; *etu* this; *rahi* path; *pati* Divine Spouse; *pavaria* steps or stairs; *chariai:* climb; *hoi ikis:* by becoming one with the Lord; *sunu gala akas ki:* on hearing the birds

flying in the sky; *kita ai rees*: even worms of the earth feel like imitating the winged creatures; *nadari*: God's grace; *paiai*: is obtained; *kuri*: false; *kurai*: false or vain person; *thees*: boastful claim.

Explanation:

If man's tongue were to increase to a hundred thousand and then get multiplied by twenty, and if with each tongue he were to recite God's Name a hundred thousand times, he can attain to Lord God. These are the steps to climb to Him. But man can gain union with the Lord by losing or effacing himself.

If by reciting God's Name mechanically man takes pride and thinks that he can attain to God, his boast is false and vain. God can be attained by losing one self in Him. An apostate's emulation of the Guruward is very much like worms of the earth seeking to imitate the birds in the sky. Devotees attain to God through Divine Name meditation and God's grace. But the apostates or the false cannot attain to God in this manner. God's grace comes only to the true devotees who lose themselves in the Divine Spouse. The claim of the former ones to attain to God is a vain boast.

Commentary:

By merely saying one cannot become one or identical with God. It is only by getting rid of physical conceit and rising above bodily harm that one can gain absorption in God. The Guru-prescribed method for its attainment is love and devotion.

ਜੈ ਸਿਉ ਰਾਤਾ ਤੈਸੋ ਹੋਵੈ ॥
 ਜੈ ਸਿਤ ਰਾਤਾ ਤੈਸੋ ਹੋਵੈ ॥
Jai si-o raataa taiso hovai.

'Man becomes like Him with whom he is imbued or attached.' (S.G.G.S., P.411)

That is, by being dyed in or imbued with the Lord can one become His form and image. Guru Sahib says again:

ਪ੍ਰੇਮ ਪਰਾਇਣ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਉ ॥
 ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਤਾ ਬੂਝੈ ਨਾਉ ॥
 ਪ੍ਰੇਮ ਪਰਾਭੁਣ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਤ ॥
 ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਤਾ ਬੂਝੈ ਨਾਤ ॥

Paraym paraa-in pareetam raa-o. Nadar karay taa boojhai naa-o.

'The Beloved Lord to our love is compliant. To whomsoever He shows grace, the holy Name realizes.' (S.G.G.S., P.222)

Lord God is attained only by imbibing and fostering love and devotion for Him. Sovereign Third Guru's edict is:

ਪ੍ਰੇਮ ਪਦਾਰਥੁ ਜਿਨ ਘਟਿ ਵਸਿਆ ਸਹਜੇ ਰਹੇ ਸਮਾਈ ॥
 ਪ੍ਰੇਮ ਪਦਾਰਥੁ ਜਿਨ ਘਟਿ ਵਸਿਆ ਸਹਜੇ ਰਹੇ ਸਮਾਈ ॥
Paraym padaarath jin ghat vasi-aa sehjay rahay samaa-ee.

Those lodging in their selves the boon of devotion, In serene contemplation are absorbed.' (S.G.G.S., P.1234)

The question that arises is: 'How should one imbibe love and devotion for the Invisible?'

Guru Sahib has prescribed the method of 'Divine laudation' and 'Name meditation' for this purpose:

(i) Divine laudations:

ਸਦਾ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਤੇਰੀ ਨਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸਾਵਏ ॥
 ਸਦਾ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਤੇਰੀ ਨਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸਾਵਏ ॥
Sadaa sifath salaah tayree naam man vasaava-ay.

'Thy grace obtain those that lodge the laudation of Thy Name ever in the self.' (S.G.G.S., P.917)

This is because by singing Divine laudations, first, the mind's impurity is

removed:

ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਤੇਰੀ ਉਤਰਸਿ ਮੈਲੁ ॥
ਗੁਨ ਗਾਕਤ ਤੇਰੀ ਤਰਸਿ ਮੈਲੁ ॥
Gun gaavat tayree utras mail.

'By chanting of the Lord's praise shall thy impurity of heart go.' (S.G.G.S., P.289)

Then with this is born love and devotion for God:

ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹਣੁ ਸਹਜ ਅਨੰਦ ॥
ਸਖਾ ਸੈਨੁ ਪ੍ਰੇਮੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹਣੁ ਸਹਜ ਅਨੰਦ ॥
ਸਖਾ ਸੈਨੁ ਪ੍ਰੇਮੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

Sifat salaahan sahj anand. Sakhaa sain paraym gobind.

'Divine laudation is the source of spontaneous joy; Love of the Lord is man's true friends and relations.' (S.G.G.S., P.352)

That is, through Divine laudations is born love for the Lord that becomes man's friend and relation. It is due to this that the Lord's devotee gains spontaneous joy. Another edict in a similar vein is:

ਤੂੰ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਿਫਤਿ ਸੁਆਲਿਉ ਜਿਨਿ ਕੀਤੀ ਸੋ ਪਾਰਿ ਪਇਆ ॥

ਤੂੰ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਿਫਤਿ ਸੁਆਲਿਉ ਜਿਨਿ ਕੀਤੀ ਸੋ ਪਾਰਿ ਪਇਆ ॥

Toon sachaa saahib sifat su-aaliha-o jin keetee so paar pa-i-aa.

'Thou art the True Lord and beautiful is Thy praise. Whoever devotion has practised has swum across.' (S.G.G.S., P.469)

(ii) Holy Name:

Through Divine Name recitation too, first mind's impurity is removed:

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਮਨ ਕੀ ਮਲੁ ਜਾਇ ॥
ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਮਨ ਕੀ ਮਲੁ ਜਾਇ ॥

Parabh kai simran man kee mal jaa-ay.

'By contemplation of the Lord is removed impurity of the mind.' (S.G.G.S., P.263)

Then the impurity of the intellect is also

removed by Divine Name contemplation:

ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥
ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ ॥

ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥

ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ ॥

Bharee-ai mat paapaa kai sang.

Oh dhopai naavai kai rang.

'If the mind is steeped in sin,

Cleansed can it be by lodging the Name within.' (S.G.G.S., P. 4)

It is true that all the impurity of the mind and intellect is annulled with the holy Name. The Guru's edict is:

ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੀਅਨ ਕੇ ਦਾਤਾ ਸਿਮਰਤ ਸਭ ਮਲੁ ਖੋਈ ॥
ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੀਅਨ ਕੇ ਦਾਤਾ ਸਿਮਰਤ ਸਭ ਮਲੁ ਖੋਈ ॥

Abhinaasee jee-an ko daataa simrat sabh mal kho-ee.

'The Provider Eternal of all beings,

Whose contemplation all impurity removes.' (S.G.G.S., P.617)

By Divine Name contemplation is annulled all love and attachment for Maya (Mammon; material wealth). Then it is clearly revealed that it is the Lord's Name which is love and devotion:

ਪ੍ਰੇਮ ਪਦਾਰਥੁ ਨਾਮੁ ਹੈ ਭਾਈ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਬਿਨਾਸੁ ॥

ਪ੍ਰੇਮ ਪਦਾਰਥੁ ਨਾਮੁ ਹੈ ਭਾਈ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਬਿਨਾਸੁ ॥

Paraym padaarath naam hai bhaa-ee maa-i-aa moh binaas.

'The holy Name, brother,

is the blessing of loving devotion - Thereby is Maya-attachment destroyed.'

(S.G.G.S., P.640)

Thereafter, the soul-element getting manifested, imparts the realization: 'I am different and distinct from body, mind etc.'

ਨਾਮੈ ਹੀ ਤੇ ਸਭੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਵੈ ਨਾਮੇ ਸੋਝੀ ਪਾਈ ॥

ਨਾਮੈ ਹੀ ਤੇ ਸਭੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਵੈ ਨਾਮੇ ਸੋਝੀ ਪਾਈ ॥

Naamai hee tay sabh pargat hovai naamay

sojhee paa-ee.

*'From the Name is all Creation manifested;
By the Name is attained realization.'*

(S.G.G.S., P.946)

Then, through the holy Name itself, the soul-element goes into union and absorption in the Supreme Soul. The Guru's edict is:

ਨਾਮ ਤਤੁ ਸਭ ਹੀ ਸਿਰਿ ਜਾਪੈ ॥

ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਦੁਖੁ ਕਾਲੁ ਸੰਤਾਪੈ ॥

ਤਤੋ ਤਤੁ ਮਿਲੈ ਮਨੁ ਮਾਨੈ ॥

ਦੂਜਾ ਜਾਇ ਇਕਤੁ ਘਰਿ ਆਨੈ ॥

ਨਾਮ ਤਤੁ ਸਭ ਹੀ ਸਿਰਿ ਜਾਪੈ ॥

ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਦੁਖੁ ਕਾਲੁ ਸੰਤਾਪੈ ॥

ਤਤੋ ਤਤੁ ਮਿਲੈ ਮਨੁ ਮਾਨੈ ॥

ਦੂਜਾ ਜਾਇ ਇਕਤੁ ਘਰਿ ਆਨੈ ॥

Naam tat sabh hee sir jaapai.

Bin naavai dukh kaal santaapai.

Tato tat milai man maanai.

Doojaa jaa-ay ikat ghar aanai.

*'The quintessence of the Name is known to
be the most exalted of all.*

*Without the Name, pain and death afflict
the mortal.*

*When man's essence merges in the Divine
Essence, then is his mind sated.*

*When duality is dispelled, the soul enters the
one Lord's Home.'* (S.G.G.S., P.943)

This means that the substance of the holy Name is supreme over all. Through the Name, the soul-element becomes absorbed in the Supreme Soul. Then is mind satisfied that duality has gone and union has been achieved with the One Lord.

(iii) If the Lord God is to be attained through the method of yoga, that too is a path. But Guru Sahib says that this method too is successful with the help of the holy Name:

ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਬੀਚਾਰੁ ॥

ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਬੀਚਾਰੁ ॥

Naam ratay jog jugat beechaar.

*'By devotion to the Name comes
contemplation of yoga-praxis.'*

(S.G.G.S., P.941)

Guru Sahib also says:

ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਜੋਗੁ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵੈ ਦੇਖਹੁ ਰਿਦੈ ਬੀਚਾਰੇ ॥
ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਜੋਗੁ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵੈ ਦੇਖਹੁ ਰਿਦੈ
ਬੀਚਾਰੇ ॥

*Naanak bin naavai jog kaday na hovai
daykhhu ridai beechaaray.*

*'Saith Nanak: Without devotion to the Name
is yoga not practised*

This in your heart contemplate.'

(S.G.G.S., P.946)

(iv) If you follow the path of rites and rituals, then too, there is no success without the Name Divine:

ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਸਚੁ ਕਰਣੀ ਸਾਰੁ ॥

ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਸਚੁ ਕਰਣੀ ਸਾਰੁ ॥

Naam ratay sach karnee saar.

*'To be imbued with the Name is the true and
sublime way of life.'* (S.G.G.S., P.941)

Actions are truthful and pure only by devotion to the Name.

(v) If you want to follow the path of Divine knowledge, then too, it is the holy Name that is going to impart true and pure knowledge:

ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਗੁਣ ਗਿਆਨ ਬੀਚਾਰੁ ॥

ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਗੁਣ ਗਿਆਨ ਬੀਚਾਰੁ ॥

Naam ratay gun gi-aan beechaar.

*'By devotion to the Name comes
contemplation of Divine attributes and
enlightenment.'* (S.G.G.S., P.941)

And:

ਨਾਮ ਸੰਗਿ ਜਿਸ ਕਾ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਨਹਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਜਾਨਿਆ ॥

ਨਾਮ ਸੰਗਿ ਜਿਸ ਕਾ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਨਹਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਜਾਨਿਆ ॥

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ,
ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ
ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ Address's ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque \$ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

Atam Marg Spiritual Scientific Educational Charitable Trust (U.K.)

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust, Contact : Baba Satnam Singh Ji

Atwal, Po. Box No. 32845,

Sanjose, CA - 95152, U.S.A.

Phone & Fax :- 001-408-263-1844,

vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal

Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu

Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu

Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains

Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900,

Email: atammarg1@yahoo.co.in

Australia

Bibi Jaspreet Kaur

Cell : 0061-406619858

Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Europ	50 Euro	500 Euro
AUS.	80 AUD\$	800 AUD\$
CAN	80 CAN \$	800 CAN \$